

SÊRAT CÊNTHINI (SULUK TAMBANGRARAS)

Yasandalêm Kangjêng Gusti Pangeran Adipati Anom Amêngkunagara III (Ingkang Sinuhun Pakubuwana V) ing Surakarta

PRAWACANA

Sêrat Cêthini aksara Latin punika aslinipun sêratan aksara Jawi, cacahipun 12 jilid, kandêlipun langkung saking 3.500 kaca. Sêrat ingkang asli sumimpên ing Sanapustaka kraton Surakarta. Dene ingkang wontên ing Rêksapustaka Mangkunagaran, Pahêman Radya-pustaka Sriwêdari. Museum Sana Budaya Yogyakarta. Museum Gêdhong Gajah Jakarta lan sanès-sanèsipun punika sadaya turunan utawi turunaning turunan.

Sêrat Cênthini jangkêp 12 jilid dumugi sapriki dèrèng nate kawêdalakên sarta kacetak aksara Jawi utawi Latin. Nalika taun 1912 M mila sampun wontên Sêrat Cênthini Latin wêdalan 'Bataviaach Genootschap van Kunsten en Wetenschappen', cetakan Firma Ruygrok & Co ing Bêtawi cacahipun 4 buku isi 8 jilid, jilid 1 dumugi 8, ananging cetakan Latin wau sayêktosipun 'pêthikan' saking aslinipun jilid 5 dumugi 9. Dados, pêthikan ing têngah lan botên kenging kawastanan jangkêp. Cêthanipun. Sêrat asli jilid 1 dumugi 4 tuwin jilid 10 dumugi 12 botên kawêdalakên. Katrangan bab Sêrat Cênthini pêthikan wau badhe kaaturakên ing wingking.

Dumadosipun Sêrat Cênthini

Dumadosipun Sêrat Cênthini wau awit saking karsanipun Kangjêng Gusti Pangeran Adipati Anom Amêngkunagara III, putra Ingkang Sinuhun Pakubuwana IV (jumênêng 1788-1820 M) ing Surakarta. Kangjêng Gusti wau ing tênggipun jumênêng Sinuhun Pakubuwana V (1820-1823 M) ingkang ugi sinêbut Sunan Sugih. Ingkang pinatah mandhegani anggubah Sêrat Cênthini wau abdidalêm kliwon carik kadipatèn wasta Sutrana ingkang ugi sinêbut Ki Ngabèi Ranggasutrana, dipun kanthèni:

- 1 Radèn Ngabèi Yasadipura II (Radèn Tumênggung Sastranagara), abdidalêm bupati pujangga kadipatèn;
- 2 Radèn Ngabèi Sastradipura, abdidalêm kliwon carik kadipatèn. Sasampunipun nindakakên ibadah haji, gantos nami Kyai Haji Mohammad Ilhar; sarta kaparingan pêmbantu:
  - 1 Pangeran Jungut Mandurarêja, pradikan krajan Wangga, Klatèn, Surakarta;
  - 2 Kyai Kasan Bêsari, ngulama agung ing Gêbangtinatar, Panaraga, mantudalêm Sinuhun Pakubuwana IV;
  - 3 Kyai Mohamad Minhad, ngulama agung ing Surakarta.

Wondene ingkang minangka lajêring cariyos lèlampahanipun Jayèngrêsmi inggih Sèh Amongraga.

Kangjêng Gusti Pangeran Adipati Anom maringakên sêrat 'Suluk Jatiswara', kadhawuhan ambabar tuwin ambèbèr kanthi moncèr. Dene 'Suluk Jawiswara' wau

miturut candrasangkala panyêratipun 'Jati tunggal swara raja' (1711 Jw.), punika jamanipun Ingkang Sinuhun Pakubuwana III, mila wontên pandugi sêrat wau yasandalêm PB III. Kathah para ahli ingkang, kadhawuhan ambiyatu ing babagan kawruhipun piyambak-piyambak, kalêbêt Kangjêng Pangulu Tafsiranom ing bab agami Islam. Para ahli sanès-sanèsipun sami nyêrat bab-bab: agami, kabatosan (mistik), ngèlmu kasunyatan/kasampurnan, jaya-kawijayan, kanuragan, pangasiyan, kawruh sanggama, pêpetangan primbon, iladuni, pawukon, pranatamangsa, kawruh sêsaji, tatacara, jiyarahan, patilasan, têtilaran kina, kasusastran, dongèng, babad, dhuwung dalah ciri-ciripun, bab kuda, pêksi, wisma (undhagi), karawitan, gêndhing, bêksan, tanêm tuwuh, têtanèn, jampi-jampi lan taksih kathah sanès-sanèsipun, kalêbêt lèlucon ngantos bab carêmêdan (awon, rêсах). Sadaya karêmbag muyêg, lèbêt lan nêngsêmakên bab kawontênan ing rêdi-rêdi, guwa, pasisir lan sasaminipun wêwaton palapuraniipun para bupati pasisir. Utusan-utusan sami ngyêktosakên papan-papan ingkang kramat tuwin wingit, kadhawuhan damêl pêngêtan minangka dhasaring panggubah. Parandene Sang Pangeran Adipati Anom ugi nyarirani tumut anggarap lan naliti sadaya isinipun.

Wiwiting panggarap Sêrat wau ing dintên Sabtu Paing, tanggal 26 Sura, sinêngkalan 'Paksa suci sabda ji', taun Jawi 1742 utawi taun Masèhi 1814. Dados umuripun sampun 171 taun. Sarêng sampun dados, sêrat wau kaparingan nama 'Suluk Tambangraras' ingkang umumipun sinêbut 'Sêrat Cênthini'. Dene nama 'Cênthini' wau mênêdhêt namaning cêthi-abdinipun Nikèn Tambangraras ingkang dados garwanipun Sèh Amongraga.

Saking pêpak lan kathahing isinipun Sêrat Cênthini wênang sinêbut 'Ensiklopèdi Kabudayan Jawi'.

Sêrat Cênthini 'pêthikan'

Ing ngajêng sampun kaaturakên bilih Sêrat Cênthini Latin wêdalan Bêtawi taun 1912 punika 'pêthikan', mila botên jangkêp kadosdene aslinipun. Dene larah-larahipun, Sinuhun Pakubuwana VII (1830-1855 M) dhawuh nêdhak Sêrat Cênthini asli jilid 5 dumugi jilid 9. Ing jilid 5 kadhawuhan nambahi 'bêbuka' dening pujangga Radèn Ngabèi Ranggawarsita. Bêbuka wau arupi sêkar Dhandhanggula 17 pada tuwin Sinom sapada, kanthi sêngkalan 'Tata rêsi mulang janma', taun Jawi 1785.

Sêrat Cênthini 'pêthikan' mawi 'bêbuka' wau kapisungsungakên dhatêng raja Walandi. Dumugi sapunika kasimpên ing Universitas Leiden, nagari Walandi. Sêrat pêthikan wau katêdhak dening 'Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen'. Lajêng kawêdalakên aksara Latin ing Bêtawi. Sadèrèngipun kacetak, kataliti dening Radèn Ngabèi Suradipura, Radèn Prawirasuwignya tuwin Radèn Wirawangsa, sarta dipun sukani 'Katrangan minangka bêbuka' dening Radèn Mas Arya Surya Suparta, jurubasa Jawi ing Surakarta ingkang tênggènipun jumênêng Kangjêng Gusti Pangeran Adipati Arya Mangkunagara VII (1916-1944) ing Surakarta.

Pêrlu kawêdalakên ing aksara Latin

Sêrat Cênthini ingkang umuripun sampun 171 taun lan isinipun sakalangkung kathah sarta pêpak bab kawruh, pangawikan utawi kabudayan Jawi punika satunggaling warisanipun lèluhur Jawi ingkang wênang sinêbut adiluhung, jêr sêrat punika babon utawi sumbêring kabudayan Jawi. Sêrat-sêrat Jawi kathah sangêt ingkang mêtih isinipun Sêrat Cênthini, nanging botên nyêbut sumbêring pêthikan. Pramila Sêrat Cênthini punika sakalangkung pêrlu dipun sinau lan dipun pahami dening para satrêsna lan para pangudi, wêkasan sagêd dados ubarampe sarta urun dumadosipun Kabudayan Nasional Indonesia.

Sagêdipun para sutrêsna lan para pangudi nyinau Sêrat Cênthini wau namung bilih sêrat wau kacetak lan kawêdalakên ing aksara Latin, amargi cetakan aksara Jawi botên wontên: ingkang Latin jangkêp ugi dèrèng wontên. Ingkang nate kawêdalakên

kadosdene wêdalan taun 1912 sampun botên wontên ingkang nyade, tur ejaanipun sampun beda kalihan ejaan jaman sapunika. Awit saking punika Sêrat Cênthini Latin punika karaya-raya kawêdalakên.

Pambudidayanipun ‘Yayasan Cênthini’

Inkang ambudidaya wêdalipun Sêrat Cênthini punika ‘Yayasan Cênthini’ (Yasni) ing Yogyakarta, satunggaling bêbadan ingkang mligi anggarap Sêrat Cênthini Latin dumugi sarambungipun, sukur bage ing tèmbe sagêd ngêdalakên Sêrat Cênthini basa Indonesia.

Pêrlu kauningan, bilih tuhunipun Yasni punika nglajêngakên ada-adanipun ‘UP Indonesia’ ing Yogyakarta ingkang wiwit taun 1975 sampun ngêdalakên:

- 1 Pustaka Centhini selayang pandang oleh Ki Sumidi Adisasmita;
- 2 Pusaka Centhini, ikhtisar seluruh isinya oleh Ki Sumidi Adisasmita;
- 3 Serat Centhini Latin miturut aslinipun jilid 1 dumugi jilid 6;
- 4 Serat Centhini dituturkan dalam Bahasa Indonesia oleh Tardjan Hadidjaja dan Kamajaya jilid I-A dan I-B.

Sêrat Cênthini Latin kasbut angka 3 ing nginggil arupi pècahan-pècahanipun Sêrat asli, i.p. : jilid 1 asli dados 4 jilid; jilid 5 lan 6 punika sapalihipun jilid 2 asli. Dene ‘Serat Centhini dituturkan dalam bahasa Indonesia I-A dan I-B’ punika ‘saduranipun’ jilid 1 asli.

Rèhning UP Indonesia kacupêtan wragad sarta botên sagêd nglajêngakên niyatipun, mila sawatawis sutrêsna Kabudayan Jawi, kalêbêt pendukung utama almarhum Bp. H. Adam Malik, lajêng andhapuk ‘Yayasan Centhini’ (Yasni) ingkang mligi anggarap Sêrat Cênthini Latin, sukur sagêd dumugi ing wêdalan basa Indonesia.

UP Indonesia sampun masrahakên naskah Sêrat Cênthini Latin 12 jilid, kathahipun 5.138 kaca tik folio, babon saking sêratèn Jawi kagunganipun Kangjêng Radèn Mas Arya Suryasurarsa ing Mangkunagaran Surakarta, sadaya wontên 3.216 kaca folio. Sêrat babonipun wau sumimpên ing Balai Kajian Sejarah dan Nilai Tradisional Ditjen Kebudayaan Departemen P dan K, Yogyakarta.

Wragadipun

Wragadipun ngêdalakên Sêrat Cênthini Latin ngantos satamatipun yêkti botên sakêdhik, tangèh Yasni sagêd nyêkapi. Ing wiwitan punika Yasni angsal pambiyantunipun Ford Foundation cabang Indonesia ing Jakarta ingkang pusatipun wontên ing Amerika Serikat. Sanadyan pasumbang wau botên nyêkapi kangge ngêdalakên Sêrat Cênthini Latin dumugi satamatipun, nanging pambiyantu wau sakalangkung agêng paedahipun, jêr sagêd minangka pancadan wêdalipun jilid-jilid kawitan, salajêngipun mugè sagêd sambêt-sumambêt saking angsal-angsalan panyadenipun Sêrat Cênthini Latin jilid-jilid kawitan kasbut.

Awit saking punika Yayasan Centhini ngaturakên gunging panuwun dhatêng Ford Foundation lan sadaya ingkang sampun nyêngkuyung wêdalipun sêrat warisaning lèluhur Jawi punika, kalêbêt para pambiyantu anglatinakên Sêrat Cênthini tuwin para sutrêsna tuwin para maos ingkang sampun maringi ‘toya panggêsangan’.

Mugi-mugi gêgayuhan kasbut pinaringan barkah dening Gusti Allah. Amin.

Yogyakarta, 20 Mèi 1985.

YAYASAN CENHINI

Kamajaya

H. Karkono K. Partokusumo.

Ketua

I. Bêbuka

Kangjêng Pangeran Adipati Anom (Prabu Amêngkunagara III putra Sinuhun Pabubuwana[12] IV) dhawuh dhumatêng carik (kapujanggan) Sutrasna supados nganggit sêrat sinawung ing sêkar ingkang isi sadaya bab Kawruh Jawi, sagêda minangka babonipun sanggyaning Pangawikan Jawi. Dene lajêring cariyos bab lêlampahanipun Radèn Jayèngrêsmi. Wiwitipun nganggit sêrat wau ing dintên Sabtu Paing, tanggal 26 Sura, sinêngkalan 'paksa suci sabda ji', taun Jawi 1742. Sêrat wau kaparingan nama 'Suluk Tambangraras'.

1 II. Babad Giri

Sèh Wali Lanang, ulama saking nagari Juddah angajawi, njujug ing Ngampèl (Grêsik, Jawi Wetan), lajêng dhatêng Banyuwangi. Putri Prabu Blambangan pinuju gêrah santêr. Awit saking aturipun Patih Samboja, sang prabu mundhut pitulunganipun Sèh Wali Lanang. Sang putri sagêd waluya, lajêng kadhaupakên kalihan Sèh Wali Lanang. Prabu Blambangan kasuwun ngrasuk agami Islam, nanging botên kêrsa saengga Sèh Wali Lanang lolos. Patih Samboja kadukan, lajêng kesah suwita ing Majapait. Garwanipun Sèh Wali Lanang sampun anggarbini, wasana miyos kakung. Bayi kalêbêtakên ing kandhaga lajêng kabucal ing sagantên, kapulung dening juragan lêlayaran, lajêng kacaosakên Nyi Samboja ingkang sampun warandha lan botên kagungan putra. Bayi kapundhut putra, kaparingan nama Santri Giri. Umur 12 taun kasuwitakakên Sunan Ngampèl, kakadangkakên kalihan putra Ngampèl ingkang wasta Santri Bonang. Sarêng diwasa kadang kêkalih wau nêdya dhatêng Mèkah, nanging wontên ing Malaka kapanggih Sèh Wali Lanang lan kadhawuhan wangsul. Santri Giri kaparingan pêparab Prabu Sètmata lan Santri Bonang kaparingan kêkasih Prabu Anyakrakusuma. Santri Giri wêkasanipun jumênêng Sunan Giri. ...
kaca 1 – 4

Jilid 1 - Kaca : 1

SÊRAT CÊNTHINI 1

1 Sinom

1. Sri narpadmaja sudigbya |
talatahing nuswa Jawi |
Surakarta Adiningrat |
agnya ring kang wadu carik |
Sutrasna kang kinanthi |
mangun rèh caritèng dangu |
sanggyaning kawruh Jawa |
ingimpun tinrap kakawin |
mrih tan kêmba karya dhangang kang miyarsa ||
2. Lajêre kanang carita |
laksananing Jayèngrêsmi |
ya Sèh adi Amongraga |
atmajèng Jêng Sunan Giri |
kontap janma linuwih |
oliya wali mujêdub |
paparênganing jaman |
Jêng Sultan Agung Mantawis |
tinêngran srat kang Susuluk Tambangraras ||
3. Karsaning kang narputra |
baboning pangwikan Jawi |

jinèrèng dadya carita |
samping karsa marêngi |
nêmlukur Sabtu Paing |
lèk Mukaram wêwarsèku |
Mrakèh Hyang Surènggana |
Bathara Yama dewa ri |
Amawulu Wogan Suajag sumêngka ||

4. Pancasudaning Satriya |
wibawa lakuning gêni |
windu Adi Mangsa Sapta |
sangkala angkaning warsi |
Paksa suci sabda ji |
rikang pinurwa ing kidung |
duk kraton Majalêngka |
Sri Brawijaya mungkasi |
wontên maolana sangking nagri Juddah ||
5. Panêngran Sèh Walilanang |
praptanira tanah Jawi |
kang jinujuk Ngampèldênta |
pinanggi sang maha rêsi |
araraosan ngèlmi |
sarak sarengat Jêng Rasul |
nanging tan ngantya lama |
linggar saking Ngampèlgadhing |
ngidul ngetan anjog nagri Balambangan ||
6. Lèrèh dhusun Purwasata |
raja Balambangan nagri |
putranya èstri sajuga |
ing warna tuhu linuwih |
sêdhêng mêmèk birahi |
kataman gêrah sang ayu |
madal sakèh usada |
sang nata agung prihatin |
kyana patih Samboja sowan mangarsa ||
7. Pukulun amba tur wikan |
wontên molana ngajawi |
kakasih Sèh Walilanang |
sangking ing Juddah nagari |
ing Purwasata kampir |
yèn pinarêng tyas pukulun |
prayogi ingaturan | manawi
karsa sang yogi |
sung usada gêrahe putra narendra ||
8. Mangkana dupi miyarsa |
aturing sang nindyamantri |
langkung kaparêng ing driya |
nulya utusan ngaturi |
sapraptaning jro puri |
sang nata gupuh amêthuk |
riwusnya tata lênggah |

Jilid 1 - Kaca : 2

miwah katuran pambagi |
amêdharkên kang dadya rêntênging driya ||

9. Sèh Walilanang wus sagah |
nulya ingusadan aglis |
gêrahe sang putri mulya |
ramebu sukanya ngêngting |
karsanya narapati |
Sèh Wali pinundhut mantu |
ing karya tan winarna |
dènnira amangun kardi |
atut runtut lir mimi lawan mintuna ||
10. Wus lami nèng Balambangan |
Sèh Wali matur sang aji |
kinèn santun agamêslam |
sarengat Nabi sinêlir |
nata tan mituruti |
sèh cuwèng tyas lolos dalu |
kesah maring Malaka |
garwa tinar (ng)garbini |
sang rêtna yu sakalangkung kawlasarsa ||
11. Sapêngkêre sang pandhita |
pagêring agêng (n)dhatêngi |
kawula kathah kang pêjah |
bênduning sri narapati |
maring rêkyana patih |
dèn lungsur darajadipun |
Ki Samboja sru merang |
kesah maring Majapait |
anyuwita Sang Aprabu Brawijaya ||
12. Kaanggêp tur kinasiyan |
tinandur anèng in Giri |
nahan tan antara lama |
Ki Samboja angêmasi |
pinêtak Giri ugi |
sadaya tilaranipun |
lastantun ingkang garwa |
kacêluk Nyi Randha Sugih |
angluwihi samoaning wong dèdagang ||
13. Mangsuli ing Balambangan |
rajaputri kang (ng)garbini |
wus ambabar mijil priya |
warnanya kalangkung pêkik |
karsanira sang aji |
linabuh mring samodra gung |
winadhahan gêndhaga |
sawuse anèng jaladri |
gya ingalap juragan kang lagya layar ||
14. Binuka ingkang gêndhaga |
isi jabang bayi pêkik |

Jilid 1 - Kaca : 3

- ingaturkên mring nyi randha |
 langkung trusthanirèng galih |
 dhasar datan sisiwi |
 mila sihira kalangkung |
 lir putra (ng)gènnya yoga |
 sinung aran Santrigiri |
 sawusira yuswa kalih wêlas warsa ||
15. Nyai randha lon ngandika |
 dhuh kulup sira wus wanci |
 pisah lawan raganingwang |
 aywa kulinèng gêgramin |
 bêcik ngupaya ngèlmi |
 sarengat Jêng Nabi Rasul |
 kene ana pandhita |
 parab Sunan Ngampèl gadhing |
 Surapringga prayoga kawulanana ||
16. Sawulange Sang Pandhita |
 pituhunên lair batin |
 poma kaki ywa pepeka |
 cinêkak cariyosnèki |
 Santrigiri wus manjing |
 nyakabat mring jêng sinuhun |
 siyang dalu tan pisah |
 lan putra ing Ngampèlgadhing |
 kang sinung ran ingkang rama Santribonang ||
17. Tulus dènnira kakadang |
 tan ana salayèng kapti |
 pangaose wus widagda |
 sampurna sakèhing ngèlmi |
 karsanya rarywa kalih |
 ayun kesah angêlangut |
 ngaos mring nagri Mèkah |
 mancal saking Ngampèlgadhing |
 nitih palwa labuh jangkar nèng Malaka ||
18. Kapanggih Sèh Walilanang |
 datan samar ing saliring |
 kandhêg nèng nagri Malaka |
 maguru Sèh Wali sidik |
 sawusing (n)tuk sawarsi |
 sêdyanira rajasunu |
 dumugèkakên karsa |
 lajêng mring Mèkah nagari |
 Walilanang sakalangkung datan rêmbag ||
19. Kinon wangsul ing ngajawa |
 maring wukir Ngampèlgadhing |
 sarta piningan jungkat |
 kalawan jubah kulambi |
 nahan ta Santrigiri |
 sampun sinungan jujuluk |
 nênggih Prabu Sètmata |

Santribonang sinung nami |
Prabu Nyakrakusuma Susunan Bonang ||

20. Nulya bidhal angajawa |
wangsul maring Ngampèl gadhing |
pinanggih sang maha tapa |
wus katur sasolahnèki |
sang rêsi ngandika ris |
kawruhanta iku kulup |
Sèh Walilanang Mlaka |
mitrèngsun saeka kapti |
ing pangawruh lair batin tan sulaya ||

Jilid 1 - Kaca : 4

21. Lah jêbèng sira muliya |
maring ing ngasramèng Giri |
kawruhanamu renanta |
ing samêngko nandhang sakit |
tumêkèng ngajalnèki |
mung nganti têkamu kulup |
renanta yèn palastra |
kuburèn anèng ing Giri | tunggalêna kalawan sudarmanira ||

22. Lawan sunidèni sira |
jumênêng Susunan Giri |
jujuluk Prabu Sètmata |
têmbe ing sapungkur mami |
sira ingkang (m)bawani |
jumênêng wali linuhung |
sinuhun sak-rat Jawa |
kabèh padha wêdi asih |
kalèngkèngrat sinêbut raja pandhita ||

23. Nanging ywa kaliru tanpa |
dudu ratu mangku nagri |
sira wus tan kakilapan |
obah osik donya ngakir |
wus cukup wêkasmami |
Sunan Giri nêmbah nuhun |
anulya ngraup pada |
lèngsèr saking Ngampèlgadhing |
tanpa kanthi gancanging cariyos prapta ||

2 Kinanthi

1. Ing Giri apan wus tundhuk |
kang ibu grahe ngranuhi |
rinubung sakèh juragan |
rawuhe Jêng Sunan Giri |
karamating waliyolah | kang ibu dipunpêraki ||

2. Kagyat wungu nulya ngrangkul |
kinuswa-kuswa kang siwi |
waspa adrês marawayan |
sasambatnya mêlas-asih |
dhuh lae atmajaningwang | kang dadya têtênging ati ||

3. Kurang sathithik katrucut |
kulup tan mênangi mami |
nyawa dene têka lawas |
(ng)gonira pruhita ngaji |
lae-lae ora nyana | yèn bisa katêmu maning ||
4. Mangkya guwayamu mancur |
wênês mancorong nêlahi |
baya olèh kanugrahan |
jêng sunan turira aris |
ibu pangèstu paduka | wus katur sasolahnèki ||
5. Kang ibu suka kalangkung |
kulup sampurnakna mami |
umanjing agama Islam |
nulya sinadatkên aglis |
kalimah loro winêjang |
kang ibu padhang nampani ||

2 Prabu Brawijaya ing Majapait botên rêna wontênipun kawaliyan ing Giri, mila utusan Patih Gajahmada sawadyabala nêlukakên Giri. Wadya Majapait kasoran jalaran dipun amuk dening dhuwung kadadosan saking kalampanyêratanipun Sunan Giri. Dhuwung wau lajêng kaparingan nama Kalamunying. Sunan Giri seda kagantos putranipun (Sn. Giri Kadhaton). Putra seda, kagantos wayah, jêjuluk Sn. Giri Prapèn. Prabu Brawijaya ngambali malih anggènipun badhe nêlukakên kawaliyan Giri, nanging ugi botên kalêksanan jalaran wadyabalanipun kabujung kombang maèwu-èwu ingkang mêdal saking pasareyan Sunan Giri. Wêkasanipun Majapait malah risak dening putranipun piyambak, i.p. R. Patah. Sunan Giri Prapèn nyarati jumênêng ratu (-ning agami) 40 dintên, praja lajêng kapasrahakên R. Patah, jumênêng ratu ing Dêmak. ... kaca 5 – 9

Jilid 1 - Kaca : 5

6. Kulup wus padhang tyasingsun |
datan sumêlang ing ati |
sira kariya raharja |
têtêpa (ng)gonmu mêngkoni |
batihmu para sudagar | isining asramèng Giri ||
7. Têmbe ing sapungkuringsun |
sakèhe dunyarta mami |
sidhêkahna kang warata |
pêkir miskin anak yatin |
lawan tukokna amanat | kaji mring Mêkah nagari ||
8. Poma kulup wêkasingsun |
Ni Samboja nulya lalis |
sawusira binêrsiyan |
layon kinubur tinunggil |
lan raka Kyai Samboja |
ing mangkya titiyang Giri ||
9. Lastantun pamundhinipun |
ing gusti Jêng Sunan Giri |

samya kapanjangan iman |
nglampahi sarengat Nabi |
ngibadah andarus Kur'an | kathah kang iyasa masjid ||

10. Gêmah arjane kalangkung |
tan ana kang laku juti |
samya cêkap nyandhang mangan |
adoh ingkang dadya miskin |
têntrem ciptane raharja |
wong ngamanca kathah prapti ||
11. Kabanjur tan arsa mantuk |
kalajêng wisma ing Giri |
raja pandhita Sètmata |
jujuluk Susunan Giri |
Gajah Kadhaton minulya |
kawêntar ing liya nagri ||
12. Miwah wus pinundhut mantu |
ing Suhunan Ngampèlgadhing |
dhinaupkên lan putrinya |
Nyai Agêng Ratu nami |
atut dènnya palakrama |
lêstantun ngantya sisiwi ||
13. Wowolu èstri myang jalu |
Nyi Agêng angrumiyini |
kondur maring rahmatolah |
layon sumare anunggil |
marasêpuh èstri priya |
garwa putra gung prihatin ||
14. Sigêg gantya kang winuwus |
Brawijaya Narapati |
mirêng pawartos sanyata |
ing mangkya Susunan Giri |
linulutan sakèh janma |
nungkul tan kalawan jurit ||
15. Sang prabu utusan gupuh |
Gajahmada kyana patih |
kinèn lumampah priyanga |
mukul prang Giri Garêsik |
tan cinatur lampahira |
wus prapta jajahan Giri ||
16. Gègère kadya pinusus |
kang katrajang samya ngili |
minggah kadhaton Prawata |
Jêng Sunan Giri marêngi |
anyêrat manêdhak Kur'an |
kagyat mirêng suwaraning ||
17. Tiyang alok mungsuh rawuh |
sumêdya ngrisak ing Giri |

- kalam ingkang kagêm nyêrat |
anulya binucal aglis |
andodonga ing Pangeran |
sinêmbadan ing sakapti ||
18. Kalam lajêng dadya dhuwung |
cumlorot ngamuk pribadi |
pra wadya ing Majalêngka |
kathah ingkang angêmasi |
sakantune kang palastra |
pra samya lumayu (ng)gêndring ||
19. Mantuk marang Majalangu |
sawusira mêngsah gusis |
dhuwung wus wangsul pribadya |
sumèlèh ing ngarsanèki |
panyêratan sang pandhita |
sarta akukuthah gêtih ||
20. Kagyat risang amanêngkung |
miyat dhuwung kuthah gêtih |
dahat panalangsania |
dyan dodonga mring Hyang Widdhi |
mugi Allah ngapuntêna |
solah amba ingkang sisip ||
21. Sang pandhita ngandika rum |
marang ing wadyanirèki |
kabèh padha piyarsakna |
myang anêksènana sami |
katgèki sun wèhi aran |
si Kalammunyêng prayogi ||
22. Sakèh wadya saur manuk |
wus samya kalilan mulih |
mring wismane sowang-sowang |
lêstantun asramèng Giri |
jumênêngnya Jêng Susunan |
Prabu Sètmata linuwih ||
23. Gêmah arjane kalangkung |
saya wêwah wadyanèki |
tan ana kang kasangsaya |
nahan wus antara lami |
Sunan Giri nandhang gêrah |
kaparêng praptaning takdir ||
24. Kundur mring rahmatolahu |
gumêr tangis ing jro puri |
wandu wandawa sungkawa |
layon sawusing barêsih |
sinarèkkên nora têbah |
sangking padalêmanèki ||
25. Sedanira tilar sunu |

sadasa kakung lan putri |
kang kalih sang king ampeyan |
Pangran Pasirbata nênggih |
kalawan Siti Rohbayat |
wowolu sangking padêmi ||

26. Kasêbut Nyai Gêng Ratu |
putra sêpuh sinung nami |
Ratu Gêdhe ing Kukusan |
nulya Sunan Dalêm nênggih |
katrinira apanêngran |
Susuhunan Têgalwangi ||
27. Catur Nyi Gêng Saluluhur |
panca Sunan Kidul nênggih |
Ratu Gêdhe Saworasa |
Sunan Kulon kang sumêndhi |
Sunan Waruju ragilnya |
wau ta ingkang winardi ||
28. Sasampunira pangubur |
kumpul para wadya Giri |
angrêmbag ingkang gumantya |
mandhirèng Susunan Giri |
pra wadya wus golong rêmbag |
Sunan Dalêm kang gumanti ||
29. Gya ingangkat ajujuluk |
Sunan Giri kaping kalih |
Susunan Giri Kadhatyan |
garwa kakalih padêmi |
tan mashur ing panjênêngan |
Jêng Sunan wus praptèng jangji ||
30. Kundur mring rahmatolahu |
ugi sumare ing Giri |
atilar putra sadasa |
(m)bajêng Sunan Sedamargi |
panênggaknya apêparab |
Sunan Giri Prapèn Adi ||
31. Tri Nyi Gêng Kuruganngurun |
Nyi Gêng Ngulakan kang sukci |
Pangran Lor Pangran Dhêkêt sad |
Pangran Bongkok nulya Nyai |
Agêng Waru arinira |
Pangeran Bulu sumêndhi ||
32. Wragil Pangran Sedalaut |
paripurna kang wus swargi |
rêmbag kang yoga gumantya |
kêmpal sakèhe kang dasih |
Sunan Parapèn ingangkat |
linuwih lir eyang swargi ||

Jilid 1 - Kaca : 7

33. Mandhirèng Giri Kadhatun |
jujuluk maksih lêstari |
Sunan Giri Prapèn dinya |
suyut kang wadya gung alit |
kawêntar ing liyan praja | tan pègat kadya ing nguni ||

3 Mègatruih

1. Ya ta wau sang prabu ing Majalangu |
sampun amiyarsa warti |
lamun Sunan Giri Prabu |
Sèt mata wus angêmasi |
mangkya wayahe gumantos ||
2. Ajujuluk Sunan Prapèn Giri luhung |
lalajone kadya nguni |
sang wiku tan arsa nungkul |
marang nagri Majapait |
dadya sru bêndu sang katong ||
3. Dhawuh maring Ki Gajahmada nindya nung |
miwah kinanthèn pra siwi |
angirid wadyabala gung |
kinèn ngrabasèng ing Giri |
wus samapta nulya bodhol ||
4. Sunan Prapèn wus mirèng badhe ginêmpur |
mring sang prabu Majapait |
wus budhal carakèng prabu |
kya patih myang rajasiwi |
balane lir samodra rob ||
5. Sunan Prapèn sampun sanega ing pupuh |
karsanira nanggulangi |
mring carakèng Majalangu |
tan dangu mêngsah kaèksi |
nulya pinapak prang popor ||
6. Wadya Giri kasoran ing yudanipun |
kathah ingkang nandhang kanin |
tanapi tumêkèng lampus |
Sunan Prapèn angoncati |
sagarwa putra wus lolos ||
7. Lajêng ngungsi maring sapinggiring laut |
binasmènan kitha Giri |
sadaya wus dadya awu |
rajabrana dènjarahi |
rajaputra tindak alon ||
8. Dhumatêng ing astananira sang wiku |
Sunan Giri kang wus swargi |
ingkang rumêksa ing kubur |
tyang kakalih samya dhêngkling |
rawuhe sang prawira nom ||

Jilid 1 - Kaca : 8

9. Para wadya dhinawuhan kinèn (n)dhudhuk |
 gya tumandang sagung dasih |
 halate sang maha wiku |
 cihnaning wali linuwih |
 singa cêlak anggaloso ||
10. Kalesedan sambat ngadhuh-adhuh lampus |
 kang kantun kalangkung giris |
 bramantya sang rajasunu |
 tumandang pribadi ajrih |
 merang lamun tan kalakon ||
11. Dadya dhawuh marang tyang kalih kang tunggu |
 kinèn andhudhuk dèn aglis |
 binilaèn yèn tan purun |
 pasthi tumêkèng ing lalis |
 kinarya coban kris waos ||
12. Tyang kakalih tan suwala nulya (n)dhudhuk |
 dupi prapta blabak jati |
 tutuping tabêlanipun |
 binuka saking sakêdhik |
 nulya ana ingkang miyos ||
13. Warni kombang tan petungan kathahipun |
 mabur ngèbêki wiyati |
 maniyub lir langit rubuh |
 nêmpuh wadya Majapait |
 dènnya nanggulang pakewoh ||
14. Pinarjaya tan keguh ngêntub pikantuk |
 bingung wadya Majapait |
 ting bilulung rêbut dhucung |
 dènnira angungsi urip |
 sèlèh gagamaning pupoh ||
15. Samya kudhung gêdabikan kênèng êntub |
 sirah rapêt ngroyok sikil |
 ngaruara sambat bingung |
 prapta nagri Majapait |
 kombang anglut datan kegoh ||
16. Sang aprabu Brawijaya langkung gugup |
 tan kawawa nanggulangi |
 dadya tilar prajanipun |
 sawadya balanirèki |
 gusis praja tan ana wong ||
17. Ngungsi têbih dupi kombang wruh wus suwung |
 wangsul mring nagrinya malih |
 siji tan ana kang kantun |
 sang aprabu Majapait |
 sawadya wangsul ngadhaton ||

Jilid 1 - Kaca : 9

18. Aprasêtya sang aprabu Majalangu |
 datan nêdya malih-malih |
 nyikara dhatêng sang wiku |
 ngamungêna ingkang uwis |
 ing tyas datan walangatos ||
19. Kacariyos tyang kalih kang ngrêksa kubur |
 kanugrahan mantun dhêngkling |
 gagancangan lampahipun |
 anusul Jêng Sunan Giri |
 ingkang lagya amakuwon ||
20. Kawlasarsa anèng satêpining laut |
 tyang kalih marêk tur uning |
 ing mangkya mêngsah wus larut |
 jalaran tinêmpuh dening |
 kombang ingkang mapak pupoh ||
21. Madhul-madhul palayune numbuk bêntus |
 tilar gagamaning jurit |
 samya ngungsi gêsang (n)jrunthul |
 tan ana ingkang tinolih |
 swarane pating galêmbor ||
22. Sampun katur ing purwa wasananipun |
 dalah waluyaning dhêngkling |
 sang wiku kalangkung sukur |
 (n)dêdonga marang Hyang Widdhi |
 rahayu ywa na pakewoh ||
23. Nulya kundur tan cinatur laminipun |
 wus paripurna ing nguni |
 eca tyase para wadu |
 satêngah ana kang kibir |
 sajêg tan na mungsuh rawoh ||
24. Sunan Giri datan samar jangkanipun |
 lamun kraton Majapait |
 wus andungkap sirnanipun |
 jalarane sangking siwi |
 dyan Patah mijil karaos ||

3 Panguwaosing tanah Jawi ing Dêmak lumintir dhatêng Pajang. Inkang jumênêng Sultan Adiwijaya, sowan Sunan Giri Prapèn ing nalika sineba para bupati Bang-wetan. Sultan Pajang kadhèrèkakên Kiagêng Pamanahan ingkang kawêca dening Sunan Giri bilih têngnipun badhe nurunakên ratu mêngku tanah Jawi, kalêbêt Giri. Sasedanipun Sultan Pajang, panguwaosipun tanah Jawi kaasta Panêmbahan Senapati ing Mataram. Sasampunipun seda kagêntosan dening putranipun Sultan Anyakrawati ingkang lajêng kagêntosan dening putranipun, i.p. Sultan Agung Anyakrakusuma. ...
 kaca 10 – 15

1. Santun sarengatira jêng Nabi |
Muhkammad kinaot |
mila Kangjêng Sunan Giri Prapèn |
lajêng tédhak mring Dêmak nagari |
kumpul lan pra wali | mukmin miwah jamhur ||
2. Wusing bêdhah nagri Majapait |
mekrad sang akatong |
jro kadhaton tan ana isine |
Sunan Giri nyêlani dadya ji |
mung pat puluh ari |
nênggih laminipun ||
3. Anyarati supadi icaling |
labêting karaton |
ratu Budha gya jumênêng rajèng |
wusing antuk kawan dasa ari |
Jêng Susunan Giri |
masrahkên kaprabun ||
4. Maring Radyan Patah anampèni |
wus jumênêng katong |
anèng nagri Dêmak angrèhake |
ing rat Jawi Jêng Susunan Giri |
sarampunging kardi |
wus linilan kundur ||
5. Sawusira risak Dêmak nagri |
pindhah Pajang kraton |
adipati Pajang kang mandhirèng |
mantu sultan Bintara mungkasi |
ing Dêmak nagari |
ngrèh wadya sawêgung ||
6. Kangjêng sultan Pajang kang winarni |
wusing madêg katong |
karsa nyuwun idi mring Parapèn |
Kyai Agêng Mantaram umiring |
saguning bupati |
kêbut tan na kantun ||
7. Sultan Pajang sarawuhing Giri |
kagyat ing tyas anon |
pasanggrahan (m)banjêng anèng ngare |
pra bupati kang samya sumiwi |
ing Jêng Sunan Giri |
pondhoke pinatut ||
8. Sunan Prapèn duk miyos tinangkil |
Sultan Pajang gupoh |
asumewa sarêng bupatiya kèh |
lênggah jèjèr ngarsane sang rêsi |
ingayap pra dasih |
nèng pungkuranipun ||

9. Wusing pêpak kang samya anangkil |
sunan ngandika lon |
jêbèng Pajang di kaparêng kene |
wus alênggah cakêt lan sang rêsi |
angandika aris | winor manis arum ||
10. Putraningsun kang padha anangkil |
ywa na walangatos |
dèn narima marang ing papasthèn |
ing samêngko ki Pajang dipati |
ingsun wus ngidèni |
ing jumênêngipun ||
11. Sultan mêngku ing Pajang nagari |
sudibya kinaot |
binathara tan ana samine |
babundhêle ing satanah Jawi |
kalipahing Widdhi |
sarta ajujuluk ||
12. Sultan Prabu Awijaya lêwih |
karsane Hyang Manon |
nêksènana pra sutèngsun kabèh |
atur paksi sakèhing bupati |
mangayubagyani |
dhawuhing sang wiku ||
13. Nulya mundhut dhahar wus umijil |
saking jro kêdhaton |
tinata ing pandhapa madyane |
Sunan Prapèn sultan Pajang tuwin |
kang para bupati |
wus bujana kêmbul ||
14. Sang pandhita angandika malih |
dhuh pra siswaningong |
sultan Pajang myang bupati kabèh |
ênggonira akêkadang kaki |
ywa salayèng budi |
di atut arukun ||
15. Raharjèng tyas sukur ing Hyang Widdhi |
karsane Hyang Manon |
ana kang tinitah dadi gêdhe |
ana kang tinitah dadi cilik |
papasthèning Widdhi |
basane asnapun ||
16. Datan luwih sun têtèdhèng Widdhi |
anak putuningong |
donya akir salamêta kabèh |
kang sinabdan samya saur paksi |
tutug dènnya bukti |
linorot mring wadu ||

Jilid 1 - Kaca : 11

17. Sunan Giri tinarbukèng Widdhi |
waspadèng pangawroh |
datan samar lalakon ing tèmbe |
ingkang tansah pinancêr ing liring |
Ki Agêng Mantawis |
cahyanya umancur ||

18. Angandika Jêng Susunan Giri |
mring jêng sultan alon |
jêbèng Pajang lah ta sapa kae |
baturmu kang mangan angèrèni |
sapa aranèki |
kangjêng sultan matur ||

19. Rencang amba patinggi Mantawis |
nami karan ênggon |
angrèh siti sadhomas karyane |
sang pandhita angandika malih |
dhawuhana kaki |
linggih jajar patut ||

20. Lawan para siswèngsun bupati |
sandika kang kinon |
Kyai Agêng Mantaram wus jèjèr |
hèh sanggyaning siswèngsun bupati |
wruhanamu kaki |
turunne si kulup ||

21. Ki Mantaram besuk wus pinasthi |
angrèh sakèhe wong |
ing satanah Jawa iki kabèh |
nadyan Giri kene tèmbe ugi |
ngidhèp ing Mantawis |
kyagêng lajêng ngujung ||

22. Konjêm siti nêndha Hyang Widdhi |
widadaning dhawoh |
saha matur mring Sunan Parapèn |
sakalangkung sru nuwun kapundhi |
lulusing sabda ji |
têtêpe kang wahyu ||

23. Dhuh pukulun patikbra ngaturi |
dhuwung wus mirantos |
amung dadya pratandha yêktine |
sungkêm amba timbalan sang yogi |
sunan ngandika ris |
sun tarima kulup ||

24. Nanging ingsun paringakên bali |
apan kacariyos |
samyâ rêsêp pra dipati kabèh |
aningali Ki Agêng Mantawis |
raja pandhita di |
gya mucung dhadhawuh ||

Jilid 1 - Kaca : 12

5 Pocung

1. Lah ta kulup para bupati sadarum |
ingsun iyasakna |
talaga kang luwih adi |
tur sandika pra wadya nulya tumandang ||
2. Dhudhuk-dhudhuk tan pantara nuli rampung |
dados kang talaga |
luwih adi toya wêning |
gilar-gilar lir pendah kaca brênggala ||
3. Wusing katur sinung ran Talagapatut |
jêng sultan kalawan |
saguning para bupati |
wus linilan mring prajane sowang-sowang ||
4. Tan cinatur nagri Pajang risakipun |
pindhah ing Mantaram |
ingkang jumênêng narpati |
putranira nênggih Ki Agêng Mantaram ||
5. Risang Sutawijaya jujulukipun |
Kangjêng Panêmbahan |
Senapati ing Mantawis |
lulus wirya gêmah arja prajanira ||
6. Panêmbahan Senapati ing Mantarum |
ngyêktèkkên wirayat |
dhawuhe Susunan Giri |
ing nalika sowannya jêng sultan Pajang ||
7. Panêmbahan Senapati nulya ngutus |
abdi kinèn sowan |
maring Giri kanthi tulis |
praptèng Giri sang wiku lagya sineba ||
8. Sêrat katur tamating pamaosipun |
mèsêm angandika |
hèh caraka ing Mantawis |
pakênira matura Ki Senapatya ||
9. Lamun ayun nyatakkên wirayatingsun |
gustimu turana |
nglurug mring bang-wetan nuli |
wus pinasthi karsane Allah Tangala ||
10. Lamun ratu Mantaram ing tênggipun |
ngrata tanah Jawa |
sanadyan ing Giri iki |
uga têtuk marang ing nagri Mantaram ||
11. Lokilmakpul tan kêna owah sarambut |
jamane walikan |

Jilid 1 - Kaca : 13

- kawula dumadya gusti |
ingkang gusti sayêkti dadi kawula ||
12. Pratandhane wus katon Pajang Mantarum |
iku dadya cihna |
utusan wus nyuwun pamit |
mantuk marang Mantaram agêgancangan ||
13. Wus sumiwi ing ngabyantara sang prabu |
wus katur sadaya |
wêlinge Jêng Sunan Giri |
tan pantara lami sri nata Mantaram ||
14. Bidhal nglurug mring bang-wetan kang jinujug |
ing nagari Japan |
saguning para bupati |
ing bang-wetan wus kumpul anèng ing Japan ||
15. Kacariyos ing Giri sang maha wiku |
wus miyarsa warta |
lamun sang prabu Mantawis |
ngêpung Japan para bupati bang-wetan ||
16. Pacak baris tutulung paguting pupuh |
Jêng Sunan ing Arga |
utusan akanthi tulis |
tyang sadasa gêgancangan marang Japan ||
17. Praptanipun ing Japan nulya kinumpul |
wong agung Mantaram |
myang bang-wetan pra bupati |
wusing pêpak duta Giri aturira ||
18. Dhuh wong agung Mantaram saha wong agung |
bang-wetan sadaya |
lampah kawula tinuding |
ing Jêng Sunan Giri akanthi nawala ||
19. Ulun waos pribadi mrih têrangipun |
sami kapyarsakna |
suraose kanang tulis |
dutèng Giri manêngah maos nawala ||
20. Layangingsun Jêng Sunan Giri dhumawuh |
marang putraningwang |
Senapati ing Mantawis |
lan mring putraningsun Pangran Surabaya ||
21. Liring layang (ng)gonira ayun prang pupuh |
rêbut panjênêngan |
ingsun pan ora nglilani |
krana bakal kèh pêpati tan prayoga ||
22. Têmbe lamun ana karsane Hyang Agung |

Jilid 1 - Kaca : 14

pamiyaking Sukma |
andhap luhur wus pinasthi |
pan tinêmu ing samêngko durung mangsa ||

23. Balik padha nganggoa budi rahayu |
lêstari kêkadang |
sun asung babasan kaki |
wadhah lawan isi êndi piniliya ||
24. Sun idèni salah siji pamilihmu |
isi apa wadhah |
sawusira samya milih |
prajanjiya sêtya susêtyaning driya ||
25. Dèn asukur takdiring Hyang Kang Maha Gung |
singa piniliya |
iku wus tan kêna gingsir |
pan tinêmu ing wuri kaananira ||

6 Pangkur

1. Yèn uwis pamilihira |
umantuka marang nagrinirèki |
ingsun sung raharjèng laku |
marang ing sira padha |
wus atiti kang sêrat nulya tinutub |
Senapati angandika |
lah yayi ing Surawèsthi ||
2. Kadiparan karsanira |
andikane panêmbahan ing Giri |
mung yayi kalawan ingsun |
kang tumrapping nawala |
kinèn milih wadhah lawan isinipun |
pundi ta ingkang kinarsan | yayi miliya kariyin ||
3. Ulun narima tampikan |
duk miyarsa Pangeran Surawèsthi |
ing tyas samana pakewuh |
wusana angandika |
kakang Senapati Ngalaga Mantarum |
kêncênge manah kawula | ulun milih kanang isi ||
4. Kakang kabageyan wadhah |
Senapati Ngalaga ngandika ris |
yayi kula wadhahipun |
inggih sampun narimah |
dutèng Giri atas pamiyarsanipun |
gya pamit mring panêmbahan |
miwah mring para dipati ||
5. Panêmbahan Senapatya |
sampun kundur maring nagri Mantawis |
wong agung bang-wetan sampun |
umantuk sowang-sowang |

Jilid 1 - Kaca : 15

- tan cinatur dutèng Giri lampahipun |
praptèng ngarsa atur sêmbah |
matur solahnya tinuding ||
6. Duh gusti kawuningana |
putra tuwan Pangeran Surabanggi |
kinèn amilih rumuhun |
mring Kangjêng Senapatya |
Surawèsthi kang pinilih isinipun |
wadhipun Panêmbahan | narimah atampi isi ||
7. Mèsêm Jêng Sunan ing Arga |
wruhanira kodrat tan kêna gingsir |
basa wadhah nêgri iku |
isine apan janma |
têmbe nagri bang-wetan karèh Mantarum |
isi yèn tan manut marang | ingkang adarbe nagari ||
8. Sayêkti tan kêna ngambah |
yèn ambadal sayêkti têtèng pati |
dadi kudu amiturut |
marang kang duwe wadhah |
ênêngêna ing Giri gantya winuwus |
nênggih praja-di Mantaram |
Panêmbahan Senapati ||
9. Dènnira jumênêng nata |
laminira pan namung tigang warsi |
lajêng puput yuswanipun |
ginantyan ingkang putra |
Pangran Adipati Anom ing Mantarum |
jujuluk Jêng Susuhunan |
Diningrat Anyakrawati ||
10. Amung kalih wêlas warsa |
laminira jumênêng narapati |
jêng susunan nulya surut |
ginantyan narpatmaja |
Pangran Adipati Anom ing Mantarum |
jujuluk Kangjêng Susunan |
Sultan Agung ing Mantawis ||
11. Prabu Anyakrakusuma |
duk punika Pangeran Surawèsthi |
anyêdhahi pra tumênggung |
mancanagri bang-wetan |
wusing pêpak nèng Surabaya sadarum |
ngrêmbag arsa magut ing prang |
ngrabasèng nagri Mantawis ||
12. Sabiyantu abipraya |
pra bupati tan ana nyulayani |
enjing gya budhal gumuruh |
saguning balakuswa |
kampir ngujung astana Giri Kêdhatun |

undure sangking astana |
sowan ing Jêng Sunan Giri ||

4 Sultan Agung nimbali Pangeran Pêkik ing Surabaya, lajêng kadhaupakên kalihan Ratu Pandhansari, rayi Sultan Agung. Pangeran Pêkik kadhawuhan nêlukakên Giri, lajêng bidhal dalah garwa. Rêhning Sunan Giri botên purun nungkul, dados pêrang Surabaya mêngsah Giri.
Sunan Giri ngêndêlakên murid sarta putra-angkatipun, satunggaling prajurit Cina Islam nama Endrasena. Nalika rame-ramening pêrang, putra Giri saking ampeyan ingkang wasta Radèn Jayèngrêsmi atur panrayogi[13] supados ingkang rama botên lumawan Sultan Agung. Aturipun botên dipun paèlu, putra lajêng lolos kadhèrèkakên santri Gathak lan Gathuk. ...
kaca 15 – 31

Jilid 1 - Kaca : 16

13. Wus sêpuh Jêng Sunan Arga |
praptèng ngarsa jêng sunan ngandika ris |
dhuh babo atmajaningsun |
paran kang dadya karsa |
dene padha tumêka ing ngarsaningsun |
apa na karya kang gatya |
Jêng Pangeran Surawèsthi ||
14. Myang Dipati Singasêkar |
matur nêmbah mring Kangjêng Sunan Giri |
apuntên dalêm sang wiku |
amba myang para kadang |
wus sarêmbag arsa ngrabasèng Mantarum |
nyuwun idi sang pandhita | miwah pangestu basuki ||
15. Jêng sunan aris ngandika |
ing samêngko pan durung mangsa kaki |
para bupati umatur |
kang amrih lêngawèng tyas |
ngidènana sang wiku paring pangestu |
jêng sunan aris ngandika |
mokal bêdhaha Mêngtawis ||
16. Ing samêngko wong bang-wetan |
malah padha ngungsi kang prayogi |
tan wurung binoyong besuk |
marang nagri Mantaram |
Pangran Surawèsthi tan kèndhak tyasipun |
myang saguning pra dipatya |
wusing ngujung ing sang rêsi ||
17. Ngandika sang wiku raja |
yèn mangkono padha karsanirèki |
dèn angati-ati kulup |
ingsun pasrah Hyang Suksma |
lêgi pait ing tèmbe pasthi katêmu |
sanggyaning para dipatya |
wusing ngujung sang arêsi ||
18. Bidhal saha wadyakuswa |

tan cinatur solahirèng ngajurit |
wasananira kaplayu | ungguling Ngèksiganda |
wong agunge Mantaram tan ana sègu |
para bupati bang-wetan |
palarasan undurnèki ||

19. Ana kang tumêkèng pêjah |
ana kanin ana kang nungkul aris |
ing Mantaram saya mashur |
kadibyane sang nata |
kasêktène para punggawa nung-anung |
winongwong karatonira |
kinasiyan ing Hyang Widdhi ||
20. Gêmah ripah tur raharja |
tata tèntrêm sagunge wadya alit |
lumintu ganjaran prabu |
sagunge pra dipatya |
tyas raharja datan ana kang sakuthu |
ajrih asih mring narendra | samya tuhu lair batin ||

Jilid 1 - Kaca : 17

21. Nahan raharjaning praja |
yèn ginunggung sawêngi datan uwis |
ing mangkya pinurwèng kidung |
Narendra ing Mantaram |
Sultan Agung Sri Anyakrakusumèku |
lagya miyos siniwaka |
pêpak ingkang samya nangkil ||
22. Wadyabala myang santana |
Panêmbahan Purbaya munggèng ngarsi |
tan pêgat tinantun-tantun |
jêng sultan ris ngandika |
inggih uwa Purbaya pawartosipun |
Pangeran ing Surabaya |
ing mangke pan sampun lalis ||
23. Kang kantun mung anakira |
Ki Mas Pèkik pambajênge kang siwi |
uwa punika karsèngsun |
timbang mring Mantaram |
ingsun arsa uninga ing warninipun |
panêmbahan aturira | punika langkung utami ||
24. Ulun umiring sakarsa |
sri narendra pangandikanya aris |
Alap-alap ingsun utus |
marang ing Surabaya |
timbangana Pangran Pèkik Surèngkewuh |
têlas ingkang pangandika |
jêngkar anggambuh tinangkil ||

7 Gambuh

1. Wus lêpas lampahipun |

Alap-alap praptèng Surèngkewuh |
laju maring Ngrarêmpah dhukuhirèki |
Pangran Pêkik gupuh-gupuh |
amêthuk carakèng katong ||

2. Wus ingancaran lungguh |
Pangran Pêkik awacana arum |
paman ulun atur pambagya basuki |
Alap-alap matur nuwun |
(n)dhawuhkên timbalan katong ||
3. Jêng pangran sowan ulun |
pan ingutus rakanta sang prabu |
Gusti Kangjêng Sultan Agung ing Mantawis |
maringakên kang pangèstu |
mring andika sakaloron ||
4. Jêng pangran matur nuwun |
sasampuning maringkên pangèstu |
dhawuh nata paduka dipun timbali |
sagarwa putra myang wadu |
ulun ingkang kinèn (m)boyong ||
5. Jêng pangran aturipun |
aduh paman kamayangan tuhu |
de jêng sultan karsa nyaruwe wong pêkir |
ina papa anèng dhukuh |
datan supêna sajingklong ||
6. Tan suwala ragèngsun |
kadyanganing sarah anèng laut |
ing sakarsa jêng sultan ulun umiring |
tan nêdya sawalèng kayun |
lumuntur dhawuhing katong ||
7. Ki tumênggung duk ngrungu |
ing ature manis amlas ayun |
angrêsing tyas gya umatur ing sang Pêkik |
bilih marêngkên sang bagus |
benjing-enjing lajêng bodhol ||
8. Jêng pangran wacana rum |
sakalangkung prayogi man mênggung |
ulun lajêng tata-tata sapuniki |
paman sakanca sadarum |
prayogi rèrèh nèng pondhok ||
9. Jêng pangran gya dhadhawuh |
marang garwa sakulawargèku |
kinèn samya pradandosan sadayèki |
yun sumiwèng mring Mantarum |
ribut samya dandos-dandos ||
10. Ki Alap-alap gupuh |

Jilid 1 - Kaca : 18

nuding wadu nimbali tumênggung |
Surabaya Ki Sapanjang kang wawangi |
tan dangu anulya rawuh |
Ki Sapanjang dhawuh katong ||

11. Jêng pangran sowanipun |
mring Mantaram bidhal sesuk-esuk |
jêngandika sawadya kinèn umiring |
sarta rumêksa ing pungkur |
kacêkape kula borong ||
12. Ki Sapanjang agupuh |
paparentah mring sakèhe wadu |
abusêkan sakèh wadya Surawèsthi |
wus mirantos sadayèku |
enjinge anulya bodhol ||
13. Lon-lonan lampahipun |
ing lamine lampah tan winuwus |
praptèng dhusun Butuh arèrèh saratri |
kangjêng pangran dalu ngujung |
marang ing astana Butoh ||
14. (n)Dêdagan amanêngkung |
palaling Hyang wanci lingsir dalu |
Pangran Pêkik miyarsa swara dumêling |
ujaring swara sung tuduh |
lah Ki Pêkik karsèng Manon ||
15. Wruhanta sira besuk |
darbe putu jalu tur binagus |
amandhirèng nata gung ing tanah Jawi |
ngrèh wadya bacingah agung |
nanging angalih kadhaton ||
16. Mring tanah Pajang iku |
sakulone kutha prênahipun |
aran dhukuh Wanakarta tèmbe dadi |
praja Kartasura mashur |
dene jujuluking katong ||
17. Jêng Susuhunan Mangku |
-rat Senapati ing Ngalagèku |
Ngabdurahman Sayidin Panatgami cêpping swara kagyat wungu |
ing wanci awaling Suboh ||
18. Miyose wus pinangguh |
lawan juru kunci têngga pintu |
Pangran Pêkik wawartos mring jurukunci |
dènyantuk wangsit ing dalu |
ki jurukunci anjomblong ||
19. Sinêmbah saha matur |
sakalangkung bingahe tyas ulun |

Jilid 1 - Kaca : 19

sukur sukur alhamdulillah rabil |
Hyang Surya wus mungub-mungub |
jêng pangeran lajêng bodhol ||

20. Datan kawarnèng ngênu |
wus angancik ing kitha Mantarum |
ki tumênggung Alap-alap ngrumiyini |
atur uninga sang prabu |
sigêg gantya winiraos ||
21. Sang prabu ing Mantarum |
ri tinangkil munggèng siti luhur |
Panêmbahan Purubaya wus sumiwi |
myang wadya bala supênuh |
munggèng ngabyantara katong ||
22. Datan antara dangu |
ki tumênggung Lap-alap mangayun |
nêmbah matur ulun kinèn animbali |
Pangran Pêkik Surèngkewuh |
mangkya wus sumiwèng katong ||
23. Sagarwa putranipun |
Ki Sapanjang sawadya tut pungkur |
suka ing tyas sang prabu ngandika aris |
lah uwa Purubayèku |
kadipundi kang linakon ||
24. Mangke sadhatêngipun |
dhimas Pêkik napa bêkti ingsun |
utawine piyambake ingkang bêkti |
Purubaya nêmbah matur |
kinanthèt lawan suraos ||

Jilid 1 - Kaca : 20

8 Kinanthi

1. Sangking ing pamanah ulun |
pangeran ing Surawèsthi |
ingkang layak ngabêktiya |
ing pada dalêm sang aji |
kawon luhur kang darajat | panjênêngan dalêm aji ||
2. Mandhirèng prajèng Mantarum |
ing rat Jawi mung satunggil |
kalihdene tinimbalan |
datan sawala ing kapti |
sampun kalampahan sowan | ing ngabyantara narpati ||
3. Asrah jiwa raganipun |
kangjêng sultan duk miyarsi |
aturipun ingkang uwa |
kalangkung trustha ing galih |
nahan Pangran Surabaya |
sagarwa sampun sumiwi ||
4. Pepe kidul wringin-kurung |

sasolahe amlasasih |
duk uninga sri narendra |
dhawuh kinèn animbali |
anggandhèk tundhuk pangeran |
ingirit minggah sitinggil ||

5. Andhadhap amundhuk-mundhuk |
cingak kang samya ningali |
miyat warnanya pangeran |
mirit kangjêng sri bupati |
kantun sênêne kang cahya |
kantun sêmu kantun sigit ||
6. (n)Dungkap praptèng ngarsa prabu |
cakêt dènnira sumiwi |
tumungkul konjêm pratala |
ri wusira mangênjali |
wangkingan sinèlèh kanan | gya mangraub pada aji ||
7. Saha matur arawat luh |
pêgat-pêgat winor tis-tis |
dhuh gusti kalêngkaning rat |
musthikaning tanah Jawi |
patut pinundhi sinêmbah |
jumênêng kalipah Widdhi ||
8. Ambêg pinandhita tuhu |
santa budi mirah asih |
mardikèng rat tyas kumala |
ngecani manahing dasih |
mrih arja ayu tan pêgat |
kasudarman winor manis ||
9. Santana wadya lit agung |
tan ana kataman bêngis |
winor ing sakarsanira |
kinajrihan lair batin |
pra wadya ing Ngèksiganda |
winêngku paramarta ji ||
10. Kasujanan ambêg sadu |
linangkung kasusrèng bumi |
sumbagèng rat pinasthika |
waskitha ngrèh ing patitis |
kongas ing ganda angambar |
kinasihon ing Hyang Widdhi ||
11. Sudibya prawirèng kewuh |
kinajrihan kanan-kering |
ngagêm agama minulya |
sasat jêngandika Nabi |
Muhakammadin angajawa |
ngrênggani nagri Mantawis ||
12. Dhuh jêng gusti sang aprabu |

Jilid 1 - Kaca : 21

- sowanipun ingkang abdi |
angaturkên pêjah gêsang |
awit rumaos gêng sisip |
katungkul ing kawiryawan |
labêt mudha punggung yêkti ||
13. Dama kalimput tan emut |
ing kanugrahaning narpati |
tumêrah jiwangga mulya |
kaecan nadhah myang guling |
saanak rayat myang warga |
tan lyan barkahing narpati ||
14. Lumintu salaminipun |
tangèh manawi kang abdi |
sagêd ngaturi minangka |
bêbêkti ingkang martasih |
o gusti satuhu mudha |
cêplik tangèh wruh ing bêcik ||
15. Manawi kangjêng pukulun |
tan paring aksamèng dasih |
yêkti têmah anggung papa |
druwaka salaminèki |
ing mangke amba sumangga |
sakarsa jêng sri bupati ||
16. Mangkana kangjêng sinuhun |
ngandika sajroning galih |
wong iki bagus prasaja |
ing wicara tatas titis |
têtêg tyas sura lêngawa |
pantês tan sinungan lamis ||
17. Têka rêsep atiningsun |
dadya condhonging tyasmami |
pantês rewanga wibawa |
(n)darahkên sri tanah Jawi |
madhahi kanang nurbuwat |
wasana ngandika aris ||
18. Wis lungguha ariningsun |
iya apa kang pinikir |
dhuh yayimas Surabaya |
marma sira sun timbali |
sumiwi ing ngarsaningwang |
wus pasthi karsaning Widdhi ||
19. Sosotyadi apan kudu |
tumrap ingêmbanan rukmi |
upama ingsun pancuran |
sira talaga nadhahi |
yayi kang minangka wadhah |
ingsun kang minangka isi ||

20. Pasêmon kang ingsun wuwus |
têgêse uwus ginari |
yèn sira bakal tan pisah |
mèlu nurunake benjing |
para ratu tanah Jawa |
yayi ingkang urun èstri ||

Jilid 1 - Kaca : 22

21. Manira kang urun kakung |
ing samêngko karsa mami |
sira wisma na Mantaram |
ana sawetaning puri |
sisihan lan kadipatyan |
mungguh nagri Surawèsthi ||

22. Ingsun paringake wangsul |
marang pakênira yayi |
wênang anguwasanana |
kadi ingkang uwis-uwis |
si Sapanjang mung rumêksa |
tata tèntrêming nagari ||

23. Sira ana ing Mantarum |
aywa taha-taha yayi |
ing panganggêp dipun padha |
ya Mantaram Surawèsthi |
Pangran Pêkik lêjar ing tyas |
trusaning supenanèki ||

24. Gya sujud nêmbah umatur |
dhuh pukulun sang dewaji |
pun patik atur sandika |
mundhi timbalan narpati |
kadya kabanjiran kelang |
kagunturan madu gêndhis ||

9 Dhandhinggula

1. Nulya jêngkar kangjêng sri bupati |
abibaran kang samya sumewa |
pangran sagarwa-putrane |
santana wadyanipun |
wus pinarnah pakuwonèki |
karan ing Surabayan |
jêng pangran lastantun |
mukti wibawèng Mantaram |
datan ana sinangsaya ing panggali | wus lami antarnya ||

2. Sang aprabu lêstantun gunging sih |
Pangran Pêkik nulya tinariman |
rayi dalêm sang pamase |
tunggil sayayah ibu |
Ratu Pandhansari wawangi |
agêng ingkang bawahan |
nahan ta cinatur |
dènnira apalakrama |
atut runtut sih-siniyan siyang ratri |

lir mimi lan mintuna ||

3. Wusing antuk kawan dasa ari |
Kangjêng Sultan Agung Ngèksiganda |
lênggah anèng dalêm gêdhe |
ngandika sang aprabu |
hèh ta lara mênయా aglis |
marang ing Surabayan |
kêtêmu riningsum |
kalamun sambadèng karsa |
rabinira dhiajêng ingsun timbali |
warahên ingsun gêrah ||
4. Nulya mentar utusan narpati |
sampun praptèng ing Kasurabayan |
jêng pangeran sagarwane |
mijil sing dalêm gupuh |
samyā lênggah paningrat jawi |
parêkan matur nêmbah |
amba pan ingutus |
raka dalêm sri narendra |
ingkang garwa kangjêng ratu dèntimbali |
sarênga lampahamba ||
5. Kangjêng sunan lagya gêrah mangkin |
ingkang wêling raka dalêm nata |
manawa awèh lakine |
malêbu ing kêdhatun |
atinjoa ing gêrah mami |
yèn lakine tan suka |
poma ywa lumaku |
adipati Surapringga |
têbah-jaja sumangga ing asta kalih |
tan kenging lêngganaa ||
6. Dhuh jiwaku umarêka aglis |
sampun kerit praptèng ngarsa sultan |
manêmbah ngraub padane |
Ratu Pandhan umatur |
kakang prabu dene wigati |
nimbali aripara |
kalangkung kumêpyur |
manahulun tarataban |
sru gumêtêr ênar-ênir sênik-sênik |
kangmas gêrah punapa ||
7. Kangjêng sultan angandika aris |
dhuh riningsun luwih sangking lara |
ana ing ati ênggone |
sakèh usada wangsul |
yèn sun rasa saya ngranuhi | dene ana pandhita |
ing Giri dumunung |
durung gêlêm nungkul mringwang |
iya iku kang dadi laraning ati |

Jilid 1 - Kaca : 23

tambane durung ana ||

8. Liya Giri wong satanah jawi |
nora ana barênjul mêtêngkang |
padha ngidhêp mring sun kabèh |
amung ing Giri iku |
ingkang durung ingsun putusi |
amukul kalawan prang |
wit wêcaning dangu |
kang bisa ambengkas karya |
mung lakimu jalarane mênang asli |
luhur trah Ngampèldênta ||
9. Lah wis yayi dak lilani mulih |
dèn abisa matrapakên karya |
marang lakinira mangke |
sêlak dênayun-ayun |
Ratu Pandhan mèsêm turnya ris |
dhawuh dalêm kakangmas |
sandika tur ulun |
nulya lèngsèr sangking ngarsa |
dhinèrèkkên saguning parêkan cèthi | lampahnya wirandhungan ||
10. Pangran Pêkik nganti nêng pandhapi |
sarawuhe sang ratu pinapak |
binêkta mring dalêm age |
jêng ratu ngraub suku |
sang pangêran (ng)garjitèng galih |
lah yayi ana paran |
têka rada suntrut |
paran gêrahing sang nata | Ratu Pandhan tumungkul
minggu tan angling | jêng pangran anggarjita ||
11. Baya nora gêrah sri bupati |
bokmanawa ana panggaliyan |
dadya sêkêle pamase |
jêng ratu gya sinambut |
binêkta mring ing jinêm wangi |
langêning karasikan |
apan tan winuwus |
ing sawungunira nendra |
Ratu Pandhan matur ing raka bibisik | kang dadya karsa nata ||
12. Amêdharkên dhawuhe sang aji |
Pangran Pêkik madêg suraning tyas |
ngêlus-êlus gumbalane |
alon ngandikanipun |
lamun ingsun wêruha dhingin |
karsane kangjêng sultan |
mundhut rusakipun |
ing Giri sunanne seba |
baya uwus dak cangking ing nguni-uni |
sebaku mring Mantaram ||
13. Pan ing Giri wus nêng asta mami |

Jilid 1 - Kaca : 24

yayi ingsun ingkang maluyakna |
rakanta nahan rêntênge |
sèwu wirang satuhu |
yèn tan bisa ngrabasèng Giri |
isin anon baskara |
nèng donya tan arus |
apa kang dak walêsêna |
ing sih nata kajaba murdaku yayi |
kunjuk dadya timbangan ||

14. Payo yayi sowan marang puri |
nyuwun pamit ing rakanta sultan |
mangkat ing sadina kiye |
sarimbit nulya laju |
sowan maring sajroning puri |
sang nata duk tumingal |
pangran sowanipun |
sarimbit lawan kang garwa |
gya ingawe lênggah cakêt lan sang aji |
makidhupuh jêng pangran ||
15. Kangjêng sultan angandika aris |
yayi Surabaya kadiparan |
kang dadya karêpmu mangke |
ing Giri durung nungkul |
nora sarju nêmbah mring mami |
ingsun borong adhimas |
ing prakara iku |
Pangran Pêkik matur nêmbah |
dhuh pukulun amba sandika nglampahi |
amundhi dhawuh nata ||
16. Nadyan minta sraya Sunan Giri |
andhatêngkên para raja sasra |
kêbut sawadya balane |
tan ajrih manahulun |
datan nêdya ngucirèng jurit |
kalamun tan kalakyan |
Giri bêdhaipun |
suka matiya palagan |
nuwun gusti ingkang abdi nuwun pamit |
bidhal ing sapunika ||
17. Botên langkung ingkang amba pundhi |
pangèstu sang nata binathara |
kalampahana karsane |
namung rayinta prabu |
amba tilar anèng Mantawis |
rèh ayun mangun aprang |
ing tyas langkung gidhuh |
keron-keron ing satêmah |
têmpuh ing prang èngêt rayi dalêm gusti |
milalu wande aprang ||
18. Sri narendra mèsêm ngandika ris |

Jilid 1 - Kaca : 25

karsaningsun yayi garwanira |
para gawaa ing mangke |
apan ta sêdyaningsun |
rabinira sadulur mami |
pêjah gêsang hya pisah |
lawan laknipun |
wus wiyaha wong andon prang |
rêbut pati manawa kasoran jurit | wadone binoyongan ||

19. Pangran Pêkik gumujêng turnya ris |
rayi dalêm gêgeyongan amba |
têmbe sarênga pêcate |
dhawuh dalêm pukulun |
tan langgana darmi nglampahi |
sarimbit wus pamitan |
amangraub suku |
kangjêng sultan angandika |
lah ta yayi poma sira hya gumingsir |
sungkêmu marang priya ||
20. Kangjêng sultan (n)dêdonga ing Widdhi |
salamête myang ungguling yuda |
sarimbit anulya lèngsèr |
sangking ing ngarsa prabu |
piningan sangu mawarni |
dunya arta busana | sampêt sadayèku |
wus prapta ing Surabayan |
lajêng ngrakit brokoh tundhan tandhu joli |
myang gagamaning ngaprang ||
21. Sawusira rampunging pangrakit |
nulya budhal sangking ing Mantaram |
brokoh nèng ngajêng lampahe |
datan kawarnèng ngênu |
lampahira sampun dumugi |
ing nagri Surabaya |
Ki Sapanjang mêthuk |
wusing lèrêm sawatara |
kangjêng pangran pinarak anèng pandhapi |
andhèr para punggawa ||
22. Pangran Pêkik ngandika mring dasih |
hèh sakèhe bocah Surabaya |
padha piyarsakna kabèh |
dhawuh dalêm sang prabu |
mula ingsun linilan mulih |
marang ing Surabaya |
lawan garwaningsun |
ingutus kinèn magut prang |
angadoni bandawala rêbut pati |
mangrurah satru tama ||
23. Panungkule Susuhunan Giri |
pinasrahkên marang jênêngingwang |
nanging karsaningsun mangke |

anakmas Giri iku |
lamun kêna nungkula aris |
sumewa sri Mantaram |
tan rêkasèng laku |
slamêt tan ana pêpêjah |
lamun wangkot sayêkti rarêmpon jurit |
akèh pêgating atma ||

10 Mêgatrueh

1. Para wadya manêmbah saha umatur |
dhawuh paduka sang Pêkik |
mangayubagya sadarum |
muji nungkulira aris |
ywa nganti aprang rêrêmpon ||
2. Bilih Susuhunan Giri tan sarêju |
nungkul karananing aris |
tan kêna kinarya ayu |
yuwana sumiwèng aji |
kêkah dènnya karsa mirong ||
3. Ingkang abdi kewala pan sampun rampung |
ngrabasèng karaton Giri |
amboyong susunannipun |
bilih tan sagêt mungkasi |
suka lêbur aprang pupoh ||
4. Nanging ulun mirêng pawartos satuhu |
ing mangkya Jêng Sunan Giri |
kêndho kawalènanipun |
saprapat yun animbangi |
kalipah Mantaram katong ||
5. Darbe murid nagri Cina aslènipun |
kabar maksih trah narpati |
ing mangkya pinundhut sunu |
sampun sinungan kakasih |
Endrasena tuhu katong ||
6. Têguh timbul wantêr wêgig ing prang pupuh |
kalih atus wadyanèki |
kang ginala aprang pupuh |
punika ingkang ngêncêngi |
pinrih (m)balela ing katong ||
7. Inggih ta lah kang binujuk têka purun |
istijrate eblis kapir |
ngalimputi tyas rahayu |
ngandêl kumandêl mring eblis |
setan ngajak arêrêmpon ||
8. Nadyan (n)dhatêngêna malih rajèng kluwung |
pra abdi datan gumingsir |
Pangran Pêkik ngandika rum |
kabèh aturira sami |

bangêt ing panrimaningong ||

9. Karuhane lamun ingsun wus pinanggih |
pribadi lan anak Giri |
wurung sidaning prang pupuh |
sawuse ingsun pinanggih |
apa anane ing kono ||
10. Balik padha sadhiyaa ing prang pupuh |
kêrigên sawadya mami |
manawa dadi prang pupuh |
gustimu sêdya (n)jênêngi |
jurite wong Surèngkewoh ||
11. Pangran Pêkik wus kundur mring dalêm agung |
bibar kang samya anankil |
bakda Ngisa wancinipun |
jêng pangeran arsa nyilip |
para wadya tan ana wroh ||
12. Laju maring Giri lumêbèng kadhatun |
wau ta Susunan Giri |
lênggah ingadhêp pra wadu |
Endrasena tansah ngarsi |
jêng sunan ngandika alon ||
13. Hèh ta kulup kabare sultan Mantarum |
utusan mring jênêng mami |
pinrih nungkul Sultan Agung |
yèn bangga ginêpuk jurit |
ngrusak ing Giri Kadhaton ||
14. Kang dènutus rama Pangran Surèngkewuh |
nanging tikêl tuwa mami |
amung bapak-bapak awu |
garwa ratu Pandhansari |
mèlu nanggulang pakewoh ||
15. Kaya priye kulup kang dadi kêncêngmu |
ing mêngko ingsun mung darmi |
miturut kakêncênganmu |
nungkul apik nora apik |
sira kang nyangga bot-repot ||
16. Endrasena duk tampi timbalan wiku |
karna ro kadya sinêbit |
netra ro andik kumukus |
kamêjot padoning lathi |
matur mring sang wiku gupoh ||
17. Dhuh jêng rama ingkang minangka satuhu |
pupundhèn ing tanah Jawi |
Waliyolah cucu Rasul |
kang wus linilan Hyang Widdhi |
sadhengah kinarsan klakon ||

18. Sultan Agung baya ingkang dèrèng ngrungu |
kalamun karaton Giri |
kanggonan prajurit punjul |
wudhu nèng Cina nagari |
ngajawa andon prang pupoh ||
19. Têka (n)dadak kongkon bocah isih kuncung |
bojone ginawa jurit |
mêjanani Sultan Agung |
bok iya têka pribadi |
ing kono tandhing lan ingong ||
20. Sampun sampun kangjêng rama karsa nungkul |
pantês sultan ing Mantawis |
tur bulu bêkti panungkul |
sowan pribadi mring Giri |
kèndêl dènnira miraos ||
21. Pangran Pêkik uluk salam praptanipun |
sang rêsi kagyat mangsuli |
ngalaikum wasalamu | gupuh mêtuk gya kinanthi |
wus lênggah satata karo ||
22. Sunan Giri nambrama sarawuhipun |
jêng rama Pangeran Pêkik |
punapa sami rahayu |
jêng pangran wacana manis |
salamêt sapraptaningong ||
23. Sakalangkung dènnira asuhun-suhun |
sugata lumadyèng ngarsi |
sumangga sawontênipun |
sumapala atur bêkti |
gampil anak tan pakewoh ||
24. Dhuh jêng rama dene rawuh dalu-dalu |
sawiji tan na umiring |
kagyat ing tyas sakalangkung |
punapi de awit gati |
mocung mring Giri Kadhaton ||

11 Pocung

1. Endrasena myang saguning para wadu |
kang ana ing ngarsa |
andhêku dènnira linggih |
samyang minggu tan ana wani micara ||
2. Sang pangeran mingsêr ngajêngkên sang wiku |
tan ana katingal |
pinêndir Susunan Giri |
nir wikara nir baya têtêg ing nala ||
3. Datan ana tinaha ing galihipun |
pangran Surabaya |

yèn sinawang (ng)gigirisi |
wingwining tyas kadya anon singa krura ||

Jilid 1 - Kaca : 29

4. Solah ganggas ulat manis têmbungnya rum |
hèh hèh Sunan Arga |
pinarsakna wuwus mami |
Sultan Agung iku ratuning rat Jawa ||
5. Murdaningrat ing jagat pramuditèku |
ambêg parikrama |
sadu sudibya sinêkti |
putus ing rèh sampeka sura marata ||
6. Pambêsmine kang samya tan arsa nungkul |
babo praptaningwang |
ing saèstune tinuding |
kangjêng sultan kang pinudya jayaningrat ||
7. Gustiningsun jêng Susunan Sultan Agung |
hèh Sunan wruhanta |
apa karêpmu kang pasthi |
aprakara kang dadi karya manira ||
8. Lamun sira satuhu nêdya rahayu |
têtêping karajan |
tulus wibawa nêng Giri |
anêmbaha ing Jêng Sultan Ngèksiganda ||
9. Lan gawanên garwa putra sawadyamu |
miwah ngaturêna |
donyanira pèni-pèni |
lan sagunge sosotya rêtna kumala ||
10. Barêng lawan sebak marang Mantarum |
yèn sira ngèstokna |
ing pituduh insun pasthi |
tutug têtêp mulat baskara sasangka ||
11. Yèn tan anut marang ing pituduhingsun |
apa kang kok arsa |
tanpa sesa praptèng lalis |
nagri Giri sirna dadi karang jingga ||
12. Gustiningsun Anjayèngbumi satuhu |
marta parikrama | ing jagad wiryawan iki |
wicaksana santosa ngagêm agama ||
13. Ing sakèhe kasukanira puniku |
wiryamu nêng dunya |
sami lan gèbyaring thathit |
lah emanên aja nganti kadrawasan ||
14. Lah matura prasaja ywa nganggo ewuh |
rikuh akakadang |
wêlasasih ywa kapikir |

kêncênging tyas iku kang dadya panutan ||

15. Sunan Giri (n)dêngèngèk wacana arum |
ya walahualam |
Allah ingkang ngudanèni |
amba Tuwan sumendhe karsa Pangeran ||
16. Yata wau Jêng Pangeran Surèngkewuh |
rikala miyarsa |
ngandikanya Sunan Giri |
tandya mèdal pasilan ngarsèng pandhita ||
17. Sakundure pangeran ing Surèngkewuh |
rêmbag dadining prang |
samêkta ing benjing-enjing |
Endrasena jumênêng sumadilaga ||
18. Wus warata dhawuhe sang maha wiku |
mring para sakabat |
siswa katib kaum modin |
para wadya sa-Giri wus amirantya ||
19. Enjingipun sang pangeran sampun rawuh |
nagri Surabaya |
pinangguh garwa myang dasih |
winartanan tamtu mangun yudabrata ||
20. Sunan Giri lumuh datan arsa nungkul |
wadya Surabaya |
nèng alun-alun miranti |
baris kêpang jêng ratu nitih jêmpana ||
21. Angidêri baris mubêng ngantya kêmput |
maringkên ganjaran |
mring kang ayun mangsah jurit |
arta miwah busana awarna-warna ||
22. Wus waradin kang bëndhe munya angungkung |
panêngran bidhalan |
kang dadya cucuking jurit |
wus lumaku kadya ilining narmada ||
23. Nulya joli titianira jêng ratu |
jêng pangran nèng wuntat |
nitih kuda datan têbih |
ginarubyuk sakèhing kang wadya kuswa ||
24. Tan petungan datan kawarna ing ngênu |
praptèng Giri pura |
kêpung-kêpang pacak baris |
sêsêking tyas lir pendah ayun asmara ||

12 Asmaradana

1. Sigêg kang wus pacak baris |
para wadya Surabaya |

Jilid 1 - Kaca : 30

angêpung Giri kadhaton |
sanega kapraboning prang |
gantya kang kawuwusa |
wau ta Giri sang wiku |
sampun ingaturan wikan ||

2. Lamun Kangjêng Pangran Pêkik |
saha garwa ngêpung kitha |
anglir samodra balane |
(m)balabar ngêbêki papan |
tiyang ing Ngargapura |
jalu èstri samya bingung | kadya gabah ingintêran ||
3. Jêng Sunan Giri tinangkil |
siniwèng kang wadyabala |
(m)balabar anèng ngarsandhèr |
samya sanega ing yuda |
anganti kang timbalan |
wontên putranya sang wiku |
mijil sangking kang ampeyan ||
4. Sinung ran Dyan Jayèngrêsmi |
wotsêkar matur ing rama |
dhuh rama pupundhèningong |
paran têtahaning karsa |
langkung sandeyaning tyas |
arsa ngayomi prang pupuh |
mêngsah sultan Ngèksiganda ||
5. Atur kawula rama ji |
lêpata ing ila-ila |
kamipurunipun lare |
mudha punggung tan wrin gatya |
yèn kaparêng ing karsa |
prayogi sami sumuyut |
mring Sultan Agung Mantaram ||
6. Sampun ta asal kardi |
kula amiyarsa warta |
Ngèksiganda sang akatong |
susilèng tyas ambêg santa |
tyas purna angumala |
sayêkti kewala luhur |
prabawa wêninging driya ||
7. Rahayu parikrama di |
botên eca yèn minêngsah |
mupung ing samangke dèrèng |
kalajêng campuh ing yuda |
prayogi tinututan |
pangintên amba pukulun |
wande ngayoni ngayuda ||
8. Dene manawi tinampik |
karsane caraka kêdah |

Jilid 1 - Kaca : 31

- ngatingalkên sudirane |
 pan dede sangking paduka |
 ingkang miwiti aprang |
 yêkti sangking pyambakipun |
 datan awrat tinanggulang ||
9. Ambêkuh Jêng Sunan Giri |
 tan keguh aturing putra |
 nulya mundur sang wira nom |
 samarga arawat waspa |
 pinupus ing wardaya |
 papasthènira Hyang Agung |
 takdir datan kêna selak ||
10. Saundurira kang siwi |
 ngandika raja pandhita |
 Endrasena kaya priye |
 wong Surabaya wus prapta |
 ngêpung ing Giri pura |
 Endrasena aturipun |
 wadya Giri wus siyaga ||
11. Ngantos timbalan rama ji |
 dhuh sutèngsun Endrasena |
 apa kang pinikir manèh |
 balik nêmbanga têngara |
 budhalna wadyanira |
 nglêbur baris Surèngkewuh |
 sira mangka senapatya ||
12. Tur sandika kang sinung ngling |
 manêmbah mangaras pada |
 dhuh guru panutaningong |
 nyuwun pangèstu putranta |
 paduka dènpracaya |
 undure wong Surèngkewuh |
 wus ana ing astaningwang ||
13. Pinêtêg bunbunannèki |
 sinêbul mawantya-wantya |
 jaya jaya andikane |
 mundur anêmbang têngara |
 busêkan para wadya |
 gya budhal ingkang rumuhun |
 wadyane sang Endrasena ||

5 Wadya Surabaya kalindhih, nanging lajêng pêpulih dipunsenapatèni Ratu Pandhansari. Kocap, tiga putra-putrinipun Sunan Giri sami lolos nalika rame-ramening pêrang R. Jayèngrêsmi kadhèrèkakên abdi lan R. Jayèngrêsmi tuwin rayi Nikèn Rancangkapti ugi kadhèrèkakên santri. Lampahipun beda-beda mila tansah upados-ingupadosan. Ing payudan, prajurit Surabaya unggul. Andêl-andêling Giri Endrasena kapupu. Sunan Giri têluk, kaboyong dhatêng Mataram sakulawarga dalah rajabrananipun ...
 kaca 31 - 50

14. Kalih atus winatawis |
 samya asikêp sanjata |
 nyothe sêking (ng)gendhong towok |
 panganggene sarwa pêthak |
 wus samya masuk Islam |
 sabilollah unènipun |
 ing wuri sang Endrasena ||
15. Sanjatanira pinundhi |
 pistul kalih sinangkêlang |
 nganggar sabêt Karaloke |
 nèng kiwa têngên curiga |
 abire anèng wuntat |
 tinrapan bandera pingul |
 tinulis asma Pangeran ||
16. Pujinira andrêmimil |
 nyêbut asmaning Pangeran |
 sabilollah sênggakane |
 nulya pra kaum ngulama |
 katib modin santana |
 myang wadya Giri sadarum |
 panganggene sarwa pêthak ||
17. Sayuk samya ambêg pati |
 wus samya ayun-ayunan |
 wadya Giri Surèngkewoh |
 natap têngaraning yuda |
 bêdhug bêndhe myang trêbang |
 suraking wadya gumuruh |
 kadya bêlahing prawata ||
18. Rame campuh ing ngajurit |
 tambah mungsuh tambah rowang |
 wong Giri ampuh yudane |
 mawantu-wantu nyanjata |
 wadya ing Surabaya |
 ing prang tan pati pakantuk |
 satêmah barise rusak ||
19. Endrasena mobat-mabit |
 ngiwut kadya Radèn Seta |
 mlantrah pisah lan wadyane |
 singa kang katrajang bubar |
 lumayu asasaran |
 kang cêlak-cêlak linampus |
 tan ana mangga puliya ||
20. Prajurit ing Surawèsthi |
 tan bisa namakkên gaman |
 pating bilulung solahe |
 rumangsa kawratan mêngsah |
 wong Giri pamukira |
 lir andaka nandhang tatu |

ambêg pêjah sadayanya ||

21. Dumadya kang mêngsah giris |
tan ana kawawa nyangga |
wadya Giri pangamuke |
parjurit ing Surabaya |
kathah ingkang kabranan |
tanapi tumêkèng lampus |
wadya Giri sru gambira ||
22. Kang pêjah mung sawatawis |
yata wadya Surabaya |
sadaya wus kraos cape |
undurira alon-lonan |
ywa nganti kawistara |
wadya Giri sru mangêsuk |
lir ngrabasèng sinoming dyah ||

13 Sinom

1. Dènnira aprang sadina |
kasoran wong Surawèsthi |
mundur tansah tinututan |
apan ta saputing ratri |
wong Giri kang nututi |

wus samya wangsul sadarum |
wong Giri giyak-giyak |
angklung ngênthir angalètèr samya emprak ||
2. Endrasena saha wadya |
miwah para wadya Giri |
wus sowan ngarsanira sang |
pandhitaraja ing Giri |
manêmbah tur udani |
lamun wadya Surèngkewuh |
wus mundur palarasan |
tan ana kang mangga pulih |
kathah pêjah gustine datan karuwan ||
3. Wau sang rajapandhita |
langkung sukanirèng galih |
kalimput ing tyas angrêda |
ngraos karilan ing Widdhi |
dènnya ayun mêngkoni |
ing tanah Jawa sadarum |
sumêngah ujubriya |
kibiring tyas uwus kengis |
kapandhitan sirna gunging kamelikan ||
4. Wasana aris ngandika |
sukur alkamdulillahi |
hèh ta kulup Endrasena |
iki ngalamate dadi |
angèl wong mijêt ranti |
rêkasa wong (n)jara timun |

Jilid 1 - Kaca : 33

kuciwa tan kacandhak |
Jêng Pangeran Surabanggi |
kacêkêla miris tyase wong Mantaram ||

5. Endrasena matur latah |
rèh wau kasaput ratri |
wadya dalêm sampun sayah |
saha rêbat wêktu Mahrib |
ing dintên benjing-enjing |
tamtu kabanda dêningsun |
mlajênga mring Mantaram |
ulun datan nêdya ajrih |
sukur bage ing aprang tan mindho karya ||
6. Babarpisan ulun bêkta |
dadya datan wira-wiri |
Pangran Pêkik kangjêng Sultan |
sumewa ngarsa sang yogi |
sang wiku ngandika ris |
iya sun dongakkên kulup |
yèn isih jênêngingwang |
sira kaki ywa kuwatir |
ing samêngko ing Giri sun wèhi aran ||
7. Iya nagri Sokaraja |
pra wadu matur nêksèni |
ratri mêngko kasukana |
maulud dhikiran singir |
(m)bungahna wadya alit |
ganjarên sapantêsipun |
kang padha mêngtas yuda |
dimène tambah kuwanin |
nanging kulup aywa atinggal waweka ||
8. Manawa ing benjang-enjang |
mungsuhamu kawawa bali |
Endrasena saha wadya |
sarêng matur ing sang rêsi |
sadaya wus malêncing |
miris datan nêdya wangsul |
gustine tan kantênan |
rowange kathah ngêmasi |
benjang katon sarêng nungkule jêng sultan ||
9. Ing ratri samya bujana |
wadya Giri suka ngênting |
gantya wau kang winarna |
ingkang kaplajêng ing jurit |
Jêng Pangran Surèngwèsthi |
lawan garwanya jêng ratu |
wus kumpul wadyanira |
jêng pangran anglês ing galih |
sungkawèngtyas miyat rusaking kang wadya ||
10. Ki Sapanjang lajêring prang |

Jilid 1 - Kaca : 34

umatur marang sang Pêkik |
gusti atur pêjah gêsang |
abdi dalêm Surèngwèsthi |
satuhu (ng)gigirisi |
Endrasena yudanipun |
miwah prajurit Ngarga |
naracak kèndêl ing jurit |
ambêg pati ngamuk lir banthèng katawan ||

11. Abdidalêm Surabaya |
sadaya turipun sami |
ngraos sampun botên bangkat |
tan anêdya pulih gêtih |
ing tyas wus samya wingwrin |
kanthi miris sakalangkung |
jêng pangran duk miyarsa |
ature punggawanèki |
saya anglês ing galih datan ngandika ||
12. Mangkana Jêng Ratu Pandhan |
miyat garwanya prihatin |
sumpêk ing tyas tan kawêngan |
minggu datan kêna angling |
jêng ratu matur aris |
ngrarêpa mring garwanipun |
dhuh guru lakiningwang |
lamun makatên ngajurit |
rusaking prang amba nyuwun lilah tuwan ||
13. Bilih kenging dinandosan |
kula ingkang andandosi |
kagyat Pangran Surabaya |
mirêng ature kang rayi |
patanyanira aris |
dhuh babo pupujaningsun |
ratuning amrakatya |
ratuning manis sabumi |
kadiparan kang dadya ing karsanira ||
14. Wadyanira wus kèh pêjah |
kang kari wus padha wingwrin |
jêng ratu manis turira |
sok ugi kangmas nglilani |
manawi ta manawi |
sagêt mulihakên purun |
mangkana duk miyarsa |
jêng ratu rinangkul aglis |
tuhu yayi jajimating Surabaya ||
15. Lah apa sakarsanira |
ingsun tan sawalèng kapti |
ing samêngko muhung darma |
magondhal ing sira yayi |
sakarsa-karsa dadi |
wus pasrah jiwa ragèngsun |

ing dalu tan winarna |
kunêng kawuwusa enjing |
Ratu Pandhan pinarak lawan kang garwa ||

16. Anèng tarub wawangunan |
andhèr wadya Surèngwèsthi |
jêng ratu arum ngandika |
hèh sakèhe wadya mami |
(ng)gèningsun mangun jurit |
ingutus jêng raka prabu |
sinangon busanarta | reyal
wolung èwu luwih |
busana kèh endah-endah warna-warna ||

Jilid 1 - Kaca : 35

17. Iku sun ganjarkên sira |
pandumên ingkang waradin |
pra wadya ing Surabaya |
sadaya wus samya tampi |
arta busana adi |
sumaringah netyanipun |
bombong tyasnya sadaya |
jêng ratu ngandika malih |
wadyaningsun kabèh kang tanpa ganjaran ||

18. Wus katongton antêpira |
tuhu ring gusti kaèsthi |
mèlu lalana andon prang |
sêdya sadu ing rèh ririh |
saparan datan kèri |
papa rêkasa ing laku |
tan ana mawèh marta |
lantarane ing kamuktin |
dak walêsa satus mene durung mandra ||

19. Yayah mamriha wiryawan |
pamalêsku mung papèki |
paran minangka mulyakna |
tan ngupakara mring abdi |
gung awèh kawlasasih |
asor timên jiwaningsun |
bocah ing Surabaya |
kulina wibawa nagri |
gung ginawa ina papa kasangsara ||

20. (m)Barêngkut kadya babêrah |
nglabuhi Gusti kaswasih |
kasurang pan kasangsaya |
ragèngsun paran pinanggih |
(ng)gagawa mring tan bécik |
durmala bae ragèngsun |
bagya wirya ing praja |
sênêng mulat anak-rabi |
têka (n)dadak dakajak panggawe papa ||

21. Satêmah amanggih susah |
 angadoni jayèng jurit |
 pira papati tan ketang |
 sangking drêng kadêrêng ing sih |
 yun malês maring gusti |
 tan tiwas sangking sirèku |
 ingsun lan kakangêmas |
 iku dununge kang sisip |
 pira-bara muwuhi ing kawiryawan ||
22. Mungguh ing panyaurira |
 wus kalakon tur ngêlêbi |
 ingsun ingkang kapotangan |
 kacihna nalika jurit |
 campuh lan santri brai |
 akanthi prajurit punjul |
 Cina samya mualap |
 prabawane angungkuli |
 parabaku prajurit ing Surabaya ||
23. Kêna prabawa arêbah |
 rumaras tipis kang ati |
 tan luput saka ing sira |
 manawa wus karsèng Widdhi |
 ing mêngko Surèngwèsthi |
 ginawe beda lan dangu |
 nguni ing sa-bangwetan |
 pangaubaning prajurit |
 manggalèng prang prajurit ing Surabaya ||
24. Tyas ambêg satya-susatya |
 tan angeman lara pati |
 wantêr tatag ing ngayuda |
 têtguh datan pilih tandhing |
 babanthèng tanah Jawi |
 mundur aran sukanipun |
 iku dhèk jaman kuna |
 sarèhning waktu saiki |
 akèh mungkur lalabuhan kuna-kuna ||

Jilid 1 - Kaca : 36

14 Pangkur

1. Lah sagung pra wadyaningwang |
 dadi luwih bêcik lalakon iki |
 tur tan sumêlang yèn lampus |
 kataman ing gagaman |
 nadyan kucêm nanging isih mamah-mumuh |
 nora keguh ing rarasane |
 waton (n)dêrbala lêstari ||
2. Payo lah padha bubarane |
 ingkang agung apuranira sami |
 marma mêngko sadayèku |
 padha nuli muliya |
 mring wismamu dene ta ganjaranipun |
 gawenên sangu nèng marga |

ingokna mring anak-rabi ||

3. Ingsun mulih mring Mantaram |
munjuk marang kakang prabu Mantawis |
ngaturkên pati-uripku |
lan kangmas adipatya |
tiwas ing prang mungsuh wiku tuwa pikun |
biniyantun wong mualap |
Cina nênekna ngajawi ||
4. Gagamane mung salumrah |
santri mêri tarêbange tinitir |
têka wèh uwasing kalbu |
angêdirkên kasuran |
têmah ura datan tumama tumanggung |
akèh wutahing ludira |
nandhang brana têkèng lalis ||
5. Kang kari tyase garowah |
lir kinêbat kawanènira ênting |
kèh-kèhe ing sun kang luput |
anandhang kawirangan |
lara-pati ing sun lan kangmas tumanggung |
aywa mèlu-mèlu padha | lah uwis andum basuki ||
6. Kunêng jêng ratu lingira |
para mantri umatur sadayèki |
pan sarya drês wêtuning luh |
dhuh gusti pundhèningwang |
sampun age paduka nêmahî kundur |
tontonên wadya paduka |
bêktine wong Surawèsthi ||
7. Lawan pamriye pra wadya |
angantosa yèn mêngko tuhu sêkti |
didimèn têlas pukulun | sagung wong Surabaya |
têkèng pèjah wadyanta ing Surèngkewuh |
datan ngrêmpêlu sadaya |
yèn ngeman-emana pati ||
8. Kalakyaning karsa tuwan |
yèn kacuwan luwung tumpêsing jurit |
urip apa karyanipun |
tan pècus karya rêna |
ing karsane jêng gusti têka tan dhaup |
yèn uripa kêna ngucap |
dhasar manungsa tan yukti ||
9. Ewa kabèh kang tumingal |
jêr wong Surawèsthi kang (n)jêjêmbêri |
apan nisthane kalangkung |
kawruhe nora nana |
mung mangkono bobote aduwe ratu |
wali kalipahing Allah |

Jilid 1 - Kaca : 37

prandene nora nglabuhi ||

10. Ya endah apa wong kompra |
cêplik tangèh wêruha marang bêcik |
sadaya pating salênggruk |
punggawèng Surabaya |
ki tumênggung Sapanjang matur dhuh-adhuh |
anjanmaa kaping sapta |
kawulakna sadayèki ||
11. Pêjah gêsang aywa pisah |
ing jêng pangran kang mêngku Surawèsthi |
wadya tumpêsa karuhun | sampun age paduka |
kundur ngunjukakên yuswanta pukulun |
pra wadya ing Surapringga |
yèn tiwas ngayahan jurit ||
12. Aywa na kantong satunggal |
tinumpêsa mring Sunan Giri aglis |
yèn paduka prapta kantong |
dhatêng ing kalanggêngan |
nyuwun wartos kewala solah pukulun |
Sunan Giri kang (m)balela |
pinanggiya jroning pati ||
13. Taksiya satru kawula |
saturune (n)janmaa dhatêng pundi |
têtêpa dumados satru |
yèn dèrèng kalampahan |
puluh awon dhatêng paduka gustiku |
Jêng Ratu Pandhan myang garwa |
suka ing tyas duk miyarsi ||
14. Ature para punggawa |
samy madêg kasuranirèng galih |
prasêtyanira trus kalbu |
datan lamis ing ujar |
sru kumruwuk nyuwun lilah magut pupuh |
mangrurah kraton Prawata |
rampung ing sadina mangkin ||
15. Sunanne dadya tawanan |
amboyongi dunyarta garwa siwi |
Ratu Pandhan ngandika rum |
yèn sira magut ing prang |
ingsun arsa uning tingkahing apupuh |
yèn têtêp asoring yuda |
padha barêng angêmasi ||
16. Para wadya matur nêmbah |
dèn pitados risaking kraton Giri |
prayogi jêng gusti kantong |
wontên ing pasanggrahan |
nyakecakkên sarira dalêm pukulun |
jêng ratu aris ngandika |

17. Abangêt tarimaningwang |
sun tatêdha winalêsa ing Widdhi |
nanging kêncênge tyasingsun |
tan kêna sinayutan |
para wadya sadaya samya andhêku |
jêng ratu malih ngandika |
mêngko yèn wis praptèng Giri ||
18. Mungguh gêlaring ngayuda |
bocahingsun sikêp ing Surawèsthi |
nganggoa gagaman pupuh |
ana ing ngarsaningwang |
kang minangka titindhah kangmas lan ingsun |
kabèh padha singitana |
lamun wus têtèmpuh ing jurit ||
19. Ingsun aparing têngara |
yèn pistulku wus muni kaping katri |
sêdhêng kuwuring ngapupuh |
aglis sira trajanga |
poma padha èstokna pituturingsun |
pra wadya matur sandika |
mundur anata kang baris ||
20. Pra wadya asuka-suka |
giyak-giyak marlêsunira ênir |
puluh kapurunanipun |
sarêng surak gumêrah |
nora nana kang alit ing manahipun |
sadaya samyambêg pêjah |
gambira wong Surawèsthi ||
21. Sampun anêmbang têngara |
bidhalira wadya ing Surawèsthi |
kuli minangka panganjur |
binusanan mawarna |
abang kuning irêng putih ijo wungu |
mandhi watang nganggar criga |
tinon lir panjrahing sari ||
22. Jêng Ratu Pandhan nêng wuntat |
nitih joli jêng pangran datan têtèh |
wahana turangganipun |
ingurung-urung wadya |
magêrsari prajurit wuri sumambung |
solahe lir singa krura |
tan nêdya mundur ing jurit ||

15 Durma

1. Lampahira ing ngênu datan winarna |
wadya ing Surawèsthi |
wus ngancik jajahan |
ing Giri kagègèran |

prajurit kang anèng wuri |
lampahnya nyimpang |
singitan tan katawis ||

2. Kawarnaa Jêng Susunan ing Prawata |
lagya eca tinangkil |
lan sang Endrasena |
ingadhêp para wadya |
tan liyan ingkang ginupit |
jayaning aprang |
jêng sunan ngandika ris ||
3. Endrasena kadiparan mungsuhira |
apa tan nêdya bali |
matur Endrasena |
pukulun kintên amba |
kalajêng dènnya malêncing |
botên kuwagang |
nadhahi yuda mami ||
4. Lamun purun wangsul nêtêpi bêbasan |
lir sulung lêbu gêni |
nadyan kangjêng sultan |
Mantaram yèn miyarsa |
tandang ulun ing ngajurit |
kasêktèn amba |
sayêkti lajêng miris ||
5. Dèrèng dangu dènnira imbal wacana |
kasaru gègèr jawi |
alok mungsuh prapta |
anganggo mancawarna |
tindhihipun nitih joli |
munggèng ing wuntat |
gugup Susunan Giri ||
6. Kulup payo padha nêmbanga têngara |
mungsuh (n)dadak nêkani |
kaki dèn prayitna |
sun dongakkên raharja |
Endrasena mundur aglis |
nêmbang têngara |
busêkan wadya Giri ||
7. Pradandanan ngrasuk kapraboning ngaprang |
sangking kitha wus mijil |
sangking rananggana |
sampun ayun-ayunan |
têngara paguting jurit |
bêdhug tinatab |
surak manêngkêr langit ||
8. Sarêng tandang wadya Giri Surapringga |
caruk asilih ungkih |
tambah mungsuh rowang |

Jilid 1 - Kaca : 39

sanjata barondongan |
wadya Giri ngidak wani |
pangamukira |
lir banthèng nandhang kanin ||

9. Wadya Surapringga kadya singa krura |
manggalak (ng)gêgiris |
samyambêg palastra |
kang pêjah ingidakan |
riwut rukêt ing ngajurit |
tan ana nêdya |
ngucira ing ngajurit ||
10. Pan karasa paparinge gustinira |
sêdya amalês bêcik |
ngêtohakên pêjah |
wus rukêt ing ngayuda |
larih-linarih ing kêris |
tumbak-tinumbak |
pênthung-pinênthung gênti ||
11. Ana ingkang prang tangan datanpa gaman |
dadya bithi-binithi |
japa-jinapanan |
sêbul-sinêbul gantya |
umêt-umêt umik-umik |
ngapalkên japa |
pating karêsês sami ||
12. Endrasena pangamuke saya nêngah |
pêdhange mobat-mabit |
singa kang katrajang |
ngisis datan kawawa |
nanggulang pangamuknèki |
kathah kabranan |
papati tanpa wilis ||
13. Bubar-bubar ngungsi (ng)gyaning gustinira |
Jêng Ratu Pangran Pêkik |
anudingi wadya |
hèh bocah Surabaya |
sira ayun marang ngêndi |
aturing wadya |
ngaso ing sawatawis ||
14. Wusnya ngaso sakêdhap nulya tumandang |
mring pambaratan malih |
risang Endrasena |
sawadya sru gambira |
satuhu ngebat-ebati |
pangamukira |
jêng ratu wlas ningali ||
15. Matur maring kang garwa Kangjêng Pangeran |
dhuh kangmas adipati |

Jilid 1 - Kaca : 40

- senapati Cina |
wus wuru ing ngayuda |
sêdhênge tiniban mimis |
manthuk jêng pangran |
jêng ratu ngasta aglis ||
16. Pistulira winawas mimis lumêpas |
mring Endrasena kanin |
tanganira kanan |
jumbul pêdhange gical |
ngamuk dhuwung tangan kering |
pinistul sigra |
kabranan tangan kalih ||
17. Maksih panggah ngamuk (m)bijig (n)jêjêg (n)dhupak |
angêmah-ngêmah kuping |
Ratu Pandhan sigra |
pistolira winawas |
suku Endrasena kêni |
sakala rêbah |
prajurit Surawèsthi ||
18. Samya mirêng ungêle pistol ping tiga |
sigra angêbyuk jurit |
saking kering kanan |
gugup ingkang tinrajang |
wong Giri tan ana uning |
yèn mêngsah wêwah |
prajurit Surawèsthi ||
19. Kiranira kantun kang katon kewala |
jroning tyas agung kibir |
dadya tan wêweka |
bujuke wong Mantaram |
wadya Cina anadhahi |
karoban mêngsah |
linambung nganan ngering ||
20. Endrasena (n)dhoko madyaning ngayuda |
mangkana wadya Giri |
myang prajurit Cina |
tyase wus samya growah |
kêmba tandange ngajurit |
wong Surabaya |
sadaya ambêg pati ||
21. Amangrurah mungsuhe pating salayah |
anglir babatan pacing |
risang Endrasena |
kinrocok tinumbakan |
ajur luluh awor siti |
wadya tumpêsan |
sakantune kang lalis ||
22. Mawut-mawut lumayu (ng)guwang gêgaman |

samya angungsi urip |
(ng)galundhung ing jurang |
singidan malbèng guwa |
ana ingkang (ng)gêbyur tasik |
minggah ing arga |
sinurak saya giris ||

23. Wadya Giri siji tan ana katingal |
rêsik lir dèn saponi |
wadya Surabaya |
surak ambal-ambalan |
pratandha ungguling jurit |
Giri kinêpang |
têpung kinubêng baris ||

Jilid 1 - Kaca : 41

24. Kawarnaa nalika ramening yuda |
putranya Sunan Giri |
kang saking ampeyan |
titiga èstri juga |
tunggil sayayah sabibi |
sru angrêsing tyas |
lir mas timbul ing warih ||

16 Maskumambang

1. Inkang sêpuh kakasih Dyan Jayèngrêsmi |
ramening ngayuda |
ngupadosi rayi kalih |
Jayèngsari Rancangkaptya ||
2. Karsanira ri kalih binêkta ngungsi |
nanging jro kadhatyan |
ingubrês wus tan kapanggih |
rahadyan sangêt sungkawa ||
3. Lolos saking Giri madosi kang rayi |
tambah kang sinêdya |
tan ana kang ngudanèni |
lêpas lampahe rahadyan ||
4. Kawarnaa wau Radèn Jayèngsari |
tan pisah kalawan |
rinta Nikèn Rancangkapti |
ngupadosi ingkang raka ||
5. Tan kapanggya santri Buras atur uning |
dhuh lae bêndara |
ing Giri apês ing jurit |
tan wande dadya tatawan ||
6. Pan binoyong maring nagari Mantawis |
rakanta Rahadyan |
Jayèngrêsmi sampun anis |
nir dasih kang atut wuntat ||
7. Duk miyarsa ature ki Buras santri |

- Radèn Jayèngsêkar |
ngandika waspa drês mijil |
yayi paran karsanira ||
8. Nikèn Rancangkapti matur èsmu tangis |
kakang nora bêtah |
yèn pisah lawan sirèki |
saparan aku tut wuntat ||
9. Saya ribêt tyasira Dyan Jayèngsari |
yayi karsaningwang |
anglut kangmas Jayèngrêsmi |
mati urip aywa pisah ||
10. Buras matur kalilana ingkang abdi |
tumutur saparan |
sumangga nuntên lumaris |
sêlak têbah rakapara ||
11. Payo yayi nuli pangkat ing saiki |
kang rayi turira |
kakang aku dandan dhisik |
karo nglumpukke dolanan ||
12. Mêngko Buras gawanên dolanan mami |
bèsèk tèmantènan |
ambèn cilik rana cilik |
bagor isi dhuwit wingka ||
13. Cowèk wajan anglo kêrên kèndhil kwali |
irus rok-erokan |
solèt wilah susuk cilik |
bagor cilik isi bêras ||
14. Tenong cilik isi bumbu aja cicir |
lan cuwilan bata |
kêmbang jambu ampas krambil |
kunir ênjêt angus wajan ||
15. Buras matur lèhe (m)bêkta kadi pundi |
iya kanthongana |
mèh bae dhakone lali |
kêcik klungsu anèng kêba ||
16. Mantènaku bêcik dak gendhong pribadi |
aja sira gawa |
mêngko mundhak kok colongi |
kateku gawanên pisan ||
17. Ko nèk kêsêl aku (n)juk gendhong sirèki |
Buras tobat-tobat |
dhuh bêndara napa malih |
kari pêturon bènètan ||
18. Payo Buras ewangana anjupuki |

Jilid 1 - Kaca : 42

Radèn Jayèngsêkar |
myarsa surak (ng)gêgêtêri |
kang rayi nulya cinandhak ||

19. Gya ginendhong santri Buras anèng wuri |
kakang udhunêna |
pasaranku isih kèri |
nèk dak tinggal mundhak ilang ||
20. Buras matur sêdaya tan ana kèri |
wus pinikul bêrah |
êndi mantênaku kécik |
karo cukiku nèk ilang ||
21. Sampun lêpas lampaha Dyan Jayèngsari |
umanjing mring wana |
tumurun ing jurang trêbis |
gantya ingkang winursita ||
22. Kangjêng ratu lawan garwa sang dipati |
minggah marang Arga |
jinajaran pra prajurit |
ingurung-urung sêntana ||
23. Kawarnaa garwanya sang maha rêsi |
miyos saking pura |
lumajêng atawan tangis |
miyat baris kang nèng ngarsa ||
24. Praptèng ngarsa mêngdhak-mêngdhak mangênjali |
anungkêmi pada |
matur mlasasih wor tangis |
lae gusti pundhèn amba ||
25. Karsa rawuh anèng padhêkahan Giri |
sèwu kanugrahan |
pindha kêdhawahan sari |
wijile nata minulya ||

Jilid 1 - Kaca : 43

17 Mijil

1. Datan (n)dimpe musthikaning bumi |
rawuh sakarongron |
apuranên punika dasihe |
abdi dalêm pandhita ing Giri |
ywa tumêkèng lalis |
sru panuwun ulun ||
2. Sèstunipun putranta ing Giri |
katarik wiraos |
kêni bujuk rum manis têngbunge |
anglimputi utamaning rêsi |
têmah (m)bêbayani |
tiwas ing tumuwuh ||
3. Endrasena eblis angêjawi |

- rêraton nèng dhepok |
 têka badhe ngêmbari dhèwèke |
 ing sang ulun kang mêngku rat Jawi |
 satêmah ngêmasi |
 (ng)gêgawa sang wiku ||
4. Putra tuwan saèstune sêpi |
 balela ing katong |
 lah punapa kang dèn andêlake |
 dhuh jêng gusti saèstu tur mami |
 dèn pracayèng galih |
 Gusti atur ulun ||
5. Pangran Surawèsthi ngandika ris |
 aywa walangatos |
 lamun mêngko wus eling atine |
 gêlêm nungkul marang ing Mantawis |
 atur pati-urip |
 mring Jêng Sultan Agung ||
6. Yèn miturut nora sun patèni |
 lamun mêksa wangkot |
 kari aran sak bojo anake |
 tumpês tapis ing Giri sun radin |
 papak lawan siti |
 aja na mandhukul ||
7. Nora nyana nora ngira mami |
 yèn dadi prang popor |
 sadurunge kalakon mangkene |
 akèh-akèh manira nuturi |
 têka tan ginati |
 minggu datan muwus ||
8. Aturana lakimu dèn aglis |
 yèn sandeyèng batos |
 isih kêncêng kang dadi karêpe |
 isin mundur nglabuhi si eblis |
 nora ngeman pati |
 suka tumpês lêbur ||
9. Baya namung sagêbyaring thathit |
 ing Giri wus luloh |
 mènèk uwus rumangsa lupute |
 gêlêm nungkul marang ing Mantawis |
 nuli konên mijil |
 aja nganggo dhuwung ||
10. Nêmbah mundur sang dyah pramèswari |
 jêng ratu angantos |
 anèng jawi kalawan garwane |
 yata wau pramèswari Giri |
 nungkêmi padaning |
 risang raja wiku ||

11. Aturira dahat mamalatsih |
dhuh jawataningong |
rama tuwan kalawan garwane |
Gusti Kangjêng Ratu Pandhansari |
rawuh wus nêng jawi |
(m)bêkta prajurit gung ||
12. Dhawhipun dhumatêng pun patik |
gusti wantos-wantos |
ywa kadaut paduka kasupèn |
bilih karsa nungkul mring Mantawis |
tanggêl Pangran Pêkik |
ing rahayunipun ||
13. Slira tuwan sagarwa putrabdi |
tulus angadhaton |
anêng Giri saturun-turune |
bilih datan makatên wus pasthi |
risak prajêng Giri |
tumpêsan sadarum ||
14. Jêng paduka tinimbangan mijil |
dangu wus ingantos |
yèn taledhor bok dados dukane |
pan dinalih ngrungkêbi si eblis |
mangga sowan gusti |
sampun ngagêm dhuwung ||
15. Sunan Giri wèntèh angèngêti |
tyasira sumêdhot |
gugup tanggap ngrasuk busanane |
datan ngagêm curiga wus mijil |
atatêkên êcis |
mangsah mundhuk-mundhuk ||
16. Dupi prapta ngarsanya sang Pêkik |
sasalaman gupoh |
wusing salam angraup padane |
marikêlu mêpês anêng ngarsi |
lir konjêm mring siti |
ajrihe kalangkung ||
17. Angandika Jêng Pangeran Pêkik |
pungkasaning lakon |
kadiparan karêpmu ing mangke |
kêkêtogan aywa mindho kardi |
êndi kok antêpi |
mati apa nungkul ||
18. Lamun nungkul dak gawa saiki |
marang nagriningong |
sabojomu myang anakmu kabèh |
rajabrana saisining Giri |
sawadyanirèki |

aja na kang kantun ||

19. Sabanjure angidêpa maring |
jêng sultan kinaot |
ingsun ingkang bakal nyebakake |
sang pandhita aturira aris |
tan lênggana gusti |
andhèrèk sakayun ||
20. Sampun ingkang dhumatêng ing sakit |
nadyan praptêng layon |
tan gumingsir sumarah abdine |
muhung nyadhong parênging narpati |
amba angèngêti |
wawêca ing dangu ||
21. Karsaning Hyang buwana binalik |
luhur dadya asor |
nanging datan ngicalkên lajêre |
kadi paran (ng)gèn amba sumingkir |
pangran duk miyarsi |
angrês galihipun ||
22. Ngandika lon hya sumêlang kapti |
ingsun kang tumanggoh |
dèn pracaya marang Sang Murbèng rèh |
lah ta mara pradandana aglis |
lèngsèr Sunan Giri |
pradandosan sampun ||
23. Wus samêkta tan ana kang cicir |
jêng pangeran bodhol |
ingkang rayi wahana joline |
Sunan Giri tinandhu nèng ngarsi |
lan garwa myang siwi |
jinagan wadya gung ||
24. Wadya Surawèsthi abibisik |
marang sang wiranom |
prayogine Sunan Giri mangke |
yèn sambada ing karsa jêng gusti |
rèh karya papati |
anggambuh prang pupuh ||

Jilid 1 - Kaca : 45

18 Gambuh

1. Kalakyan aprang pupuh |
dados damêl kapitunan agung |
aminihi kasangsarane tyang alit |
(ng)gorèkkên praja sawêgung |
abdidalêm kathah layon ||
2. Têtela sampun kosus |
sinangsaya tumêkèng ing lampus |
tinumpêsa sampun botên milalati |
imane sampun têkiyur |

ical sumungkêm ing Manon ||

3. Mumpuni kajêngipun |
jawi lèbêt sêdyanya rinangkit |
tan rumaos kungkulan dhampar narpati |
wikuning antigana èstu |
pathaknya jawi kemawon ||
4. Ing mangkya mupung ngumpul |
wontên ngajêng kadrèl sangking pungkur |
Pangran Pêkik gumujêng ngandika aris |
bênêr kabèh ing aturmu |
wus kosus tinumpês mangko ||
5. Ananging saka dhawuh |
dalêm Gusti Kangjêng Sultan Agung |
ingsun nora winênang lamun matèni |
pan dudu bubuhaningsun |
luwih karsane sang katong ||
6. Wirayate pra luhung |
yèn samêngko durung waktunipun |
besuk ana kang ngrêmêg kadhaton Giri |
darahe Jêng Sultan Agung |
campur lawan darahingong ||
7. Sadaya para wadu |
samyana (n)dhêku langkung cuwèng kalbu |
marêming tyas tèmbe kalakon sêdyèki |
yata lajêng lampahipun |
wus prapta ing Surèngkewoh ||
8. Pinênah pondhokipun |
Sunan Giri sawadya kinumpul |
myang jinagan ing prajurit Surèngwèsthi |
kangjêng ratu karsanipun |
benjang enjang dènyanya bodhol ||
9. Cinacahakên sampun |
baboyongan jarahan brana gung |
Sunan Giri matur mring Jêng Pangran Pêkik |
kauningana pukulun |
kirang tiga anak ingong ||
10. Jayèngrêsmi kang sêpuh |
miwah Jayèngsari arinipun |
wuragile wasta Nikèn Rancangkapiti |
ramening prang sami mirut |
lolos sangking ing kadhaton ||
11. Tan wontên sanjang ulun |
duka dalêm mênggah purugipun |
tunggil biyang tiga pisan sangking wingking |
jêng pangran nulya dhadhawuh |

Jilid 1 - Kaca : 46

marang wadya Surèngkewoh ||

12. Hèh bocah dèn agupuh |
upayanèn atmaja sang wiku |
Jayèngrêsmi Jayèngsari Rancangkapti |
kalamun uwus kapanggih |
rihrihèn dèn nganti klakon ||
13. Sebakna mring Mantarum |
yèn ambandakalani tan purun |
aywa wangwang (ng)gonira anyantosani |
yèn abota sangganipun |
matura ing jênêngingong ||
14. Ki Sapanjang wus ngutus |
wadya Surèngkewuh ingkang ngruruh |
pan sinêbar ing paran datan anunggil |
sigêgên dènya angruruh |
enjinge dènya yun bodhol ||
15. Sowan maring Mantarum |
wus samêkta punggawa nung-anung |
myang boyongan jarahan sampun miranti |
tinêngêran bêndhe ngungkung |
gumuruh kanang kêndhang gong ||
16. Enjang budhal gumuruh |
giyak-giyak tandha jayèng pupuh |
kangjêng ratu nèng ngarsa anitih joli |
jêng pangeran tansèng pungkur |
nitih turangga binarong ||
17. Ingayap wadyanipun |
jinajaran myang dèn urung-urung |
kang sumambung ing wuri jêng Sunan Giri |
sagarwa putra tinandhu |
brana jarahan tan adoh ||
18. Jinagan pra mantri nung |
jinajaran myang dèn urung-urung |
ginarubyuk prajurit ing Surabanggi |
samy prayitna ing kewuh |
samarga-marga tinonton ||
19. Ing ngènu tan winuwus |
wus angancik nagari Mantarum |
orêg ingkang samya ayun aningali |
kondurira kangjêng ratu |
ungguling prang ambaboyong ||
20. Sunan Giri pinikut |
sagarwa putra santananipun |
jajarahana gusis rajabrana Giri |
wong nonton jêjêl supênuh |

Jilid 1 - Kaca : 47

samya ngucap ting calêmong ||

21. Sing êndi warnanipun |
Sunan Giri kang mbalèlèng ratu |
rowangira nauri atuding-tuding |
kae lo lo anèng tandhu |
kang wus pikun kêmping perot ||
22. Lo dene uwus thuyuk |
apa ingkang dèn andêlkên iku |
ah wong wiku manawa dongane mandi |
lan duwe saraya jadhug |
Cina mualap sabagor ||
23. Ing mêngko wus kinrucuk |
ing jêng ratu kagêm sambêl wandu |
pinakakkên maring sakèhe wong Giri |
satêmahe padha mupus |
rajane kêna binoyong ||
24. Wau ta lampahipun |
kangjêng ratu prapta ngalun-alun |
Pangran Pêkik sawadya myang Sunan Giri |
kèndêl nèng taratag agung |
jêng ratu (n)dhandhang kadhaton ||

19 Dhandhanggula

1. Kawarnaa jêng sultan Mantawis |
apan sampun ingaturan wikan |
Jêng Ratu Pandhan rawuhe |
saha ungguling pupuh |
Sunan Giri sampun jinodhi |
binêkta mring Mantaram |
mangkana sang prabu |
miyos madyaning pandhapa |
ginarêbêg sagunging pawongan cèthi |
sampêt pacarèng nata ||
2. Tan pantara kang rayi kaèksi |
kangjêng sultan gupuh dènyya mapak |
tundhuk pinêngkul janggane |
kinanthi lampahipun |
wusing lênggah cakêt sang aji |
arum wijiling sabda |
adhuh ariningsun |
lakumu myang garwanira |
ingsun utus ngêndhakkên pandhita Giri |
apa padha raharja ||
3. Lakinira mêngko ana ngèndi |
kangjêng ratu matur saha nêmbah |
kakang prabu pangèstune |
mundhi dhawuh pukulun |
amba miwah kangmas dipati |
myang wadya Surabaya |

Jilid 1 - Kaca : 48

sadaya rahayu | ingutus wus antuk karya |
Sunan Giri ing aprang sampun kapilis |
ing mangkya kula bêkta ||

4. Laki ulun ngêntosi nèng jawi |
cumadhong ing dhawuh sri narendra |
jêng sultan utusan age |
nimbali ipe prabu |
Pangran Pêkik sampun akerit |
prapta ing palataran |
(n)dhadhab mundhuk-mundhuk |
lênggah konjêm ing pratala |
gya ingawe jêng pangran majêng wotsari |
mangraup pada nata ||
5. Padha bêcik satêkamu yayi |
dene lagi sawatara dina |
apa baya antuk gawe |
jêng pangran nêmbah matur |
dhuh gustiku kalipah Widdhi |
musthikaning bawana |
kinasih Hyang Agung |
pangèstu dalêm narendra |
kawula myang abdi dalêm Surawèsthi |
sadaya karaharjan ||
6. Nuwun sampun kawula tinuding |
(n)dhawuhakên timbalan narendra |
dhatêng Sunan Giri Prapèn |
supadi ywa kadaut |
kajêngipun ingkang nalisip |
tan ayun sumuyuta |
ing pada pukulun |
sakawit patik piyambak |
tanpa kanthi pinanggih Susunan Giri |
pinuju pakêmpalan ||
7. Para kaum andhèr ngarsèng rêsi |
lawan wontên tyang Cina mualap |
kalih atus prajurite |
sampun Islam sadarum |
lurahipun pinêndhêt siwi |
ingaran Endrasena |
saèstu pinunjul |
punika ingkang amawa |
kadauting tyasira sang maha rêsi |
sinantosan tyang Cina ||
8. Ulun paripih sangkaning aris |
mèh sadalu mêksa botên mêmbat |
gèbès tan wontên ature |
pêgêling tyas kalangkung |
ulun mantuk datanpa pamit |
enjinge mapak yuda |
mèh sadintên muput |

wadya dalêm Surabaya |
pan kasêsêr giris pangamukirèki |
Endrasena prawira ||

9. Ing sasagêd amba ambolèhi |
mêksa mopo miris ananggulang |
wadya Giri pangamuke |
tyas amba ngrês kalangkung |
sumpêg pèpêt kewran ing pikir |
rayi dalêm duk priksa |
bilih amba minggu |
tan wontên wênganing manah |
ngandika rum dhatêng amba ngasih-asih |
mundhut lilah ngrarêpa ||
10. Karsa mulihakên tyasing abdi |
sarêng rayi dalêm angandika |
inggaring tyas amba mangke |
nyumanggakkên sakayun |
mung sadarmi (n)dhèrèk kang abdi |
anulya mundhut reyal |
cacah wolungatus |
busana maneka warna |
pinaringkên dhatêng ing punggawa mantri |
pipikul Surabaya ||
11. Samya enggar manahipun sami |
prêmbik-prêmbik thukul kasuranya |
jêng sultan asru gujênge |
bacutna ariningsun |
nuwun rayi dalêm jêng gusti |
kathah kang pangandika |
nyênyês manis arum |
kados mêjang ngèlmi nyata |
agêndhagan abdi dalêm botên apil |
panjang angandhar-andhar ||
12. Abdi dalêm tyang sa-Surawèsthi |
sarêng mirêng ingkang pangandika |
samy madêg kasurane |
matur asênggruk-sênggruk |
aprasêtya mawanti-wanti |
sadaya ambêg pèjah |
nadyan lêbur luluh |
tan gumingsir ing ngayahan |
saya suka sang aji ngandika aris |
mara yayi banjurna ||
13. Enjing lajêng têngara tinitir |
rayidalêm madêg senapatya |
nèng joli mangku pistule |
kawula anèng pungkur |
numpak kapal datan cumuwit |
gêlaripun ngayuda |
garudha maniyup |

Jilid 1 - Kaca : 49

kuli binusanan abra |
dadya cucuk rayidalêm dadya têlih |
prajurit Surapringga ||

14. Kang minangka gêlar nganan-ngering |
alimunan datan katingalan |
amung cucuk mèdhèng-mèdhèng |
surak mawantu-wantu |
wadya Giri lajêng miyosi |
nir baya nir wikara |
gupuh amanêmpuh |
senapati Endrasena |
sawadyanya tyang Cina wira ing jurit |
rame campuhing yuda ||

15. Pan kapilis wadya Surawèsthi |
ngungsi (ng)gyaning risang senapatya |
rayidalêm timbalane |
lho kathik padha mlayu |
aturipun botên lumaris |
angêncêngi dandosane |
Endrasena anglut |
tandangnya lir Radyan Seta |
rayidalêm mistul tangan têngên kêni |
pêdhangipun wus gagal ||

Jilid 1 - Kaca : 50

16. Maksih ngamuk dhuwung tangan kering |
gya pinistul tanganipun kiwa |
kabranan tangan kalihe |
kantun suku myang gundhul |
(n)jêjêg (m)bijig lir mênnda baring |
gêr ginuyu wong kathah |
ping tri ing pamistul |
sukunipun kang kataman |
lajêng dhawah sarêng kêrbêting suwiwi |
wadya ing Surabaya ||

17. Angêbyuki sangking kanan kering |
waringutên wadya Surabaya |
kadugèn ing punagine |
angidak ambêg purun |
datan odhil wadya ing Giri |
pêpêjah tan petungan |
lèsèh sungsun timbun |
kantun kêdhik ingkang gêsang |
mawut-mawut samya ngungsi jurang trêbis |
wênèh minggah prawata ||

18. Endrasena luluh awor siti |
wadya Cina tumpêsan sadaya |
rayidalêm minggah age |
dhumatêng ing kadhatun |
praptèng jawi garwa sang yogi |
umarêg ngraup pada |
asru tangisipun |

nyuwunakên pangaksama |
gêsangipun lakinya pandhita Giri |
sampun pasrah bongkokan ||

19. Tan suwala sakarsa sang aji |
rajabrana saisining pura |
sadaya dènaturake |
myang anak rabinipun |
amung anak kang sangking sêlir |
titiga èstri juga |
Jèngrêsmi kang sêpuh |
ambêg mawiku sudibya |
nuli Jayèngsari taruna apêkik |
Rancangkapti wanudya ||
20. Tiga pisan ramening ngajurit |
samyã lolos amba wus kèngkènan |
ngupadosi katigane |
ing samangke pukulun |
Sunan Giri saha nak-rabi |
myang sagung jajaranan |
wus nèng alun-alun |
kawula nuwun sumangga |
kangjêng sultan suka amarwatasiwi |
aris wijiling sabda ||
21. Iya bangêt ing panrima mami |
wiku Giri patut ingapura |
ing samêngko pangwasane |
ing Giri sadayèku |
sun paringkên maring sirèki |
sagunge jajaranan |
dadia darbèkmu |
jêng pangran matur manêmbah |
sakalangkung kapundhi sih paduka ji |
kang dhumatêng patikbra ||

6 Wadya Surabaya kalindhih, nanging lajêng pèpulih dipunsenapatèni Ratu Pandhansari. Kocap, tiga putra-putrinipun Sunan Giri sami lolos nalika rame-ramening pèrang R. Jayèngrêsmi kadhèrèkakên abdi lan R. Jayèngrêsmi tuwin rayi Nikèn Rancangkapti ugi kadhèrèkakên santri. Lampahipun beda-beda mila tansah upados-ingupadosan. Ing payudan, prajurit Surabaya unggul. Andêl-andêling Giri Endrasena kapupu. Sunan Giri têluk, kaboyong dhatêng Mataram sakulawarga dalah rajabrananipun ...
kaca 31 - 50

Jilid 1 - Kaca : 51

22. Kangjêng sunan angandika malih |
seje waktu ingsun yun apanggya |
lan wiku Giri Parapèn |
ing mêngko jakkên mantuk |
kang miruda si Jayèngrêsmi |
karêpe ayun nandha |
marang jênêngingsun |
amung salamêt tekadnya |

têmbe asung patilasaning nagari |
mumpuni ing kasidan ||

23. Jêng pangeran (n)dhêku atur pamit |
saha garwa mring Kasurabayan |
wus linilan nulya lèngsèr |
sang prabu angadhatun |
kangjêng ratu kundur kinanthi |
wus praptèng Surabayan |
tan pisah sang wiku |
sagarwa-putra pinarnah |
pondhokira ngalêmpak dadya sawiji |
pan datan kawoworan ||
24. Paringdalêm sunggata lumintir |
pinisalin sakèhe boyongan |
samyak sukarêna tyase |
lir jagong amamantu |
dadya bawan datan pinikir |
ngluhurkên asma sultan |
satuhu pinunjul |
jêng ratu ambage brana |
jajarahana dhumatêng wadya gung alit |
kasmaran tampi kucuh ||

20 Asmaradana

1. Nêngêna nagri Mantawis |
tamat ing Giri bêdhahnya |
gantya ingkang winiraos |
Dyan Jayêngêsmi winarna |
praptèng madyaning wana |
santrinya kakalih nusul |
Gathak Gathuk namanira ||
2. Cirêbon wutahrahnèki |
nêmbah matur rawat waspa |
tan sagêd pisah dasihe |
ulun tumuntur saparan |
rahadyan lon ngandika |
ingsun mangayu-bagyèstu |
(ng)gonira mantêp sih trêсна ||
3. Nahan lampahira prapti |
patilasaning kadhatyan |
Majapait duk kinane |
anon rêngganing gapura |
banon abrit kinarya |
rapêt ing pamasangipun |
atose wus kadya sela ||
4. Pamasang datanpa gamping |
tigas ginosok kewala |
lawan banon sami banon |
sangking mathising pamasang |
suluhan tan katingal |

lir sarimbag banon wutuh |
ingukir pinatra sêkar ||

5. Ing sanginggilira kori |
sinungsun tinumpang-tumpang |
mancut rêmit pangukire |
ing sapucaking gapura |
kathukulan mandira |
rompyoh-rompyoh angrambuyung |
kiwa têngëning gapura ||

7 III. Lampahipun R. Jayèngrêsmi
1. Lampahipun kadhèrèkakên santri Gathak Gathuk dumugi ing tilas kraton Majapait, ningali candhi Brau tuwin Bajangratu, lajêng dhatêng Blitar ningali candhi Panataran, têrus dhatêng dhusun Gaprang, wana Lodhaya, ningali gong Kyai Pradhah. Têrus dumugi dhusun Pakèl kapanggih Ki Carita ingkang nêrangakên bab kêpèk dalah isinipun ingkang sumimpên ing tajug satêngahing wana Lodhaya. Ing Lodhaya nyumêrapi sima gadhungan. Dumugi ing Tuban têrus dhatêng Bojanagara. Ing wana Bagor kapanggih lèlêmbat Ratumas Trêngganawulan ingkang suka katrangan bab ngalamatipun pêksi dhandhang, pêksi prênjak, sato tukang tuwin kasiatipun pêksi platukbawang ...
kaca 52-65

Jilid 1 - Kaca : 52

6. Binanon nglajur ngubêngi |
capurinira kadhatyan |
radyan myang kalih santrine |
kêmput dènnira umiyat |
nulya manjing jro pura |
(n)ujug ing balumbang agung |
toya wêning gilar-gilar ||
7. Binotrawi sela abrit |
kêmput têtining balumbang |
tinêpi sasêkarane |
andong anggrèk argulobang |
noja lan sêkar nala |
nagasari cêpaka rum |
clakêt myang sêkar rêjasa ||
8. Rukêm ragaina tuwin |
klurak kalak kanigara |
kamuning kananga kaot |
dlima wantah dilêm ngambar |
taluki sruni wungyan |
wratsari landêp sumusup |
pacarcina pudhak ngambar ||
9. Kathah winarna ing tulis |
kumênnyut tyasira radyan |
èngêt mring ari sang sinom |
Rancangkapti kadangingwang |
nguni karêmênanta |
wanci bangun ngundhuh santun |

kakaring ing patamanan ||

10. Marang ngêndi sira yayi |
rahadyan sabil ing nala |
tyas pinupus nulya ngalèr |
umiyat kanang kuburan |
rahadyan uluk salam |
karêngèng wangsulanipun |
ya radèn ngalekumsalam ||
11. Jèngrêsmi lan abdi kalih |
guyup samya raratiban |
bakdanya ratib gya lèngsèr |
tan patya têbih gya miyat |
rêca amuka sona |
Gathak Gathuk kagyat (n)jumbul |
bilih ingong sêngguh janma ||
12. Tibane watu si anjing |
radyan (n)jajah jroning pura |
sunya tan ana tabête |
gya wangsul maring balumbang |
angambil toya kadas |
Gathak adan kamat Gathuk |
samya prêlu waktu Ngasar ||
13. Wus bakda anulya mijil |
rarywan ngajênging gapura |
nulya ana janma rawoh |
nyakêti lènggahnya radyan |
alon ing aturira |
anggèr ingkang nêmbè rawuh |
sami katuran raharja ||
14. Sintên sinambating wangi |
paran kang sinêdyèng karsa |
radyan angandika alon |
paman asung kang pambagya |
sangêt panrimaningwang |
tanpa wisma raganingsun |
moyang ngupadosi kadang ||
15. Nama karan Bagus Santri |
paman ulun atêtanya |
andika sintên kasihe |
nun kula nama Ki Purwa |
ingkang kajibah têngga |
patilasan kadhaton gung |
Majapait ranning praja ||
16. Yèn kaparêng bagus kampir |
dhumatêng sudhunge paman |
radyan manis andikane |
bangêt ing panrimaningwang |
anèng ngriki kewala |

Jilid 1 - Kaca : 53

- ngiras nêtêpi katèngsun |
ngalap barkahing minulya ||
17. Nuninggih langkung prayogi |
dhasar panêpèn punika |
lamun malêm (ng)Garakasèh |
kathah para manca prapta |
mawarna kang sinêdya |
angujung astananipun |
jênêngdalêm Putri Cêmpa ||
18. Punapi sampun ningali |
dhatêng lèbêting kadhatyan |
paman wus salêsih ingong |
kakaring anèng jro pura |
umiyat pakuburan |
rêca miwah blumbang agung |
paran gotèkipun kuna ||
19. Ki Purwa turira aris |
punika ingkang gapura |
Waringin-lawang wastane |
balumbang kang kalangênan |
Sang Prabu Brawijaya |
putri Cêmpa kang kinubur |
wus manjing agama Islam ||
20. Rêca pinindha narpati |
Balambangan Minakjingga |
dadya tirakatan gêdhe |
punika gotèking kuna |
dene sanggar pamujan |
winastanan Candhi Brau |
tan têbih sangking kadhatyan ||
21. Punapa dèrèng ningali |
ing mangke dalu kewala |
ulun ingkang (n)dhèrèkake |
wêktu Mahrib wus andungkap |
Gathak Gathuk gya adan |
paragat dènnira wêktu |
Mahrib atanapi Ngisa ||
22. Sêdhênge purnama-siddhi |
padhang bulan kakêncaran |
rahadyan alon lampahe |
Ki Purwa lumakyèng ngarsa |
Gathak Gathuk tan têbah |
prapta Candhi Brau sampun |
pamujan Sri Brawijaya ||
23. Wanguning candhi lir masjit |
payon banon tatumpangan |
dadya lincip pungkasane |
ngandhap sinungan wiwara |

Ki Purwa aturira |
sumangga bagus umangsuk |
maring plênggahan pamujan ||

24. Radyan myang santri kakalih |
wus manjing jroning pamujan |
langkung kacaryan driyane |
miyat rarênggan sarwendah |
myang awuning kang dupa |
ngandhukur lir pendah gumuk |
wus tamat anulya mêdal ||
25. Ki Purwa umatur malih |
wontên malih candhi endah |
Bajang ratu (ng)gih namane |
ananging klêbêt sirikan |
yèn wontên kang umiyat |
tan kadugèn kajêngipun |
miwah apês kang pinanggya ||
26. Prayogi botên ningali |
radyan angling paman nêdha |
kèndêl ing ngriki kemawon |
ulun apamitan pisan |
ing ari benjang-enjang |
ayun (n)dumugèkkên laku |
ngupaya kesahing kadang ||
27. Ki Purwa umatur inggih |
sumangga sakarsa tuwan |
daludatan winiraos |
wanci pajar gidib nulya |
angambil toya kadas |
paragading waktu Subuh |
rahadyan aris ngandika ||
28. Paman kantuna basuki |
Ki Purwa aris turira |
rahadyan lajêng lampahe |
samarga arawat waspa |
nanêdha ing Pangeran |
rahayuning arinipun |
rama miwah kulawarga ||
29. Lêpas lampahnya dumugi |
candhi Panataran Blitar |
nèng ardi Kêlud sukune |
sela cêmêng kang kinarya |
agêng ingkang sajuga |
wit ngandhap tumêkèng pucuk |
ingukir ginambar wayang ||
30. Radyan gya minggah ing candhi |
tundha pitu praptèng pucak |
udhunira alon-alon |

Jilid 1 - Kaca : 54

Gathak Gathuk barangkangan |
tyas agung tarataban |
têkèng ngandhap Gathuk muwus |
Gathak mau gambar apa ||

31. Kang ingukir pinggir candhi |
lunglungan cêplok kêmbangan |
mèmpêr wayang buta kèthèk |
Gathuk ing pangiraningwang |
gambare Rama tambak |
katara kèthèke brêngkut |
candhi alit tininggalan ||
32. Lir cungkup wangunanèki |
ing sanginggiling wiwara |
sinêrat sastra Budane |
Gathuk matur inggih radyan |
punika kadiparan |
kajênge sastra puniku |
pating pênthalit tan cêtha ||
33. Rahadyan ngandika aris |
sastra Buda papêngêtan |
sèwu rongatus etunge |
sangang puluh siji warsa |
nalikane akarya |
ing sanggar pamujan iku |
manthuk-manthuk Gathuk Gathak ||
34. Tapis dènnira mirsani |
mentar sangking Panataran |
awirandhungan lampahe |
ngancik padhêkahan Gaprang |
miyat kang rêca sela |
kakalih èstri myang jalu |
anèng sapinggiring marga ||
35. Sêkar konyoh amênuhi |
dupanira datan kèndhat |
tinêngga palawangane |
Gathak Gathuk lon tatanya |
kiyai niku napa |
jurukunci lon sumaur |
bagus niki panyadranan ||
36. Kang jalêr nama Kiyai |
èstri nama Nyai Gaprang |
pan dadya pakaulane |
kang samya aminta barkah |
nyunyuwun ge susuta |
sarat lênggah kalhipun |
ngungkurakên kyai rêca ||

Jilid 1 - Kaca : 55

21 Pangkur

1. Lah punika palanangan |

- ingkang ngadêg sipat grananya kyai |
 ingkang samya anunuwun |
 sawusing adudupa |
 nulya matur punapa sakajatipun |
 lamun nyuwun ge susuta |
 kalihe samya nglinggihi ||
2. Ing pucuking palanangan |
 kang wus klakyan tumuntên darbe siwi |
 Gathak Gathuk angacêmut |
 i tobat nora nyana |
 ingkang jêjêr ngathêr iki dadi pêlus |
 radyan lajêng lampahira |
 manjing Lodhaya wanadri ||
3. Miyat wisma lit gêdhègan |
 payon atêp ing salêbêting panti |
 êgong sajuga gumandhul |
 nulya kampir rahadyan |
 tan adangu jurukuncinira rawuh |
 tatanya punapa karsa |
 Gathak Gathuk lon nyauri ||
4. Kula mung kampir kewala |
 kadipundi dene gong nêng wanadri |
 jurukunci sauripun |
 sampun kina-makina |
 pan dumadya pupundhène tyang sadhusun |
 naminipun Kyai Pradhah |
 sintên ingkang darbe kardi ||
5. Mawi anabuh gamêlan |
 tantu ngangge êgong Pradhah Kiyai |
 yèn tan makatên saèstu |
 bilai kasusahan |
 sabên dintên mila dinupan kumêlun |
 sinêkaran binorèhan |
 dadya warni nganti kuning ||
6. Rahadyan wusing miyarsa |
 cariyosnya kiyai jurukunci |
 nulya lajêng lampahipun |
 lumêbêt padhêkahan |
 aningali wisma alit dhapur tajug |
 ngandika mring Gathuk Gathak |
 payo ngaso maring masjid ||
7. Tumindak anon bêlikan |
 toya wêning rahadyan miwah abdi |
 samya ngambil toya wulu |
 wus malbèng jroning langgar |
 Gathak Gathuk adan nanging datan sêru |
 tyasira tansah trataban |
 wusing sunat parlu Mahrib ||

Jilid 1 - Kaca : 56

8. Linajêngkên wêktu Ngisa |
 paragating sêmbahyang amiyarsi |
 swaraning janma gumrumung |
 Gathuk enggar tyasira |
 ririh angling Gathak payo padha mêtû |
 nêmoni janma kang nywara |
 baya iku ingkang kêmit ||
9. Kaliye mêtal lon-lonan |
 praptêng jawi sru kagyatirèng ati |
 anon sima samya turu |
 ngubêngi ponang langgar |
 angalemprak adu pathak adu bathuk |
 ngorok (ng)gêrêng sasênggoran |
 Gathak Gathuk wangsul aglis ||
10. Wèl-wèlan matur ing radyan |
 dhuh bêndara kawula tur udani |
 suwara janma gumrumung |
 dupi kawula mêtal |
 yun manggihi sun sêngguh janma satuhu |
 kang samya yun maring langgar |
 jêbul sima kathah guling ||
11. Cacahipun tan kantênan |
 lèsèh anjrah kadya babadan pacing |
 mangke mênèk samya wungu |
 tan wurung anêmpuh byat |
 (m)barakoti angêmah-ngêmah mring ulun |
 rahadyan mèsên ngandika |
 sira ywa padha kuwatir ||
12. Luwih karsane Pangeran |
 yèn wis pasthi tan kêna owah gingsir |
 tan kêna kalamun luput |
 tan luput lamun kêna |
 balik padha pasrah sumarah Hyang Agung |
 kawula amung sadarma |
 lir sarah anèng jaladri ||
13. Wis Gathak Gathuk turua |
 ingsun ingkang ngêlèki têtêng enjing |
 rarywa kalih nulya turu |
 ngaringkêl datan obah |
 datan sêgu radyan munajat sadalu |
 miminta ing karaharjan |
 dupi wusing bangun enjing ||
14. Sêmbahyang Subuh pribadya |
 wusing bakda akaring pajar sidik |
 ginugah kang samya turu |
 tangi arêmrêm-ayam |
 miyarsakkên swara sêpi tandya lungguh |
 mèh raina masêmu bang |
 Hyang Haruna ayun mijil ||

15. Ngintip-intip Gathuk Gathak |
anon janma titiga samya linggih |
kadi mëntas samya turu |
dupi miyat jro langgar |
ana tamu katri eca dènnya lungguh |
tri umentar gagancangan |
tur uning mring lurahnèki ||
16. Dupi praptèng ngarsa lurah |
atur uning ing langgar ana janmi |
titiga juga binagus |
rêspati mawa cahya |
winatara sadalu manggèn nèng ngriku |
ki lurah gawok ing driya |
wus anarka yèn wong luwih ||
17. Parentah mring rabinira |
hèh Rubiyah sadhiyaa dèn aglis |
bucu kang apik sananjung |
iwak dhèndhèng manjangan |
bayêm ati gudhang pon-êmpon myang timun |
siwalan ingkang dawêgan |
miwah lêgène hya lali ||
18. Rubiyah matur sandika |
wus samêkta ki lurah miwah rabi |
laju marang sanggar gupuh |
umarêk mring rahadyan |
praptèng ngarsa matur marang sang linuhung |
anggêr kula nilakrama |
sintên sinambating wingking ||
19. Paman kula santri moyang |
angulati kadang ingkang lunga nis |
saparan kawêlasayun |
balik ta sintên paman |
lurah matur kang sotah mastani ulun |
Ki Carita dadya lurah |
ing dhusun Pakèl puniki ||
20. Mila kula gupuh sowan |
de rumiyin tumêka ing samangkin |
tan ana janma kang purun |
lumêbêt maring sanggar |
mung paduka saèstu lamun linuhung |
baya trahing maratapa |
wijiling andana warih ||
21. Kamipurun abdipara |
atur dhahar lumayan ing kalantih |
angsala barkah pukulun |
kasawaban nugraha |
wus tinata sang luhung ngecani kalbu |
dhahar watara sak kluwak |

dhèndhèng manjangan sacuwil ||

22. Atobbe ambal-ambalan |
wus dumugi rampadan gya cinarik |
dhaharan lumadyèng ngayun |
siwalan myang dèrèsan |
Radèn dhahar siwalan tanapi ngingum |
dèrèsaning kang siwalan |
nikmat sêgêr sarirèki ||
23. Gathak Gathuk ingacaran |
lah suwawi (ng)gèr aywa isan-isin |
(n)dika nêdha kang pakantuk |
(ng)gih wakne ywa sumêlang |
Gathak Gathuk (ng)gènyya nêdha angathêkul |
kalihe wus tuwuk samya |
angêndhoni sabuknèki ||
24. Radyan ris tanya Ki Crita |
kadiparan cariyosira nguni |
griya myang kêpèk gumandhul |
Ki Carita turira |
inggih sangking gotèkipun tiyang sêpuh |
griya winastanan sanggar |
pamujaan kala rumiyin ||
25. Kêpèk kakalih punika |
kang satunggal pan isi sinjang lurik |
warna-warni corèkipun |
miwah sinjang praosan |
dhêsthar têtèn renda myang praosanipun |
dene kêpèk satunggilnya |
isi kampuh gadhungmlathi ||
26. Mawi kaparaos jênar |
kacariyos kagungan dalêm Gusthi |
Kangjêng Nyai Rara Kidul |
sabên taun sapisan |
kulabêkta dhumatêng ing wismaulun |
mariksa jangkêping cacah |
sarta ngiras angisisi ||
27. Sampuning jangkêp kang cacah |
lajêng wangsul marang ing sanggar malih |
nalika pamêndhêtulun |
tuwin wangsuling barang |
sampun tamtu wontên sima kang tut pungkur |
nanging sangking katêbihan |
punika sima kang jagi ||
28. Sabên dalu tiga-tiga |
bilih siyang sami awarni janmi |
wit pakèl sangajêngipun |
ing sanggar kalih pisan |
miwah uwit durèn kakalih puniku |

Jilid 1 - Kaca : 58

anèng kiwa têngan langgar |
tanêmanipun Jêng Gusti ||

29. Panêmbahan Senapatya |
mila sabên woh katur mring Mantawis |
Gathak Gathuk ririh muwus |
wakane napa ingkang |
dèn arani sima-gadhungan puniku |
de tyang datan mawi tungkak |
(ng)gih makatên gotèknèki ||
30. Rahadyan manis ngandika |
man Carita bangêt panrimamami |
buja kramanta mring ulun |
Allah kang malêsêna |
rèh wus siyang ulun (m)dumugèkkên laku |
Ki Carita aturira |
sumangga karsa sang pêkik ||
31. Kapungkur ing Pakèl desa |
lampahira ngalèr ngetan lêstari |
kèndêl kalanirèng waktu |
prapta ing tanah Tuban |
aso anèng ngandhap randhu-wana agung |
Gathak Gathuk gawok mulat |
agênging wit anglangkungi ||
32. Kubênge gya pinêcakan |
kupêngira pitung dasa kakalih |
radyan utusan mring Gathuk |
kinèn ngupaya toya |
gya umentar tan pantara têbihipun |
anon sumur sela krêsna |
toya lêbêt langkung wêning ||
33. Wangsul matur ing rahadyan |
pinurugan lawan santri kakalih |
sumur watu kêbak banyu |
malah kongsi (m)baludag |
karamate cacalon wali linuhung |
Gathak Gathuk kagawokan |
nulya ngambil toyastuti ||
34. Rampung dènnya samya kadas |
toya mèndhak pulih lir nguni-uni |
wangsul wêktu ngandhap randhu |
bakdane salat Ngasar |
gya tumindak gandrung-gandrung kapinguru |
èngêt mring kakalih kadang |
sira yayi marang ngèndi ||
35. Anon sumbêr binalumbang |
toya wêning winastanan ing Bêkti |
Rancangkapti ariningsun |
nguni karêmênanta |

Jilid 1 - Kaca : 59

adus marang balumbang ingkang binatur |
radyan kèndêl sawatara |
anulya lumampah malih ||

36. Ngidul ngilèn praptèng wana |
langkung wêrit andungkap waktu Mahrib |
kèndêl ngandhap mandera gung |
anèng têtèping sêndhang |
binotrawi pinagêran sela pingul |
sawusing têtuya kadas |
ngrarasati wêktu Mahrib ||

Jilid 1 - Kaca : 60

22 Mijil

1. Paragating Ngisa lawan Mahrib |
pitêkur sang anom |
ngluhurakên asmane Sang Angrèh |
Gathak Gathuk wus dangu aguling |
na swara kapyarsi | lir mriyêm jumêgur ||
2. Lir kalindhon bumi gonjang-ganjing |
Gathak Gathuk mbêngok |
gurawalan ngarukêt rahadyan |
saya rame swara kapyarsi |
sirêping swarèki |
Gathak Gathuk ngantuk ||
3. Tan pantara rahadyan udani |
wanodya kinaot |
makidhupuh lungguh ing ngarsane |
mangênjali matur nora krami |
dhuh risang linuwih |
ruwatên pukulun ||
4. Ing munajat satuhu karya gring |
marang wadyaningong |
radyan mèsêm aris ngandikane |
babu rara sapa kang wawangi |
lan wiswanta ngèndi | de prapta ngarsèngsun ||
5. Kawruhana sang luhung wakmami |
nguni putri katong |
Brawijaya pungkasan pamase |
kang mandhirèng kraton Majapait |
rusaking nagari | salin srengat Rasul ||
6. Ulun datan kaduga nglakoni |
ing agama kaot |
banjur maring wana Bagor kene |
atatraka karsaning Hyang Widdhi |
kinèn angratoni |
saguning lèlêmbut ||
7. Ingang manggèn nèng Bagor wanadri |
de kêkasih ingong |
Jêng Ratu Mas Trangganawulane |

sêndhang iki apan sunarani |
Sugihwaras nênggih |
pasiramaningsun ||

8. Amung sabên ari Sukra Manis |
(ng)goningsun lalangon |
sapa wonge kang mantêp atine |
yun katêmu marang jênêng mami |
saranane mawi |
tirakat sadalu ||
9. Ing malême ari Sukra Manis |
pathi ingsun rawoh |
sarta asung apa sasêdyane |
ing samurwat sarta bènêr bêcik |
mriyêm ingkang muni |
sabên ratri iku ||
10. Pratandhane karaton arja-di |
mupus ing tyasingong |
baya uwus ginaris papasthèn |
takdiring Hyang tan kêna wah gingsir |
ragèngsun sadarmi |
sumarah sakayun ||
11. Paran karsa sira praptèng ngriki |
jarwaa sayêktos |
Jayèngrêsmi alon andikane |
angulati kadangong kang anis |
jalu lawan èstri |
wus lawas tan pangguh ||
12. Jêng Ratu Mas aturira aris |
babu sang kinaot |
dèn-narima pan durung mangsane |
têmbe panggih yèn rahadèn uwis |
kaukum ing nagri |
linabuh ing laut ||
13. Nèng Tunjungbang kono (ng)gonne dadi |
banjur atatêmon |
aywa kêmba lakunira radèn |
nyanyaloni dadining ngaluwih |
radèn Jayèngrêsmi |
ana marêmipun ||
14. Lah Ratu Mas buron apa iki |
kang padha mathangkronng |
anèng êpang tan katon raine |
kaya munyuk buntute tan kèksi |
Ratu Mas lingnya ris | tukang arannipun ||
15. Hèh Ratu Mas sapa kang sung uning |
ing satêkaningong |
Sri Trêngganawulan lon ature |

Jilid 1 - Kaca : 61

- pêksi dhandhang sung ngalamat muni |
 kêna dèntitèni |
 kandhane wong sêpuh ||
16. Lamun ana paksi dhandhang muni |
 sangking wetan ngulon |
 nglamat bêcik tamuwan badhene |
 ing pandhita utawa wong luwih |
 lamun dhandhang muni |
 sangking wetan kidul ||
17. Yèku bêcik ing alamatnèki |
 barang karya dados |
 lamun ana dhandhang munya mangke |
 saka kidul bènêr prênahnèki |
 ngalamat rêjêki |
 ingkang karsa rawuh ||
18. Lamun ana paksi dhandhang muni |
 sangking kidul kulon |
 iya iku ala ngalamate |
 arsa padu rêbut sapalèki |
 lamun dhandhang muni |
 kulon sangkanipun ||
19. Ngalamate apan arsa rabi |
 yèn sangking lor kulon |
 dhandhang muni ala ngalamate |
 apan arsa kagêringan ati |
 dèn angati-ati |
 awas lawan emut ||
20. Atobata maring ing Hyang Widdhi |
 poma dikalakon |
 dhandhang muni lor bènêr sangkane |
 yèku ala ngalamatirèki |
 yêkti arsa manggih |
 kawirangan agung ||
21. Yèn amuni ing lor wetan sangking |
 ngalamat tan awon |
 yun katêmu ing prasanakane |
 miwah kadang ingkang wisma têbih |
 lamun dhandhang muni |
 mencok wuwungipun ||
22. Ing wismane kang nginggil pribadi |
 swaranira alot |
 yun katêkan susah ngalamate |
 tamat ngalamate dhandhang muni |
 gurune wismèki |
 ngêndi sangkanipun ||
23. Wangsiting Hyang lamun prênjak muni |
 iku dèn waspaos |

Jilid 1 - Kaca : 62

- kang nglamati bêcik lan alane |
wus pinasthi carita ing nguni |
sêmunè kang pêksi |
prênjak uninipun ||
24. Lamun ana pêksi prênjak muni |
sarêng sakaloron |
anèng kidul ing wisma prênahe |
ngantya dangu pan ngalamatnèki |
tamuwan priyayi |
bêcik sêdyanipun ||
25. Lamun ana pêksi prênjak muni |
kaprênah nèng kulon |
pantinira ala ngalamate |
arêp ana têtamu kang prapti |
sêdyanya tan bêcik |
ngajak tukar padu ||
26. Lamun ana pêksi prênjak muni |
kaprênah anèng lor |
pantinira bêcik ngalamate |
guru prapta karsane sung wangsit |
sadhiyaa nuli |
kang suci kang patut ||
27. Lamun ana pêksi prênjak muni |
wetan panti mangko |
mencok payon kandhang gêdhogane |
nglamat ala yun kabêsmèn yêkti |
dèn angati-ati |
ywa lena ing kalbu ||
28. Paksi prênjak munya angidêri |
wisma têtung golong |
pan prayoga iku ngalamate |
bakal antuk donya ingkang suci |
myang arta kalali |
mujia Hyang Agung ||
29. Titi tamat ngalamating pêksi |
kang bêcik kang awon |
iku ingkang ingsunèstokake |
bênêr luput karsaning Hyang Widdhi |
ingsun darma manggih |
ing kaol rumuhun ||
30. Radèn Jayèngrêsmi ngandika ris |
sang ratu kinaot |
buron apa kang na paedahe |
jêng Ratu Mas aturira aris |
sato tukang adi |
mêngko ingsun tutur ||
31. Murwèng sato muka kang linuwih |

tukang winiraos |
iku agung sawabe adène |
wus mutamat para nabi wali |
miwah para mukmin |
poma dèn�êstantun ||

32. Dèn agêmi aywa ge dènwadi |
yèn tan tunggal batos |
tukang iku pinetta sirahe |
sèlèhèna bun-êmbunannèki |
panganggone nênggih | lamun ana mungsuh ||
33. Datan tédhas ing sanjata dening |
utêke dènuwor |
barang lênga dene panganggone |
apa gawe cinampur ing dhiri |
watêk têguh nênggih |
luput sênjatèku ||
34. Lambe ilat dèn (ng)go jimat nênggih |
kalis gèlap rêko |
apan siung kalawan kukune |
pan kinarya ngukur janma guling |
insa Allah mati |
nênggih wong puniku ||
35. Utawa dènkosokakên janmi |
dadi kaku kang wong |
dèn (ng)go sipat nênggih gègêtiye |
barang ingkang aningali asih |
lamun dènwor warih |
nênggih banyu susu ||
36. Nuli dènusapakên ing kèndhil |
ujare pawartos |
datan matêng nênggih liwêtane |
wulunipun dènsêbar ing panti |
paedahe malih |
durjana tan wêruh ||
37. Anadene wêwudêlirèki | dèn(ng)go tamba kang wong |
lara busung kang têngên matane |
dènwor lawan gètih sêrut nênggih |
lan luhe wong nangis |
dèn(ng)go sipat iku ||
38. Insa Allah wong liyan ningali |
pasthi datan wêroh |
lamun lungan pan dènusapake |
saka omah paedahe nênggih |
tan kènèng dènambil | duwèke wong iku ||
39. Mata kiwa dènwor lan kasturi |
miwah kapur-baros |
apan dèn(ng)go nênggih sa Allahe |

Jilid 1 - Kaca : 63

dènkasih wong lanang wong èstri |
wus titi nikmati |
sato muka lutung ||

40. Ana maning sarah ingkang paksi |
platukbawang kaot |
luwih akèh tinimbang tukange |
wulu daging jroan balungnèki |
kabèh mupangating | kanthi pedah luhung ||

23 Kinanthi

1. Lah pirêngna radyan ulun |
amarna sarahing pêksi |
saking jêng Nabi Suleman |
nênggih ingkang anjarwani |
kang pêksi pèlatukbawang |
kèh manpangatnya winilis ||
2. Yèn kang rumiyin dinunung |
cucukipun ingkang nginggil |
karya sèpuhing gagaman |
gagaman sakalir-kalir |
sawabipun datan ana |
wong tênguh tan pasah titis ||
3. Yèn tan pasah kang tinanduk |
dadya sakit gêng (n)dhatêngi |
tan waras prapta ing pêjah |
ilating pêksi winarni |
dhinahar ingkang paedah |
ing pamicara patitis ||
4. Netranira kang ginantung |
munggèng saluhuring kori |
têbih saking duratmaka |
wuluning murda kinardi |
sumping rarywa lit sawabnya |
atêbih saking panyakit ||
5. Polo pan kinarya pupuh |
ing netra pan datan kêni |
ing lalamur sawabira |
jajantungipun binukti |
sawabira sarwa gampang |
sabarang ingkang kinapti ||
6. Lan kabuka ngelmunipun |
apêrunipun upami |
winor lan minum-minuman |
miwah winor lawan jampi |
sawabe rikat lumajar |
pringsilanipun binukti ||
7. Kinasiyan sawabipun |
mring wanodya lawan malih |

Jilid 1 - Kaca : 64

- kinasiyan mring pandhita |
miwah maring para wali |
dhadhaning pêksi dhinahar |
sawabipun lamun sakit ||
8. Enggal ing waluyanipun |
brotol binukti pawèstri |
sawabipun kinasiyan |
dyah ika maring ing laki |
buntut winor lan gulunya |
binasmi nulya binukti ||
9. Ing pawèstri sawabipun |
linuwih samining èstri |
laripun kinarya gêlang |
elingan sabarang kardi |
lawan malih ingkang êlar |
winor ing sabuk prayogi ||
10. Kinasiyan sawabipun |
lamun suwitèng narpati |
yèn sinèlèh soring bantal |
patilêman sawabnèki |
tiningalan sarwa endah |
tur rinêksa ing Hyang Widdhi ||
11. Sawabe ingkang babalung |
akuwat yèn dènsimpêni |
myang balung suwiwinira |
sinèlèhakên ngisoring |
pasareyan datan liyan |
sawabe akuwat malih ||
12. Atinipun pan ginantung |
luhure dènnira guling |
sawabipun bêtah sahwat |
yèn winor lisah kalêntik |
myang wawêdhak ingkang sahwat |
sirna sagunging sasakit ||
13. Suku kalih sawabipun |
lamun pinêndhêm ing sabin |
myang sakèhing tatanêman |
tulus wohipun andadi |
lamun malih ingkang manah |
ginêlangakên ngastèki ||
14. Wisata sawabipun |
isining wisma sakalir |
têbih sangking ing lalara |
nênggih atinipun malih |
ingusapakên ing dakar |
bêtah sahwat sawabnèki ||
15. Ingang ilat kinaryèku |

Jilid 1 - Kaca : 65

- jimat sawabe tan kenging |
ing luwe bêtah alapa |
lawan kulitipun malih |
tinalèkakên padharan |
yèku bêtah luwe malih ||
16. Kêpalanira kang manuk |
kinarya jimat ngajurit |
kinajriyan marang mêngsah |
yèn wontên wisma upami |
panas tan kêna kanggonan |
pinêndhêman êlarnèki ||
17. Panjawat kang têngênipun |
wolung lêmbat aja luwih |
pêpadonipun lor wetan |
dadya tawa panasnèki |
gêtih dènakingkên ika |
winor lawan bawang abrit ||
18. Lawan adas nulya kinum |
ing toya nêng pinggan putih |
karya jampi lara netra |
pinupuhakên tumuli |
insa Allah dadya waras |
yèn wontên sasakit kuping ||
19. Pinupukakên pan mantun |
lamun arsa dènkasih |
lan wong akèh myang yèn arsa |
sugih lan yèn arsa dadi |
barang ingkang tinanêman |
puwasaa tigang ari ||
20. Dèn kadya puwasa agung |
winatêka donganèki |
puniki mèle kang donga |
Allahuma barkat saking |
Gusti Bagendha Suleman |
mung iku tan ana malih ||
21. Kang pinangan atinipun |
ingolah sakalir-kalir |
yèn wus dènnira puwasa |
matêk donga sarwi bukti |
yèn adagang myang ngawula |
dèn têtêp hya walanggalih ||
22. Kalamun arsa sirèku |
siniyan wong kathah malih |
tyas lan ilat winor barang |
olah-olahan binukti |
lamun arsa matênana |
ing wong durjana mamaling ||

23. Ingkang kiwa tapakipun |
sinundêp ing cucuk nênggih |
insa Allah pêsthi pêjah |
lamun arsa sugih ngèlmi |
tyas binukti lawan uyah |
gorèng wus titi kang paksi ||
24. Rahadyan ngandika arum |
Ratu Mas Trêngganasaki |
bangêt ing panrimaningwang |
sira sung pitutur jati |
ngalamatèng paksi dhandhang |
miwah pêksi prênjak muni ||

8 Lajênging lampah nglangkungi rêdi Pandhan dumugi ing Gambiralaya, ningali tilas pêrtapanipun Dèwi Gêndrasari. Angsal katrangan saking Ki Padhang bab rêca Ki Drêpa ingkang dongèngipun kasmaran dhatêng Dèwi Gêndrasari kanthi sumpah manawi botên kalaksanan, pajalêranipun badhe katigas. Kalampahan Ki Drêpa pêjah dados rêca mangku pajalêranipun. ...kaca 66-68

Jilid 1 - Kaca : 66

25. Sarahing tukang linuhung |
myang palatukbawang paksi |
apa kang dak walêsêna |
Ratu Mas turira aris |
luwih karsaning Hyang Suksma |
ingsun iki mung sadarmi ||
26. Kabèh kang wus ingsunwuwus |
iku darbèkmu pribadi |
amung kang mêdharkên ingwang |
sarèhne wus lingsir akir |
sun pamitan lilanana |
mantuk mring kahyangan mami ||
27. Wus tan katon kangjêng ratu |
Gathak Gathuk nuli tangi |
sarya matur mring rahadyan |
kawula satêngah ngimpi |
mirêng swara tanpa rupa |
amung ganda mamrik minging ||
28. Lir tindhihên raosipun |
sruwing-sruwing kapiyarsi |
tukang platuk lunjuk-lunjuk |
sarah-sarah dènadhangi |
punika ginêm punapa |
sintên rencang paduka ngling ||
29. Rahadyan ngandika arum |
kawruhanamu kang prapti |
anêmoni jênêngingwang |
iku ratuning dhadhêmit |
ngadhaton ing Bagor wana |

ing nguni putri narpati ||

30. Sang Aprabu Majalangu |
Brawijaya kang sisiwi |
anggêntur amatiraga |
tan sarju salin agami |
katrima panêdhanira |
bisa jumênêng narpati ||
31. Ngratoni sagung lèlêmbut |
sajroning Bagor wanadri |
sabên bêngi mariyêman |
Gathak Gathuk duk miyarsi |
marinding githok mangkarag |
wus awanci pajar sidik ||
32. Samya wulu waktu Subuh |
paragat dènnya ngabêkti |
linggar sangking Sugihwaras |
ngancik suku Pandhan wukir |
manjat manginggil wus prapta |
ing dhusun Kadhaton nami ||
33. Nyabrang lèpèn mili ngidul |
toyanya nyarong awêning |
miyat balung langkung kathah |
agêng-agênge nglangkungi |
lajêng lampahira radyan |
wus praptèng sukuning ardi ||
34. Ing Gambiralaya gunung |
nulya umanjat manginggil |
praptèng pucak non pratapan |
tanggul siti angubêngi |
tinanêman sasêkaran |
argulo gandanya amrik ||
35. Pinêcakan kubêngipun |
tigang dasa langkung kalih |
(n)jawi tanggul kidul wetan |
wontên rêca sela langking |
patrape lir janma priya |
mangku palanangannèki ||
36. Wus pisah lan badanipun |
mung sapucang agêngnèki |
Gathak Gathuk latah-latah |
ana manèh angungkuli |
duwèke rêca Ki Gaprang |
kalah dawa gêdhe iki ||
37. Rahadyan nulya tumurun |
ngalèr ngèrèng-èrèng wukir |
anon balung agêng panjang |
tikêl pat lan kang rumiyin |

Jilid 1 - Kaca : 67

praptèng ngare angandika |
lir mas tumimbul ing warih ||

24 Maskumambang

1. Lah ta Gathak sira umentara aglis |
maring padhusunan |
katêmua kanca bumi |
angilènana dawêgan ||
2. Wus umentar (n)jujug wismane pêtinggi |
gupuh ingacaran |
lah pantèn karsa punapi |
kula yun ngilèni dêgan ||
3. Anak kula kalantih nèng suku wukir |
ki patinggi lingnya |
botên susah angilèni |
nulya ngambil kang dawêgan ||
4. Patang iji sampun pinarasan sami |
lah pantèn sumangga |
kula bêktane pribadi |
kerit lampahira Gathak ||
5. Praptèng ngarsa mundhuk-mundhuk ki patinggi |
Jèngrêsmi ngandika |
kaki sun tanya sirèki |
wisma miwah kang sinambat ||
6. Nama karan dhusun kang kula ênggèni |
punika Padhangan |
katêlah sami mastani |
dhatêng kula Kaki Padhang ||
7. Sumapala kamipurun ingkang abdi |
ngaturi sugata |
lumayan jampi kêlantih |
sacêrêt wêning dawêgan ||
8. Iya kaki bangêt panarimamami |
pasihanta mring wang |
Allah ingkang ngudanèni |
ing sakalêthêking manah ||
9. Radyan ngunjuk ing wêning nyu sawatawis |
têlêsing gorokan |
karaos nikmat ing dhiri |
ngandika alkamdulillah ||
10. Linorotkên marang santrinya kakalih |
we-nyu papat bebas |
dawêgan gya dèn klothoki |
ngalih sewang samya têlas ||
11. Radyan angling kaki ingsun minta uning |

mau ingsun ngambah |
padhukuhan suku ardi |
myat balung kèh agêng panjang ||

Jilid 1 - Kaca : 68

12. Nulya manjat malih mring pucaking wukir |
anon patilasan |
kidul ana rêca siji |
mangku kadya palanangan ||
13. Mudhun maring ngèrèng-èrèng uning malih |
balung gêdhe dawa |
ngungkuli kang mau kaki |
kadiparan critanira ||
14. Kaki Padhang tumênga matur sang pêkik |
dongèngipun kina |
sukunipun Pandhan wukir |
dhusun Kadhaton namanya ||
15. Kala jaman purwa kadhaton rasêksi |
Sang Prabu Arimba |
rikala amangun jurit |
mêngsah panênggak pandhawa ||
16. Arya Sena ingkang unggul ing ngajurit |
raksasa kèh pêjah |
punika babalungnèki |
Sang Prabu yaksa Arimba ||
17. Pêjahipun anèng ngèrèng-èrèng wukir |
ing Gambiralaya |
ingkang paduka tingali |
anglangkungi agêng panjang ||
18. Tiyang satus bokmanawi tan kuwawi |
lèpèn alit ingkang |
mangidul ilinirèki |
winastan lèpèn Jêroang ||
19. Sri Arimba sasampune angêmasi |
pancanaka mangsah |
ing wadhuk jêroan mijil |
binucal lèpèn punika ||
20. Pan katêlah namane prapta ing mangkin |
ing lèpèn Jêroan |
pratapan sapucak wukir |
ingaran Gambiralaya ||
21. Duk rumiyin wontên putri amartapi |
warna ayu endah |
nama Dewi Gêndrasari |
wus mêdal istijratira ||

22. Wontên tiyang jalêr asru manguntèki |
 anama Ki Drêpa |
 yun mangangkah mring sang putri |
 duk ayun mangkat prasêtya ||
23. Yèn tinampik amalipun dènicali |
 wasana sang rêtna |
 lumuh dhatêng Drêpa kaki |
 palanangan gya pinagas ||
24. Bali lênggah ki Drêpa nulya ngêmasi |
 nanging dados sela |
 lêstantun ngantos sapriki |
 dora lêrêse sumangga ||
25. Gathak (n)jawil lah Ki Drêpa iku sigit |
 nêtêpi prasêtya |
 botên kaya wong sakiniki |
 sêtyane lamis kewala ||
26. Radèn Jayèngrêmsi angandika aris |
 kaki pasihanta |
 sangêt panarima mami |
 kaki kantuna raharja ||

9 Lampahipun dumugi ing dhusun Dhandhêr pinanggih kêpala dhusunipun ingkang nêrangakên bab latu pakayangan, ukuran dhuwung sarta ukuran landheyaning tumbak. Dumugi ing Kasanga pinanggih Ki Jatipitatur ingkang dongèngakên bab Prabu Jaka ing Mêdhangkamulan mêtjahi sawêr dumugi kagungan putra wujud sawêr wasta Jaka Nginglung ngantos mulabukanipun wontên sumbêr-sumbêr lisah. ... kaca 69-83

Jilid 1 - Kaca : 69

27. Ingsun nutugake tumindak ing sikil |
 (n)dhêku Kaki Padhang |
 rahadyan tandya lumaris |
 tan pisah ki Gathuk Gathak ||
28. Ngalèr ngilèn prapta ing Bojanagari |
 myat kukus mangampak |
 rahadyan nulya nyêlaki |
 kang murub warni balumbang ||
29. Pinêcakan kawan likur wiyarnèki |
 dene panjangira |
 tigang dasa langkung kalih |
 lêbête sahasta wrata ||
30. Tanpa toya dangu dènnira ningali |
 nahan tan pantara |
 murub lir wisma kabêsmi |
 latu sumundhul ing mega ||
31. Isthaira kadya ngurmati kang prapti |

Gathuk Gathak waswas |
giris maras miris tistis |
tyas lir tatas anaratas ||

32. Kêpalane dhusun Dhandhêr gupuh prapti |
mariksa pawaka |
kagyat anon janma katri |
pinarak têpi balumbang ||
33. Ngloccitêngtyas anèh tèmên uwong iki |
yèn dudu trah tama |
mangsa waniya nyêlaki |
ing balumbang Pakayangan ||
34. Ki patinggi anyakêti ing sang pêkik |
rahadyan têtanya |
baya sirèku kang (n)jagi |
balumbang isi dahana ||
35. Palang matur lèrês timbalan sang pêkik |
mila gupuh amba |
mariksa balumbang api |
awit dadya panêngêran ||
36. Lamun murub dêlajat kathah sêsakit |
dhusun ingkang cêlak |
kang uning urubing agni |
apês lir mëndêm pocungan ||

25 Pocung

1. Murub agung tan wontên tiyang andulu |
mung amba priyanga |
kang wikan urubing agni |
sampun tamtu kadhatêngan janma tama ||
2. Isthani pun lir tur urmat asusugun |
punika winastan |
Pakayangan latu nênggih |
criyosipun prapènè êmpu duk kina ||
3. Gathuk tanya marang Ki Kapalang gupuh |
baya kang Kêpalang |
têdhaking êmpu rumiyin |
ingkang darbe patilasan Pakayangan ||
4. Apêsipun sagêd pandhe damêl dhuwung |
Ki Kapalang mojar |
o (ng)gèr dede tédhahnèki |
nanging yêktos pancèn pandhe damêl kula ||
5. Gathuk muwus lah apa bènêr bêthèkku |
yèn damêl curiga |
punapi (ng)gih dè nukuri |
panjangipun punapa sakarsa-karsa ||

Jilid 1 - Kaca : 70

6. Myang landheyan waos punapa ingukur |
napa manut bakal |
Ki Kêpalang anauri |
dhuwung miwah landheyan wontên ukurnya ||
7. Watonipun kalamun adamêl dhuwung |
panjangipun ganja |
ingkang kaukur rumiyin |
lajêng kangge ngukur panjanging curiga ||
8. Awit bongkot kajawine pêsiniipun |
dumugi pucuknya |
nênêm wêwilanganèki |
kang rumiyin cakra kapindho gundhala ||
9. Tiga gunung ping sakawanipun guntur |
ping gangsal sagara |
kaping nënêm madu nënggih |
ingkang sae têtêng pucuk dhawah arga ||
10. Tuwin dhawah sagara utawi madu |
titiga prayoga |
utawi dhawah jaladri |
gya winalik sangking pucuk pangukurnya ||
11. Têtêng bongkot kajawining pêsiniipun |
kang langkung utama |
ing pungkasan dhawah ardi |
lah punika ingkang pantês pinilala ||
12. Lamun damêl landheyan waos ingukur |
kêpêlnya priyangga |
sakawan etanganèki |
sangga runggi sarah watang kang prayoga ||
13. Dèn dhawahnya sangga ing pungkasanipun |
Gathuk (n)dhêku lingnya |
paringe kakang kapundhi |
Ki Kapalang noraga matur rahadyan ||
14. Dhuh sang luhung bilih marêngi ing kalbu |
kampir wisma-amba |
ing Dhandhêr tan pati têtih |
dhusun ingkang katingal ngajêng punika ||
15. Apuntênta paman ingsun arsa laju |
(n)dumugèkkên lampah |
(m)bungkuk Kapalang tur inggih |
botên langkung kula (n)dhèrèkkên raharja ||
16. Pakayangan latu Dhandhêr wus kapungkur |
lajêng lampahira |
ngambah ara-ara wradin |
tanah Dhandhêr ngilèn nulya anon toya ||

Jilid 1 - Kaca : 71

17. Mèdal saking sumbêr ngalirab dinulu |
Gathuk tan saranta |
ngokop toya ingkang mili |
praptèng tênggok wangsul mutah bulakêran ||
18. Gathak tanya lho kapriye iku Gathuk |
têka mutah-mutah |
Gathuk angling mbrêbêsmili |
dudu banyu iku lênga latung blaka ||
19. O ya Gathuk aku krungu critanipun |
iku banyu kêna |
kanggo didiyanan sami |
wong padesan mung kukuse ngudubilah ||
20. Radian mèsêm angandika marang Gathuk |
iku kang pinanggya |
janma tan sarèh ing budi |
kaya-kaya masthi manggih kasangsaya ||
21. Ya ta wau rahadyan ing lampahipun |
nalasak galagah |
kêtêl rumput mendhong wlingi |
nabrang lèpèn ngantya rambah kaping gangsal ||
22. Anon dhukuh anèng têngahing wana gung |
rahadyan ngandika |
payo Gathak Gathuk mampir |
yun tatanya tanah ngêndi iki baya ||
23. Gya kapanggih sujanma amikul bumbung |
isi lègèn klapa |
santri kalih anyêlaki |
nabda nêdha ngilèni lègèn kalapa ||
24. Lah ta bagus (n)dika ngombe ingkang tuwuk |
ngilèni tan susah |
(n)dika badhe dhatêng pundi |
kamayanan têka maring dhêkahingwang ||
25. Kula (n)dherèk janma luhung ingkang nglangut |
sukanira mahas |
panggènan kang sêpi-sêpi |
amurugi kang singit tan kambah janma ||
26. Nika ingkang nèng ngandhape pandhan arum |
bagus yèn sêmbada |
parêng kampir wisma mami |
kula mantuk (ng)gêlar-(ng)gêlari ing wisma ||
27. Gathak Gathuk matur wit panyuwunipun |
kyai ingkang ngrêmbat |
paduka katuran mampir |
mring wismane rèhning sampun nanggêl lampah ||

28. Tan pantara dangu ki wisma amêthuk |
wus kêrit rahadyan |
Gathak angupaya warih |
ki wisma ngling anak ngupados punapa ||
29. Kula pados toya badhe kagêm wulu |
o anak tan ana |
ing ngriki toya kang suci |
mèh sadaya pakungkumaning waraha ||
30. (n)Dawêk kula padoskên tirta kang luhung |
ki wisma gya mancas |
pang wit jêmbul toya mijil |
lir pancuran wêning asrêpe sêdhêngan ||
31. Gathak matur punika toyaning jêmbul |
manthêr lir pancuran |
kaagêm wulu prayogi |
radyan miwah Gathak Gathuk samya kadas ||
32. Wusing rampung pampêt ingkang toya jêmbul |
Gathak eram ing tyas |
wakne iki nyata luwih |
nora nyana yèn mêtù karamatira ||
33. Praptèng wisma Gathak adan tumalawung |
nulya samya sunat |
bakda sunat kinamati |
waktu Mahrib myang Ngisa sampun paragat ||
34. Lênggah salu sunggata lumadyèng ngayun |
kang lêgèn kalapa |
tela gamblok matêng ing wit |
aturira manis wêdaling wicara ||
35. Dhuh sang bagus kumêdahe atur-atur |
sunggata tan mandra |
sawontêne tiyang langip |
anèng wana tanpa rowang datan pakra ||
36. (ng)Gih kiraka sangêt ing panrimaningsun |
langkung rêsep ing tyas |
radyan dhahar tlas salining |
ngunjuk lêgèn watara tigang cêgokan ||
37. Kraos tuwuk atob kaping kawanlikur |
Gathuk Gathak nadhah |
miwah ngombe lêgèn krambil |
sakatoke tan ana tinaha-taha ||
38. Wacana rum rahadèn mring ki wisma rum |
kiraka sun tanya |
ngriki niki tanah pundi |

lawan sintên sinambatipun kiraka ||

39. Aturipun kula pun Jatipitatur |
asli saking Sela |
ing Kasanga jurukunci |
pan ing ngiriki talatah siti Grobogan ||
40. Ing Kasanga kathah panunggilanipun |
Blêdhug Kuwu miwah |
Crèwèk kalawan Mandhikil |
myang ing Sêndhang Ramêsan toya mawarna ||
41. Kakang Jatipitatur ulun ayun wruh |
paran mulanira |
yèn wontên cariyosnèki |
kang jinarwa kiraka niku sadaya ||
42. Alon matur kula èngêt botên urut |
lumayan kinarya |
sasambèn cagaking arip |
kala kina wontên panjênêngan nata ||
43. Prabu Jaka punika jujulukipun |
ing Mêndhangkamulan | karêm mêng-amêng wanadari |
anunumpu banthèng sangsam kancil kidang ||
44. Tanpa wadu amung sabat kang tumutur |
nuju ri sajuga |
uning sarpa manguntèki |
langkung agêng sisikira mancawarna ||
45. Prabu bêndu bêtèring tyas sakalangkung |
ula apa karsa |
de bangêt amatiragi |
mêngko sira tan wurung rampung dening wang ||
46. Sang aprabu nulya mênthang langkapipun |
jêmparing lumêpas |
cumundhuk sawêr ngêmasi |
wontên swara kapiyarsa ing sang nata ||
47. Èh sang prabu tuhu sikara sirèku |
yêkti bakal tampa |
paukumaning Hyang Widdhi |
datan bisa mujadahi hawanira ||
48. Nênging swara sawêr musna tan kadulu |
gara-gara prapta |
jawah lesus kilat thathit |
aliwêran balêdhèg dhar-dhèr tan pègat ||

26 Mègatrüh

1. Tranging jawah lagya mangkya sang aprabu |
angraos sangêt kalantih |
têdhak mring karandhan ngaub |

Jilid 1 - Kaca : 73

tuwin karsa anuwèni |
duk nguni sri nata anon ||

2. Anakipun nyi randha Kasiyan dhukuh |
ing Sangkèh tuhu linuwih |
Rarasati maksih timur |
rèh sampun antawis lami |
kakintèn wus jonggrong jonggrong ||
3. Praptèng dhukuh nganti nèng dhadhah sang ulun |
wêdaling dyah Rarasati |
nyai randha lagya nuju |
nênggani (ng)gêntang pra èstri |
gagêndhingan dhungprong-dhungprong ||
4. Rarasati mijil sangking wismanipun |
asinjang pathola abrit |
konyoh jênar slendhang kawung |
tinêpi parada kuning |
wimbuh ayu mêlok mêlok ||
5. Tansèng pungkur kalangênannya sang ayu |
juga babon kate adi |
pêthak mulus cènggèripun |
sanggardalima rêspati |
sapraptanira sang sinom ||
6. Panggêntangan nulya tumut (ng)gêntang pantun |
sukunira kang sasisih |
angidak sirahing pantun |
angikis sinjangirèki |
kakempol katon mancorong ||
7. Gêbyar-gêbyar anglir pendah thathit barung |
dupi miyat sri bupati |
gandrung-gandrung amangun kung |
ngandika jroning panggali |
pantès dadya garwaningong ||
8. Sigra tédhak nyakêti kang samya nutu |
matêk asmaragama di |
para dyah kang samya nutu |
tan ana ingkang praduli |
katungkul dènnira gerong ||
9. Sruning cipta korut nutpahira prabu |
datan prabeda sang dèwi |
ugi korut nutpahipun |
samyat tumètès ing siti |
tandya kate pêthak gupoh ||
10. Anucuki nutpah kalih-kalhipun |
wus nunggil dadya satunggil |
Prabu Jaka dahat ngungun |
sangêt lingsêming panggali |

Jilid 1 - Kaca : 74

nulya kundur angadhaton ||

11. Gathak Gathuk samya gumujêng angguguk |
radyan mèsêm ngandika ris |
kiraka Jatipitatur |
nêdha kalajêngna maning |
cariyosipun kang babon ||
12. Kyai Jatipitatur nglajêngkên atur |
dupi wus antara ari |
amanigan kate pingul |
nyai randha dupi udani |
antigan pinêndhêt gupoh ||
13. Gya dinèkèk anèng padaringanipun |
tinunggilkên tigan katri |
winor uwos kang lumintu |
sabên ari dènêdangi |
nanging botên katon kalong ||
14. Malah wuwuh nyai randha graitèng kalbu |
baya iki kang marahi |
atigan gêng pedahipun |
bêras dakdang sabên ari | mora kalong malah wuwoh ||
15. Gya pinêndhêt ingêlih maring ing lumbung |
dupi uwosira ênting |
nyai randha mênthêt pantun |
mring lumbung ambuka kori |
mênthêt sabêlah ginendhong ||
16. Tigan ingkang dipun dèkèkakên lumbung |
sampun nêtês nanging warni |
taksaka agêng kalangkung |
ngalêkêr pinuju guling |
kagyat nulya tatanya lon ||
17. Paran karsa nini sira marang lumbung |
nyai randha nulya noli |
anon sarpa nulya gugup |
gya dhawah bali anjêlih |
lumajêng aketol-ketol ||
18. Arsa lapur dhumatêng ing sang nindya nung |
taksaka suka ningali |
wus mêdal saking ing lumbung |
mring gyannya dyah Rarasati |
sarwi ngling dhuh ibuningong ||
19. Dèwi Rarasati gumuling akantu |
wungu nututi bok nyai |
sakaliyan prapta sampun |
ngarsanira kyana patih |
naga wus nêng wuri (n)jongok ||

Jilid 1 - Kaca : 75

20. Nyai randha myang Rarasati duk (n)dulu |
 samya gumuling ing siti |
 kya patih arsa lumayu |
 naga gumujêng sarya ngling |
 kaki aja jrih maring ngong ||
21. Kene payo padha lungguh kang pakantuk |
 kya patih ngoplok lingnya ris |
 lah ula apa sirèku | tanpa sangkan (ng)gonmu prapta |
 sang naga saurira lon ||
22. Kaki ingsun unjukna mring rama prabu |
 kyana patih anauri |
 mung manthuk lumaris gupuh |
 risang naga anèng wingking |
 dupi prapta ngarsa katong ||
23. Kyana patih dèrèng munjuk sang aprabu |
 naga wus nèng wurinèki |
 Prabu Jaka gya andangu |
 èh ula apa sirèki |
 de bisa clathu lir uwong ||
24. Naga matur ngakên putranya sang prabu |
 kalangkung dènnira runtik |
 èh ula kawruhanamu |
 ingsun iki durung rabi |
 sira têka anyalêmong ||
25. Lah lungaa yèn kasuwèn têkèng lampus |
 naga karuna turnya ris |
 (ng)gêlarkên nalikanipun |
 sri papara ing wanadri |
 tumêkèng kundur ngadhaton ||
26. Lan umatur sakawiting babon pingul |
 nigan têkèng nêtês nèki |
 sang prabu miyarsa atur |
 dahat ing lingsêming galih |
 nulya jêngkar angadhaton ||
27. Kyana patih tinimbalan mring kadhatun |
 dhawuh timbalan narpati |
 ponang sawêr kinèn nantun |
 madosi pacangan aji |
 lan mêjahi satru katong ||
28. Baya putih têtênging sagara kidul |
 punika yèn antuk kardi |
 ingakên putra satuhu |
 patih wus (n)dhawuhkên maring |
 sarpa matur arawat loh ||
29. Sru prasêca yèn tan kalakyan satuhu |
 karsane sri narapati |

Jilid 1 - Kaca : 76

- suka tumêkèng ing lampus |
kya patih wêlas ningali |
punang sarpa mêsat gupoh ||
30. Ngidul têrus singa kang katrajang gêmpur |
amrih aglisira prapti |
amblês bantala jumêdhul |
têlênging kanang jaladri |
susumbar anguwuh mungsoh ||
31. Angungaskên atmaja Sri Jaka Prabu |
ing Mëndhankamulan adi |
Sang Dewatacêngkar Prabu |
kang awarna baya putih |
miyos sangking ing kadhaton ||
32. Mapag yuda ramening prang tan cinatur |
ngantya pirang-pirang ari |
sri dyah lami laut kidul |
nama Prabu Anginangin |
sukaning tyas dènnira non ||
33. Amiminta sirnane sang baya pingul |
jaladri akocak-kacik |
toya bêtèrè kalangkung |
mina kathah angêmasi |
baya pêthak yudanya sor ||
34. Kabuncang mring dharatan têpining laut |
sirnaning angga pan dadi |
Argalima wastanipun |
sarpa sukane angênting |
wus pasthi inganggêp katong ||
35. Kacariyos Prabu Anginangin wau |
suka amarwata siwi |
satrunira baya pingul |
mangkya wus tumêkèng lalis |
naga tinimbangan gupoh ||
36. Malbèng pura prapta ngarsane sang prabu |
natadèwi ngandika ris |
èh sarpa kang jayêng pupuh |
ingsun nguni pasanggiri | sapa kang agambuh pupoh ||

Jilid 1 - Kaca : 77

27 Gambuh1.

- Sing sapa unggul pupuh |
amatèni mring si baya-pingul |
gêntènana sadhela jumênêng aji |
luwarana punagiku |
sarpagung turira alon ||
2. Tan lêngganèng ragèngsun |
anglampahi pasang giri prabu |
nanging lampah amba punika tinuding |

- wusing nyirnakakên satru |
ngulati pacangan katong ||
3. Rêhning dèrèng kapanggih |
Prabu Rara angandika arum |
pacangane ramanta pan ingsun iki |
sira munjuka sang prabu |
ngulati pacanganingong ||
4. Ywa krama liyaningsun |
nanging andadèkna kawruhamu |
ramanira tan widada madêg aji |
namung tigang warsa puput | ginantyan kang darbe kraton ||
5. Ing ari Budha besuk |
lèk purnama Galungan kang wuku |
dak aturi têdhak mring kadhaton mami |
sira sun rabèkkên kulup |
olèh Balorong yu anom ||
6. Dhaubnya tan cinatur |
langkung rame ing bawahanipun |
ing dharatan pagêblug agêng (n)dhatêngi |
wusing dhaub madêg ratu |
sapta ri gya pamit gupoh ||
7. Linilan pamitipun |
myang winisik kang badhe tinêmu |
ing sarira miwah jangkaning nagari |
purwa madya wusanèku |
wêlingira wantos-wantos ||
8. Sri putri malih muwus |
Linglung Tunggulwulung jujulukmu |
têmbè sira karsaning Hyang angratoni |
lêlêmbut ing gunung-gunung |
mring sira anganggêp katong ||
9. Kala patêmbènipun |
sira dadya ngalamat satuhu |
dauruning jaman myang kêrtaning nagri |
wis mangkata sira kulup |
garwamu rara Balorong ||
10. Mênèk ngribêti laku |
lah tinggalên nèng kene rumuhun |
sira aja mêtu marganira lami |
têlêng samodra kapungkur |
amblês ing pratata gupoh ||
11. Nèng Pasundhan anjêbus |
amblês malih (n)jêbus wontên Kuwu |
ing Carèwèk Mandhikil jêbusnya malih |
sampun cêlak nagrinipun |

Jilid 1 - Kaca : 78

- mlampah dharatan nalosor ||
12. Dumugi praja (n)jujug |
kapatian wus kêrit lumêbu |
dupi prapta ngarsa nata mangênjali |
kyana patih makidhupuh |
Tunggulwulung analosor ||
13. Lampahira ingutus |
sampun katur purwa wasanèku |
Prabu Jaka langkung trusthanirèng galih |
wus inganggêp putra prabu |
ginanjar makutha kaot ||
14. Agêmira sang prabu |
buntut untu atanapi siyung |
binrongsong mas tinarètès sosotyadi |
sisik linapis mas murub |
kalung sosoty mancorong ||
15. Myang piningan cupu |
asthagina isi lisah kayun |
kuwasanya yèn wontên sarpa ngêmasi |
tinètèsan lisah cupu |
gêsang malih lenggak-lenggok ||
16. Sinimpên wontên buntut |
myang musthika naga kwasanipun |
sinuyutan sakèhe sarpa sabumi |
dumunung ing cêthak murub |
dhawuh dalêm sang akatong ||
17. Èh sakèh wadyaningsun |
piyarsakna samêngko si Linglung |
ingsun junjung pangkat pangran adipati |
manggon ana Tunggulwulung |
wus kulup mundura gupoh ||
18. Aywa kuciwèng laku |
lah arakên lakune si Linglung |
lan rêksanên sacara-caraning janmi |
pangran dipati wus mundur |
ing marga tan winiraos ||
19. Mandhirèng Tunggulwulung |
dupi antuk sawarsa sang Linglung |
anêlaskên iwèn wus katur sang aji |
gya ingêlih dalêmipun |
myang winulang rama katong ||
20. Ing ngèlmi agal-lêmbut |
wus kacêkap tan ana kalimput |
Tunggulwulung tapa mangap nèng wanadri |
awit sangking laminipun |

badan kathukulan bondhot ||

21. Nglênggirik kadya gumuk |
ical sipatira taksaka gung |
tutuk kadya wiwaraning guwa wingit |
wus matêng ing tapanipun | manungsa tan ana wêroh ||
22. Karsane jawata gung |
nuju dêrês jawah gumarubug |
wontên rare angon sasanga kèhneki |
kajawahan samya ngaub |
nèng tutuk naga kinaot ||
23. Kang wolu wus umangsuk |
kang satunggal siningkang tan antuk |
gya minggah ring klêrês gigir nyangking kudhi |
mêmêrang siti marêntul |
guwa mingkêm kadya angob ||
24. Rare wolu kang ngaub |
sarêng samya pêjah tanpa muwus |
kang satunggal wontên jawi mêtang gigir |
inggal lumajêng umantuk | mring sudarma awawartos ||
25. Tandya kunjuk sang prabu |
sri narendra sakalangkung bêndu |
gya adhawuh kinèn mantèk wêsi gilik |
cangkêmira Jaka Linglung |
supadi pêjah ing ngênggon ||
26. Wus pinantèk kang tutuk |
Jaka Linglung tumêka ing lampus |
lah punika cariyosipun ing nguni |
atatanya Gathak Gathuk |
athik ula kaya uwong ||
27. Le nyêmbah niku prèhpun |
Rara Blorong kacariyos ayu |
pinaèsan saya wimbuh amrakati |
Jaka Linglung sigit bagus |
winêwahan mawi topong ||
28. Wong gèpèng sirahipun |
kados pundi kêkahe puniku |
ah wong criyos wikana nyatane nguni |
tamating cariyos bangun |
Gathak Gathuk adan Suboh ||
29. Wus samya wêktu Subuh |
sabakdanya Subuh ngandika rum |
lah kiraka wawi ulun ayun uning |
patilasan Tunggulwulung |
inggih sumangga sang anom ||
30. Kula gadhah panyuwun |

Jilid 1 - Kaca : 79

mrih lêstantun tan sangsayèng laku |
kaparênga miturut sacaranèki |
kiraka hywa walang kalbu |
datan nyuwalani ingong ||

31. Wus kêrit lampahipun |
prapta ing Kasanga têtinipun |
siti lêbu kadi awu warnanèki |
tan wontên taru kang thukul |
ngilak-ilak lir sinapon ||
32. Ambanon ingkang wangun |
nanging mawi malengkong mangidul |
kathah bolong kadya lènge yuyu nênggih |
katutub ing lêbu lêmbut | tiniyub maruta katon ||
33. Sadaya sami ngêmpus |
lir tutuban dene têtêngipun |
wontên êlèng sadandang wiyarirèki |
akumrangsang ungêlipun |
tinindakan alon-alon ||
34. Wus cêlak mênthak sampun |
lampah bocong ngambah krikil alus |
warna abrit pêthak jêne anêlasih |
kèndêl sila dènnya lungguh |
rahadyan anulya jongkok ||
35. Mariksa lêbêtipun |
kilèng-kilèng kinclong warninipun |
kadya lingsah ingkang sakalangkung wêning |
swara kumrangsang saya sru |
wusing anon ngandika lon ||
36. Punapi marmanipun |
lampah bocong Ki Jatipitur |
matur kurmat rêh wus cêlak dunungnèki |
Prabu Anom Tunggulwulung |
kadinanan ngèlmi kaot ||

28 Asmaradana

1. Kang kilèng-kilèng kaèksi |
gih punika netranira |
lêbu lir awu warnane |
tilas Linglung duk samana |
pinantèk tutukira | badan polah siti (m)blêdug |
nanging botên sagêt kesah ||
2. Krikil warangan puniki |
kinarya nyêmêng gêgaman |
toyane jram pêcêl winor |
paedah ampuhe mindhak |
rahadyan sampun linggar |
tan pati doh nulya (n)dulu | sumbêr alit isi toya ||

Jilid 1 - Kaca : 80

3. Nyêmêk-nyêmêk raos asin |
kidul têtêng kawistara |
wontên gumuk mujur ngilèn |
kilèn gumuk datan têtah |
rawa lit kêbak toya |
ugi asin raosipun |
lèr kilèn têtêng Kasanga ||
4. Ara-ara tinon asri |
sitinipun bulak pêthak |
barênjul samya inggile |
turut pinggir pupundhungan |
dumugi ing lèr wetan |
mathuthuk lir wisma pingul |
bênggang ajêg lir tinata ||
5. Wetan têtêng tinon asri |
waradin pênuh thukulan |
rumput mêtakan myang mendhong |
têkèng kidul notok arga |
tinon asri kawuryan |
nglilipur ing tyas margiyuh |
Ki Jati malih turira ||
6. Ingriki bilih marêngi |
mangsa katiga akathah |
sima sawêr samya manggon |
asring-asring ing Kasanga |
sawiyaring têtêngnya |
(m)blêdhos swara kadya gludhug |
inggilnya ngungkuli arga ||
7. Tinon yêktos (ng)gigirisi |
gih punika kruranira |
Tunggulwulung ingkang manggèn |
ing sangandhaping Kasanga |
ri wusnya mangun krura |
kula gya mariksa gupuh |
punapa kawontênannya ||
8. Yèn katingal sanepaning |
maryêm badhe wontên pêrang |
yèn katingal kados layon |
badhe kathah tiyang pêjah |
sampuning amariksa |
nuntên lapur lurah ulun |
dhatêng Mêtakan ing Sela ||
9. Kang nglajêngkên mring Mantawis |
dene lèpèn cacah gangsal |
kalamun rêndhêng mangsane |
punika dados satunggal |
tinon wus kadya rawa |
ila-ilane rumuhun |
para priyantun ing praja ||

Jilid 1 - Kaca : 81

10. Saestu yèn botên kenging |
 anon têtênge Kasanga |
 kilap punika wadose |
 yèn tinrajang kadrawasan |
 linungsur kang darajat |
 apês nandhang ing papa gung |
 kinêbat kang sandhang pangan ||
11. Wus tapis dènnya ningali |
 Ki Jatipitatur lingnya |
 suwawi angalèr ngilèn |
 punika tilas kadhatyan |
 nagri Mèndhangkamulan |
 ing Kasanga wus kapungkur |
 prapta tilasing kadhatyan ||
12. Wujud kantun siti mênggir |
 wus dumadya wanawasa |
 linajêngkên ing lampahe |
 prapta ing sêndhang Ramêsan |
 wawêngkoning Kradenan |
 cakêt satêpining ranu |
 tan patya lèbêt kang toya ||
13. Kalangkung gawoking galih |
 de toya sasêndhang wrata |
 kadi dene wedang umob |
 lir umbul modal ing toya |
 gumlêdhêg kang suwara |
 mancawarni toyanipun |
 pindha kukuwung wangkawa ||
14. Ijêm jêne wungu abrit |
 dadu jambon cêmêng pêthak |
 inginum anta raose |
 sêmune kaworan lirang |
 bêtère sawatara |
 tan na ilèn-ilènipun |
 pindhane kadya balumbang ||
15. Ki Jati turira aris |
 punika sêndhang Ramêsan |
 lajêng tindak mring Carèwèk |
 aningali gumuk karang |
 sanginggil gumuk ingkang |
 èlèr miwah kilènipun |
 wontên sumbêripun samya ||
16. Asin raosing kang warih |
 punika kenging kinarya |
 sarêm alêmbut warnine |
 sêmu abrit asin kirang |
 wus têtang pinariksaan |
 lajêng mangalèr sang luhung |

ing Mëndhikil kang sinêdya ||

17. Praptèng gumuk datan inggil |
nulya samya inginggahan |
sampun rawuh ing têtine |
lir sumur bundêr apapak |
nanging tan isi toya |
êndhut cuwèr ngantya pênuh |
papak lambe ambaludag ||
18. Lir pendah umob swarèki |
bêntèr namung sawatara |
wontên ilèn-ilènane |
mili we asin raosnya |
gya anon sumur tiga |
lir wedang panas wenipun |
kang kadya sumur lit kathah ||
19. Toyanipun ugi asin |
sadaya kenging kinarya |
sarêm kadi ing Carèwèk |
kawratan wus pinariksaan |
ing Blêdhug tinindakan |
saking mandrawa kadulu |
anon ara-ara wiyar ||
20. Ki Jati turira aris |
punika kang katingalan |
ing Blêdhug Kuwu wastane |
kalangkung agêng tinimbang |
lawan kang kathah-kathah |
mawi suwara jumêgur |
tan kêndhat dalu raina ||
21. Kiraka suwawi kampir |
nêdha andika atêrna |
Ki Jati sandika ture |
saking Mandhikil wus linggar |
tan dangu lampahira |
praptèng talatahing Kuwu |
katon trang umbuling lahar ||
22. Ra-ara wangun pasagi |
kandhêg ing têtî rahadyan |
milih siti ingkang atos |
kang êmpuk tan kenging kambah |
rahadyan kagawokan |
miyat ing têngahing Blêdhug |
malêmbung kadi plêmbungan ||
23. Palêndhungnya langkung inggil |
dupi wus katon gya pêcah |
jumêgur asru swarane |
kadya maryêm kapiyarsa |
mêdal kumukus pêthak |

wusing (m)blêdhos ngandhap mlêndhung |
kadya ing suwaunira ||

24. Lumintu datan sarênti |
swaranira nora kêndhat |
ki Jati umatur alon |
malêndhung tuwin nyuwara |
tan lèrèh dalu rina |
katiga rêndhêng kèh jawuh |
tansah makatên kewala ||

25. Punika kang alit-alit |
ungêlipun datan sora |
ugi makatên patrape |
upami wontên kang ngambah |
lajêng amblês kewala |
sangking lèbête kalangkung |
sampun èstu lajêng sirna ||

10 Dumugi ing dhusun Sela kapanggih Kyai Pariwara ingkang paring katrangan bab: 1. Pêpalinipun Kiagêng Sela; 2. Dongèngipun Kiagêng Sela nyêpêng blêdhèg; 3. Panênuning lurik lss. Lampahipun dumugi ing Gubug kapanggih Dhatuk Bahni ingkang nêrangakên bab: 1. Petang dintên pasang tarub; 2. Pilihan dintên pangantèn sarêsmi; 3. Dintên sirikan kangge sarêsmi; 4. Pemut bab sanggama; 5. Petang naas Nabi. ... kaca 83-99

Jilid 1 - Kaca : 83

26. Ki Jati ngupados dêling |
tinalorongkên manêngah |
dêling amblês datan katon |
lah punika dêling ical |
tri ari yèn klêrêsan |
dêling mumbul katut lumpur |
malêsat dhawahnya têbah ||

27. Kadhang kalajêng tan mijil |
sadaya kang kauningan |
punika patilasane |
Tunggulwulung Linglung Jaka | pramila ingaranan |
Kuwu nalika mênthungul |
wontên ngriki kantos lama ||

28. Siniwèng naga sabumi |
kacariyos ngantos krama |
ugi angsal putri Blorong |
rahadyan kasêngsêm miyat |
kaelokaning Sukma |
sru nalangsa mring Hyang Agung |
dene sipate kang ula ||

29. Mawèh tilasing nagari |
kalimput ngulati kadang |
dadya gandrung ing Hyang Manon |
katongton murah asihnya |

aris wijiling sabda |
kiraka Jatipitutor |
punapa sun walêsêna ||

30. Tanduk tanggaping kang êsih |
dhumatêng badan kawula |
datan mantra lagya nêmbè |
de arsa asung carita |
nêdahkên kanyataan |
patilasaning ngaluhung |
lalakyan jaman kadewan ||
31. Mila sru panuwun mami |
winantu ing suka rêna |
myang dèn agung aksamane |
ing mangkya ulun paliman |
andumugèkkên lampah |
kantun manggiya rahayu |
jinurunga ing sakarsa ||
32. Tur wangsulan sami-sami |
kula sakalangkung bingah |
de paduka karsa nyruwe |
mugi raharja ing lampah |
anulya sasalaman |
Ki Jatipitutor mantuk |
radyan lajêng lampahira ||
33. Kadalon anulya mampir |
dhumatêng ing dhusun Sela |
(n)jujug ing pajurukuncèn |
ki jurukunci atanggap |
manggihi kang dhatêngan |
alon wijiling kang wuwus |
rèhning wus ciklu manira ||
34. Aywa dadi tyasirèki |
manira datan akrama |
marang sariranta anggèr |
mangkya ingsun nilakrama |
ing êndi kang pinangka |
lawan sapa kakasihmu |
mring ngêndi kang sira sêdya ||
35. Rahadyan umatur aris |
jêng kyai dhawuh paduka |
saèstu sampun lênggahe |
ngasêpuh maring ngamudha |
ngoko tan mawi krama |
de lamun andangu ulun |
pun santri mg dhukuh wetan ||

10 Lampahipun dumugi ing dhusun Dhandhêr pinanggih kêpala dhusunipun ingkang nêrangakên bab latu pakayangan, ukuran dhuwung sarta ukuran landheyaning tumbak. Dumugi ing Kasanga pinanggih Ki Jatipitutor ingkang

36. Kula mangkya nyuwun uning |
ingriki namaning dhêkah |
jêng kyai lon andikane |
èh kulup kawruhanira |
ing kene krajan Sela |
kabawah marang Mantarum |
ya ingsun ingkang rumêksa ||

37. Luluhurira narpati |
paparab Kiagêng Sela |
ingkang sumare ing kene |
aranku Ki Pariwara |
kaprênah buyut lawan |
Kyagêng Gêtaspanhawèku |
mamanising tanah Jawa ||

29 Dhandhanggula

1. Lah ta kulup sira ywa kuwatir |
sayêktine ingsun nora samar |
marang lalakonmu anggèr |
rèh ginadhang sirèku |
cacalone janma linuwih |
kang jênjêm manahira |
anèng wismaningsun |
upama sira babakal |
karya wisma ingsun amanjurung tali |
rahadyan duk miyarsa ||

2. Asrêp ing tyas aturira aris |
dhuh pukulun ragèngsun sumangga |
datan lênggana dasihe |
mangkana sang abagus |
ngantya lami nèng Sela kampir |
anujwari sajugi |
sabakdane Subuh |
Kyai Agêng Pariwara |
lênggah srambi rahadyan tan kenging têtih |
jêng kyai angandika ||

3. èh ta kulup dèn kaparèng ngarsi |
kawruhanmu nora endah-endah |
ngèlmu kang sun imanake |
amung piwulangipun |
eyang Kyagêng Sela linuwih |
nyatane wus anyata |
cihnane linuhung |
kang mêngkoni tanah Jawa |
datan liya têtihake Jêng Sela Kyai |
lah iki piyarsakna ||

4. Papali ki ajinên (m)bêrkahi |
tur salamêt sêgêr kawarasan |
pêpali iki mangkene |
aja agawe angkuh | aja ladak aja ajail |
aja manah surakah |
lan aja calimut |
lan aja guru-alêman |
aja jail wong jail pan gêlis mati |
aja amanah ngiwa ||

5. Aja saèn dèn wêdi ing ngisin |
ya wong urip hya ngêgungkên awak |
wong urip pinèt baguse |
aja lali abagus |
bagus iku dudu mas picis |
pan dudu sêsandhangan |
dudu rupa iku |
wong bagus pan ewuh pisan |
sapapadha wong urip pan padha asih | pêrak ati warnanya ||

6. Aja mangeran ing êmas picis |
aja mangeran ing busanendah |
ja mangeran kabisane |
aja mangeran ngèlmu |
aja mangeran têguhirèki |
aja mangeran japa |
aja (ng)gunggung laku |
kabèh iku siya-siya |
aja sira (ng)gugoni kawruhirèki |
lah iku mundhak apa ||

7. Angkuh kang jujur arahên kaki |
aja sira angarah kèringan |
saidhêp-idhêpe dhewe |
ewuhe wong tumuwuh |
dipun bisa ngenaki ati |
atine sapêpadha |
nêpsumu ja turut |
iya nêpsuning manungsa |
kudu kèdhêp iya sapadhaning janmi |
iku sira sirika ||

8. Aja sira padhakakên jalmi |
aparentah marang sato kewan |
kêbo sapi lan ayame |
aja sira prih wêruh |
kaya uwong pan nora bangkit |
aja kaya Samêrta |
kêbone pinupuh |
kinèn sinau mêmaca |
wus pasthine kêbo sapi nora bangkit |
mulane awuwuda ||

9. Ayam ginusah munggah ing panti |

Jilid 1 - Kaca : 85

atanapi yèn amangan bêras |
kêbat ingadhangan bae |
iku wong ngolah sêmu |
yèn têtangga sarate kaki |
yèn layak ingaruhan | aruhana iku |
yèn tan layak ênêngêna |
apan iku mangan sêgane pribadi | pan dudu rayatira ||

10. Yèn mungguha rayate pribadi |
kapenakna ya rayate ingkang |
nglarakêna ing atine |
aja sira mumuruk |
tuduhêna yèn dèrèng sisip |
yèn uwis katiwasan |
aja sira tutuh |
kelangan wuwuh duraka |
aja sira ngumpah-umpah iku kaki |
lah iku mundhak apa ||
11. Dèn aolah mungguh ing ngaurip |
aja nganggo ing sadaya-daya |
wong urip pan akèh lire |
dipun ngidhêp pakewuh |
ewuh iku tigang prakawis |
pakewuh ing pangucap |
ewuh ing pandulu |
ana ewuh jroning nala |
yèn katara alane sajroning ati |
pan dadi panggraita ||
12. Dipun wuruk lan idhêp ing ngisin |
isin iku pan kalih prakara |
dhingin isin Pangerane |
dene ping kalhipun |
dipun isin padhaning janmi |
yèn kalakona wirang |
isin têmahipun |
dipun atut akakadang |
pawong sanak aja pêngat ngati-ati | yèn cêla dadi ala ||
13. Aja sira watak wani-wani |
maring sanak pawong kadangira |
aja sira watak dahwèn |
aja watak kumingsun |
aja watak ngaruh-aruhi |
aja awatak ngiwa |
ala kang tinêmu |
sing sapa atine ala |
nora wande ing benjing iku nêmah |
wong ala nêmu ala ||
14. Sing sapa andhasarakên bêcik |
nora wurung benjing manggih arja |
miwah saturun-turunne |
yèn turune dadya gung |

Jilid 1 - Kaca : 86

amarentah marang wong cilik |
aja sadaya-daya | dadi nora tulus |
saênggone dadi cacat |
aja nacah parentah marang wong cilik |
aja sawiyah-wiyah ||

15. Aja sira watak wani-wani |
aja sira watak ngajak tukar |
aja ngandêlkên ngèlmune |
aja sira anguthuh |
aja ladak aja ajail |
aja doyan sêmbranan |
dadi wong katutuh |
niniwasi dadènira |
lamun ana wong patrap dipun awêdi |
malati iku uga ||
16. Balik iku lah tirunên kaki |
janma patrap sira kasihana |
sira araha sawabe |
ambêrkati wong iku |
nora kêna yèn dipun aji |
tirunên lagi wênang |
pambêkane alus |
yèn angucap ngarah-arrah |
yèn alungguh nora pêgat ngati-ati |
nora sawiyah-wiyah ||
17. Aja sira watak suka singgih |
aja sira kapengin kêdhotan |
kukuwasan apadene |
aja sira madhukun |
aja (n)dhalang aja agrami |
aja budi sudagar |
aja budi kaum |
janjine jakat lan pitrah |
dipun suda padune cukêng abêngis |
iku kaum kang nyata ||
18. Kumbah surakah cukit adulit |
iya jagal mêlantên amêrna |
iku nora dadi gédhe |
sirikên ujar iku |
ing wong urip dipun tabêri |
mapan katêmu basa |
pan katêmu sêmu |
mapan katêmuning ulat |
atining wong kang ala lawan kang bêcik |
kang jujur antêng cahya ||
19. Kawruhana janma kang kakiki |
iya iku guruning pandhita |
nora katara lakune |
tan cêgah tan asaum |
nora tapa nora amutih |

sanging prayitnanira |
ing ngawake iku |
prayitna ing ngawakira |
mung sanake puniku kang dènwêdèni |
sanake iku jagat ||

Jilid 1 - Kaca : 87

20. Banyu bumi agin lawan langit |
srêngengene kalawan rêmbulan |
punika sanake kabèh |
janma kang salah iku |
iya iku satrune nênggih |
mulane ana lara |
walat kang tinêmu |
janma kang jujur punika |
lanang wadon punika sanake singgih |
mulane ana sawab ||
21. Kang satêngah kang durung sayêkti |
dènnya amrih budi kapandhitan |
pijêr wayang-wuyung bae |
tansah ngalor angidul |
mêndhak-mêndhak saba wong sugih |
ngèlmu ginawe kasab |
angucap (ng)gadêbus |
angincih darbèking liyan |
nora wêruh awake kalêbon eblis |
dadi wong ngayawara ||
22. Apan cêgah jênênge ing ngèlmi |
kang asaba omahe nangkoda |
miwah mantri apadene |
lumuh kêna ing siku |
dènnya amrih budi lêstari |
budi marang kararjan |
ing beka tan keguh |
bekane ing wong ngulama |
pan kapencut marang ingkang mêlik-mêlik |
dadine ngandhap-andhap ||
23. Yèn ngantiya kasor ingkang ngèlmi |
pan duraka jênênge ngulama |
wus awak buta ragane |
wus linglung kadalurung |
nora wêruh kêna piranti |
tansah karya paekan |
dènnya anjêjaluk |
datan etang jiwa raga |
(m)babêntusi dènnira amrih pakolih |
sumrênyuh lakonira ||
24. Anglakoni karyane kang dènprih |
iku sing wong tan wêlas ing badan |
tan asih maring jisime |
dadi banjur kalurung |
nora antuk wahyuning ngèlmi |

lakune lalawora |
tansah wayang-wuyung |
mung melik ingkang dènancab |
durung wêruh ing laku sikuning ngèlmi |
polah sadaya-daya ||

25. Pangrasane wus bènêr kang ngèlmi |
tan angrasa lamun ingèsêman |
marang sujanma kang luwèh |
iku wong kumprung pêngung |
nora wikan kêna piranti |
sabab wus ati setan |
lakune wus liwung |
pangarahe tan riringa |
wus kalulun atine kalêbon eblis |
wus tan wruh isin wirang ||
26. Apan kathah pan bekaning urip |
dènnya amrih pakolihing badan |
amrih kuncara ngèlmune |
mêlèke sabên dalu |
tansah agung acêgah bukti |
andhap-asor kalintang | èsême lir dhuyung |
ulat manis ati sabar |
dadi gëndam èsême guna piranti |
ênênge salah cipta ||
27. Tan mangkana ingkang sampun yêkti |
badan iki ingkang kadi sarah |
anèng lautan pamane |
apa umbaking banyu |
sarah anut umbaking warih |
iku jênêng kawula |
tan darbe karsèku |
anging purbaning Pangeran |
tanpa karsa kalimput marang sawiji |
wus kèrêm ing sagara ||
28. Nora nana dènparani ati |
pan wus liwung tan darbe Pangeran |
pan suwung jati kawruhe |
datan dulu-dinulu |
tan amanggih datan pinanggih |
tan paran tan pinaran |
wus tumêkèng suwung |
sasolahe pan asamar |
nora nana kang kaduga anampani |
liwung kadya wong edan ||
29. Wusing tamat radyan anungkêmi |
padanira Kyagêng Pariwara |
waspa drês alon ature |
dhuh babo sang awiku |
karsa paring pituduh jati |
asru panuwun amba |

Jilid 1 - Kaca : 88

kapundhi ing ngêmbun |
amung pangèstu paduka |
kasawaban ing sabda ri sang linuwih |
tumancêpa ing nala ||

30. Kyai agêng angandika malih |
patilasan dbyane Jêng Sela |
têka ing samêngko isèh |
dongènge duk ing dangu |
panamare laku tatanin |
sasawah nanêm gaga |
ing sawiji wêktu |
sabakdane salat Ngasar |
marang sawah papaculira cinangking |
praptaning pasabinan ||
31. Gya tumandang wus adatrèki |
lajêng mëndhung riwis-riwis jawah |
kagyat gèbyaring calèrèt |
kiyagêng maos gupuh |
subganalah nulya kaèksi |
kaki-kaki lumarap |
jêng kyai tan keguh |
tan samar marang kang prapta |
pinurugan pandhapan dènya lumaris |
si kaki wus cinandhak ||
32. Wus kaasta jumêgur swarèki |
ingkang pindha kaki-kaki ika |
apan gèlap satuhune |
ingêrut gandri gupuh |
kyai wangsul anambut kardi |
si gèlap gèdabigan |
datan bisa ucul |
sabanjure katur sultan |
ing Bintara banjur kinunjara wêsi |
tan lami ana prapta ||
33. Nini nyangking bêruk isi warih |
amurugi maring pakunjaran |
toya gya siniratake |
wus sirna kalhipun |
tinggal swara anggègètèri |
kunjara wêsi rusak |
mawut anggalêpung |
dadya kondhang sanagara |
Kyagêng Sela sanyata lamun linuwih |
bisa anyèkèl gèlap ||
34. Uwit gandri kang kaanggo (ng)godhi |
sauwise gèlap katur nata |
dadya murub mènèr-mènèr |
kiyagêng adhadhawuh |
marang putra wayah myang abdi |
padha sira (n)jupuka |

Jilid 1 - Kaca : 89

- gêni gêlap iku |
 anggonên dadamar omah |
 insa Allah kinajrihan gêlap yêkti |
 marma ywa pêjah-pêjah ||
35. Ing saiki gêni gêlap maksih |
 ingkang durung katular-tumular |
 anèng pasareyan (ng)gone |
 apan ta sabên taun |
 manira tur tularan api |
 kunjuk jêng sri pamasa |
 maring ing Mantarum |
 sawah kang ginarap swarga |
 mung sabau catur kêdhok dèn arani |
 si Mëndhung mula aran ||
36. Awit sabên (ng)garap kangjêng kyai |
 banjur mëndhung rong kêdhokke aran |
 Subganalah katêlune |
 Pandhapan arannipun |
 pate kêdhok ing Gêlap nami |
 katêlah têtêng mangkya |
 gandri kang katunu |
 sirna namung lêmahira |
 ngilak-ilak tan thukul katang myang têki |
 iku caritanira ||
37. Anjabane ngolah têtgal sabin |
 marang kulawangsa amumulang |
 agawe blêng myang uyahe |
 gawe nila nanandur |
 kembang pulu kalawan maning |
 anandur kang jujutan |
 marna bêtang alus |
 sutra kang bakal kinarya |
 cindhe gêdhog ngadani yasa dhapuring |
 omah joglo limasan ||
38. Nanggit-anggit corèke kang lurik |
 tuwuhsele têtlu lima lawan |
 badra sapanunggalane |
 abah-abah pinatut |
 winuwuhan wangunanèki |
 anguripkên petungan |
 sing pasitèn iku |
 nguni kang miwiti etang |
 sri Manuhun nanging tan ana praduli |
 dadi wite kalakyan ||
39. Eyang Sela tumêka saiki |
 lêmah dadi sanggane wong juga |
 ingaran sabau kuwe |
 gawene wong ro iku |
 diarani cacah sakikil |
 gawene uwong papat |

ngaran cacah sak-jung |
piridan petungan jagal |
sampil siji sabau dwi sampil kikir |
sampil pat sak-jung rannya ||

Jilid 1 - Kaca : 90

40. Dhasar sugih kawignyan myang lantip |
ya Ki Ngabdurakhman Kyagêng Sela |
prayoga prêdinên jêbèng |
grendanên tyasirèku |
sukur bage bisa nyèplêsi |
orane mung mirida |
lalabuhanipun |
kajabèku patilasan |
angratani dadi wasiyat narpati |
sri nata Ngèksiganda ||

30 Sinom

1. Mangkana tyasira radyan |
dupi myarsa andikaning |
Kyai Agêng Pariwara |
dadya supe dhahar guling |
ing nala kang kalingling |
amung sihira Hyang Agung |
rum manis aturira |
kiyagêng lamun marêngi |
dasihipun arsa dumugèkkên lampah ||
2. Paduka kantuna arja |
kawula anyuwun pamit |
iya kulup hywa pêpeka |
ingsun nyangoni basuki |
sawusnya mangênjali |
sasalaman nulya mundur |
Gathuk Gathak pamitan |
wus linilan kalihnèki |
ruruntungan tan pisah lan bendaranya ||
3. Ngalèr ngilèn lampahira |
wanci ngajêngakên Mahrib |
praptèng Gubug padhêkahan |
anon urube kang api |
nèng satêngahing sabin |
kinubêng ing mandera gung |
ana panti kang cêlak |
dhapur masjit cakêt api |
Dhatuk Bahni ing Marapi kang atêngga ||
4. Wikan lamun kadhatêngan |
gya mijil sangking ing panti |
wus pinanggih lan rahadyan |
samyasalam katri |
ki Dhatuk ngandika ris |
katabêtan ingkang rawuh |
sru bêgja kêmayangan |
de ana kang sudi kampir |

mring asonya mas putu pundi pinangka ||

5. Lawan sintên kang sinambat |
paran kang sinêdyèng kapti |
rahadyan matur prasaja |
kula nama Jayèngrêsmi |
de rencang kula kalih |
pun Gathak lawan pun Gathuk |
ing Giri kalairan |
tan ana sinêdya ngati |
ambalayang ngupadosi dwi kakadang ||
6. Mangkya pados pasipêngan |
pramila bilih marêngi |
nyukêri jogan paduka |
ki Dhatuk latah dènnya ngling |
dhuh babo wong asigit |
sampun kang sipêng sadalu |
sanadyan salaminya |
kêparêng dhadhêkah ngriki |
iba-iba pun kaki bingah ing nala ||
7. Wawi ngambil toya kadas |
sêdhêng wancinira Mahrib |
wusing kadas Gathak adan |
paragat waktu Mahribi |
pujiyanira ngêting |
sampêt waktu Ngisanipun |
wusing bakda salaman |
lajêng lalênggahan sami |
wus ambanjêng sugatanira ki wisma ||
8. Liwêt kêtan panggang ayam |
cinocoh ing santên kanil |
winadhahan panjang ilang |
sambêl windu saking miri |
linêmêng bumbung pêting |
gula siwalan nêng ngêmpluk |
wedang sêkar sridênta |
Ki Dhatuk wacana manis |
wawi bagus pun kaki atur sugata ||
9. Sapala amung kinarya |
lumayan aywa kalantih |
pikantuk dènnira dhahar |
linorotkên marang abdi |
rahadyan matur aris |
ing wau kula andulu |
siti rêsik arata |
gumrêbêg umêdal agni |
urubipun ingkang acêlak bantala ||
10. Warni ijêm biru jênar |
kadya sêkaran tinêpi |
inggiling urub saasta |

Jilid 1 - Kaca : 91

wiyarira sawatawis |
cakêt lawan Marapi |
wontên sela alus bagus |
kadya umpaking wisma |
Ki Dhatuk ngandika manis |
ing Marapi kang murub mangalat-alat ||

11. Wawi bagus pinurugan |
wus mêdal sangking ing masjid |
kêrit ki Dhatuk lampahnya |
prapta cêlaking Marapi |
Ki Dhatuk malbèng gêni |
ingusêg suku wus lampus |
pêtêng dhêdhêt limêngan |
tan dangu gya murub malih |
Dhatuk Bahni wacana lah Gathuk Gathak ||

12. Usêgkên suku lir ingwang |
lamun mêngko uwus mati |
sulêtên sadhengah-dhengah |
pasthi banjur murub maning |
Gathak Gathuk turnèki |
dede pabênan (m)bah Dhatuk |
latu kangge mainan |
jabakneya yèn kiyai |
bilih kula yêkti kobar dadi wangwa ||

Jilid 1 - Kaca : 92

13. E ta mara lakonana |
Gathuk jinorogkên aglis |
mring Gathak dhawah kalumah |
cakekalan dènnya tangi |
tan ana raosnèki |
wus ingusêg suku lampus |
sinulêt nulya gêsang |
nahan toyanira sabin |
gya ngêlêbi sadhêngkul lêbêting toya ||

14. Latu maksih kantar-kantar |
anèng sanginggiling warih |
rahadyan asru kagagas |
kaelokaning Hyang Widdhi |
kadiparan kiyai |
mila bukane rumuhun |
ki Dhatuk Bahni lingnya |
wikana ulun tan uning |
wau umpak punika duk jaman Dêmak ||

15. Adêge mèsjid ing Dêmak |
para wali kang ngadani |
Jêng Susunan Kalijaga |
kabageyan umpak siji |
pambêkta praptêng ngriki |
sampun wanci bagda Subuh |
ing mangka datan kêna |
kêbyaran adêging masjid |

gya tinilar mangkya dadya panêngêran ||

16. Sintên wonge kang kuwawa |
anujung sabari linggih |
kalakyan sasêdyanira |
suwawi yèn badhe nyobi |
rahadyan turirèki |
amung ngalap bêrkahipun |
linuhung waliyolah |
kaecan dènnya ningali |
ing Marapi dadya tan wangsul mring wisma ||
17. Rahadyan matur tatanya |
kula mirêng caritaning |
ing nagari Ngèksiganda |
têlênging karaton Jawi |
yèn arsa mangun kardi |
amikramakakên sunu |
dêging tarub ingetang |
myang wulanya kédah milih |
ing karêsmèn pados dintên kang prayoga ||
18. Inggih bagus dhasar nyata |
sanadyan ing dhusun ngriki |
sabên ayun darbe karya |
sami tatanya mring mami |
wulan ingkang prayogi |
kangge andhaupkên sunu |
piridan sangking Arab |
miwah etangipun Jawi |
pan kinumpul supadi manggih widada ||
19. Adêging tarub punika |
pêpitu etanganèki |
awite tanggal sapisan |
tarub-ratu dèn wastani |
tanggal kapindho nênggih |
seluman-lanang rannipun |
ping tiga seluman-dyah |
ping pat rahayu basuki |
kaping lima rahayu salamêt tama ||
20. Kaping nêmmè pati-lanang |
kaping pitu pati-èstri |
ping wolu sami sapisan |
têkèng sapiturutnèki |
mangkya ingetang sami |
kaping sapisan ping wolu |
limalas rolikur lan |
sangalikuripun nênggih |
pan ingaran tarube sri naranata ||
21. Pindho sanga ping nêmbêlas |
têlulikur tridasèki |
seluman-lanang ingaran |

- ping tiga sadasa tuwin |
 seluman-wadon puniku |
 kaping pat ping sawêlas |
 wolulas salawe nênggih |
 apan sami rahayu kawilujêngan ||
22. Kaping lima kaping rolas |
 sangalas nêmlukur sami |
 rahayu tur karaharjan |
 ping nêl ping têtulas tuwin |
 dwidasa saptakuring |
 ngaran pati-lanang iku |
 ping pitu ping patbêlas |
 slikur wolulukur sami |
 ingaranan pati wadon tan prayoga ||
23. Samonoku nyingkirana |
 sangar naas gung myang tali |
 -wangke sampar-wangke miwah |
 dhêndhan-kukudan lan mawi |
 sangat adêgirèki |
 ingkang saka awitipun |
 sarat nganggeya saka |
 dhadhap srêp têtaka satunggil |
 kang prayoga prayogine dèn anggeya ||
24. Satunggal tarubing-nata |
 agême jêng sri bupati |
 kalihe seluman-lanang |
 tri seluman-wadon nênggih |
 sami datan prayogi |
 kaping sakawan rahayu |
 kaping gangsal raharja |
 punika sami prayogi |
 kaping nêlêm pati-jalêr tan prayoga ||
25. Kaping sapta patining-dyah |
 ugi tan sae pinanggih |
 petang sapta yèn sri nata |
 kang kagêm petang satunggil |
 sanèse narapati |
 petang sakawan puniku |
 kalawan etang gangsal |
 punika salah satunggil |
 kang kinarsan dene wulane kawinan ||
26. Wontên sabdaning Utusan |
 adhawuh ing para mukmin |
 dèn padha angawruhana |
 ing wong salaki-rabi |
 amanggih papa nênggih |
 lamun awon wulanipun |
 raharja manggih suka |
 lamun sasinipun bêcik |
 prayogine dèn sami nyumêrêpana ||

27. Lamun Mukaram dohêna |
 tyang akawin laki-rabi |
 utangan ngalamatira |
 wulan Sapar tan prayogi |
 wikana kang pinanggih |
 Rabingulawal kang têngsu |
 pêjah salah satunggal |
 yèn wulan Rabingulakir |
 manggung runtik tansah arêbat suwala ||
28. Ing wulan Jumadilawal |
 antuk druhakèng Hyang Widdhi |
 tur akêrêp kapandungan |
 jinahan pakartinèki |
 yèn kawêntara yêkti |
 anandhang wiwirang gung |
 Jumadilakir wulan |
 sugih êmas lawan picis |
 wulan Rêjêb kadadèn anak lan dunya ||
29. Ing wulan Sakban raharja |
 sakgawene nêmu bêcik |
 wulan Ramêlan duraka |
 kathah pandamêling eblis |
 wulan Sawal tan bêcik |
 gêringan pakantukipun |
 ing wulan Dulkangidah |
 asring susah ngliliwati |
 wulan Bêsar raharja sasolahira ||
30. Iki karêsmèn winarna |
 kang pangandika Jêng Nabi |
 salalah ngalèhi salam |
 rikala amituturi |
 dhatêng kang putra èstri |
 Siti Patimah kang luhung |
 lawan dhadhawuh marang |
 putra mantu Sayit Ngali |
 raliyalahu nganhu babing masalah ||
31. Ing wong karêsmèn lan garwa |
 èh Ngali pituturmami |
 aja sira asanggama |
 tanggal pisan lawan malih |
 ing wêkasaning sasi |
 nora bêcik karonipun |
 iku kalamun dadya |
 anake mêtoni cilik |
 lawan aja asanggama tanpa damar ||
32. Lamun dadi sutanira |
 balilu kurang kang budi |
 lawan aja asanggama |
 dina Akat lan wêngining |

Jilid 1 - Kaca : 94

iku kalamun dadi |
pan durjana larenipun |
lawan aja sanggama |
ing dina Rêbo tan bêcik |
lan wêngine yèn dadi bocah cilaka ||

33. Lawan aja asanggama |
wêktu pajar nora bêcik |
lamun dadi larenira |
tuna-liwat larenèki |
lan aja karon rêsmi |
nalika tangange iku |
kalamun dadi bocah |
dadi juru têluh ugi |
lawan aja sanggama malêm riyaya ||

34. Wit ri lamun dadi bocah |
duraka mring bapa bibi |
lawan aja asanggama |
malême riyaya iki |
Bêsar kalamun dadi |
bocah siwil adatipun |
lan aja asanggama |
ingkang katlorong Hyang Rawi |
lamun dadi bocah adoh bêgjanira ||

35. Lan malih aja sanggama |
sambi ngadêg datan bêcik |
mangka lamun dadi anak |
duwe lara bèsèr benjing |
lan aja karon rêsmi |
nalikane dina Saptu |
miwah ing wêngènira |
iku lamun dadi bayi |
bilaine adate kalêbèng toya ||

36. Lan aja sanggama sira |
sambi ngusapi parêji |
miwah dakar iku aja |
ngusapan lawan jêjarik |
mangka kalamun dadi |
bocah kurang budinipun |
lan aja asanggama |
sambi rarasan tan bêcik |
mapan bisa adate yèn dadi bocah ||

37. Lawan aja asanggama |
kalawan ningali parji |
lamun dadi larenira |

lawan aja karêsmi |
nèng ngisor wit-witan iku |
kang pinangan wohira |
yaiku kalamun dadi |

Jilid 1 - Kaca : 95   wuta adate puniku |

larenira panggaweyane niaya ||

38. Lawan aja asanggama |
malêm Barahat tan bêcik |
lamun dadi larenira |
anandhang lara tan mari |
iya kalawan malih |
aja sira karon lulut |
ana ing panginêpan |
puniku kalamun dadi |
larenira abangêt cilakanira ||
39. Lan aja sanggama sira |
anuju kèlling pawèstri |
lamun dadi larenira |
budhug adate kang sakit |
poma Ngali dèn eling |
imanêna tuduhingsun |
èh Ngali sanggamaa |
malêm Sênèn iku bêcik |
myang rinane apan iya bêcik uga ||
40. Lamun dadi larenira |
watêke sarêgêp ngaji |
lawan sira sanggamaa |
ing malêm Sêlasa bêcik |
lawan raina bêcik |
lamun dadi bocah iku |
akèh wong ingkang trêсна |
lawan sanggamaa Ngali |
malêm Kêmis miwah arainanira ||
41. Lamun dadi sutanira |
pan akèh bêgjanirèki |
lawan sira sanggamaa |
ing malêm Jumungah bêcik |
nadyan raina bêcik |
lamun dadi sutanipun |
apan sugih kabisan |
lan sanggamaa sirèki |
sadurunge lingsire dina Jumungah ||
42. Utawa ing Kêmis dina |
karone iku ta bêcik |
yèn dadi atmajanira |
dadi pangulu lan malih |
sinunatakên ugi |
ing wong asanggama iku |
yèn amaca bismilah |
hirakhman ya nirakimin |
lan amaca tangawut pan sunat uga ||
43. Yèn tan amaca bismilah |
nalika arêp sahwati |
lamun dadi sutanira |

balilu tuna kang budi |
mila yèn arсахwati |
dêrênge (ng)gene tangawut |
mênèk ana panjanmaning |
satru kang dèn kawruhi |
dipun sami ngèstokkên Kadis asmara ||

31 Asmaradana

1. Lan wontên kaol mêngêti |
lamun arsa sacumbana |
lan garwa miwah sêlire |
anyingkirana ing dina |
Saptu Lêgi ya aja |
akarêsmèn dina iku |
awon adate yèn dadya ||
2. Larene agadhah sakit |
edan kang wus kalampahan |
ana dene panyirike |
namung sadalu sasiyang |
lan maninge ya aja |
acumbana wêngènipun |
ingkang garêbêg titiga ||
3. Punika pan botên bêcik |
lamun dadi larenira |
sok gadhah ayan sakite |
lan malih lamun cumbana |
lan wanodya kèl aja |
lamun dados putranipun |
sok (ng)gadhahi sakit barah ||
4. Poma dèn sirika ugi |
yèn wong wadon lagi tarab |
aja sok gramah-guramèh |
yèn durung adus-kèl aja |
dèn ajaka cumbana |
lamun sangêt karsanipun |
pan angur golèka liya ||
5. Dene ta ing Tumpak Manis |
lan bêngi garêbêg tiga |
singgahana aywa supe |
kalamun sangêting karsa |
têka dèn bêtahêna |
kadar pira mung sadalu |
yèn wis bakda cumbanaa ||
6. Kadi ta ing Tumpak Manis |
sadalu lawan sasiyang |
bêtahêna aywa supe |
kadar pira mung sadina |
sawêngi ngarah apa |
ujubêna tapa iku |
acacêgah lan wanodya ||

Jilid 1 - Kaca : 96

7. Poma dèn èngêt hya lali |
hywa na ingkang sêmbrana |
ing wong tuwa wawalêre |
lan wajib ingèstokêna |
mangsa silih doraa |
lan wontên utamanipun |
lamun arsa acumbana ||
8. Mapan ta kêdah amilih |
nujua dina Jumungah |
kang tan sangar taliwangke |
miwah naas singgahana |
krêsmèna bakda Luka |
yèn wus krêsmèn banjur adus |
lajêng mêtoni Jumungah ||
9. Punika kalamun dadi |
tuture wong tuwa-tuwa |
kathah kang dadi masalèh |
miwah ta dadi ngulama |
tanapi kèh kabêgjan |
titi tamat sêrat pemit |
prayoga dèn èstokkêna ||
10. Gathak Gathuk anggaligik |
ngacêmut ririh rarasan |
Gathuk Ki Dhatuk ature |
mring bêndara bab ngononan |
gèk basa banjur ora |
Gathuk ririh sauripun |
ah wong tuwa iku lumrah ||
11. Cobak dak matur kiyai |
kajaba kang wus kawêdhar |
apa iya ana manèh |
sirikan anon-anonan |
Gathak majêng manêmbah |
rèrèh ririh dènnya matur |
dhuh jêng kyai apuranta ||
12. Kamipurune pun patik |
anyuwun ing sarêrêpan |
kajawi kang wus kawiyos |
sirikanipun sanggama |
Ki Dhatuk mèsêm nabda |
kacung sirèku amêncul |
ana maning linarangan ||
13. Wong tuwa kang duwe peling |
pan kinon anyinggahana |
sacumbana lawan lonthe |
miwah lan talèdhèk aja |
dèn ajak sacumbana |
apan awon tilasipun |

Jilid 1 - Kaca : 97

akathah kang sakit bêngang ||

14. Lan kaping kaliye malih |
asring sakit rajasinga |
ting cramumuh ting panyènyèh |
yèn munjuk dhatêng ing grana |
sok pisêg adatira |
yèn mring netra dènnya munjuk |
akathah kang sakit wuta ||
15. Ana malih dèn singgahi |
sacumbana lan wanodya |
ingkang awon pratingkahe |
sanadyan silih ayuwa |
tan pantês kinêdanan |
yèn wus lara kèh kang nutuh |
nora nana wong ngalêma ||
16. Nadyan awona sathithik |
kalamun antuk parawan |
mundhak ngêncêngake otot |
pae lan randha wulanjar |
tan mundhakake kuwat |
namung mirit sampun gambuh |
nora susah ajar-ajar ||
17. Ewa mangkono tan kêni |
sasênênganing manungsa |
pan sêptane dhewe-dhewe |
ana kang sêpta mring randha |
sawênèh sêpta wlanjar |
sawênèh ana wong iku |
arêmên rabi planyahan ||
18. Ciptane sajroning ati |
rina wêngi digarapa |
prandene yèn ngadêg pulèh |
nyambuta-gawe sadina |
sak jampêl mangsantuka |
nalèdhèk bae sabêdhug |
olèh kaya têlu têngah ||
19. Miwah lamun sanja bêngi |
tan susah nganggo pawitan |
mung kêmbang pupur lan borèh |
tapih kêmbên sok gantraa |
prandene kèh kang tumbas |
pan ora nganti sabêdhug |
olèh opah limang uwang ||
20. Mulane ana nglakoni |
ambuwang isin lan wirang |
arabi tlèdhèk myang lonthe |
pan ora kêna dèn wora |
karêpaning manungsa |

apan ta sampun asnapun |
warna-warna beda-beda ||

21. Warna-warna rupanèki |
beda-beda karêpira |
nora kêna dèn worake |
seje badan seje nyawa |
yèn kêna dèn wor-wora |
kang tunggal badan nyawèku |
prandene tan rujuk karsa ||
22. Kaya mata lawan pêli |
miwah wêtêng lawan badan |
duwe karêp dhewe-dhewe |
matane arsa anendra |
wêtênge arêp mangan |
badane bangêt alêsu |
pêline angajak sahwat ||
23. Lawan ana peling maning |
yèn marêngi acumbana |
mring garwa miwah sêlire |
aja ngakèhkên gëndhingan |
tan bêcik lamun dadya |
anggalidhig larenipun |
adate kang wus kalakyan ||
24. Lan kaping pindhone maning |
kalamun jroning cumbana |
aja sinambi calathon |
guguyon kang tan prayoga |
tan bêcik lamun dadya |
larene juwèh puniku |
wartane wong tuwa-wuta ||
25. Mulane lamun karêsmin |
aja ngakèhkên guguywan |
balik dèn rêsik badane |
miwah ta ingkang sandhangan |
wêwangi anganggoa |
lamun dadi larenipun |
rêsikan pênêt kang warna ||
26. Lan manèh jroning sahwati |
kalamun kapêntut ala |
yèn dadi nyêngit anake |
mulane kalamun sahwat |
yèn ngêntut dèn pocota |
lamun êntut uwis mêtù |
enggal nuli balèkêna ||
27. Mula aja akarêsmin |
yèn durung rêsik kang badan |
tangi turu banjur nyêmplo |
nora nganti mring pakiwan |

Jilid 1 - Kaca : 98

- yèn dadi tan prayoga |
larene warnine kêthuh |
carobo ala kang warna ||
28. Lawan ana peling maning |
kalamun mêngtas amangan |
aja sok banjur karêsmèn |
yèn durung mêdhun kang sêga |
ala marang sarira |
anduwèni lara watuk |
punika kang wus kalakyan ||
29. Dene ta gampangèki |
kalamun mêngtas mamangan |
maksih karasa warêge |
aja wani-wani sahwat |
yèn wêtêng durung lêga |
kalamun drêng karêpipun |
têka bêtahna sadhela ||
30. Gathak Gathuk duk miyarsi |
gumuyu alatah-latah |
kapingkêl atos wêtênge |
rahadyan mèsêm kewala |
Dhatuk Bahni lingira |
kacung niku pancèn saru |
apan (ng)gunêm calêmêt dan ||
31. Rahadyan ngandika aris |
punika langkung prayoga |
wantah datan mawi tèdhèng |
dados gampil linampahan |
suwawi linajêngna |
rèhning ing ngagêsang tamtu |
Ki Dhatuk (n)dhêku turira ||
32. Utami bilih nyingkiri |
naas Nabi wulan Sura |
tanggal kaping triwêlase |
punika nalikanira |
Nabi Brahim binakar |
kaping tiga wulan Mulud |
tinurunkên Nabi Adam ||
33. Nêmbêlas Rabinulakir |
Nabi Yusup nalikanya |
linêbêtakên sumure |
Jumadilawal ping gangsal |
Nabi Nuh nalikanya |
kinêlm ing jagadipun |
ping salikur wulan Siyam ||

11 Dumugi ing dhusun Sela kapanggih Kyai Pariwara ingkang paring katrangan bab: 1. Pêpalinipun Kiagêng Sela; 2. Dongèngipun Kiagêng Sela nyêpêng blêdhèg; 3. Panêning lurik lss. Lampahipun dumugi ing Gubug kapanggih

34. Kalamolah Musa Nabi |
kala kalêbèng samodra |
Sêla kaping patlikure |
Nabi Yunus nalikanya |
inguntal ulam lodan |
Bêsar ping salawe nuju |
Jêng Nabi kakasihing Hyang ||
35. Muhkamad ingkang sinêlir |
kinrutug sela wong kopar |
rêntah kakalih wajane |
dene kang kikrik ing petang |
sabên wulan kewala |
asal tanggalnya panuju |
kaping tiga kaping gangsal ||
36. Triwêlas nêmbêlas tuwin |
salikur patlikur lawan |
tanggalipun ping salawe |
sami cinêgah sadaya |
kalawan sangar wulan |
sataun pinara catur |
Pasa Sawal Dulkaidah ||
37. Jumungah sangaranèki |
Bêsar Sura lawan Sapar |
Saptu Akad sangarane |
Mulud Rabingulakir myang |
wulan Jumadilawal |
Sênèn Slasa sangaripun |
Madilakir Rêjêp Ruwah ||
38. Sangaripun Rêbo Kêmis |
Rahadyan aris ngandika |
kathah têmên petangane |
yèn makatên kêdah tamban |
datan kenging dinadak |
o bagus (ng)gih-ênggihipun |
kèndêl dènnira raosan ||
39. (n)Dungkap wanci pajar gidib |
samyang ngambil toya kadas |
nulya prêlu wêktu Suboh |
paragat dènnira wêkdal |
rahadyan ngaraspada |
dhuh Ki Dhatuk Bahni tuhu |
asung kakanthining gêsang ||

32 Kinanthi

1. Kalangkung gunging panuwun |
paduka sung tédah jati |
pênêt awoning pakaryan |
wênang mokaling sanggami |
kang sayogya linampahan |
patut linaluri-luri ||
2. Ing mangkya kawula nyuwun |
lilahipun sang linuwih |
pamit (n)dumugèkkên lampah |
kyai kantuna basuki |
muhung pangèstu paduka |
rahayune lampah mami ||
3. Dhatuk Bahni ngandika rum |
dhuh mas-putu wong asigit |
sampun kirang pangaksama |
ulun sung puja basuki |
ing lampah ywa kasangsaya |
miwah ingkang dèn padosi ||

11 Lampahipun lajêng mangalèr dumugi rêdi Prawata, ningali tilas kadhaton Prawata. Lajêng dhatêng Dêmak, têrus dhatêng rêdi Murya, jiarah ing pasareyanipun Sunan Muryapada. Kapanggih Buyut Sidasêdya ingkang anggêlarakên bab: 1. Petangan tiyang kêkesahan; 2. Lampahing para Nabi; 3. Sangat mangkating kêkesahan; 4. Sangat Nabi; 5. Palintangan; 6. Sangat lairing jabangbayi lan pêcating nyawa; 6. Ukuraning pemahan; 7. Ukuran saka lan usuking griya; 8. Ukuraning pagêr; 9. Lêting pandhapi kalihan griya; 10. Petangan damêl gêdhogan; 11. Nututakên kewan ...
kaca 100-121

Jilid 1 - Kaca : 100

4. Sami manggiha rahayu |
ramanta kang nêng Mantawis |
antuka nugrahèng nata |
wangsul (m)bawani ing Giri |
sinuhun ing kulawarga |
têtêp kadi nguni-nguni ||
5. Radyan (n)dhêku matur nuwun |
ri wusira manganjali |
atur salam mring sang tapa |
Gathuk Gathak angabêkti |
sawusing sinungan salam |
katri mundur sangking ngarsi ||
6. Kyai Dhatuk ingkang kantun |
kumêmbêng waspanya mijil |
kaya-kaya nututana |
labêt sru trêsnaning galih |
tan cinatur kang kabyantan |
asruning sih mring tatami ||
7. Radyan lampahira laju |
ngalèr ngetan sawatawis |

Hyang Surya wus nunggang arga |
mungup arsa amadhangi |
ing saisining kanang rat |
mawèh enggaring panggalih ||

8. Ing pagagan wus kapungkur |
tumamèng ing wana wêrit |
kèh rawa kang kaliwatan |
ngancik sukune kang wukir |
talatah krajan Undhakan |
dhukuh Prawata kaèksi ||
9. Radèn ngandika mring Gathuk |
payo padha dèn parani |
padesan kang katon ika |
lajêng lampahira katri |
praptèng sajawining dhadhah |
kèndèl satêpinging bèji ||
10. Kayoman ing nagasantun |
pinagêran ing wratsari |
winêngku ing sela krêsna |
radyan ngambil toyastuti |
wêktu Ngasar wus paragat |
saluku sêpining bèji ||
11. Gathak Gathuk manthuk-manthuk |
mêtêki sampeyan kalih |
rêngêng-rêngêng sêsingiran |
tan ana tinahèng galih |
têntrem raosing sarira |
wauta ingkang winarni ||
12. Lurah ing Prawata dhusun |
kakasih Ki Darmajati |
Darmawati nyainira |
atmaja èstri satunggil |
paparap Wara Surendra |
ing warna tuhu linuwih ||
13. Wingit ing pasêmonipun |
kuning wênês amrakati |
antêng ruruh tur jatmika |
lantip ing wêweka titi |
susila tyase ngumala |
ujwala manthêr nêlahi ||
14. Ngrêrompyoh sêsinomipun |
rêma ngendrawila wilis |
jangga lumung asêmbada |
wêlar pranajanirèki |
maya-maya sinatmata |
lir pendah cêngkir pinginit ||
15. Awijang bêbaunipun |

- asta anggandhewa gadhing |
wiraga nênanngi brangta |
yèn lumampah ngati-yati |
riri alon mêmbat madya |
lambung mêmês kadyangganing ||
16. Tunjung lumembang ing ranu |
kasilir ing angin-angin |
wasis saliring pakaryan |
kang winajibkên pawèstri |
sang dyah tumutur ing rama |
mring têngal arsa ngundhuhi ||
17. Lombok terong pare timun |
kacang ceme myang kacipir |
lumampah anèng ing ngarsa |
kasorot ing Sang Hyang Rawi |
mangu-mangu Sang Hyang Surya |
dènyarsa tumamèng wukir ||
18. Kasêngsêm miyat sang ayu |
dumadya mandhêg tumolih |
sang dyah rara kampir sêndhang |
têkèng satêpining warih |
cangkelak wangsul trataban |
ênar-ênar sênig-sênig ||
19. Kapanggih ing ramanipun |
sarya awacana manis |
rama aku tur uninga |
ing kono têtèping bèji |
ana wong anyar kawuryan |
linggih slonjor dipêtêki ||
20. Banèke kang mêtêk ngidung |
Kinanthi siji nyênggaki |
Ki Darmajati tatanya |
dhenok jalu apa èstri |
êmbuh rama ora tamat |
ki lurah (ng)guguk lingnya ris ||
21. Hèh bokne Nok dèn agupuh |
maranga têngal pribadi |
kalawan atmajanira |
sawuse sira ngundhuhi |
apa saisining têngal |
banjur olahên kang bêcik ||
22. Mênok angundhuha jambu |
dêrsana kalawan manggis |
kêpêl kokosan rambutan |
dhuwêt pulih aja kari |
lan dalima ingkang tuwa |
jêruk kêprok salak mêdhi ||

23. Pêlêm santok sêngir madu |
 pilihana kang matêng wit |
 olaha jangan bêningan |
 sambêl jagung jangan mênir |
 pêcêl ayam kang kumanggung |
 lalaban cambah kêmangi ||
24. Bêtutu ayam ywa kantong |
 lan gorengan ayam èstri |
 gèsèk-kutug gégêpukan |
 sambêl brambang lalab slèdri |
 kêkêcutan sunthi bawang |
 lawan katimun sumêrit ||
25. Wedang kahwa gula têbu |
 saringên têpas kang rêsik |
 nyanyamikan puthu-têgal |
 carabikang mëndut koci |
 sêmar mëndêm buntêl dadar |
 kinopyok ing santên kanil ||
26. Sambêl gorèng kring ywa kantong |
 urang campurên lan ati |
 rambak kulite kang ayam |
 pêtis kang wus kok bumboni |
 sêga lêmês sêga akas |
 liwêt pitik jago biri ||
27. Wedang ronning blimbing wuluh |
 sing anyêp rêndhêmên warih |
 rêrêmikaning dhaharan |
 criping kaspè criping linjik |
 pisang gorèng nganggo gula |
 criping tela karag gurih ||
28. Wis mangsa bodho sirèku |
 pikirên lan bokmu nyai |
 aywa na ingkang kuciwa |
 Ki Darma lajêng mring bèji |
 wau rahadyan kang lagya |
 pinêtêkan abdi kalih ||
29. Ngandika mring Gathak Gathuk |
 sira mau muni tobil |
 banjur mlongo kêdhèp têsma |
 Gathuk matur wontên janmi |
 wanodya warna yu endah |
 arsa tumamèng ing bèji ||
30. Tan dangu cêngkelak wangsul |
 kilap wau purugnèki |
 amung tilase lumampah |
 (ng)ganthêng kadya lintang ngalih |
 kintên kula waranggana |

Jilid 1 - Kaca : 102

apêsipun putraning jim ||

31. Kèndêl dènnira umatur |
praptane Ki Darmajati |
nyakêti lênggahnya radyan |
saha aturira aris |
dhuh risang nêmbè kawuryan |
kula anggèr nilakrami ||
32. Pundi pinangka sang bagus |
sintên sinambating wangi |
rahadyan arum ngandika |
kula aran Jayèngrêsmi |
santri nagri Surapringga |
saking umiyat Marapi ||
33. Paman punapi pilingguh |
lan sintên ingkang wawangi |
Darmajati nama kula |
lurahing Prawata ngriki |
bilih kaparênging karsa |
kawula aturi kampir ||
34. Dhumatêng ing sudhung ulun |
paman kalangkung prayogi |
mênggah dhepokipun paman |
gapura ingkang kaèksi |
o radèn dede punika |
tilas karaton Jêng Gusti ||
35. Sultan ing Dêmak karuhun |
paman ulun ayun uning |
patilasaning ngawiryana |
wawi kula kang umiring |
linggar saking ing patirtan |
Ki Darma lumakyèng ngarsi ||
36. Minggah praptèng alun-alun |
lir ara-ara waradin |
kantun wringin kalih jajar |
nulya minggah mring sitinggil |
mangidul anon gapura |
angongkang têtèping wukir ||
37. Munggul sela gamping bagus |
ingukir pinatrap rêmit |
margi minggah dhak-undhakan |
sela gamping kang kinardi |
praptèng lèbêtèng gapura |
Ki Darma aturnya mijil ||

33 Mijil

1. Lah punika wujud kang puri |
ing Dêmak sang katong |
dados kalih jêng sultan kithane |

Jilid 1 - Kaca : 103

bilih rêndhêng linggar dhatêng ngriki |
wit Dêmak nagari | kalêban we jawuh ||

2. Yèn katiga wangsul mring nagari |
nuntên kang ngadhaton |
Susuhunan Prawata namine |
akatêlah tumêkèng samangkin |
karane kang ardi |
Prawata puniku ||
3. Ascaryambêg rahadèn ningali |
ingkang têngbing êlor |
rawa wiyar ngandhaping parêdèn |
lir samodra sinaba ing pêksi |
pêl-opêl lan mliwis |
blêkok cangak kuntul ||
4. Bangothonthong pêcuk cabak trinil |
rang-urangan abyor |
andon mangsan mina myang urange |
panjrah kadi sêkar tinon asri |
wus slêsih ningali |
rahadyan tumurun ||
5. Amangilèn mring pinggiring rawi |
anon sumbêr ayom |
binalumbang binatur pinggire |
sela pêthak kukubuk pasagi |
sajroning botrawi |
ingkang pojok catur ||
6. Pinasangan sela gilang langking |
winangun ambanon |
botên kaclop we têbah kaote |
jroning blumbang bulus agêng alit |
samyâ bêlang putih |
ngambang tata turut ||
7. Isthaira nambramèng kang prapti |
Gathak Gathuk gawok |
kathik bulus samono akèhe |
gêdhe cilik padha bêlang putih |
iku kang nglurahi |
êndhase sak gênuh ||
8. Darmajati aturira aris |
punika sang anom |
wasta Grudha tilas siramane |
sultan adi ing Dêmak nagari |
sela-gilang langking | palênggahanipun ||
9. Miwah sabên wêdal anèng ngriki |
nadyan salat Lohor |
datan bêtèr kayoman êronne |
gayam nyamplung karèbèt waringin |

- sabên (ng)Garakasih |
Jumngah malêmipun ||
10. Kathah ingkang tirakat mariki |
dupa sêkar konyoh |
nèng ngandhape kakajêngan (ng)gènne |
mangga radyan mariksa ing bèji |
wastanipun Jibing |
pasiramanipun ||
11. Para arum kang samya umiring |
ing jêng sang akatong |
wus dumugi ing Jibing têtine |
gasik rêsik ayom silir-silir |
ri-wusnya udani |
Darmajati matur ||
12. Sampun tapis ingkang dèntingali |
sumangga sang anom |
aso dhatêng pun paman wismane |
anêtrêmkên rapuhing kang dhiri |
radyan mituruti |
kerit lampahipun ||
13. Ing pandhapi sampun dèngêlari |
pandamira abyor |
ngandhap talang lênggahe rahadèn |
Gathak Gathuk nèng èmpèr pandhapi |
Ki Darma mring panti |
sanjang rabinipun ||
14. Sira dhewe ngladenana nyai |
lan anakmu dhenok |
gantèn êsês wedang dhaharane |
mêngko bagda Ngisa wisa ngrakit |
dhahar kang prayogi |
dhayohmu linuhung ||
15. Darmawati sandika turnèki |
sadaya wus mrantos |
Darmajati mijil ngarsa radèn |
datan dangu sugata lumadi |
nyai anèng ngarsi |
rara Mênok pungkur ||
16. Gupuh matur sarwi ngacarani |
punika ingkang bok |
nyai amba Darmawati ranne |
ingkang wingking anak amba èstri |
pêmbajêng (ng)gih ragil |
tan na kadangipun ||
17. Pun Surendra naminipun yêkti |
nanging karan Mênok |
kidhung wagu tur awon warnine |

labêt kogung wah têbih nagari |
bodhone nglangkungi |
amung lothung-lothung ||

18. Nyai sira ngaturna pambagi |
marang ing sang anom |
ingkang êmbok atur basukine |
rawhipun anggèr wontên ngriki |
pangèstunta bibi |
pan inggih rahayu ||
19. Nyai Darma anolih mring wuri |
babu sira Mênok |
ngabêktia ing suku nah anggèr |
anyuwuna pangèstu glis laki |
(n)tuk jodho pêmati |
slamêt panjang umur ||
20. Rara Mênok tan wawang ngabêkti |
ing pada sang anom |
tatag têtêg tan sêdhêng driyane |
ngandikèng tyas Radèn Jayèngrêsmi |
èdi bocah iki |
ayu trus rahayu ||
21. Nora nana cacade samênir |
pantês ambêg tanggon |
kêmbar warna amung polatane |
ruruh iki lan si Rancangkapti |
wusing angabêgti |
rara Mênok mundur ||
22. Darmajati aturira aris |
sumangga sang anom |
kaparênga ngunjuk sawontêne |
myang nyanyamik wêdalaning ardi |
(n)dhêku Jayèngrêsmi |
wedang wus ingunjuk ||
23. Sarwi dhahar cariping kaspèi |
têlas tigang kêthok |
Gathak Gathuk tan beda suguhe |
kacung ngriku nêdha dènrahabi |
bikut rarywa kalih |
ngombe srupat-sruput ||
24. Angathêmil nyamikan pat piring |
gasik lir sinapon |
manjing Mahrib alinggar rahadèn |
maring langgar ki wisma umiring |
dumuginya masjid |
Kyai Darma wangsul ||
25. Tata dhahar nèng bangku sinamir |
tinutup ing lawon |

Jilid 1 - Kaca : 105

dilah thonthor brênggala liline |
rara Mênok ingkang ngrakit-ngrakit |
rampunging pangrakit |
(ng)gantèn cêlak bangku ||

26. Darmajati tatanya mring siwi |
uwis rampung Mênok |
rama uwis mung kari liwête |
lan ngêngêti ingkang gajih-gajih |
mêngko lamun uwis |
lênggah (ng)gonku ngêdhuk ||
27. Kawarnaa kang ana ing masjid |
Gathuk adan gupoh |
bakda sunat kinamatan age |
nulya parlu usali Mahribi |
bakda apupuji |
têkèng Ngisa-nipun ||
28. Bakda Ngisa radyan ngandika ris |
Gathuk bocah wadon |
kang dènujungakên mau kae |
ayu êndi lan kang marang bèji |
Gathuk matur sami |
tan gèsèh sarambut ||
29. Eram kula lêganing sudarmi |
datan walangatos |
lan bocahe têka tatag têtêg |
iya Gathuk ing panyawangmami |
kana-kene sami |
ngena-ngene suwung ||
30. Radèn Jayèngrêsmi ngandika ris |
iku nora linyok |
wus mangkono wong ngaurip kiye |
kacihnaning tandhane sawiji |
ngaurip puniki | tan na bedanipun ||
31. Kyai Darma mring langgar ngaturi |
ing sang prawira nom |
bilih sampun paragat pêrlune |
bok-paduka (ng)gènnira sasaji |
dhaharnya sang pêkik |
mangkya sampun rampung ||
32. Jêng paduka ngaturan mring panti |
radyan tindak alon |
lajêng lênggah cakêt lan mejane |
liwêt angêt lan ulam kang (ng)gajih |
wus lumadyèng ngarsi |
sadaya kumêbul ||
33. Nikèn Darmawati matur aris |
anggèr ingkang êmbok |

Jilid 1 - Kaca : 106

tur sugata sakawontênane |
radyan (n)dhêku angandika aris |
mangga paman bibi |
prayogane kêmbul ||

34. Katri sarêng dènnira abukti |
bikut rara Mênok |
angimbêti ngladoskên janganne |
sambêl ulam tan kèndhat linarih |
Radèn Jayèngrêsmi |
kang dhinahar agung ||

35. Sêkul liwêt sakluwak tan luwih |
gèsèk tlas sajêmpol |
lalap sunthi rong iris tan luwèh |
wus dumugi dènnira abukti |
atob wanti-wanti |
Ki Darma angungun ||

36. Wus cinarik wowohan mangarsi |
radyan mèn dhêt gupoh |
dhuwêt pêthak kakalih cacaha |
gung ginlintir dhinahar sawiji |
Gathak Gathuk bukti |
angèndhoni sabuk ||

37. Dhadhaharan sawuse dumugi |
mingsêr lênggah ngulon |
Kyai Darma matur mring rahadèn |
bilih parêng aso dhatêng panti |
rèhning lir mas kentir |
rahadyan umatur ||

34 Maskumambang

1. Sampun paman sakeca wontên ing ngriki |
ndhêku Kyai Darma |
ngandika marang ing siwi |
gantèn êsês ladèkêna ||

2. Wedang dharan lah-olahan saananing |
rara Mênok tanggap |
angladosi anèng ngarsi |
sarbèt sinampirkên pundhak ||

3. Wus tinata Ki Darma angacarani |
sumangga kadhahar |
pun Mênok mangunahnèki |
sisinaon olah-olah ||

4. Radèn mèsêm pangandikanira aris |
klêbêt wajibing dyah |
sagêd lah-olah sakalir |
têgên rigên minta-minta ||

5. Wasis salir pakaryanipun pawèstri |

Jilid 1 - Kaca : 107

- raratus myang wêdhak |
parêm tapêl pupur wilis |
konyoh jajampi racikan ||
6. Nyumêrêpi samuwaning anggi-anggi |
pon-êmpon babakan |
êron ingkang maedahi |
ngyêktosi kanggening karya ||
7. Ngantih nênun nyulam nyongkèt andondomi |
anraronce sêkar |
(m)bathik nyoga (m)babar adi |
mamantês isining wisma ||
8. Ngati-yati nastiti gêmi ing wadi |
tan kirang tuladha |
utaminipun pawèstri |
nulad panêngên pangiwa ||
9. Inkang lêbda dudugi lawan prayogi |
watara riringa |
siyang dalu kang kaèsthi |
anut tuduhing sudarma ||
10. Bilih sagêd kadya ingkang ulun angling |
winiwitan mangkya |
sinau wisma pribadi |
pinindha ngladosi priya ||
11. Bokmanawi wilujêng ing donya ngakir |
punika paitan |
têmbe angladosi laki |
kantun pados kalangkungan ||
12. Manthuk-manthuk Ki Darma kalawan Nyai |
Mênok rasakêna |
ngandikane radèn iki |
tanjêbêna ing wardaya ||
13. Iya rama antuka pangèstu yêkti |
sabdaning utama |
nyawabana lair-batin |
bisane tanpa nugraha ||
14. Kawuwusa saratri tan ana guling |
eca lèlênggahan |
sasambèn dhahar nyanyamik |
wus wanci pajar gidiban ||
15. Radyan matur mring ki wisma Darmajati |
paman (m)bujêng enjang |
mangkya kula nyuwun pamit |
ayun (n)dumugèkkên lampah ||
16. Paman bibi sami kantuna basuki |

ing sapêngkêringwang |
kang sinung ngling matur aris |
kula (n)dhèrèkkên raharja ||

17. Gya salaman Ki Darma ngatag ing siwi |
Mênok ngabêktia |
sang dyah gupuh angabêkti |
radyan arum angandika ||
18. Rara sira sun dongakakên ing Widdhi |
tumulia krama |
olèh jodho kang prêmati |
kang tulus trahing ngawirya ||
19. Kang dalajat rêspati sudibyèng ngèlmi |
bisa momong ing dyah |
nyênêngkên tyasing sudarmi |
sira kantuna raharja ||
20. Rara Mênok matur nuwun sru kapundhi |
pangèstu paduka |
Gathak Gathuk samya pamit |
linggar saking palênggahan ||
21. Kyai nyai andhèrèkkên praptèng jawi |
wus wangsul mring wisma |
rara Mênok angukudi |
nahan lampahira radyan ||
22. Kampir bèji wêkdal sêmbahyang Subêkti |
bakda pupujiyan |
rahadyan lajêng lumaris |
ngalèr ngilèn anir pringga ||
23. Krêdyating tyas kapencut arsa udani |
ing masigit Dêmak |
iyasaning para wali |
tan cinatur laminira ||
24. Wus umangsuk praptèng palataran masjid |
tan ana kang nyana |
yèn punika putra Giri |
kinira santri balaka ||
25. Minggah srambi wowolu sakanirèki |
ingukir pinatra |
bêtan saking Majapait |
sangalanira pinirsa ||
26. Kori loro gawening wong ungêlnèki |
wiwara kang marang |
masjit ingukir tulya sri |
gambar gèlap pinarada ||

Jilid 1 - Kaca : 108

27. Tumpak kori sinêrat sangkalan muni |
 papatra kinarya |
 rupa gêlap tunggal nênggih |
 radyan manjing sigra-sigra ||
28. Dupi prapta anèng sajroning masigit |
 kalangkung anikmat |
 mupangat raosing dhiri |
 èngêt manthêng nungkul ing Hyang ||
29. Saka guru sakawan agêngnya sami |
 inggile sêmbada |
 gilig mêmêt ragi mêt hit |
 agêngnya kalih rangkulan ||
30. Ingkang èlèr wetan sanès lan kang katri |
 nênggih wujud tatal |
 kinêmpal dados satunggil |
 gilig aluse warata ||
31. Yasanira Kangjêng Susuhunan Kali- |
 jaga kang minulya |
 mawèh tilasing nagari |
 karamating waliyolah ||
32. Saya gambuh rahadyan dupi udani |
 sinungan umiyat |
 kaelokaning Hyang Widdhi |
 sangandhaping panti kutbah ||
33. Rompyok-rompyok kathukulan glagah-wangi |
 lintange rahadyan |
 tan ana janma udani |
 pratandha calon nugraha ||
34. Sampun mêdal saking capurining masjid |
 lajêng lampahira |
 tan cinatur laminèki |
 ngancik laladan Japara ||
35. Praptèng suku wukir Murya ngongkang tasik |
 ing Sagara Jawa |
 wus manjat arsa udani |
 pucaking kang ardi Murya ||
36. Margi (n)dédêr rumpil kapit jurang têrbis |
 rêkasèng lumampah |
 Gathah Gathuk kêmpis-kêmpis |
 sakêdhap-kêdhap araryan ||
37. Dalu aso enjinge umangkat malih |
 tri ari tumêka |
 anèng sapucaking wukir |

Jilid 1 - Kaca : 109

bawera anon samodra ||

38. Ing lampahe baita layar gagrami |
ana labuh jangkar |
ambêdhol jangkar lumaris |
langkung asri tiningalan ||
39. Ing karajan padesan ngandhaping wukir |
tinon karya rêna |
rahadyan kagyat ningali |
astana teja sumunar ||
40. Pinarpêkan uluk salam dènsauri |
tahlil sanalika |
radyan myang santri kakalih |
bakda tahlil ana prapta ||
41. Kaki-kaki marpêki dyan Jayèngrêsmi |
alon angandika |
kyai kula nilakrami |
paduka napa kang têngga ||
42. Lawan sintên ingkang sumare ing ngriki |
alon saurira |
inggih kula ingkang jagi |
nama Buyut Sidasêdya ||
43. Kang sumare Jêng Sunan Murya wawangi |
karaning astana |
ing Muryapada puniki |
naming ardi ing Murya ||
44. Lah punapa paduka karsa nêndêpi |
dhuh ki Buyut baya |
ing sêdya amung yun uning |
pucaking kang ardi Murya ||
45. Rêh wus uning mangkya ulun nyuwun pamit |
mandhap saking arga |
Buyut Sidasêdya angling |
puniki tanggêl ing lampah ||
46. Babo lamun kaparêng karsa sang pêkik |
kampir dhepok ingwang |
prayogi ing benjing-benjing |
dintên sangate prayoga ||
47. Watêkipun kalakyan sasêdyanèki |
tur manggih raharja |
rahadyan dupi miyarsi |
dumadya dhanganing nala ||
48. Sampun kerit dupi wus prapta ing panti |
ki Buyut parentah |

marang Gathak Gathuk santri |
kacung aja taha-taha ||

Jilid 1 - Kaca : 110

49. Angambila pribadi sugata mami |
otèk canthèl boga |
jèpèn talès wi gêmabili |
gêmbolo pohung katela ||
50. Gathak Gathuk tan lênggana gya lumaris |
maring patêgalan |
suka dènnya ngêngundhuhi |
rampung gya tumamèng wisma ||
51. Ambakari jagung pohung uwi lêgi |
wedang ronning kahwa |
rinakit lumadyèng ngarsi |
ki Buyut suka tumingal ||
52. Swawi bagus krana-lah sami nyênnyamik |
kêdahe nyunggata |
sawontêne tiyang wukir |
ijèn wus tridasa warsa ||
53. Jayèngrêsmi mèsêm wus adhahar uwi |
mèsêm atatanya |
wusing angundhuh sakalir |
punika kagêm punapa ||
54. Kula angge sêdhêkah mring pêkir-miskin |
awise kang tédha |
sami dhumatêng mariki |
sasukane dènnya mbêkta ||
55. Kula amung angèngèhkên kangge wiji |
makatên lampahnya |
tan sagêd sidhêkah picis |
mamanise mung krowodan ||

35 Dhandhanggula

1. Lon umatur Radèn Jayèngrêsmi |
kadiparan dintên kang prayoga |
punapi wontên sanèsè |
utawi wancinipun |
mawi milih mawi nyingkiri |
ki Buyut angandika |
punika masputu |
etang minangka satiyar |
angluluri nasehat ing nguni-uni |
wiji saking ing Arab ||
2. Pan punika masalah ngawruhi |
ingkang pangandika Nabiyollah |
salalahu wasalame |
sakèhe umatingsun |
padha ngawruhana ing nginggil |

pratingkah alulungan |
miliya kang sarju |
aja lungan tanggal pisan |
tan na laba lungana tanggal ping kalih |
pan iya olèh laba ||

3. Tanggal kaping tiga datan bêcik |
tan na laba tanggal kaping papat |
rêkasa anèng margane |
tanggal ping lima iku |
manggih laba kaping nêmnèki |
tan manggih laba ilang |
karyane wong iku |
tanggal ping pitu prayoga |
manggih rahmating Pangeran tanggal kaping |
wolu agring ing paran ||

Jilid 1 - Kaca : 111

4. Tanggal kaping sanga manggih pati |
lan pakewuh tur padha cumadhang |
tanggal kaping sadasane |
manggih laba rahayu |
ping sawêlas apênêt ugi |
tanggal ping kalihwêlas |
tan ana labèku |
tanggal kaping tigawêlas |
olèh utang tanggal ping patbêlas bêcik |
nèng paran manggih laba ||

5. Tanggal ping limalas ayu olih |
êmas perak tanggal ping nêmbêlas |
tan antuk laba tanggale |
ping pitulas rahayu |
ping wolulas pan laba manggih |
tanggal kaping sangalas |
pênêt pan rahayu |
tanggal kaping kalihdasa |
gêring marga tanggal ping salikur ugi |
(ng)garêsah anèng paran ||

6. Tanggal ping rorikur ayu bêcik |
tanggal têtulukur laba karya |
tanggal kaping patlikure |
pênêt ping limalikur |
mapan ala tanggale kaping |
nêmlukur gêsang pêjah |
punika pinangguh |
tanggal pitulukur ala |
bakal tukar iya ananirèng margi |
tanggal wolulikurnya ||

7. Olèh laba sangalikurnèki |
manggih rahmat saking ing Pangeran |
tanggal ping tigangdasane |
manggih utang nèng purug |
titi têtêlas masalah iki |

ing wong kang alulungan |
pangandika Rasul- |
lolah salahiwalam |
dipun sami nastiti kadi puniki |
inggih walahualam ||

8. Lampahira Kangjêng para Nabi |
lamun badhe mangkat saking wisma |
isarat ingkang kaangge |
Jumungah akakêmu |
lan asusur lampahing Nabi |
Muhammad Rasullolah |
lamun dina Saptu |
punika angandhut lêmah |
dinèkkên ing pusêr lampahing Nabi |
Adam ingkang minulya ||
9. Dintên Ahad angangge susumping |
lampahipun Jêng Yusup Bagendha |
Isnèn natab lalandhêpe |
Bagendha Umar laku |
Slasa manggang asta ing gêni |
Bagendha Abubakar. |
ingkang darbe laku |
Rêbo akukudhung sinjang |
lampahipun Kangjêng Nabi Ayub singgih |
Kêmis tumêngèng tawang ||
10. Myang tumungkul ing bantala nênggih |
lampahipun Sang Ali Bagendha |
winêwahan sangatane |
kalamun arsa nglurug |
angkatira pan sampun uning |
langkahe ingkang pêcak |
sangat lamun sampun |
pêcak sadasa umangkat |
pangwasane sang Garudha kawon dening |
sadhengahing taksaka ||
11. Isnèn wusing pêcak nêm lumaris |
pangwasane singa krura kalah |
dene manjangan yêktine |
Salasa lamun sampun |
pêcak kalih angkatirèki |
pangwasanipun singa |
ingkang sru manêmpuh |
kawon dening kang dirada |
Rêbo wusing pêcak pipitu lumaris |
mênggah pangwasanira ||
12. Diwangkara kawon dening sasi |
Kêmis wusing pêcak dwilyas |
Jumungah apan sampuning |
pêcak triwêlas mangkat |
de pangwasanipun |

Jilid 1 - Kaca : 112

sona dening kancil kalah |
Saptu wusing pêcak dwiwêlas lumaris |
dene pangwasanira ||

13. Sawêr kawon dening kodhok bungik |
tamat sangat Sang Ali Bagendha |
wontên sangat ingkang kangge |
aningkahakên sunu |
myang ngadêgkên sadhengah panti |
punika manut tanggal |
sapisan witipun |
kaping kalih kaping tiga |
ping sakawan ping gangsal gya wangsul malih |
nêm kadi ping sapisan ||

14. Tanggal kaping sapisan pan sami |
kaping nênm sawêlas nêmbêlas |
salikur myang nêmlikure |
wit surya wêdalipun |
têkèng pêcak slikur potnèki |
Ahmad pitutur nyata |
wit pêcak salikur |
êpote pêcak sawêlas |
Jabarail kalangan rangkêpannèki |
awit pêcak sawêlas ||

15. Êpot bêdhug Brahim pacêk-wêsi |
awit bêdhug ing potipun Asar |
Yusup slamêt rangkêpanne |
Asar sawêngi muput |
êpot enjing Hyang Surya mijil |
Ngijrail rêjêkinya |
ping kalih winuwus |
sami lawan kaping sapta |
kalihwêlas pitulas rorikur nênggih |
myang pitulikur samya ||

16. Purnamaning Hyang Pradangapati |
êpot pêcak salikur punika |
Jabarail rêjêkine |
wiwit pêcak salikur |
êpot pêcak sawlas Ibrahim |
pitutur rangkêpannya |
sawlas êpot bêdhug |
Yusup kalangan rangkêpnya |
bêdhug potnya Ijrail apacak-wêsi |
Asar sadalu pisan ||

Jilid 1 - Kaca : 113

17. Pote têtèng purnamaning rawi |
Ahmad slamêt tanggal kaping tiga |
ping wolu ping triwêlase |
wolulas ticalikur |
wolulikur punika sami |
wit purnamaning surya |
pot pêcak salikur |

- Ibrahim slamêt rangkêpan |
 pêcak slikur pot pêcak sawlas marêngi |
 Yusup rijêkinira ||
18. Pêcak sawlas êpot bêdhug wanci |
 Ngijrail pitutur rangkêpan |
 bêdhug têkèng Asar pote |
 Ahmad kalanganipun |
 awit pasar potira prapti |
 purnamaning Hyang Surya |
 Jabarail iku |
 pacak-wêsi rangkêpannya |
 gantya tanggal ping sakawan saminèki |
 ping sanga ping patbêlas ||
19. Ping sangalas patlikur myang kaping |
 sangalikul punika ingetang |
 wit Hyang Surya purnamane |
 êpot pêcak salikur |
 Yusup pacakwêsi marêngi |
 awit salikur pêcak |
 sawêlas potipun |
 Ngijrail salamêt pêcak |
 sawlas êpot bêdhug Ahmade rêjêki |
 wit bêdhug êpot Asar ||
20. Jabarail pitutur ngrangkêpi |
 Asar prapta purnamaning surya |
 Ibrahim kalangan mangke |
 ping gangsal sadasèku |
 gangsalwêlas myang kalihdèsi |
 salawe tigang dasa |
 pan sami puniku |
 awit purnamaning surya |
 têkèng pêcak salikur êpotirèki |
 Ngijrail akalangan ||
21. Pêcak slikur sawêlas potnèki |
 Ahmad pacakwêsi rangkêpannya |
 pêcak sawêlas awite |
 êpote têkèng bêdhug |
 Jabarail slamêt ngrangkêpi |
 bêdhug êpotnya Asar |
 Brahim rijêkiku |
 Asar sadalu êpotnya |
 purnamane Sanghyang Surya amungkasi |
 Yusup pitutur Ahmad ||
22. Radèn Jayèngrêsmi tanya malih |
 kadiparan sangat palintangan |
 punapi wontên sanèse |
 ki Buyut manthuk-manthuk |
 manut dintên lampahirèki |
 pipitu kèhing lintang |
 sadintên sadalu |

paedahe pyambak-pyambak |
awon pênêt myang laire jabang bayi |
tinitik saking lintang ||

23. Lintang Samsu sabarang prayogi |
lawan marêk ing sri naranata |
myang wong agung sasamine |
ningkah langkung panuju |
ingkang awon tuwin myang sakit |
nunugêl kesah pêrang |
jêjampi nyanyambut |
tuwin ngenggali panganggya |
undang-undang prasanakan atanapi |
kumpulan tan prayoga ||
24. Lare lair raintên marêngi |
jalêr èstri umuripun panjang |
sinung padhang ing driyane |
kêdhik rijêkinipun |
prihatinan ing tyasirèki |
jalu èstri yèn mêdal |
daluh watêkipun |
pan ugi pêtêngan manah |
lawan sinung gêlap tyase anawêngi |
gantya kang winursita ||
25. Lintang Juhrah angka dwi namèki |
samukawis punika prayoga |
ginêm ngèlmi utamane |
rabi tumêkèng sarju |
anjampèni rare utami |
anggalih samubarang |
pandamêlan atut |
de kang awon andum karya |
akèngkènan dhumatêng mêngsahing jurit |
myang kèngkènan sadhengah ||
26. Lare lair jalu lawan èstri |
ing raina jêmbar kang polatan |
jalu èstri yèn laire |
anuju wanci daluh |
langkung kumêt wicaranèki |
tur pêngkok nora (ng)gragap |
kaping tri winuwus |
lintang Ngatarit pinajar |
samubarang prayogi ingkang upami |
mumuruk amamarah ||
27. Marêk nata myang pados usadi |
apan sami prayogi sadaya |
dene ingkang botên sae |
paès pasah cucukur |
lair rintên bilih pawèstri |
sae kèh daulatnya |

Jilid 1 - Kaca : 114

ning wicara kaduk |
ragi panastèn ing manah |
namung sagêd ing damêl tan nguciwani |
yèn jalêr lair siyang ||

28. Apan awon ing tyas gung prihatin |
bilih èstri dalu lairira |
cupêt kang budi watêke |
yèn jalu lair dalu |
watêkipun jêmbar kang budi |
sabar lila ing donya |
tur sugih bêgja gung |
wêlasan marang sasama |
mangky aatur lintang Kamar kang winarni |
samukawis prayoga ||
29. Tuwin marêk ing sri narapati |
angandikan kang mawa paedah |
sisimpên tulus arjane |
adagang antuk untung |
akèngkènan sarju katampi |
mamaris tulus trimah |
kang awon winuwus |
pradata padu myang nglamar |
atanapi (n)dhaupakên laki-rabi |
punika tan prayoga ||
30. Lare èstri lair amarêngi |
nuju siyang boros watêkira |
yèn jalu siyang laire |
cuparira kalangkung |
lamun èstri lairnya ratri |
sae sagêd ing karya |
bêkti marang kakung | nastiti mring samubarang |
lamun jalêr lairipun wêktu ratri |
barancah mring wanodya ||
31. Panca lintang Juhkal kang winarni |
ingkang sae wiwit gêntur tapa |
pandamêl mring Pangerane |
awit ngantos pakantuk |
lyan punika botên prayogi |
yèn rare lair siyang |
atanapi dalu |
jalu èstri ugi samya |
tansah kambah sakit encok tan kalirih |
nanging kèh rêjêkinya ||
32. Tur asabar lila ing donyèki |
wadanane mung radi èngêtan |
gumantya angka nênême |
lintang Mustari iku |
ratuning kang lintang saptèki |
langkung sae sabarang |
satingkah rahayu |

Jilid 1 - Kaca : 115

ingkang awon mung sajuga |
amanggalih ngadoni lampahing jurit |
yèn rare lair siyang ||

33. Jalu èstri pan sami prayogi |
watêkipun saèstu sukuran |
yèn èstri lair dalune |
ajrih mring priyanipun |
pandamêlan agal myang rêmit |
widada awidagda |
lamun rare jalu |
lair dalu langkung pradhah |
tan kaconggah nêdha ing kêbon ananging |
rêmên nyilib tyasira ||

34. Mangkya gantya kasapta mungkasi |
lintang Mirah ingkang aprayoga |
namping imba paras paès |
sunat ugi pakantuk |
atanapi ngadoni jurit |
lawan iyasa gaman |
kajawi puniku |
pakaryan awon sadaya |
lamun nuju rintên rare lair èstri |
watak jail kang manah ||

35. Bilih jalu rintên lairnèki |
tan saranta barang watékira |
yèn lair nuju ratrine |
èstri tanapi jalu |
tan salamêt manahnya gingsir |
kêkêt kapara ngarsa |
jail amathangkul |
sampun jangkêp lintang sapta |
awon pênêt ing mangke wiwit winilis |
lampahing palintangan ||

36. Malêm Akad ing wanci Mahribi |
ingkang tampi Samsu taranggana |
Ngisai Juhrah tampine |
wanci sirêp janmèku | lintang Tarit ingkang atampi |
têngahe ratri Kamar |
lingsir wênginipun |
tinampènan lintang Juhkal |
bangun enjing lintang Mustari kang tampi |
Subuh Mirah gumantya ||

--- 1 : 116 ---

37. Akad enjing Samsu kang nampèni |
rame pasar tinampèn ing Juhrah |
lêbar pasar Tangarite |
bêdhug Kamar kang lungguh |
Luhur Juhkal ingkang nampèni |
Ngasare tinampènan |
Mustari puniku |

- sontêne ingkang atampa |
 lintang Mirah jangkêp saratri saari |
 lampahing lintang sapta ||
38. Malêm Isnèn ing waktu Mahribi |
 ingkang tampi taranggana Kamar |
 Ngisa-bah Juhkal tampine |
 ing wanci sirêp manus |
 ingkang tampi lintang Mustari |
 têngah ratri Mirahnya |
 lingsir wênginipun |
 lintang Samsu kang alênggah |
 bangun enjing lintang Juhrah kang atampi |
 Subuh Ngatarit lintang ||
39. Isnèn enjing lintang Kamar tampi |
 rame pasar tinampèn ing Juhkal |
 lêbar pasare tinampèn |
 Mustari trangganèku |
 wanci bêdhug Mirah kang tampi |
 waktu Luhur Samsunya |
 praptèng Ngasar puput |
 tinampènan lintang Juhrah |
 wanci sontên Ngatarit ingkang atampi |
 jangkêp lintang kasapta ||
40. Malêm Slasa ing waktu Mahribi |
 lintang Mirah sèrèn wêktu Ngisa |
 tranggana Samsu tampine |
 sirêp janma kang lungguh |
 lintang Juhrah têngahing ratri |
 Ngatarit ingkang lênggah |
 lingsir wênginipun |
 tinampèn ing lintang Kamar |
 bangun enjing lintang Juhkal kang nampèni |
 Subuh lintang Mustarnya ||
41. Slasa enjang Mirah ingkang tampi |
 rame pasar Samsu ingkang lênggah |
 bar pasar Juhrah tampine |
 bêdhug tinampèn gupuh |
 ing Ngatarit Luhur tinampi |
 Kamar kang taranggana |
 Ngasri Juhkal lungguh |
 sontênipun tinampènan |
 taranggana Mustari pot wêktu Mahrib |
 jangkêp kasapta lintang ||
42. Malêm Rêbo ing waktu Mahribi |
 lintang Ngatarit pot wêktu Ngisa |
 tinampèn Kamar lintange |
 wanci sirêp jalmèku |
 lintang Juhkal ingkang nampèni |
 têngah ratri tranggana |
 Mustari kang lungguh |

lingsir dalu tinampènan |
lintang Mirah bangun sampun kang nampèni |
ing waktu Subuh Juhrah ||

43. Rêbo enjing Ngatarit kang tampi |
rame pasar tinampèn ing Kamar |
bar pasar Juhkal tampine |
bêdhug nulya sinambut |
ing Mustari Luhur tinampi |
lintang Mirah punika |
wêktu Ngasaripun |
trangana Samsu kang lênggah |
wanci sontèn lintang Juhrah kang nampèni |
jangkêp lintang kasapta ||
44. Malêm Kêmis ing waktu Mahribi |
taranggana Mustari praptanya |
Ngisa tinampènan Mirèh |
sirêp ing janma Samsu |
têngah ratri ingkang nampèni |
kanang trangana Juhrah |
sèrèn lingsir dalu |
tinampèn Ngatarit lintang |
bangun enjing lintang Kamar ingkang tampi |
ing waktu Subuh Juhkal ||
45. Kêmis enjing Mustari kang tampi |
rame pasar lintang Mirah lênggah |
bar pasar Samsu tampine |
bêdhug tinampèn gupuh |
lintang Juhrah Luhur tinampi |
Ngatarit ingkang lênggah |
sèrèn Ngasri wêktu |
tinampènan lintang Kamar |
wanci sontèn lintang Juhkal ingkang tampi |
jangkêp kasapta lintang ||
46. Malêm Jumngah ing waktu Mahribi |
lintang Juhrah ingkang apilênggah |
ing waktu Ngisa êpote |
tinampèn Ngataritu |
sirêp janma Kamar nampèni |
têngah ratrinya Juhkal |
lingsir rattrinipun |
lintang Mustari punika |
bangun enjing lintang Mirah kang nampèni |
Subuh Samsu trangana ||
47. Jumngah enjing lintang Juhrah tampi |
rame pasar Ngatarit kang lênggah |
lêbar pasar Kamar manggèn |
bêdhug ginantyan gupuh |
lintang Juhkal ingkang nyitèni |
luhur gya tinampènan |
Mustari sitèngsu |

Jilid 1 - Kaca : 117

- wêktu Ngasri tinampènan |
 lintang Mirah sontène Samsu kang tampi |
 jangkêp lintang kasapta ||
48. Malêm Saptu Mahribi Ngatarit |
 waktu Ngisa tinampèn ing Kamar |
 sirêp janma gya tinampèn |
 lintang Juhkal potipun |
 têngah ratri ingkang nampèni |
 Mustari taranggana |
 êpot lingsir dalu |
 tinampèn Mirah tranggana |
 bangun enjing lintang Samsu kang nampèni |
 Subuh pan lintang Juhrah ||
49. Saptu enjing lintang Juhkal tampi |
 rame pasar Mustari kang lênggah |
 lêbar pasar lintang Mirèh |
 bêdhug tinampèn Samsu |
 waktu Luhur Juhrah nampèni |
 pot Ngasri tinampènan |
 Ngatarit sitèngsu |
 sontène tinampèn Kamar |
 titi sampun lampahing lintang saptari |
 dalu praptaning siyang ||
50. Kang minangka naasing lintang dwi |
 (ng)gih punika Mirah lawan Juhkal |
 ngagêsang winênangake |
 sêtiyar mrih rahayu |
 yèn wus atut etanganèki |
 gya sumendhe ing Suksma |
 widadaning kayun |
 amung aywa kinêkahan |
 pêpetangan tan sagêd ngewahkên takdir |
 siningkura kainan ||
51. Kaol saking pawong mitra mami |
 brahmanadi ing Ngatas-maruta |
 tiyang badhe gadhah rare |
 utawi janma ayun |
 praptèng janji ing wancinèki |
 laire kanang jabang |
 pêcate nyawèku |
 awawaton ari sapta |
 siyang dalu punika sami binagi |
 kalih wêlas gathita ||
52. Wiwit purnamaning Sanghyang Rawi |
 gathita nêr sapta astha nawa |
 sadasa sawlas têngange |
 kalihwlas inggih bêdhug |
 gya gathita satunggil kalih |
 tiga sakawan gangsal |

Jilid 1 - Kaca : 118

- wangsul nênm surup |
lajêng etang kadi siyang |
dados namung wontên kalih-wêlas wanci |
kalamun ari Akad ||
53. Gathita nêm sapta sawlas tuwin |
tabuh satunggal kalawan gangsal |
Sênèn astha sadasanè |
satunggal tripancèku |
Slasa sapta sadasa tuwin |
têngange kalihwêlas |
kalih gangsalipun |
Rêbo sapta nawa sawlas |
kalih catur Kêmis astha sawlas tuwin |
satunggal tri sakawan ||
54. Jumngah astha sadasa tanapi |
kalih wêlas tiga myang sakawan |
Saptu sapta myang nawane |
dwiwêlas kalih catur |
bilih wontên tiyang nyakiti |
utawi tyang sakarat |
ri Akad tartamtu |
lair utawi papatya |
gathita nêm sapta sawêlas satunggil |
gangsal salah satunggal ||
55. Radèn Jayèngrêsmi matur aris |
kathah têmên ing parincènira |
mrih widada raharjane |
utami dipun ênut |
tan kainan basanirèki |
wontên kaol mupakat |
punapa saèstu |
yèn badhe karya pemahan |
tuwin griya saka usuk dènkuri |
pênêt awoning pètang ||
56. Lêrês wontên manawi akardi |
ing pemahan dipun èstokêna |
yèn (ng)garap pagêr sitine |
cêngkale dhêpanipun |
inggih ingkang adarbe panti |
kalamun awiwita |
lèr kilèn mangidul |
winicala saking dhêpa |
wilangannya bumi karta kala kali |
kaarah dhawah karta ||
57. Yèn mangetan kadhawahna bumi |
bilih damêl ingkang bubutulan |
ambênêrakên kalane |
myang wiyar ciyutipun |
ing pemahan sukaning galih |
dene jroning plataran |

yèn mangalèripun |
anotog pagêr ukurnya |
samurdane kang darbe wisma pribadi |
tingkahe wismanira ||

Jilid 1 - Kaca : 119

58. Dèn agathuk pagêr aja lali |
yèn kêkêlir sakilèning wisma |
kang têngên iku lakune |
têka ing wismanipun |
gathukêna ing pagêr (n)jawi |
kang wetan bau kiwa |
saking wismanipun |
dèn-gathuk lan wismanira |
lolongkange pandhapa têtusên aglis |
lawan pacakanira ||
59. Gêdhuging wisma lawan pandhapi |
mandhapa iku kalawan lodra |
têtusing talapakane |
kalih mandhapanipun |
lawan lodra yèn karya kori |
pagêr tarab cêngkalnya |
mara-sanganipun |
poma sampun asêmbrana |
ing pitêdah prayogi aywa kawuri |
yèn parêng bêtjanira ||

36 Pangkur

1. Punika yèn karya griya |
ukuripun pêcakira pribadi |
pinêcakan panjangipun |
gangsals petanganira |
êsri adi naga êmas perak lamun |
griya kadhawahna êmas |
pandhapa perak prayogi ||
2. Bilih pawon dhawah naga |
payon lêsung prayogi dhawah adi |
manawi iyasa lumbung |
dhawah êsri pêcaknya |
sampun jangkêp mênggah saka kang dènukur |
kajawi tangkêping ngandhap |
lan kajawi purusnèki ||
3. Ngukur wiyare kang saka |
lajêng kangge ngukur panjangirèki |
ugi gangsals petangipun |
bumi banyu prawata |
myang sangkala gêni jangkêp gangsalipun |
dhawah bumi kang prayoga |
têtêg watêkipun bumi ||
4. Dhawah banyu watêkira |

apan srêpan punika (ng)gih prayogi |
manawi dhumawah gunung |
watêg kêrêp aliyan |
lamun dhawah sêngkala awon kalangkung |
kang darbe wisma gêringan | dhawah gêni tan prayogi ||

Jilid 1 - Kaca : 120

5. Kabasmaran watakira |
mangkya usuk dènetang cacah iji |
inggih gangsal petangipun |
êsri kakitri gana |
kliyu pokah bilih wisma etang usuk |
prayoga êsri dhawahnya |
pandhapi dhawaha kitri ||
6. Kalih punika prayoga |
bilih masjid gana ingkang prayogi |
sanèse masjid puniku |
manawi dhawah gana |
tamtu angkêr utawi singit kalangkung |
kaliyu datan prayoga |
gêringan kang gadhah panti ||
7. Yèn dènetang dhawah pokah |
tan prayoga kêrêp nandhang prihatin |
kapêjahan jumarunuh |
sampun jangkêp etangnya |
dene pagêr punika ukuranipun |
dêdêge kang darbe wisma |
tuwin dhêpane pribadi ||
8. Mênggah wiyaring pemahan |
sasukanya pan botên dènwancèni |
gangsal wêwilanganipun |
bêbuka êsri etang |
tapa lungguh sêdana pugêran-ipun |
dhawah sri watak sêrêpan |
tapa luwe watêknèki ||
9. Lungguh têtêg watêkira |
pan sêdana sugiyan watêknèki |
de pugêran watêkipun |
pitados saha kêkah |
sampun jangkêp ing pundi kaparêngipun |
têbihing (n)dhapi lan griya |
ugi wontên ukurnèki ||
10. Pêcaking kang gadhah griya |
pan sakawan etanganipun nênggih |
awit bale etangipun |
omah latar pawuhan |
dhawah bale punika ingkang pakantuk |
dene yèn yasa gêdhogan |
tuwin kandhang kêbo sapi ||
11. Palangipun pinêcakan |

kajawine pêpurus ingkang manjing |
kiwa miwah têngnipun |
sakawan etangannya |
candhi karta rogoh sampoyong puniku |
ingkang sae dhawah karta |
kalayan dhumawah candhi ||

12. Saka kandhang myang gêdhogan |
kajawine purus myang pêndhêmnikèki |
ingukur lan palang wau |
dhawah candhi prayoga |
ing têbihe saking trêping pantinipun |
ingukur kalawan pêcak |
gangsals petanganirèki ||

13. Awit etangipun karta |
baya tura samaya angêmasi |
utami ingkang dhumawuh |
ing wêwilangan karta |
nêngna wau titi etangnya ki Buyut |
wus anggagat bangun enjang |
suwawi waktu Subêkti ||

Jilid 1 - Kaca : 121

14. Utami kang radi awal |
samyawulu paragating Subêkti |
pêpujianira nutug |
bakdaning pêpujian |
Gathuk matur alim dalêm Kyai Buyut |
kawula nyuwun wasiat |
basanipun tiyang abti ||

15. Nunutut sadhengah kewan |
bokmanawi ing tême ngingah kambing |
amrihcumbu dhatêng ulun |
ki Buyut angandika |
iya kacung pancèn ana êmèlipun |
datanpa laku tur cêndhak |
mangkene basanirèki ||

16. Sekaleka seka leka |
singa buntut idhêpa idhêp ing i |
-dhêpku tut sing saujarku |
mung iku ora liya |
lamun sira kaparêng angêlus-êlus |
marang sadhengahing kewan |
kang dadi parênging ati ||

17. Kalawan manthênging sêdya |
uga cêndhak mangkene basanèki |
singawulu singa buntut |
ingusapan pandhawa |
lêlima tut saujarku mung puniku |
lamun pinarêng ing mangsa |
bokmanawa tutut yêkti ||

18. Gathuk nuwun-nuwun nêmbah |
sakalangkung kapundhi sih sang yogi |
Ki Buyut nyawang sang bagus |
sumunaring kang cahya |
ngandikèng tyas cêcalone janma luhung |
manthêr cahyaning oliya |
wasana matur sang adi ||
19. Ing mangke paran ing karsa |
sèwu sokur yèn jênak anèng ngriki |
rahadyan alon umatur |
kang agung apuranta |
mangkya ulun ayun (m)dumugèkkên kayun |
ing saparan tanpa sêdya |
ngulati ingkang lunga nis ||
20. Amung pangèstu paduka |
rahayune ing lampah bokmanawi |
têmbe ulun sagêd wangsul |
kantuna karaharjan |
wus salaman ki Buyut ngandika arum |
mas putu nastapaningwang |
sami apuji-pinuji ||
21. Wus tumurun sangking Murya |
ngidul ngilèn wus ngambah ing pasisir |
tan winarna lampahipun | prapta ing palabuhan |
Pakalongan kèndêl ing têtèping laut |
anon udhuning juragan |
kang sangking liyan nagari ||

12 Dumugi ing Pêkalongan, têrus dhatêng Panêgaran puruita Wasi Kawiswara, winarah isining Sêrat Nitistruti. Dumugi ing rêdi Slamêt pinanggih Sèh Sêkardalima, winêjang bab: 1. Suluk Wali-sanga; 2. Cariyos (pralambang) Waringin-sungsang; 3. Bab tapa 5 prakawis; 4. Suluk Langit-sapta; 6 Kanugrahan, pribadining manungsa tuwin napsu sakawan. Lampahipun lajêng dumugi rêdi Sawal pinanggih Rêsi Narawita, bantah ngèlmu wêkasan prang tandhing abên kasantikan. Sang rêsi kawon lajêng muksa ... kaca 122-141

Jilid 1 - Kaca : 122

22. Manawi ari kalihnya |
binêkta ing nangkoda sangking Grêsik |
nunut utawi pinupu |
mring pawong-sanakira |
dupi mudhun juragan kang sangking laut |
tinon kang rayi tan ana |
sangsaya anglês ing galih ||
23. Adhuh yayi kadangingwang |
Jayèngsari myang Nikèn Rancangapti |
baya mring êndi jangtungku |
amung ta karuhana |
ing dunungmu awèt mangkene kabanjur |

kadya kinjêng tanpa soca |
wau Radyan Jayèngrêsmi ||

24. (n)Dêdonga marang Pangeran |
rahayune kadangira kêkalih |
têmbè sagêda pinanggih |
atuse manthênging tyas |
gya lumampah tumbuh kang sinêdyèng kalbu |
kèndêlnya dalu kewala |
bakda Subuh gya lumaris ||
25. Prapta ardi Panêgaran |
kacarita sang yogi kang palinggih |
anèng Panêgaran gunung |
wasi Kawisuwara |
waskithèng tyas uning satriya anglangut |
kèndêl ing ngandhaping arga |
sang wasi utusan aglis ||
26. Sabatnya aran Waskitha |
kinèn mudhun marang ngandhapping wukir |
ki Waskitha wus tumurun |
pinangguh lan rahadyan |
mangênjali matur kawula ingutus |
mahawiku Panêgaran |
Kawiswara sang ayogi ||
27. (n)Jêng paduka ingaturan |
minggah maring ing dhepok ulunirit |
rahadyan ngandika arum |
inggih paman prayoga |
sampun kerit Gathak Gathuk tansèng pungkur |
sang wiku mapag wiwara |
wus tundhuk rinangkul aglis ||
28. Kulup ingkang nêmbè prapta |
sajarwaa kêkasihira kaki |
lawan ngèndi pinangkamu |
sayogane lèrêppa |
anèng kene kurang nadhah kurang turu |
darapon bisaa klakyan |
kang dadi karsanta kaki ||
29. Rahadyan dahat lênggana |
wus alami pruita ing sang yogi |
tarakbratanya lumintu |
sang yogi Kawiswara |
lon ngandika ana jiliddan linuhung |
sayogya sira anggoa |
kanthining janma utami ||

Jilid 1 - Kaca : 123

37 Kinanthi

1. Minangka murda satuhu |
tapa angenaki ati |
tama lirring panataran |

- narantara sesalwirning |
sarèhning ingkang dumadya |
wlassa singa nuwa-nuwi ||
2. Srêda purae ngasamun |
samanning sila nagari |
aminta sihing ngamarar |
awlas asih ring pagimi |
unggyannira ngamatirta |
cipta mantêb marang Widdhi ||
3. Durung dadi lamun durung |
darana ring darunaning |
sakarsa karsèng pamasa |
satibane kang tinuding |
beda pandumming budaya |
dayaning (n)donning dumadi ||
4. Kahênêngêna manêngkung |
amaladdi samadinning |
anêgêssa karsaning Sang |
Amurwèng Paningal jati |
tingalêna maklumulah |
malah maluya ywa lali ||
5. Lêlakone kang kalulun |
alin-alin dènkalin |
lêlênga aywa kaalan |
ywa lalu atmah lali |
kalunta-lunta kalintang |
tan wiyang mayanga wèsthi ||
6. Isthaning angga kagugu |
gupita jêg agagappi |
aywa gugup ing nalika |
nalarrira dèn alirih |
rèrèh ing pangarah-arrah |
arahên aywa ngurangi ||
7. Ngurangana ing pangrunu |
ing rèh aywa nguring-uring |
yèn miro tmah mêmirang |
amerang amurang niti |
titika dènkatalika |
ywa nunulak tutulan-cik ||
8. Bêcik rêngkuhên pamêngku |
kumawa ing agal alit |
dèn amulat ing lèlêta |
ywan ingandêl dèndumêling |
(n)dulu ulah karawitan |
wittipun tan ana malih ||
9. Sangking kakawin myang kidung |
kadi kadang anjarwani |

ing sarekaning kalangyan |
langêning kang milangonni |
nglongana haywan tantara |
tarikên yèn ana luwih ||

10. Miwah ungguhing raras-rum |
rumarah murang ing kawi |
sêsandining sang kèndriya |
rekaning kawi kawiddhi |
kawiddhi ing widhayaka |
ya karana sang siniwi ||

Jilid 1 - Kaca : 124

11. Wèh tahêt babah binarung |
ring kasidaning dumadi |
dana kariyin dènarah |
kasantikan wus kawuri |
kasudarman tyas mardawa |
dèn manuh manah mamanis ||

12. Manah prênèssan ywa kunus |
dènnira amasang mèsi |
masalahing sumpêt karsa |
karsa sinêsêr tan osik |
musika tinon aywa sak |
sasat simpên karsa suji ||

13. Ring sojar aja anjujur |
kolina kilat ngalingi |
tan wrin naya ringa mawas |
waskitha awangsulanning |
yèn tan angling dèn amêmma |
dèn amêmês ing pangungkih ||

14. Ywa taha bêrgugug luguk |
kaya gopala kapilis |
kapêlang kapêlak-pêlak |
palênggahe agaligir |
awigar agagalagar |
nganggur tan egaring galih ||

15. Palaning wong ambasêngut |
ulatte anginggit-inggit |
wacana buthêking netya |
netya ala tan kailir |
kèlu kalêssan ing muka |
mêngku ala nir pakolih ||

16. Ing wacana yèn anuju |
pasamuwan srawunganning |
dipun sambada ing têmbang |
manawa katambang balik |
dènkacakup ing pangucap |
titika dipun katitik ||

17. Panitike ywan wus putus |

pan wus cinaritèng Sruti |
sru trêp tita ing purwaka |
mangka kenging anganggêpi |
ing cipta ya dyan patutta |
ing têmbang sambang manawi ||

18. Ana wadi kang sinamun |
sinuksma sari-sarining |
buhana sabawaning tyas |
lair ing tyas kang nampani |
nyataning tyas anèng naya |
naya netya kang nampani ||
19. Sawadining wardayèku |
ing netya pahêmannèki |
ing wacana (ng)gonning wêdhar |
widayaka dayèng wadi |
widigda ing ciptamaya |
mayana mayaning kapti ||
20. Ati akapti kumudu |
asihana ing sêsami |
witting raga kinasiyan |
pan sangking raga pribadi |
pribadi asiyèng raga |
kadulu dalan dinalit ||
21. Paèssan ing sarirèku |
amberat ingkang kaèksi |
nir tasitaning akathah |
pangèhna ing sarirèki |
sarira paran bedanya |
ambawaa ambawani ||
22. Ingang kadi mangkonèku |
èndi ulun amurwani |
ing paniwi wamangkana |
ana pae nupa bumi |
dera ngimpun prih sadaya |
pan wus jênênging narpati ||
23. Kinasihana ing rèh arju |
saharja mangakumèki |
amiluta ambêg ing ngrat |
rat karakêttan padha sih |
linulut ing lokajana |
jênêng kasarjana sami ||
24. Sarat rinaharjèng kayun |
mawarah-warah rèh aris |
tanpa karsa pagêhana |
kengang murwa angarjani |
kikitir marang apapa |
papa têtuluh siningkir ||

Jilid 1 - Kaca : 125

25. Mikarra kang sikara dur |
nimitya-mitya sajati |
juti sajatining mita |
siyasat lir sagaragni |
gênêngan kathah isinya |
sarira tanpa walèng ngling ||
26. Sêsumbanging ngrat kasumbung |
sesining tapa ing bumi |
bumi saja saha jarwa |
sojar tekanang binukti |
brêmara nguswèng kusuma |
sumarmaning ganda sari ||
27. Salwir bawaning kang sinung |
ing wadi widagdèng kuwi |
among jagad jaga-jaga |
arjuning ngrat tan kaèsthi |
saèsthining asthagina |
ginulang-gulang ing pangling ||
28. Liniling-liling kalangkung |
sinêlan planu pinalin |
sarasa-rasa rinangsang |
kang saru-saru siningkir |
sikara tan karawattan |
kuwat awètta rangkawit ||
29. Wiwitting watara wolu |
waluyane wali-wali |
wulang lila lan wilalat |
ywan linêlêt têmah lali |
lalu amilih turida |
ruda mudah angrudatin ||
30. Rudatin angayun-ayun |
wahyu-wahyaning sakalir |
kaliliran kalairran |
lairing wahyu-winaris |
waras ngênirakên maras |
marassakên jiwaragi ||
31. Noraga rêgêm anurut |
anuruta rat pinirit |
mirit angipat kiparat |
purêt pêpêt tan pinipil |
papalla sangking sikara |
sukura sukêr siningkir ||
32. Kêrtiya pakarti katutur |
titir pamantara titi |
tatas pandining walgita |
tan pêgat amagut kapti |
kaptine ingkang kampita |
pitaya dèn pitayani ||

33. Yèn ing tyas pan aywa tambuh |
 bubuhanne wong ngaurip |
 angarêp-arêppa karya |
 karyane sawiji-wiji |
 wijining puruitaa |
 ya asthaguna kinawi ||
34. Kawining Hyang Endra laku |
 ngudannakên wangi-wangi |
 angrêsêpi sabuwana |
 kawaratan ing mamanis |
 mênuhi manah madada |
 monêng manungku ngênani ||
35. Kawining Hyang Yama laku |
 madhêndhakrama tan yukti |
 ya maluma lwir ya pêjah |
 durjana gêlahing bumi |
 nadyan braya wani ngambah |
 binubuh pinrih ing pati ||
36. Kawining Hyang Surya laku |
 ngingsêp toya tan katawis |
 rèreh ririh tan rêkasa |
 rêrasanne tan ngêrêssi |
 rêsik lumintu atata |
 sanityasa ngatiyati ||
37. Kawining Hyang Candra laku |
 ngasuk ngasêpi sang bumi |
 komala mrêdu katingal |
 guya-guyunya mamanis |
 lir tètèssing martotama |
 rêsêp marang para rêsi ||
38. Kawining Hyang Bayu laku |
 anginte sagung pakarti |
 buddining rat kinawruhan |
 sawicara dènkawruhi |
 ya dîbya guna kagunan |
 ginunni saari-ari ||
39. Kawining Kuwera laku |
 buja bojana mamukti |
 mamaèssi busana mas |
 sru suk srah pangrèhing dasih |
 pracaya kang pinarcayan |
 tan munasika tan mosik ||
40. Kawining Baruna laku |
 ngagêm sanjata ngapussi |
 sagung kang olah durjana |
 jinajahan sinalisik |
 sinalasah cinêpêngan |

amêmpêng dènnya ninitik ||

41. Kawining Hyang Brama laku |
anggêsêngi ripu tapis |
galak ring ripu lwir singa |
kang kinangsah sirna gusis |
murub warata kataman |
tamannira anèng gêni ||
42. Nahan ta guna ginunggung |
suraku rumêksèng bumi |
bumi ginora warana |
lana ginênêng pinusthi |
sèsthaning butaning ngolah |
ulah sêsran musran muni ||
43. Aywa nêhêr ing paniru |
angalappa saraganing |
Sruti titikanning kangap |
kadhapping kilap ngulati |
Islam mapan janma tama |
kang kapir prandening sèsthi ||
44. Asthabrata kang linaku |
kêlakon pangolahnèki |
pundi antuk yèn kalaha |
lan lakune Buddha nguni |
beda budining manungsa |
akawih ingkang linêwih ||
45. Maluya laya anuntur |
linanturakên pakarti |
Jayèngrana pinandhita |
ing palagyan palunggyanning |
byuha tarlèn wêkasningka |
tapa kaluhuran dadi ||
46. Lêgawèng pati ring ripu |
pratapaning kang prajurit |
sor tapaning kang pandhita |
tapa tapaking jayanti |
antyastya pramukyèng tapa |
tapa (ng)graning gunung wêsi ||
47. Sinêmbah ing ngalapa gung |
singgih yèn sirarsa jurit |
dèn prastawa ing sopana |
ing bubuka purba titi |
titika dènkatalika |
tutula tinali-tali ||
48. Agama pan sêdya ayu |
pagahên padhanging pati |
aywa ta kasêlan meda |
dumadya amangguh wèsthi |

Jilid 1 - Kaca : 127

- nadyan ana hru sayuta |
sêdya yu pan dènpayungi ||
49. Ing agama payungipun |
rinêksa têbih ing wèsthi |
dyajan ta anut ancala |
bubuka ywa ngaruhunni |
ruhunana ywan wus pingsal |
asapênêt gan yèn uwis ||
50. Ana (ng)gyanya tindak-tanduk |
ing swara aywa dumêling |
aywa liyan kang karêngya |
munga sang nata pribadi |
dènnira angadu laga |
mawastrèng papan makangsi ||
51. Bubuhan kang anèng ngayun |
têmpuking ayuda pan wis |
panarcayan mring sang nata |
mangsa keguha ing jurit |
sang nata nata ring wuntat |
tan patya kèh kang umiring ||
52. Mung kanan kering myang pungkur |
sawega prayitnèng wèsthi |
manawa na katêlayah |
raganing turangga mrêgil |
tutulunga têka wangwang |
ginantya bala toh pati ||
53. Yeka palayarannipun |
ring atapa gunungwêsi |
tan kacaryan tan kawuryan |
ring dadi dadining bumi |
sastakasa myang riringa |
pan purbawisesa jati ||
54. Tan ana lara myang lampus |
urippe sangking Hyang Jati |
-karana tan takut ing prang |
nistha madya utamaning |
mantri linging kina-kina |
kinênan malah ing mangkin ||
55. Nisthaning mantri winuwus |
yèn kawawas lena dhingin |
lena kari wadyanira |
madyaning mantri yèn mati |
barêng lawan wadyanira |
utamanirèng kang mantri ||
56. Yèn ing bala ngarsa gèmpur |
tulung ngadêgkên jêmparing |
mangsa mangke dadya warta |

yèn amangun jayèng jurit |
nistha madya utamanta |
mantri ngêmasi rumiyin ||

57. [...]

58. Ing lèlakonne kèh kantun |
kaputungan tyas kang nulis |
sêpi supene kang bawat |
tumanduk lamun udani |
têlasana sanggamu ywa |
dening tanduk tan nindaki ||

59. Lwir tarbuka rupanipun |
bundhining rat anjajagi |
tan mantra mantrèng sarira |
purwaning amênggêl kawi |
kinayah kayuh bawamba |
ambuning rat ing saricik ||

60. Ing angga akarêm liwung |
ing pangiwa angênani |
tulatên namung panimpar |
tan wrin cacadên ing sami |
sanepaning pasang sewa |
sinawawa tan suwawi ||

61. Wiyanga wuyunging kalbu |
buhana tandha sabên ri |
rumaras ywan tan mangguha |
uguhing kidung tinampi |
nampingana mangka dadya |
dadya dawaning murwani ||

62. Nimpèni dadi sinamun |
namung dana tanpa mijil |
pinunjal tinunjêl suka |
suka ringa mênggêl kawi |
kawisesa budyadarma |
malangun dadine bumi ||

38 Asmaradana

1. Rahadyan sangêt gung kingkin |
miyarsa andikanira |
wasi Kawiswara kaot |
wus lami nèng Panêgaran |
ngêntèk piwulangira |
dhasar lantip sang abagus |
cakêp atampi piwulang ||

2. Saya têbih dhabar guling |
Gathak Gathuk eca ing tyas |
Kawiswara ngandika lon |
kulup ywa dadya tyasira |
ingsun tan pisan-pisan |

risi kanggenan sirèku |
amung supaya wuwuha ||

3. Kawruh utamining urip |
tumêkane ing dèlahan |
angidulla bènêr anggèr |
marang ing Salamêt arga |
kono ana satriya |
atmaja sri Majalangu |
nama Sèh Sêkardalima ||
4. Dhepok ing Salamêt wukir |
wus manjing agama Islam |
Sunan Têmbayat gurune |
sinêpuhan Jêng Suhunan |
Adi ing Kalijaga |
arang wong bisa katêmu |
yèn datan lawan nugraha ||
5. Mangkata sêdhêng kang wanci |
rahadyan angaras pada | saha aturira alon |
muhung pangèstu paduka |
kawula amung darma |
lumampah sangking pituduh |
tuhu tan darbe kuwasa ||
6. Wau mèsêm sang maharsi |
kulup ing pangèstuningwang |
Gathak Gathuk awotsinom |
kawula anyuwun barkah |
piningana kuwat |
(n)dhèrèkkên wayah pukulun |
angsala idin pandonga ||
7. Iya kênanng sun idèni |
muga kinuwatna ing Hyang |
rahadyan sampun lumèngsèr |
linggar sangking Panêgaran |
lajêng ing lampahira |
Gathak Gathuk tansèng pungkur |
wus ngancik sukuning arga ||
8. Sumawuring sari-sari |
ganda arum amrik ngambar |
gantya ingkang winiraos |
ing dhepok Salamêt arga |
masjid munggul katingal |
asri busananing gunung |
taru-tarunya tinata ||
9. Sasêkaran angubêngi |
toya wèning tinalangan |
pating sarèwèh iline |
mangungkang talaga dibya |
ngunguwung lirab-lirab |

Jilid 1 - Kaca : 129

wau panêmbahan gunung |
lênggah têtèping talaga ||

10. Ingadhêp abdi kakalih |
Ki Maklum lawan Ki Sabar |
Sèh Sêkar ngandika alon |
Sabar Maklum dènagêpah |
ing langgar rêsikana |
iki bakal ana tamu |
utama calon olia ||
11. Sabar Maklum mundur aglis |
ing langgar wus ginêlaran |
Sèh Sêkar gya kundur alon |
ngalela lênggah ing langgar |
rahadyan wus katingal |
ingawe sang wiku gupuh |
radyan anungkêmi pada ||
12. Pinangkul kinêmpit-kêmpit |
arum wijiling kang sabda |
slamêt satêkamu radèn |
mrêlokkên mring dhepokingwang |
bangêt sukaning driya |
radyan nêmbah saha matur |
pangèstu dalêm kang mulya ||
13. Sèh Sêkar ngandika malih |
kulup hywa sadaya-daya |
ing pangarah dipun sarèh |
mung ywa pègat ing paminta |
lumintu ingkang lampah |
yèn pinarêng wêktunipun |
bokmanawa katarima ||
14. Suhunan ing Bayat nguni |
sung carita marang ingwang |
eyangmu buyut kalane |
kumpulan lan wali sanga |
samyak babar sêsotya |
trusing ngaji pan akumpul |
aywa ana parêbutan ||
15. Kinarya gita ing kawi |
ing Giri Gajah ênggone |
tatkala agugunêman |
para wali sasanga |
ing Argapura (ng)gènnipun |
kadhaton ratu agama ||
16. Wali sadaya tinari |
dènnira Prabu Satmata |
Suhunan Benang tinaros |
myang Suhunan Kalijaga |
Suhunan Ngampèldênta |

Jilid 1 - Kaca : 130

- Suhunan Kudus tinantun |
kalawan Sèh Siti Jênar ||
17. Sèh Bênthong tumut tinari |
sarta Pangeran Palembang |
Panêmbahan Madurane |
aseba mring Giri Liman |
angling Prabu Satmata |
sukur pêpêg anakingsun |
sami limuta kaliman ||
18. Sadaya tunggala kapti |
sampun wontên kang sulaya |
arêmpêga kang wiraos |
sami ambabar sosotya |
sami miyak warana |
sampun wontên masang sêmu |
dèn anglela dèn tetela ||
19. Jêng Suhunan Benang angling |
ambabar kang pangawikan |
tegese sariraningong |
dat sipat apngaling Allah |
nyata ing kalbu amba |
Datollah kang amurbèku |
misesa ing dhèwèkira ||
20. Jêng Suhunan Adiluwih |
ambabar kang pangawikan |
têgêse sariraningong |
iya sadat jênêngamba |
iya jênênging purba |
iya Allah Sukma Subut |
jênêng urip lawan jagad ||
21. Jêng Suhunan Giri-wèsthi |
ambabar kang pangawikan |
têgêse sariraningong |
iman urip lan nugraha |
budi uriping Suksma |
urip sarta Allah iku |
mangkana ing kawruhamba ||
22. Jêng Suhunan Kudus angling |
ambabar kang pangawikan |
Roh wajib ing imaningong |
cahya mancur kadi surya |
mijil sangking prabawa |
amartani lampahipun |
anguripi ing sajagad ||
23. Panêmbahan Madura ngling |
ambabar kang pangawikan |
aran na kanugrahane |
kundhi Allah ta punika |

têgêse kundhi ika |
Nabi Allah jatipun |
jinatèn ing nama Allah ||

Jilid 1 - Kaca : 131

24. Pangeran Palembang angling |
ambabar kang pangawikan |
têgêse sariraningong |
têgêse Allah punika |
Allah ingkang amurba |
anguripi Mahaluhur |
amisesa purba dhawak ||
25. Prabu Satmata mangkya ngling |
ambabar kang pangawikan |
sami lan Allah purbane |
kang ngawruhi iya Allah |
kaping kalih nur badan |
kaping tiga rasul iku |
kaping pat Datollah ika ||
26. Sèh Siti Jênar mangkya ngling |
ambabar kang pangawikan |
asêmbah ing Allah ingong |
sujud rukuk padha Allah |
sêmbah sinêmbah Allah |
ingsun kang amurba iku |
kang misesa ingsun uga ||
27. Wali sadaya mangkya ngling |
Siti Jênar Kadariyah |
katêrasan iku linge |
Siti Jênar sigra ngucap |
adoha yèn bènêra |
ingkang pêrak iku êmbuh |
iki Allah supayaa ||
28. Prabu Satmata mangkya ngling |
iku jisim Siti Jênar |
Sèh Lêmah Bang mangkya linge |
raga jiwa dènmicara |
padesane dèntilar |
Allah kang anglela iku |
sakarsanipun wasesa ||
29. Wali sadaya samya ngling |
salah sira Siti Jênar |
dene angaku badanne |
Allah badan Siti Jênar |
tan langgêng anèng dunya |
Siti Jênar iku luput |
têmbe mangkè ngaku Suksma ||
30. Pan wontên lakone nguni |
sami ambabar sosotya |
sampun aling-aling kang wong |

sami amiyak warana |
aja na salah cipta |
kêna yèn warahên dudu |
anging panggah Siti Jênar ||

31. Prabu Satmata mangkya ngling |
Sèh Lêmah Bang kamanungsan |
sanak pakênira kabèh |
tan beda lan pakênira |
nanging sampun angela |
manawi dadi kalurung |
akèh wong kang anggêgampang ||
32. Kathah wong kang tanpa yêkti |
tanpa yun angguguruwa |
akèh kang (ng)gêgampang kang wong |
dene warta atimbalan |
sajatinipun wikan |
dadi tan arsa (ng)guguru |
awirang yèn ta takona ||
33. Sèh Molana samya prapti |
sakathahe Aji Cêmpa |
pinarêg ing masjid gêdhe |
mapan kantun wali sapta |
samya (m)babar sosotya |
tan prabeda kang rumuhun |
Siti Jênar ingandikan ||
34. Sèh Molana mangkya angling |
Siti Jênar nama tuwan |
Siti Jênar mangkya turre |
inggih Allah jênêngamba |
nora na Allah ika |
anging Siti Jênar iku |
sirna Jênar Allah ana ||
35. Molana Ngaribbi angling |
kapir dadi Siti Jênar |
Aji Cêmpa angling alon |
kapir danas Siti Jênar |
Islamipun indalah |
kapir danas wong puniku |
punika kapir sampurna ||
36. Molana Mahribi angling |
Suhunan (n)dawêg winêjang |
masjid dalêm suwung kabèh |
ana bêkti ana ora |
têmah ngrusak agama |
anggêgampang têmahipun |
kang salah (n)dawêg pinêdhang ||
37. Sèh Siti Jênar mangkya ngling |
(n)dawêg sampun kalayatan |

Jilid 1 - Kaca : 132

- lawang swarga mênga kabèh |
 Siti Jênar sinêrampat |
 dening kaum sakawan |
 Sèh Lêmah Bang sampun khukhum |
 pinêdhang tatas kang jangga ||
38. Titiga sabate sami |
 apan sêdya pinêjahan |
 samya prawira khukhume |
 titiga samya anêdya |
 anêbut Subkhanallah |
 wontên rare angon wêdhus |
 sigra amiyarsa warta ||
39. Siti Jênar wani mati |
 kasusra angaku Allah |
 punang rare angon age |
 lumayu asumbar-sumbar |
 amarêg mring ngayunan |
 wontên Allah kari iku |
 katungkul ya angon menda ||
40. Prabu Satmata mangkya ngling |
 rare iku kudu pêjah |
 khukhumêna aja suwe |
 sandhingêna Siti Jênar |
 angling Ki Siti Jênar |
 sandhingêna lawan ingsun |
 aywa adoh ingsun gawa ||
41. Ponang rare angling aris |
 sampun (n)dika kalayatan |
 rare cilik sru tangise |
 age tumuta pralaya |
 wus mênga lawang swarga |
 pinêdhang janggane sampun |
 mèsêm rare angèn menda ||
42. Jêng Suhunan Ratu Giri |
 nora kira Siti Jênar |
 maksih wutuh rêragane |
 tigang dina gilang-gilang |
 tumulya uluk salam |
 kantuna andika ratu |
 Siti Jênar nulya ilang ||
43. Tan kari sabatirèki |
 sadaya wus samya ilang |
 miwah rare angon mangke |
 datan kantun mèlu ilang |
 sadaya sampun sirna |
 gawok sakèh kang andulu |
 dhumatêng Sèh Siti Jênar ||
44. Tukurku kang wus kawijil |

Sèh Lêmah Bang wus anyata |
katon kandêl kumandêle |
nanging pilih kang abisa |
kadi Sèh Siti Jênar |
akèh mandhêg anèng catur |
pinêntog mundur plarasan ||

39 Durma

1. Lawan malih radèn sira kawruhana |
pan ana kawruh malih |
crita Wringin-sungsang |
wajibbe kawruhana |
anggitên dipun sayêkti |
sajroning manah | lah anggèr ngong jarwani ||
2. Wringin-sungsang wayahira tumaruna |
luhur tan ngawruhi |
panjêre satunggal |
tambenipun sêkawan |
pupusipun mung sawiji |
pange sakawan |
wohe rêtna-di luwih ||
3. Kulitira kang wringin kancana mulya |
daging kumala adi |
otote sosotya |
babalunge kalpika |
sungsume motyara luwih |
uwiting wrêksa |
iman wujud kang pasthi ||
4. Lan malihe kaki têngah kawruhana |
lalima kathahnèki |
ingkang anèng têngah |
aran pêksi-dewata |
anadene kang angapit |
pêksi sakawan |
iku wajib ngawruhi ||
5. Poma-poma anggèr sira kawruhana |
wastane kang waringin |
lan pancêre pisan |
lawan tambining ngêpang |
pupuse lan wohe ugi |
apa arannya |
wajib sira kawruhi ||
6. Lan malihe radèn sira kawruhana |
apa asalmu dhingin |
iku kawruhana |
asal sangking punapa |
miwah benjing lamun mati |
êndi (ng)gonnira |
lawan marganing pati ||

7. Lamun mati kang nyawa ngêndi marganya |
apa ta mêtù kuping | apan sukêr ika |
apa ta mêtù netra |
iku pasthi molèr kaki |
yèn mêtù sirah |
pasthi pêcah kang rêksi ||
8. Lamun mêtù ing êmbun-êmbunan radyan |
kang pasthi bolong kaki |
lamun mêtù grana |
yêktine jêmbêr uga |
lamun mêtù cangkêm najis |
lah ngêndi baya | margane lamun mati ||
9. Lamun mêtù ing jubur langkung najis ya |
yèn mêtù pusêr ugi |
pasthi bojot ika |
lah ngêndi ingkang marga |
lamun ing wulu kang margi |
lah iku mokal |
marga kalangkung rungsit ||
10. Lah ta radèn anggèr sira têtakona |
liyane marang mami |
kabèh takokêna |
purwa madya wasana |
takokna dipun patitis |
asraha badan |
ngaturna pati urip ||
11. Lamun mati apa ta ana ngakerat |
prênahe kerat ngêndi |
takokna dèn angsal |
aja angayawara |
dipun wêruh ing sajati |
basa ngakerat |
ênggon wong agung sisip ||
12. Anadene ênggone wong kang sampurna |
tan donya tan ing ngakir |
anèng Darussalam |
ênggon wong agung mulya |
iku gurokna sayêkti |
ing Darussalam |
iku suwarga êning ||
13. Têgêsipun kang Darussalam punika |
wujud mukal kang pasthi |
iku gurokêna |
kang aran wujud mukal |
yèn tan wêruha sayêkti |
angur si kopar | karuwan mati garing ||
14. Lah ta iku radèn sira gurokêna |
lah poma dipun olih |

Jilid 1 - Kaca : 134

kalamun olèha |
ing guru kang wawarah |
silêma jroning jaladri |
upamanira |
ywa tolèh anak rabi ||

15. Yèn pepeka ing wêjang guru kang pasal |
têmahan mati kapir |
nuli labuhana |
wêjange gurunira |
labuhan kawan prakawis |
aywa kawuntat |
tapa kawan prakawis ||

40 Pangkur

1. Dhingin kang ingaran tapa |
anarima sihing Hyang Suksma jati |
apa karsane Hyang Agung |
apan anut kewala |
anglir sarah anèng satêngahing laut |
apa karsaning parentah |
kawula têka nglakoni ||
2. Ping pindho ingaran tapa |
gêniara iku dipun lakoni |
anadene artinipun |
malêbu ing dahana |
yèn kabrangas ing ujar iku dèn têtuh |
yèn dènucap ing têtangga |
mapan tan nêdya gumingsir ||
3. Kaping tiga banyuara |
têgêsipun punika tapa ngèli |
mapan anut ing pitutur |
rêmbuge pawong sanak |
lan nasabi ing wong kawiranganipun |
iku laku kang utama |
wong awas ing Suksma jati ||
4. Kalawan kaping patira |
tapa ngluwat amêndhêm jroning siti |
iya iku têtêgêsipun |
aja ngatokkên uga |
ing bêcike awake dhewe puniku |
miwah lawan lakunira |
pêndhêmên dipun arêmit ||
5. Kalamun ta malihira |
dipun andhapasor sarèh ing budi |
dèn kalah ing parapadu |
utamakna ing lampah |
iya iku wong bêkti marang Hyang Agung |
iku aranne wong lanang |

Jilid 1 - Kaca : 135

iya wong mênang prang sabil ||

6. Iku ganjaraning benjang |
cinacadhang manggon ing sawarga-di |
ingkang dahat adiluhung |
kang aran Darussalam |
sarwa muwah adi-adi sakalangkung |
pan sampun karsaning Allah |
kang duwe wong aprang sabil ||
7. Wong aprang sabil punika |
nora lawan si kopar lan si kapir |
sajroning jajamu iku | ana prang Bratayuda |
luwih rame ayuda pupuh-pinupuh |
iya lawan dhèwèkira |
iku jatine prang sabil ||
8. Sampune amênang aprang |
nuli ngancik ing nagri Maèspati |
amboyong Kêncanawungu |
nuli jumênêng nata |
aparentah sakathahe para ratu |
datan ana kang amalang |
supami jumênêng aji ||
9. Iku poma alah poma |
aywa mamang manahira sayêkti |
poma sêtyanana iku |
ujar kang dhingin uga |
dèn prawira anganggit sajroning kalbu |
iku laku kang utama |
tan ana ingkang nyamèni ||
10. Lawan malih atakona |
sampurnane ing niat lawan takbir |
miwah sahadat puniku |
kalawan yèn sakarat |
poma radèn puniku ta dipun antuk |
lawan sampurnaning pêjah |
takokna dipun patitis ||
11. Pan lilima kathahira |
gurokêna iku dipun mangêrti |
iku sampurnaning kawruh |
poma ta dipun angsal |
iya iku sira gurokêna kulup |
yèn tan amuruk mangkana |
dudu gurumu sayêkti ||
12. Yèn sira ayun uninga |
bumi pitu lah radèn sun jarwani |
kang dhingin bumi rannipun |
ingaran bumi rêtna |
kaping pindho ingaranan bumi kalbu |

Jilid 1 - Kaca : 136

bumi jantung kaping tiga |
pan kaping pat bumi budi ||

13. Lawan kaping limanira |
ingaranan bumi jinêm sayêkti |
lawan kaping nênmipun |
ingaran bumi suksma |
ping pitune bumi rahsa arannipun |
iku wajib kawruhana |
têgêse sawiji-wiji ||
14. Ingkang aran bumi rêtna |
têgêsipun dhadhanira pribadi |
bumining manungsa luhung |
iku gêdhong kang mulya |
ingaranan astananing Islam iku |
lawan kaping kalihira |
bumi kalbu dènwastani ||
15. Bumi kalbu têgêsira |
astanane ing iman kang sajati |
kaping têlu bumi jantung |
iku ta ingaranan |
astanane anênggih sakèhing kawruh |
lan malih kaping patira |
ingaranan bumi budi ||
16. Bumi budi têgêsira |
astanane ing puji lawan dhikir |
lawan kaping limanipun |
bumi jinêm têgêsnya |
ingaranan astanane sih satuhu |
lawan kaping nêmmè ika |
bumi suksma dèn arani ||
17. Utawi kang bumi suksma |
iya iku astanane ing ngèlmi |
nênggih kaping pitunipun |
ingaran bumi rahsa |
bumi rahsa apan iya têgêsipun |
astananing ing paningal |
asmaradana gumanti ||

41 Asmaradana

1. Radèn kawruhana malih |
prakara kang langit sapta |
ana ing sira dununge |
poma-poma dipunpirsa |
langit kang ana sira |
mara ngong jarwani kulup |
dèn bêcik pidhangêtira ||
2. Dhingin langit roh-jasmani |
dene langit ping kalihnya |
langit roh-nabadi ranne |

roh-napsani kaping tiga |
dene langit kaping pat |
roh-rokani wastanipun |
dene langit kaping lima ||

Jilid 1 - Kaca : 137

3. Ingaranan roh-nurani |
langit kaping nêmmè ika |
roh-rabani ing wastane |
langit kaping pitu ika |
roh-kapi wastanira |
anênggih ing têngêsipun |
langit roh satunggal-tunggal ||
4. Têngêse langit jasmani |
tinitahakên ing Allah |
amêpêki ing uripe |
ana ing jasat sadaya |
langit roh-nabadi ka |
amêpêki uripipun |
salire badan sadaya ||
5. Ingang langit roh-napsani |
amêpêki ingkang karsa |
karêpe badanne kabèh |
langit roh-rokani uga |
mêpêki ngèlmunira |
sakèhe badan sadarum |
langit roh-nurani ika ||
6. Amêpêki cahyanèki |
sakèhe badan sadaya |
langit roh rabani radèn |
amêpêki adhêpira |
ingkang badan sadaya |
lan langit roh-kapi iku |
pan pêpak pasrahing badan ||

42 Mijil

1. Baya pantês pinupuha mijil |
ingkang winiraos |
kanugrahan lawan nugrahane |
lawan sapa ingkang nugrahani |
nugraha sayêkti |
mungguh ing Hyang Agung ||
2. Kanugrahan mungguh ing sirèki |
nugraha Hyang Manon |
anglir bêdhug tinabuh snepane |
tetabuhe nugraha sayêkti |
unine sayêkti |
nugrahan rannipun ||
3. Anadene kang narima ugi |
sihira Hyang Manon |
pan puniku janma ingkang luwèh |

kang narima sihira Hyang Widdhi |
saobahe ugi |
nugrahan puniku ||

4. Solah tingkah muna-muni iki |
nugrahan Hyang Manon |
ganda swara miwah paningale |
panarimèng dadiya sawiji |
dadi wong linuwih |
benjang lamun lampus ||
5. Dene iya wawadhahing ngèlmi |
pirsakna sayêktos |
ngèlmu iku aja akèh-akèh |
yèn rinicik dadi nora bêcik |
yèn layar ing pati |
aja kèh kadulu ||
6. Aja kalingan ningal-ningali |
kang abangsa êroh |
roh-ilapi nênggih ling-alinge |
kang apêtêng wadhag kang jasmani |
pan iku sayêkti |
panasaran tuhu ||
7. Lah ta iku dèdalane benjing |
kang kasasar kang wong |
lanum nora bisa panuksmane |
yèn wis bisa nuksma wujud siji |
wujudira ugi |
wujuding Hyang Agung ||
8. Iku ingaranan wadhah ngèlmi |
wujudmu sayêktos |
pan ingakên Dattolah jatine |
wulunira wuluning Hyang Widdhi |
kulitmu sayêkti |
kulite Hyang Agung ||
9. Sungsum balung otot daging gêtih |
kagungan Hyang Manon |
samubarang jroning badan kiye |
iya iku sangking Hyang kang Luwih |
apan iku ugi |
wawadhahing ngèlmu ||
10. Iya ngèlmu ingkang dèn wadhahi |
pan adi Hyang Manon |
poma iku wêkasingsun anggèr |
dèn agêmi lawan dèn nastiti |
têgêsipun gêmi |
dèn aja kawêtu ||
11. Lan malihe têgêse nastiti |
saprentah Hyang Manon |

Jilid 1 - Kaca : 138

- dèn waspada sak ngèlmu-ngèlmune |
dipun têtus lair lawan batin |
ywa sok padu ngèlmi |
lan wong liya kulup ||
12. Yèn tan wêruh ngèlmune Hyang Widdhi |
kathah winiraos |
upamine kali akèh-akèh |
kali gêdhe lawan kali cilik |
karsane pan sami |
jêbul samodra gung ||
13. Sasênênge samya golèk margi |
ana ngetan ngulon |
ngidul ngalor sasênêng-sênênge |
dene karêp jêbul ing jaladri |
ywa maido ngèlmi |
tan ana kang luput ||
14. Ywa kawongan santri gundhul kaki |
sok pradondi padon |
ingkang bènêr sapa (m)bènêrake |
sisip sapa nisipakên kaki |
aniruwa ugi |
mundhak apa iku ||
15. Santri gundhul kang samya pradondi |
kang kawongan êndhog |
ingkang putih amung (n)jaba bae |
ingkang (n)jêro apan warni abrit |
lir kukila paksi |
tinon cilam-cilum ||
16. Agung gawe pan asaba warih |
lamun ana kodhok |
pan minangsa iku wawatêke |
puluh putih lir kuntul kang pêksi |
nyandhang sarwa putih |
yèn tinon amulus ||
17. Pakanane langkung (n)jêjêmbêri |
radèn wêkasingong |
mung puniku tampanana kabèh |
ngèlmuningong anggèr sampun ngênting |
nanging ingong mêling |
marang sira kulup ||
18. Wêkasingong mung kari sawiji |
poma dèn kalakon |
aja ajubriya sira radèn |
lan sumêngah aja anglakoni |
lah dèn ngati-yati |
ywa kasupèn kulup ||
19. Anadene têngêsipun kibir |

Jilid 1 - Kaca : 139

masthèkakên kang wong |
ala bêcik kapasthi anane |
kang sumêngah têngêse sayêkti |
(m)bêcikakên dhiri |
sabudine punggung ||

20. Kacarita wit sowan sang pêkik |
ngantya wêktu Suboh |
datan ebah sangking ing ngarsane |
sang sèh luhung angandika aris |
kulup kang kawijil |
kabèh tuturingsun ||
21. Nambahana ing kawruhmu kaki |
lawan wêkasingong |
sira banjur mangulona radèn |
gunung Sawal ana maharêsi |
pan sadulur mami |
tur kaprênah sêpuh ||
22. Nora arsa manut sarengating |
(n)Jêng Nabi kinaot |
isih kukuh ngukuhi Budane |
lamun ana kang ngasorkên maring |
ing kadibyanèki |
dhandhang suka anut ||

43. Dhandhanggula

1. Aran Wasi Narawita kaki |
hya sumêlang ingsun jangkung sira |
lah uwis mangkata radèn |
Sèh Sêkar wusing atus |
pangandika datan kaèksi |
mung kantun sabatira |
ki Sabar ki Maklum |
Rahadyan kantun anggana |
ngandika ris nêdha kaki salah siji |
andika antêrêna ||
2. Kaki Sabar ingkang tédah margi |
anèng ngarsa tan rêkasèng lampah |
Sèh Sêkardlima kramate |
lêpas ing lampahipun |
wus angancik ing Sawal wukir |
rahadyan angandika |
bangêt tarimèngsun |
ki Sabar sira wangsula |
Gathak Gathuk kariya ngandhaping wukir |
ingsun mungguh priyangga ||
3. Wus uminggah radèn Jayèngrêsmi |
Rêsi Narawita datan samar |
lamun dhatêngan wiyose |
janma nung dibya ngèlmu |
wasi Nara umapak aglis |

rahadyan ginunturan |
sela datan surut |
sarira asrah ing Suksma |
praptèng arga mandhêg ing sela matindhah |
lir undhaking ancala ||

Jilid 1 - Kaca : 140

4. Ing ancala wus kongkal katitih |
sigra jumênêng lambunging arga |
ki Ajar sangsaya tyase |
mojar Hyang gurunipun |
sang alaba punapa kardi |
dhatêng wukir patapan |
rahadyan lingipun |
iya pakoning Pangeran |
karyaningsun Ki Ajar marang sirèku |
amardi akon Islam ||
5. Lah Islama Ki Ajar dèn aglis |
myang pangandhêg miwah ta ing dhadhang |
kuncara mangulu kabèh |
ingindhah gurunipun |
èsmu bangga dènnira angling |
emane ingsun Islam |
yèn tan kasor kawruh |
myang kadi ing kasantikan |
sigra ngambil kang tigan anulya prapti |
tinumpuk anèng ngarsa ||
6. Ing ngarsane rahadyan ngambili |
kang nèng ngisor prandene tan tiba |
kang ana ing luhur dhewe |
Ki Ajar sigra nambut |
kang cupumas pan isi warih |
ginantung anèng wiyat |
rahadyan anêmbung |
ing jungkat anulya pasah |
mawut kèri toyane datan tumitis |
Ki Ajar karepotan ||
7. Kyai Ajar kèthunira aglis |
inguncalakên dhatêng ngawiyat |
lir paksi krêndha ibêre |
rahadyan sigra wau |
ngracut kaosira anuli |
nguncalakên ngawiyat |
anitihi kèthu |
prabawa wus katitihan |
dyan Ki Ajar lumumpat sarwi sêmadi |
andunung ronning pisang ||
8. Lagi arsa wau dèntitih |
sang abagus wus ana ing kana |
jumênêng anèng pupuse |
Ki Ajar sigra wangsul |
nulya ngobong mêrunirèki |

mubal ingkang dahana |
Ki Ajar umangsuk |
rahadyan wus anèng kana |
andhingini jumênêng madyaning gêni |
Ki Ajar karepotan ||

9. Kaputêran saisining wukir |
amung gênthu kakêlèng kêncana |
nyanane tan wruh prênahe |
rahadyan pan wus ayun |
pan sarira durgamaning sih |
cipta anglêbur gênthu |
rêmêk anggalêpung |
rahadyan angling mring ajar |
wutuhêna brahalamu kabèh iki |
Ki Ajar datan bisa ||
10. Kyai Ajar kewuhan ing ati |
dadya atêmbung dhatêng rahadyan |
lah mara wutuhna age |
arca agêntha iku |
radyan sigra nanêdhèng Widdhi |
katarima kang donga |
arca sampun wutuh |
rahadyan akon Islama |
lingira Jar yèn uripêna wong mati |
sun idhêp ujarira ||
11. Lamun sira wus nyata sayêkti |
ngilangêna padhang lawan wulan |
kang mati uripna age |
yèn tan gêsang kang lampus |
sakathahe sabdanirèki |
yêkti ingsun lênggana |
tan arsa umanut |
rahadyan nulya tumêdhak |
amarani kang mati nulya kapanggih |
angling kinèn uripa ||
12. Lah uripa sira ingkang mati |
iya pakone Hyang Mahamulya |
têka maksih mujung bae |
rahadyan malih muwus |
lah tangiya karsaning Widdhi |
sarta lan pakoningwang |
jênggèlèk alungguh |
urip tan lêngganèng karsa |
mring rahadyan mring Ki Ajar nagih janji |
aris kang pangandika ||
13. Asêlamma Ki Ajar tan angling |
kalingsêman lajêng sinung lara |
lumpuh (n)dumuk durakane |
nuhun apuranipun |
mring rahadyan nuwun jêjampi |

Jilid 1 - Kaca : 141

rahadyan angandika |
Islam tambanipun |
angucapêna Sahadat |
Kyai Ajar tan suwala anampèni |
Sadat anulya mingkrat ||

14. Samengkrade ri sang maharêsi |
kukuwunge nêlahi saarga |
sumunar katon tejane |
sru ascaryaning kalbu |
ngunguning tyas datan winarni |
tumurun sangking arga |
panggya Gathak Gathuk |
gupuh matur ing rahadyan |
kadipundi dene ngantos kalih ratri |
tyas amba kêlap-kêlap ||
15. Radyan mèsêm sarwi awawarti |
ungguling prang sang rêsi kasoran |
ngantya anon ing tejane |
Thak Gathuk manthuk-manthuk |
sukaning tyas sukur ing Widdhi |
kagyat sang ungguling prang |
aningali gunung |
ing Carême sukunira |
langkung pringga rahadyan tandya lumaris |
lêpas ing lampahira ||
16. Langkung rumpil ing marga grêng ngori |
kumbang-kumbang ngarasing wulusan |
sumêrang ngiring wukire |
êngêt kantêping kalbu |
maring kadang ingkang lunga nis |
nulya manggih talaga |
toyanya sumunu |
kinubêng ing kayu lata |
langkung kathah wowohan ingkang sarwa-di |
anêdhêng uwohira ||

13 Dumugi ing rêdi Cêrme pinanggih Rêsi Singgunkara ingkang mêdharakên bab: "1. Wariga-gêmêt, awon saening dintên miturut Wuku 30; 2. Petang Nagajatingarang kangge tiyang ngalih griya. Lampahipun kalajêngakên dumugi rêdi Tampomas, pinanggih Sèh Trênggana dalah semahipun wasta Sitarêsmi lan anakipun èstri wasta Ni Ruhkanti, winulang ngèlmi kasidan kanthi wangsalan. Botên dangu Sèh Trênggana muksa. R. Jayèngrêsmi suka piwulang dhatêng Ruhkanti bab Martabat-pitu. Ni Ruhkanti kapundhut garwa Sultan Cêrbon lajêng kaboyong dalah ibunipun. Jayèngrêsmi nglajêngakên lampah. ...
kaca 142-165

Jilid 1 - Kaca : 142

17. Lir nambrama ingkang lagya prapti |
sung usada mring sang jayaning prang |
Gathuk ngaturakên wohe |
kêpêl gandanya arum |

- nanging radyan tan arsa bukti |
 tansah ginanda-ganda |
 sêngsêming tyas (n)dulu |
 talaga kinêpung arga |
 madyèng tlaga wontên ardi alit-alit |
 sapta samya gêngira ||
18. Wêning tlaga kasorot Hyang Rawi |
 gêbyar-gêbyar wayangan saptarga |
 mawarna-warna warnine |
 rawe-rawe amanglung |
 anèng ranu kadya sinoming |
 dyah adi pinangantyan |
 angarompyoh sêmu | gumêriting ampèl dènta |
 katêmpuhing samirana lir panjriting |
 dyah nêmbè katêrassan ||
19. Lajèng minggah Radèn Jayèngrêsmi |
 myat patapan sapucaking arga |
 pala pelak asri tinon |
 sinalisir rum-arum |
 sinarojèng kayu teja-di |
 ingapit parijatha |
 anjrah anèng ngayun |
 panggunge munggul katingal |
 sru kasmaran rahadyan duk aningali |
 sinêrang dènnya mangsah ||
20. Nènggih ingkang martapa ing wukir |
 apaparab Wasi Singgunkara |
 atmaja ri sang pamase |
 bêdhahing Majalangu |
 numpang palwa ngambang jaladri |
 kèndêl ing palabuhan |
 Cirêbon gya laju |
 tutruka nèng Cêrme arga |
 sakalangkung nglangkungi tapanirèki |
 rahadyan duk uninga ||
21. Mring sang tapa kêsêl sayah urip |
 lupa cape ilang tan karasa |
 tumamèng marang ngarsane |
 sang wiku manggung minggu |
 Jayèngrêsmi matur mamanis |
 dhuh sang kulinèng tapa |
 kang dahat manêngkung |
 dene sung prabawanira |
 angramati mring dasih kang kawlasasih |
 nir ing tyas ingkang murka ||
22. Malah-malah sudira ing tapi |
 sru kapengin kadiya paduka |
 têka wingit pasêmone |
 nêtêpi puja nung kung |
 ulun èngêt ing guru mami |

Sèh Sêkardlima arga |
Slamêt dhepokipun |
Singgunkara api kagyat |
angandika iya tan sira pribadi |
kang prapta ngarsaningwang ||

23. Padha olih sabarangarsèki |
kêna barang kang padha sinêdya |
nanging iya sapangkate |
eh kulup ingsuntutur |
ananingsun martapèng wukir |
sang rêsi sigra ngandhar |
lalampahanipun |
ing purwa têkèng wasana |
radèn matur mênggah kawaspadan lair |
piridanipun etang ||

Jilid 1 - Kaca : 143

24. Maharêsi angandika aris |
iku kulup mirid saka etang |
wuku têlungpuluh kèhe |
Warigagêmêt tamtu |
ala bêcik uwus kapasthi |
ing dalêm sapta dina |
tampane kang wuku |
ri Dite sèrèn tinampan |
kawit Sinta Watugunung kang mungkasi |
lah kaki kawruhana ||

25. Dite Paing Sinta amurwani |
barang karya bêcik tur raharja |
Soma Pon ayu bêcike |
babêdhat ambuburu |
olèh buron kang dera amrih |
Anggara Wage ala |
lulungan tan arju |
kawêlèh ana ing paran |
lola kaelangan guru ingkang bêcik |
masah wêlah ing sawah ||

26. Buda Kliwon rahayu utami |
alulungan salamêt saparan |
Rêspati Manis watêkke |
ala kalawan ayu |
(n)jampènana mata kang sakit |
sayêkti aglis waras |
suwitaa iku |
bisa kandêl kinasiyan |
Sukra Paing ala nanging ingkang olih |
amamasanga pikat ||

27. Tumpak Êpon ala ingkang kardi |
ywa lulungan katadhahan kala |
Sinta sèrèn gya tinampèn |
Landêp Dite Wageku |
atur tèmên langkung prayogi |

ngupayaa wanita |
sayêkti glis antuk |
Soma Kaliwon raharja |
babêdhaga aglis olèh tur agampil |
karya sumur bak toya ||

28. (ng)Gara Manis ala ayu nanging |
karya sumur drês wêdaling toya |
lulungana tan asuwe |
(n)tuk rijêki nèng dlanggung |
Buda Paing awon sakalir |
karya ywa lunga-lunga |
nanging karya susup |
jala jaring kang prayoga |
Rêspati Pon ing sabarang kardi bêcik |
karya sumur bak toya ||
29. Sukra Wage rahayu sakalir |
amasanga pêlantih piluwang |
aglis antuk buburone |
Tumpak Kaliwonnipun |
ala aja lulungan kaki |
Landêp sèrèn tinampan |
Wukir Dite Madu |
rahayu ta ngunggahêna |
pari marang lumbung iku luwih bêcik |
Soma Paing raharja ||
30. Barang karya ingkang luwih bêcik |
karya sumur kêbak toyanira |
Anggara Pon baranggawe |
abêcik tur rahayu |
lulungana manggih rijêki |
ing marga tan pantara |
Buda Wage ayu |
sabarang karya prayoga |
Rêspatine Kaliwon rahayu ugi |
lulungana kapanggya ||
31. Kêkasihe lamun rare lair |
têka ana sandhang panganira |
Sukra Lêgi prayogane |
mêmarangana ayu |
ing têngêse amêmarangi |
pikir yun bêbesanan |
Tumpak Paingipun |
ala aja lunga-lunga |
katadhahan ing kala kalawan manggih |
kurda-kurda nèng paran ||
32. Nanging rare lair aprayogi |
Wukir sèrèn Kurantil kang tampa |
Dite Pon sabaranggawe |
ala nanging kang ayu |

Jilid 1 - Kaca : 144

angupaya wadon glis olih |
ing Soma Wage ala |
sabarang karyèku |
lulungan tan têng paran |
nanging ambêbêdhat ambuburu bêcik |
Anggara Kliwon ala ||

33. Alulungan katrapan gung sakit |
myang sabarangkarya tiba lara |
Buda Nis rahayu rêtès |
barang karya panuju |
angupaya sandhang myang bukti |
aglis antuk tur gampang |
panuju ing kayun | ing Rêspati Paing ala |
pangadhanganing satru anêrang pati |
poma aywa lulungan ||
34. Ing Sukra Pon apan ala ugi |
aywa lungan yêkti manggih kala |
lan kalaran nêng paranne |
Tumpak Wage rahayu |
amisaya iwak prayogi |
mamarangana bagya |
barangkarya tulus |
Kurantil sèrèn tinampèn |
wuku Tolu Dite Kaliwon marêngi |
ala aja lulungan ||
35. Nandur pala-brungkah tulus bêcik |
Soma Manis rahayu nandura |
pala-brungkah dadi wohe |
Anggara Paing iku |
barangkarya datan prayogi |
turuning taragnyana |
tuju miwah têluh |
ngadhang aywa lunga-lunga |
Buda Êpon rahayu sabarang kardi |
Rêspati Wage bagya ||
36. Mumundhuta padha suka sami |
lan salamêt ana ing dadalan |
gantya Sukra Kaliwonne |
rahayu tuhu tulus |
ingkang urip ing Tumpak Lêgi |
rahayu nambanana |
sakit bisa mantun |
kalawan pitulunging Hyang |
mangkya wuku Tolu sèrèn dèntampani |
Gumbrêg kadangnya mudha ||

Jilid 1 - Kaca : 145

44. Sinom

1. Gumbrêg Dite Paing ala |
barangkarya tan prayogi |
lunga kasêngkalèng paran |
Soma Êpon ala ugi |

ringkêl gulu sapalih |
lungan kalaran nêng purug |
Anggara Wage ala |
nanging tuku iwèn bêcik |
lan nambani wong edan pan bisa waras ||

2. Buda Kaliwon raharja |
mamarangana prayogi |
padha suka sugih sanak |
ing ari Rêspati Manis |
rahayu tur sayêkti |
sabarang karyane èstu |
lêlungan slamêt paran |
Sukra Paing barang kardi |
apan bêcik lulungan suka nêng paran ||
3. Tumpak Êpone raharja |
sabarang karya utami |
rijêki apan tumêka |
bukti dhatêng amimbuhi |
Gumbrêg sèrèn tinampi |
Wrigalit Dite Wageku |
ala nanging (m)bêbêdhat |
bêburu antuk kang pinrih |
Soma Kliwon rahayu amumundhuta ||
4. Padha suka ing paturan |
(m)bubrah omah mêt guruning |
omah apan bêcik uga |
(ng)Gara Nis rahayu kardi |
sumur akêbak warih |
ing Buda Paing rahayu |
barangkarya prayoga |
bukti dhatêng wanti-wanti |
padha suka ing Rêspati Pon pan ala ||
5. Ywa lunga lan aja lena |
pangadhangan satru sêkti |
ing Sukra Wage raharja |
salamêt kapanggih urip |
alulunganna bêcik |
Tumpak Kliwon ala ayu |
nanging lêkasa tarak |
olèh cahya anêlahi |
lan sabarang karêp sayêkti katêkan ||
6. Wriga-lit sèrèn tinampan |
Wariga-gung Dite Lêgi |
rahayu karya tumbal |
susuwuk ama sakalir |
karya susuk prayogi |
miwah karya tumbakipun |
Soma Paing raharja |
mumundhut suka lêstari |

anèng paran angguntur wisma prayoga ||

7. Anggara Êpon raharja |
amasanga sisirêping |
ing sakèhing wisa-wisa |
lan sakèhing maling sêkti |
tan tumamèng sirèki |
karya tumbal apikantuk |
Buda Wage raharja |
akaryaa sumur bêcik |
lan sabarang karya iku bêcik uga ||
8. Ing Rêspati Kliwon ala |
pangadhanging satru sêkti |
dèn prayitna aywa lena |
Sukra Nis rahayu yêkti |
sabarang akrya bêcik |
lulungan suka ing puruk |
Tumpak Paing raharja |
prayogi suwita maring |
ing wong agung antuk asih myang kawiryan ||
9. Wrigagung sèrèn tinampan |
ingkang wuku Julungwangi |
Dite Pon ala sabarang |
-karya aja lungan kaki |
Soma Wage basuki |
dum-duman dunya pakantuk |
palane kinèdhêpan |
Anggara Kliwon tan bêcik |
aja lunga kasangkala gring nèng dalan ||
10. Sabarang kang padha nyawa |
iku dadi sangkalèki |
Buda Nis bêcik nandura |
pisang palakirna dadi |
myang rangkat iku bêcik |
Rêspati Paing rahayu |
masang tumbal wurungan |
karya wêlah iku bêcik |
Sukra Êpon rahayu sasolahira ||
11. Lungaa nanagih utang |
tan asuwe nuli olih |
kang katêkan padha suka |
Tumpak Wage tan prayogi |
barang karya tan bêcik |
uwas-pangantèn rannipun |
sèrèn kang julungsêkar |
wuku Sungsang ingkang tampi |
Dite Kliwon ala aja alulungan ||
12. Kalaran ana ing marga |
nèng paran amanggih isin |
Soma Manis gawe tumbal |

Jilid 1 - Kaca : 146

-ling omah lan sabin bêcik |
tuna kang mrih tan bêcik |
nyanjataa mèt mina |
ringkêling buron sakalir |
Buda Êpon rahayu sabarang karya ||

13. Lulunganna sukèng paran |
Rêspati Wage prayogi |
arangkatta bêcik uga |
sanake pracaya sami |
Sukra Kaliwon bêcik |
yèn rare lair puniku |
ana rijêkinira |
Tumpak Lêgi tan prayogi |
luwih ala alaning kang barangkarya ||

14. Sungsang sèrèn tinampènan |
Galungan ing Dite Paing |
ala ing sabarangkarya |
nanging pasang tutumballing |
wurunging sirêp bêcik |
Soma Êpon ambuburu |
olèh buron akathah |
Anggara Wage maringi |
marang pêkir bêcik ing pandonganira ||

15. Buda Kaliwon raharja |
lêkas tarak antuk idi |
arangkatta bêcik uga |
Rêspati Nis ala bêcik |
lungan datan prayogi |
kasêngkala nèng dêlanggung |
ngunggahna pantun marang |
ing lumbung ingkang prayogi |
Sukra Paing luwih bêcik tur utama ||

16. Lulunganna sukèng paran |
barang karêpira olih |
Tumpak Êpon ngulatana |
wong minggat tan suwe panggih |
Galungan wus tinampi |
Kuningan Dite Wageku |
rahayu udan êmas |
lamun ana rare lair |
asugiyana tur wruh marang ing kêkadang ||

Jilid 1 - Kaca : 144

17. Soma Kaliwon raharja |
anambanana wong elik |
dadi atut apês kuwat |
ngupaya pangan prayogi |
(ng)Gara Nis nagih olih |
Buda Paing ngupayèku |
wong minggat aglis panggya |
Rêspati Pon ala yêkti |

18. Keringan yèn ana aprang |
liyèku kabèh tan bécik |
Tumpak Kaliwon raharja |
nagiha utang pakolih |
Kuningan wis tinampi |
Langkir Dite Nis rahayu |
nanandura sabarang |
bisa bukti uwohnèki |
Soma Paing rahayu yèn ana bocah ||
19. Lair ana rijêkinya |
lungan rijêki (n)dhatêngi |
Anggara Êpon raharja |
lungan rijêkine nganti |
lan ingadhangan bukti |
lare lair apikantuk |
ana sandhange benjang |
ing Buda Wage basuki |
alêkassa tarak antuk cahya mulya ||
20. Antuk idi katarima |
Rêspati Kliwon basuki |
ngurit wiji lêkassana |
bécik myang tulus ing wuri |
Sukra Manis basuki |
mamarangana pakantuk |
anandur pala bungkrah |
Tumpak Painge basuki |
padha suka bungah amamarangana ||
21. Langkir sinèrènkên marang |
Mandhasiya ingkang tampi |
Dite Êpon ala aywa |
kelangan iku marêngi |
kèh satru angadhangi |
Soma Wagene rahayu |
gawe wisaya mina |
jala sèsèr jaring slundhit |
miwah krakat iku watêke sêrêppan ||
22. Anggara Kaliwon ala |
pangadhangan satru sêkti |
dèn prayitna aja lunga |
Budane Manis prayogi |
mêmundhut padha olih |
(ng)guntura omah rahayu |
Rêspati Paing karya |
mumundhuta padha olih |
Sukra Êpon rahayu karya bêndungan ||
23. Bisa pêpêt kaduluran |
Êsri lan pasanjan bécik |
Tumpake Wage kaliwat |

bêcik kukuh dènajrihi |
marangana pan bêcik |
padha suka ing tyassipun |
yèn atintrim mungsuhnya |
Mandhasiyane gumanti |
Julungpujud Dite Kaliwon raharja ||

24. Gawe pawong mitra lawan |
(ng)guguru bêcik lan asih |
Soma Manisse raharja |
ngupaya istri glis olih |
(ng)Gara Paing basuki |
lungen na rijêkinipun |
padha ngadhang tur suka |
barangkarya antuk bukti |
Buda Êpon raharja sabarangkarya ||
25. Rêspatine Wage ala |
barang karya tan prayogi |
aja lunga nêmu kala |
Sukra Kaliwon tan bêcik |
sabarang sêdyanèki |
lulungan ala kalangkung |
Tumpak Lêgi raharja |
angunggahna pari maring |
lumbung bêrkat Julungpujut sèrèn marang ||
26. Pahang Dite Paing ala |
aja lungan yèn nglampahi |
lungan katiban ing tangan |
Soma Êpon ala ugi |
ywa lulungan sirèki |
Anggara Wage winuwus |
ala ywa lunga-lunga |
kalaran nèng papan yèkti |
Buda Kliwon raharja sabarangkarya ||
27. Awiwit sawah prayoga |
Rêspati Manis basuki |
ngupayaa pêksi gangsar |
Sukra Painge kaluwih |
ala ywa lungan pêsthi |
ana ing marga tinêluh |
nging bêcik (ng)guntur omah |
Tumpake Êpon basuki |
nambanana ing wong lara dadi waras ||
28. Pahang sèrèn wus tinampan |
Kruwêlut Dite Wage-ki |
uwas-pangantèn ing paran |
nanging masang tutumballing |
wurungan blai bêcik |
Soma Kaliwon raharja |
mamarangana yogya |
mêtu dunya-palanèki |

Jilid 1 - Kaca : 148

(ng)Gara Manis ala aja lunga-lunga ||

29. Kalaran agêng tinêmah |
Buda Paing ala ugi |
sadina ywa lunga-lunga |
Rêspati Êpon basuki |
mumundhut suka olih |
angguntur omah sarêju |
Sukra Wage masanga |
tumbal wurungan abêcik |
tan tumêka kang samya asêdya ala ||
30. Tumpak Kaliwonne ala |
nanging gawe wêlah bêcik |
banjur age pinasanga |
Kruwêlut sèrèn tinampi |
Marakèh Dite Lêgi |
rahayu yogya nanandur |
pala kalawan bungkrah |
Soma Paing ayu ugi |
barangkarya (ng)guntura omah prayoga ||
31. Anggara Pon aja lunga |
nèng paran kataman sakit |
Buda Wagene raharja |
sabarang karyane bêcik |
mung lungan ala yêkti |
uring-uringên nèng purug |
Rêspati Kliwon arja |
mumundhuta suka olih |
nambanana wong lara anulya waras ||
32. Sukra Lêgi kang prayoga |
masanga barang-piranti |
gajêg luwang sèsèr jala |
sapanunggalane bêcik |
Tumpak Paing basuki |
lulungan slamêt nèng pruug |
Marakèh sèrèn marang |
wuku Tambir ingkang tampi |
Dite Êpon ala aja lunga-lunga ||
33. Manggih kala wêwatêgnya |
Somane Wage basuki |
lulungan na bêtjanira |
rawuh ing sadina mangkin |
(ng)Gara Kasih basuki |
nandura pala-gumantung |
andadi uwohira |
Buda Nis ala ywa nganti |
lunga tinut wingking sagunging lêlara ||
34. Rêspati Paing raharja |
lêkas ngurit gadhu bêcik |
Sukra pon rahayu lungan |

sinung pêpak rijêkining |
Tumpak Wage utami |
purnama siddhi rannipun |
barang karya prayoga |
wuku Tambir sèrèn maring |
Madhankungan Dite Kaliwon atampa ||

Jilid 1 - Kaca : 149

35. Masanga tumbal wurungan |
sisirêp datan prayogi |
kang samya asêdya ala |
Soma Nis rahayu yêkti |
angungahêna pari |
mring lumbung brêkat kalangkung |
(ng)Gara Paing prayoga |
masang tumbal tumbak bêcik |
Buda Êpon ala ing sabarangkarya ||

36. Pitnah têka ambêbeda |
ujar dènajarkên yêkti |
Rêspati Wage raharja |
lulunganna aprayogi |
angadhang anèng margi |
Sukra Kliwon ala amung |
angadonana upas |
iku pasthi bisa mandi |
Tumpak Lêgi rahayune datan pêgat ||

45. Mêgatruh

1. Amundhuta padha suka lamun (ng)guntur |
omah kalangkung prayogi |
Madhankungan sèrèn gupuh |
mring Maktal ing Dite Paing |
ala lungan kaprêk lumpoh ||

2. Soma Êpon ala bêcik têngsipun |
madya (ng)Gara Wage-nèki |
ala ywa lunga puniku |
satogalak angadhangi |
Buda Kliwon karahayon ||

3. Amamarangana padha sukanipun |
akèh pialanirèki |
Rêspati Manis rahayu |
sabarangkarya ananging |
lulungan wêkasan awon ||

4. Sukra Paing ala ywa lungan sirèku |
tukaran ana ing margi |
Tumpak Êponne rahayu |
mamarangana utami |
padha suka trusing batos ||

5. Maktal sèrèn tinampèn ing Wuye wuku |
Dite Wage amarêngi |
karya padha sukèng kalbu |

mitoni lare prayogi |
Soma Kliwon langkung awon ||

6. Ywa lulungan nèng paran wirang tinêmu |
Anggara Manis abêcik |
barang karya anênandur |
pala-pêndhêm aglis (m)bukti |
Buda Paing karahayon ||
7. Anggaweya sèsèr jala srêpan antuk |
Rêspatine Êpon bêcik |
lungan na rêjêkinipun |
Sukra Wage ayu yêkti |
ngadoni upas pitados ||
8. Tumpak Kliwon rahayu karyaa iku |
ragi kaduluran manis |
Wuye sinèrèn kêtampan |
mring Manail Dite Manis |
uwas pangantèn pan awon ||
9. Nanging anjaringa pêksi aglis antuk |
Soma Painge basuki |
alulunganna pakantuk |
suka kang sira parani |
nandur kêmbang pulu dados ||
10. Anggara Pon alulungan tan pakantuk |
Buda Wagene basuki |
suka sugih ngupayèki |
sandhang nandur cikal bêcik |
Rêspati Kaliwon awon ||
11. Ywa lulungan Sukra Manisse rahayu |
ana rêjêki anganti |
nèng marga tan tara dangu |
Tumpak Paing ayu kardi |
ing sabarang rêna yêktos ||
12. Anandura bêcik miwah gêlis subur |
Manail sèrèn tinampi |
Prangbakat Dite Pon iku |
ala lungan nêmu gêring |
Soma Wage ayu rawoh ||
13. Ing rêjêki rare lair sugih èstu |
Anggara Kasih tan bêcik |
aja lungan kandhêg dlanggung |
kêna ing gègêring nanging |
ana bêcike ngundhuh woh ||
14. Buda Manis rahayu ngunggahna pantun |
marang lumbung ambêrkati |
Rêspati Paing alèstu |
ywa lulungan pangadhanging |

Jilid 1 - Kaca : 150

satru dèn prayitnèng kewoh ||

15. Sukra Êpon ala lunga rogèng purug |
Tumpake Wage basuki |
ana bêgja agêng rawuh |
lunga têmu kang kinapti |
Prangbakat wus sèrèn gupoh ||
16. Tinampèn ing Bala Dite Kliwon ayu |
rahmat agêng andhatèngi |
ngulatti wong glis kêtêmu |
Soma Nis rahayu ugi |
lungana bêgja glis rawoh ||
17. (ng)Gara Paing karya wisaya pakantuk |
Buda Pon lunga prayogi |
ana bêgja ngadhang dlanggung |
Rêspati Wage akardi |
sumur bêcik tan rêkaos ||
18. Amamarangana padha sukanipun |
lawan barangkarya bêcik |
Sukra Kliwon ala tuhu |
away lungan pangadhang |
satru dèn angatos-atos ||
19. Tumpak Lêgi lungan nèng paran rahayu |
Bala sèrèn Wugu tampi |
Dite Paing ala èstu |
ywa lungan nèng paran agring |
myang katêkan pitnah kaot ||
20. Soma Êpon rahayu lulungan sarju |
ana bêgja ngadhang margi |
miwah glis praptaning purug |
Anggara Wage prayogi |
lêkas ngurit wiji manggon ||
21. Gêlis mangan uwohe ingkang tinandur |
Buda Kliwon ala yêkti |
pangadhangane kang satru |
kêna tan bisa malêssi |
Rêspati Manis pitados ||
22. Bêcik padha ananandur pasthi tulus |
Sukra Paing rahayu-di |
mamarangana sarêju |
karya sumur kêbak warih |
lungan bêcik sukèng ngênggon ||
23. Tumpak Êpon rahayu mumundhut (ng)guntur |
omah lungan kabèh bêcik |
Wugu sèrèn wus sinambut |
Wayang Dite Wage ari |

Jilid 1 - Kaca : 151

bêcik barangkaryaning wong ||

24. Nanging êsok doracara datan tuhu |
Soma Kliwon ala ywa nis |
satêmah agring nèng purug |
ana kala ngadhang margi |
(ng)Gara Manis karahayon ||
25. Lulunganna ana bukti ngadhang dlanggung |
kalawan kapanggih Êsri |
nanging taliwangke nuju |
Buda Paing barangkardi |
bêcik nanging lungan awon ||
26. Rêspati Pon rahayu barang karyèku |
lulunganna ana bukti |
ngadhang marga datan dangu |
Sukra Wage ala yêkti |
lungan kalaran ing pondhok ||
27. Tumpak Kliwon ala sabarang karyèku |
nanging masang tunggal bêcik |
Wayang sèrèn mring Kulawu |
ri Dite Manis basuki |
bêcik tuku iwèn babon ||
28. Anambani lara dadi warassipun |
Soma Paing aprayogi |
ngusadani saliripun |
sasakit muliya jati |
lawan istijab sayêktos ||
29. Anggara Pon aja lulungan saèstu |
katêkan ingkang sasakit |
Buda Wage ala lamun |
lungan satru angadhangi |
nging mèt mitra sae yêktos ||
30. Suka sugih Rêspati Kliwon alèstu |
ponang satru angadhangi |
kêna tanpa malês ambruk |
Sukra Nis rahayu luwih |
bêcik ananandur dados ||
31. Tumpak Paing bêcik barang pakaryèku |
lulungan salamêt ugi |
Kulawu sèrèn mring Dhukut |
Dite Pon rahayu bêcik |
tutukuwa sapi kêbo ||
32. Soma Wage rahayu rijêki suguh |
karya lair darbe bukti |
Anggara Kasih tan ayu |
ywa lunga-lunga sing panti |

Jilid 1 - Kaca : 152

Buda Manis karahayon ||

33. Mumundhuta padha suka wah pikantuk |
aguntur omah basuki |
Rêspati Paing rahayu |
ing sabarangkarya bêcik |
amamarangana dados ||
34. Sukra Êpon rahayu wong tani iku |
padha witta ngurit bêcik |
akèh bangêt parinipun |
Tumpak Wage ala kardi |
aywa lunga-lunga awon ||
35. Dhukut sèrèn tinampan ing Watugunung |
Dite Kaliwon mungkassi |
aywa tuku suku catur |
kêbênêran lawan bêcik |
Soma Nis rahayu yêktos ||
36. Alêkassa ngurit pantun yêkti tulus |
(ng)Gara Paing ala yêkti |
ywa lunga gring anèng purug |
Buda Êpon ala ugi |
ywa lungan kasangsayèng (n)don ||
37. Krana-bumi pipitu aran puniku |
Rêspati Wage basuki |
lulungan slamêt ing purug |
lare lair aprayogi |
sandhang panganne dumrunoh ||
38. Sukra Kliwon ala ywa lungan sirèku |
anèng paran antuk agring |
lare lair tan pakantuk |
gêringan sungkanan yêkti |
Tampak Manis karahayon ||
39. Ing sabarangkarya bêcik ananandur |
pala kabrungkah mêttoni |
lah iku pathokaningsun |
anak putu ingkang apti |
pucung tatanya maring ngong ||

Jilid 1 - Kaca : 153

46. Pocung

1. Jayèngrêsmi dahat pangunguning kalbu |
atul ing petangan |
tan ana ingkang katalip |
sang awiku wus tan mawi pêpèngêtan ||
2. Papannipun dumunung sajroning kalbu |
tulise èngêtan |
ginusthi raina wêngi |
winimbuhan pinuja pininta ing Hyang ||

3. Mila tamtu ing sabda tan amarucut |
wasana ris turnya |
hèh risang tuhu utami |
ing tyas ulun sakalangkung sukarêna ||
4. Myarsa tutur ari wuku dhaupipun |
sanggyaning pakaryan |
awon pênêt kacêtha ring |
tan (m)barojol sudibyaning jalma tama ||
5. Sang awiku langkung sukarênèng kalbu |
aris angandika |
pedahe mahas ngasêpi |
waspadèng tyas mêlêng barang kang sinêdya ||
6. Ana maning dadi paraboting mau |
lah kawikanana |
lakuning naga myang jati |
-ngarang rijal manggon nèng keblat sakawan ||
7. Sabên têlung sasi ngalih ênggonipun |
puputing sawarsa |
bali manggon kala wiwit |
tinumbukkên lan sasi agama Islam ||
8. Awit sasi Sura Sapar têkan Mulut |
jatingarang wetan |
sirah naga manggonnèki |
êlor-wetan pêthite ana ing têngah ||
9. Wêtêng anèng êlor-kulon gya dumunung |
gigir kidul-wetan |
mangetan dènya ngalirik |
rijal êlor jangkêp tri-sasi tinampan ||
10. Ing Rabingulakir Madilawal myang Ju |
-madilakir wulan |
jatingarang manggèn aglis |
kidul bènêr sirah naga kidul-wetan ||
11. Pêthit têngah wêtêng lor-wetan puniku |
gigir dul-kulonnya |
ngalirik mangulon nênggih |
rijal wetan lèrês sèrèn wus tinampan ||
12. Rêjêb Ruwah kalawan Pasa sitèngsu |
jatingarang manggyan |
ing kulon sirah naga-di |
ana kidul-kulon pêthit manggon têngah ||
13. Wêtêng kidul-wetan gigir manggonipun |
lor-kulon punika |
ngalirik mangulon nênggih |
rijal anèng kidul lèrês sèrèn marang ||

14. Sawal Êdul-kangidah Bêsar sitangsu |
jatingarang manggyan |
ing lor de sirah naganing |
êlor-kulon pêthit têngah manggonnira ||
15. Wêtêngipun anèng kidul-kulon nênggih |
gigir êlor-wetan |
angalirik wetan ugi |
rijal ana ing kulon pungkassannira ||
16. Ngalih panti nyingkirana manggonnipun |
naga jatingarang |
mung iku tan ana maning |
kawruhingsun nanging rèhning wus alama ||
17. Kaya-kaya wus sayah gyanngong tumuwuh |
bab ing kasampurnan |
sumendhe karsaning Widdhi |
durung lawas ana wisiking Jawata ||
18. Ujaripun Singgunkara sira besuk |
katêkan ngulama | cacaloning oliya-di |
iku ingkang pituduh sampurnèng pêjah ||
19. Sira manjing agamane Kangjêng Rasul |
Islam tur ginanjar |
kamulyan tan owah gingsir |
tikêl sèwu kamulyan nikmating dunya ||
20. Hèh ta bagus muga asiya maring sun |
asunga pitêdah | mungguh sampurnaning pati |
anut marang agama ingkang minulya ||
21. Dyan tumanduk radyan nyêpêng astanipun |
rêsi Singgunkara |
winêjang Sahadat kalih |
purna jati ingikêt têtênging driya ||
22. Mahawiku alon pangandikanipun |
Jayèngrêsmi sira |
asung sampurnaning lalis |
aprayata cacaloning aoliya ||
23. Ingsun tutur kulup marang ing sirèku |
ing tèmbe katêkan |
kang dadya sêdyanirèki |
adoh neya katêmu lan kadangira ||
24. Pancaddane saka ing Karang argagung |
kang dhêdhepok Karang |
Sèh Ibrahim Ibnu Bakrim |
ya Ki Agêng Karang satuhu utama ||
25. Sarwa putus patakon tan ana wangsul |
lah pruhitanana |

- gugunên satuturnèki |
wusing tanpa samoaning wulangira ||
26. Sira banjur maranga karajan agung |
aran Wanamarta |
pradikan kalangkung alim |
darbe suta wanodya yu tanpa sama ||
27. Lamun sira dhinaupkên lan sang ayu |
poma lakonana |
sawuse sira akrami |
pan ing kono wus cêdhak lan sêdyanira ||
28. Nêngna atus pangandikanya sang wiku |
musna tan katingal |
sampurna saraganèki |
yata wau rahadyan kantong anggana ||
29. Gandrung-gandrung lam-lammên wiraosipun |
rahadyan ngandika |
Gathak Gathuk uwus lami |
anèng Cêrme payo padha nuli linggar ||
30. Wus tumurun marang marga lampahipun |
kusuma-di panjrah |
pratishèng hawaning wukir |
pinarwasa maruta gandanya ngambar ||
31. Angênani ing tyasnya sang anahên kung |
sangking Cêrme arga |
ngalèr-ngilèn turut wukir |
wus angancik sukune ardi Tampomas ||
32. Talatahing Priyangan Pasundhan Bandhung |
manjat ing Tampomas |
anon masjid tunggul asri |
kinubêng ing balumbang tinunggul sela ||
33. Kitri taun ngubêngi capuriniipun |
ron ijêm ngrêmbaka |
lagya tumaruna sami |
wênèh sêkar karuk pêntil nyadham tuwa ||
34. Kang dhêdhepok Sèh Trênggana wus linuhung |
têngah tuwuh lagya |
barêgas sêngsêm ing ngèlmi |
garwanira Ni Kèn Sitarêsmi raras ||
35. Warna luhung pasaja sasolahipun |
yèn siyaga endah |
bombrong bae amrakati |
darbe putra wanodya sampun diwasa ||
36. Sinung aran rara Ruhkanti linuhung |
luwês pamicara |

sèdhêt dèdège raspati |
ayu tama kang anon yuda kanaka ||

47. Pangkur

1. Sangking endahing kang warna |
sariranya jênar abêngle kêris |
mula karannya sang ayu |
mupakat Rara Êmas |
pra sudagar miwah pangagênging dhusun |
kathah kang ngayunkên marang |
Rara Êmas dining wukir ||
2. Nanging sang dyah datan arsa |
lagya sêngsêm birahi srengat Nabi |
datan sah dènnira (n)darus |
Kur'an amaos kitab |
sru ngibadah tan towong bêkti Hyang Agung |
sisirih sunat puwasa |
bèlsiwat myang Sènèn Kêmis ||
3. Sèh Trênggana myang Rubiyah |
Rara Êmas sabakdaning Ngasêr-i |
anèng plataran ngungundhuh |
kalampok maja-ganda |
kêpêl manggis jêruk kêprok langsêp dhuku |
kagyat santrinya tur wikan |
kidul-wetan suku wukir ||
4. Wontên dhatêngan têtiga |
kang satunggal warnanya langkung pêkik |
wênês cahyanya umancur |
antêng sêmu dyatmika |
ingkang kalih rare kintên rencangipun |
Sèh Trênggana duk miyarsa |
ature santrinirèki ||
5. Ngandika lon marang garwa |
Sitarêsmi cacawissa kang bêcik |
sunggata saananipun |
lan wisma gèlarana |
papatutên ingkang sawatara mungguh |
manawa kang nêmbè prapta |
ing mêngko kaparêng mampir ||
6. Rara sira ngladènana |
garwa putra sandika aturnèki |
mundur mring wisma agupuh |
ngrêrakit pasunggata |
tan antara dangu sadaya wus ramut |
Sèh Trênggana wus tumêdhak |
marang ing sukuning wukir ||
7. Kapang-kapang uluksalam |
radyan kagyat tanggap dènnya mangsuli |
mualaikum salamu |

Jilid 1 - Kaca : 156

tundhuk ajawat tangan |
Sèh Trênggana alon pangandikanipun |
saking rêseping tyasingwang |
jêbèng sira aja krami ||

8. Marang jênênge pun bapa |
mrih rumakêt datan na walangati |
padha bêcik sarawuhmu |
paran ta kang sinambat |
lan ing ngêndi pinangkanira wong bagus |
mring êndi kang sira sêdya |
pun bapa tèmbe udani ||
9. Rahadyan osiking driya |
rada wantêr wong iki kaduk manis |
pasaja luwês ing têmbung |
wasana angandika |
pandangunta rama ing kakasih ulun |
Jayèngrêsmi sangka praja | Sokaraja ardi Giri ||
10. Grêsik tlatah Surapringga |
atmajane Suhunan Prapèn Giri |
lagya nglampahi ragèngsun |
karsane Kang Misesa |
sru kasrakat tan ana sinêdyèng kayun |
sênêng sumêngkèng ngaldaka |
marang (ng)gyan kang sêpi-sêpi ||
11. Sèh Trênggana nulya nabda |
iya kulup ajwa (n)dédawa pikir |
balik dhangana ing tyasmu |
kampir ing wisma amba |
kêtêmua bibèkmu lawan adhimu |
anakku wadon sajuga |
rara Ruhkanti wawangi ||
12. Dangu radyan tan ngandika |
Sèh Trênggana mèsêm ngandika aris |
aja wagugên ing kalbu |
rèh ulun asung wikan |
anak wadon tyasmu yèn andakwa ingsun |
karsamu mampir jalaran |
katarik saka pawèstri ||
13. Iku jêbèng nora watak |
radyan matur dahat lêngganèng kapti |
wus kerit ing lampahipun |
Gathak Gathuk nèng wuntat |
gèdhèg-gèdhèg myarsa sabdanya sang wiku |
iki si wong aprasaja |
tatas têtêg apratitis ||
14. Babasan (n)jaring pawana |
lampahira uwus tumamèng panti |
lênggah glaran batu alus |

Jilid 1 - Kaca : 157

ki dalêm angandika |
kang sakeca kulup (ng)gonnira alungguh |
anggêpèn wisma priyangga |
(n)dhêku Radèn Jayèngrêsmi ||

15. Garwa putra tinimbalan |
praptèng ngarsa sang rêsi ngandika ris |
Sitarêsmi wruhanamu |
iku atmaja Sunan |
Giri Prapèn Jayèngrêsmi kasihipun |
mêngko ingsun ambil suta |
dadi kadange Ruhkanti ||
16. Mara asunga pambagya |
Sitarêsmi pangandikanya manis |
padha bêcik sira kulup |
prapta ing ngarsaningwang |
radyan matur jêng bibi pangèstunipun |
rara Ruhkanti sung bagya |
kakang katuran basuki ||
17. Iya rara sun tarima |
pambagemu marang ing jênêng mami |
Sèh Trênggana ngandika rum |
Rubiyah sunggatanta |
pangêsêsan tapsirih pateyanipun |
ywa kari kang nyêniamikan |
iki sêlak wêktu Mahrib ||
18. Sunggata luamdyèng ngarsa |
apikantuk dènnira angrêsêpi |
wus manjing ing Mahrib wêktu |
Sèh Trênggana ngandika |
payo kulup mring masjid sêdhênge waktu |
linggar sangking padalêman |
sanya ngambil toyastuti ||
19. Tan winarna dènnya wêkdal |
bakda Ngisa wangsul mring dalêm malih |
wus rinakit dhahar sêkul |
sangkêp jangan myang ulam |
Nikèn Sitarêsmi aris matur kakung |
(ng)gyan ulun sudhiya dhahar |
punika sampun cumawis ||
20. Nulya dhahar langkung rahab |
Kèn Ruhkanti ingkang anglêladossi |
wus dumugi (ng)gènnya kêmbul |
linorodakên sigra |
maring Gathak Gathuk sanya angathêkul |
dhasar wus lami tan nadhah |
dhaharan lumadyèng ngarsi ||
21. Sangkêp sanggyaning woh-wohan |
rêsêping tyas risang ingakên siwi |

Jilid 1 - Kaca : 158

- Sèh Trênggana ngandika rum |
 kulup paran ing karsa |
 apa aso utawa isih sarêju |
 lalênggahan anèng wisma |
 rahadyan umatur aris ||
22. Kajawi karsanya rama |
 maksih eca pinarak anèng panti |
 sambèn ginêm kang pakantuk |
 ulun aminta barkah |
 dimèn ing tyas aywa manggung wayang-wuyung |
 Sèh Trênggana sru karênan |
 pangandikanira aris ||
23. Apa ing patanyanira |
 mêngko ingsun jawab ingkang patitis |
 ngangge wawangsalan mungguh |
 dimènne aywa kêmba |
 payo kulup aywa wawang marang ingsun |
 rama paran urip para |
 jawabèn ingkang patitis ||
24. Lae-lae gudhe pandhak |
 dhuh-dhuh anggèr nagrinya ing Kuranji |
 uripira iku kulup |
 tan mawi paran-paran |
 puspa ranu wit namaning bujangga gung |
 uripira kadya sêkar | tunjung tan salaga kaki ||
25. Ngèndi (ng)goning Pangeranta |
 brêkukut gung pêtis cinandu lêtih |
 kang angucap mring sirèku |
 sapa (n)dadèkkên para |
 paksi kardha putra nata Ngayodyèku |
 sêdya bakal dadya lawan |
 dhèwèkira wong ngasigit ||
26. Sapa kang molahkên para |
 minangkara sring apus gita sami |
 lae-lae osikingsun |
 wisesa tanpa krana |
 lah ing êndi pinangkanira puniku |
 ingsun saka Sawosêmpal |
 wismane Hyang Bagaspati ||
27. Saking nora mulaningwang | dadi ana tumitah (n)donya iki |
 lamun rama praptèng lampus |
 mring ngèndi parannira |
 tapas arèn tala pindha buntalèku |
 ulih marang awaluya | kaya duk noranirèki ||
28. Ironing pati manggih apa |
 kunir pita putra ing Janggala sri |
 jroning pati iku kulup |
 tan nêmu paran-paran |

Jilid 1 - Kaca : 159

- kaya paran rama sadatira iku |
guladrawa prabu-yêksa |
purubaya sadat mami ||
29. Tuli bisu lawan wuta |
datan pêgat dènnira acariwis |
ngêndi (ng)gonne Hyang Suksmèku |
tirta-prana pratala |
kênèng swara ananing Hyang tanpa nglindhung |
ana ing sajroning cipta |
kèh katungkul tatakrami ||
30. Hèh ta kulup prana-dina |
angun-angun anata praja adi |
wus lali jiwa kasaput |
ing gungguning asmara |
asmarane tansah gawe wigênèku |
babu kulup parangmuka |
sela ginênia rèki ||
31. Lae-lae pujinira |
akalurung tumbuh parannya yêkti |
poma-poma ywa katungkul |
sêmbahira kang nyata |
carma-leka kajungan martalayèstu |
gurayang tumbuh dènsêmbah |
kulup iku tan patitis ||
32. Ngêndi ênggon kang tan mêdal |
margaina mara jawabên aglis |
Wisangkara putraningsun |
gêbang paniwêr wana |
kang durung wruh akèh ujar kang karungu |
lamun iku kababara |
benjang rama ulun ngabdi ||
33. Kulup guguywaning rasa |
poma kaki aywa asal tampi |
pranalapa wanita yu |
sêdhêp angganda prana |
lamun (m)babar wacana tanpa karyèku |
babu-babu jambu-alas |
jêmpana mung dyah ingèsthi ||
34. Kapok mitra wong tan lana |
puspalulut gunung malang Wêlèri |
pêgat sihe nora tuhu | kulup wacananira |
rama apa kurang ing prabèyaningsun |
sêtyanana lamun cidra |
wacana kang wus kawijil ||
35. Kadya paran uningakna |
pudhak-cêngkal palastraning narpati |
Sang Arjuna Sasrabahu |
kalamun kababara |

mara dhewe kang kawudan iku kulup |
wau sawusing ngandika |
Sèh Trênggana angêmasi ||

Jilid 1 - Kaca : 160

36. Radyan angrungkêpi gêpah |
saha matur waspanira drês mijil |
rama sira dene banjur |
wafat tanpa karana |
Sèh Trênggana musna tilar swara arum |
tan mati namung kewala |
ngalih panggonan sakawit ||

48. Asmaradana

1. Wau ta kang kari brangti |
rahadyan myang garwa-putra |
nahên gung-gunging prihatos |
pinupus wus karsaning Hyang |
papasthèn tan kêna-wah |
wasana narimèng kalbu |
sukur ing Allahu Akbar ||
2. Rara Ruhkanti prihatin |
saya birai myang Suksma |
mindhak kêncêng ngibadahe |
cacêgah myang pasa sunat |
lumintu sabên wulan |
mila sang dyah sakalangkung |
mancur mèntèr ujwalanya ||
3. Nikèn Sitarêsmi tuwin |
radyan langkung wlas ing driya |
muhung miminta Hyang Manon |
cêpaking kang jatukrama |
antuk jodho utama |
mangkana ri sang binagus |
lami nèng Tampomas arga ||
4. Anuju sajuga ari |
Nikèn Sitarêsmi lênggah |
anèng èmpèr ingkang kilèn |
putra kalih anèng ngarsa |
rara Ruhkanti turnya |
kakang paran dunungipun |
ingkang kasapta martabat ||
5. Yogya kawruhana yayi |
wong birai marang Suksma |
ing martabat iku rêke |
martabat sapta sadaya |
puniku (ng)gènnya mundhak |
tingalê wong arib têrus |
paningalle maring Suksma ||
6. Akadiyat ingkang dhingin |
kapindho martabat wahdat |

wakidiyat ping t lune |
kaping pate ngalam arwah |
ngalam misal ping lima |
ngalam aj san n mipun |
insan-kamil kaping sapta ||

7. Martabate insan-kamil |
milane wont n ing wuntat |
 nggone pakumpulane |
martabat n n m kang kocap |
batinne iku iya |
t t lu kocap karuhun |
laire ingkang s kawan ||
8. Mangka akadiyat dhingin |
ingaranan wujud mutlak |
t g se mutlak ta mangke |
ora nyata sipatira |
miwah ing asmanira |
karanne mangkono iku |
durung ana kanyataan ||
9. Ingaranan kun-ijati |
t g se kun ing punika |
luhuring aluhur dhewe |
dadi bingung ponang akal |
tan ana ngawruhana |
ing kun ine Hyang Ngaluhur |
kandh k sakathahing akal ||
10. Kang martabat wahdat singgih |
ingaranan takyun ngawal |
krana Hyang Agung karsane |
nyatakak n awakira |
kalawan ngèlmunira |
mangka nyata ananipun |
lan sat ngah sipatira ||
11. Ingaranan suku Dat-ti |
khakekat Mukamadiyah |
t g se suku Dat r ke |
iku kalakuaning Dat |
 nggone pakumpulan |
ing ng lmu  nggonne kumpul |
lan sak hing sipate Dat ||
12. Mangka wahkidiyat n nggih |
takyun-sani namanira |
karana iya Hyang Manon |
nyatakak n dh w kira |
sarta makluk sadaya |
miwah lawan sipat ng lmu |
pan sampun apisah-pisah ||
13. Ingaranan akyat sabit |

Jilid 1 - Kaca : 161

iku khakekat manungsa |
têgêse akyan ta rêke |
wus nyata kaananira |
bumi langit kasapta |
miwah kewan sampun wujud |
anèng ngèlmune Pangeran ||

14. Têgêse manungsa iki |
lali ing anane wadhak |
sampun karêngkuh anane |
ing wakitdira Hyang Suksma |
dadya tan wruh ing rena |
anging rêke ingkang wêruh |
kaananira Hyang Suksma ||
15. Ingaran insan kakiki |
karana ora apisah |
kalawan Dating Hyang Manon |
pan ananirèku Suksma |
tan mêtu saking hiya |
têtêp ana jroning ngèlmu |
ing salawase punika ||
16. Mangka nyata ananèki |
lawan sipatira pisan |
insan kakiki namane |
kalawan kang luwih nyata |
karana insan ika |
kanyataane Hyang Agung |
kanyataan jatineka ||
17. Mangka alam arwah nênggih |
kanyataane Hyang Suksma |
karana iku Hyang Manon |
anglairakên kang ana |
ing dalêm ngèlmunira |
(ng)gènning nyatakakên iku |
ing ananing ngalam arwah ||
18. Mangka nyata ananèki |
kalawan sakèhing sipat |
miwah sakèhing asmane |
kalawan kang luwih nyata |
karana ngalam arwah |
kang dadi gagêntinipun |
Hyang Agung kang Maha Mulya ||
19. Ingaran Arwah sayêkti |
nur wilayah arannira |
karane nama mangkono |
lair saking aibira |
sanepa lare mêdal |
sangking wêtênge kang ibu |
lair warnane sadaya ||

Jilid 1 - Kaca : 162

20. Mangka ngalam misal ugi |
karane ing ngalam misal |
dene dadi upamane |
kang têtêp ing ngèlmunira |
lan nyata ananira |
atanapi sipatipun |
têtela ngalam ajêsan ||
21. Kang ngalam ajêsan nênggih |
iya kanyataaning Hyang |
karana iku Hyang Manon |
nyatakakên ananira |
têtela ngalam ajêsan |
andadèkakên Hyang Agung |
ing anane ngalam ajêsan ||
22. Mangkana ananing Widdhi |
kalawan kang luwih nyata |
têtela jisim anane |
iku paesanning Suksma |
paesan lair ika |
yèku ananing Hyang Agung |
paesan nyataning nyata ||
23. Mangka insan-kamil nênggih |
ênggonne martabat sapta |
nênggih kang aluhur rêke |
titiga kang batin ika |
la-takyun arannira |
suku Dat ping kalhipun |
ping tiga akyan sabitah ||
24. Martabat titiga lair |
arwah misal lawan ajsan |
têgêse ajsan mangkene |
kandêl tipisning kaanan |
kang narima panduman |
johar awal sipatipun |
miwah apngal lawan mukdas ||
25. Ingaranan insal-kamil |
milane aran mangkana |
tan apisah kaanane |
kalawan kaananing Hyang |
nyata ananing purba |
lan sipate Mahaluhur |
nyata ing insan punika ||
26. Ingaran insan-basari |
karane aran mangkana |
bangsa jisim iku dene |
kang kandêl lan tipisira |
owah-owah ananya |
karana anane iku |

sangking Anasir sangkannya ||

27. Dene anasir anênggih |
angin api lawan toya |
lêbu punika papate |
mulane bineda-beda |
wawatêking manungsa |
tan ana ingkang akumpul |
sakawan datan anunggal ||
28. Watake anasir bumi |
asor ing wawatêkira |
banyu asrêp ing watake |
kalawan asor punika |
anasir angin ika |
asrêp-angêt watêkipun |
gêni watêke apanas ||
29. Kumpul kabèh watêknèki |
ing manungsa kabèh ika |
darapon angraosake |
ing asrêp kalawan panas |
nikmat lawan malarat |
kang asor kalawan unggul |
wawatêkaning manungsa ||
30. Pan wajibing para mukmin |
angilowa kang wus kocap |
karana iya bènêre |
pangilon mukmin sadaya |
kang nyata ing Hyang Suksma |
ingaranan insan iku |
kalawan kang luwih nyata ||
31. Ngandika Nabi sinêlir |
sing sapa rêke tumingal |
ing sawiji-wiji mangke |
yèn tan ningali Hyang Suksma |
batalling tingalira |
siya-siya ing pandulu |
tan angsal dènya tumingal ||
32. Ing tingale wong kang arip |
lêpas wong arip tingalnya |
lir ningali wayang rêke |
katon ki dhalang kang ana |
dhalange pan wus ilang |
pangucape dhalang iku |
nyata ki dhalang kang ngucap ||
33. Anaa paesan nênggih |
wujud kak punika nyata |
kalawan suku Dat mangke |
lan akyan-sabitah iya |
ananing ngalam arwah |

Jilid 1 - Kaca : 163

lan alam ajsan puniku |
sarta Dat sipate pisan ||

34. Dèn bisa sira nampani |
ing sakèhe crêmin ika |
pan marga sampurna rêke |
sakathahing auliya |
sami kinèn nêtêppa |
andikanira Hyang Agung |
sami ngilowa paesan ||
35. Dene ta martabat sangking |
ngalam jabarud punika |
karana bingung wong akèh |
ing sakèhe khak puniku |
anyatakakên iya |
ing kagungan Mahaluhur |
dadia warna martabat ||
36. Mangkana rara Ruhkanti |
dumêling dènya miyarsa |
ing raka pangandikane |
lungguhe martabat sapta |
suruping diwangkara |
bibaran arêbut parlu |
waktu Mahrib kadya saban ||
37. Sigêg gantya kang winarni |
jêng sultan Carbon taruna |
sampun amiyarsa wartos |
sedanya sang panêmbahan |
dhepok ardi Tampomas |
tilar putra èstri luhung |
ayu praktati utama ||
38. Papatihira tinuding |
mring Tampomas mondhongana |
ing garwa lawan putrane |
cêkaking cariyos budhal |
wus prapta ing Tampomas |
panggya lan sang adiningrum |
Sitarêsmi sung pambagya ||
39. Caraka binojakrami |
nulya mêdharkên ing gita |
sultan Carêbon karsane |
Nikèn Sitarêsmi lingnya |
paran rara karsanta |
ywa nganti kaparan tutuh |
di prasaja mring si biyang ||
40. Nikèn Ruhkanti lingnya ris |
pêjah gêsangku sumangga |
(n)dhèrèk sakarsamu bae |
miwah dhawuhe si kakang |

Jilid 1 - Kaca : 164

sakarsa tan lênggana |
pituduhe kadang sêpuh |
sayêkti kanthi utama ||

49. Kinanthi

1. Myarsa ature kang sunu |
wau Nikèn Sitarêsmi |
waspa kumêmbêng karantan |
êngêt raka kang wus swargi |
wasana manis ngandika |
mring putra Dyan Jayèngrêsmi ||
2. Babo paran putraningsun |
kang dadya rêmbugirèki |
ing karsane kangjêng sultan |
ingsun lan arinirèki |
sira ywa wagugên ing tyas |
satuturmu dak lakoni ||
3. Radyan manêmbah umatur |
dhuh bibi pupundhèn mami |
kajawi karsa paduka |
prayogi dipun lampahi |
awit karsanipun sultan |
tuhu nugrahaning Widdhi ||
4. Yèn pinarêng bêtjanipun |
bokmanawi ambaboni |
wong agung Carêbon praja |
Nikèn Sita duk miyarsi |
kamantyan rênaning driya |
atur wangsulan mring patih ||
5. (n)Dhèrèk ing sakarsanipun |
sampun pradandosani sami |
sawusira asamêkta |
rahadyan umatur malih |
bibu nyuwun pangaksama |
ulun tan sagêd umiring ||
6. Ayun (n)dumugèkkên kayun |
amung atur ing pamuji |
raharjaning kang sarira |
ing dunya tumêkèng akir |
Allah maringana iman |
tinêbihna ing bilai ||
7. Nikèn Sita ngandika rum |
mênggah-mênggah waspa mijil |
kaki ing pandonganingwang |
sinêmbadana Hyang Widdhi |
radyan ngandika mring sang dyah |
babu nini kadang mami ||
8. Ingsun nyangoni rahayu |

- winantu sakèhing puji |
 raina wêngi tan pègat |
 kadyangganing toya mili |
 kasêmbadana sakarsa |
 lulus ing utama adi ||
9. Yèn sira winêngku kakung |
 ywa tilar lanjaran nguni |
 tatuladan kuna-kuna |
 Kadising Rasulolahi |
 kang amrih utamaning dyah |
 antuka sawarga adi ||
10. Kang wêkêl salaminipun |
 langgêng boya owah gingsir |
 budinên dipun sampurna |
 anyingkirana saliring |
 kang wus ingaranan cacat |
 tanduk tindaking pawèstri ||
11. Tan kurang tuladan luhung |
 anggon-anggoning pawèstri |
 jangji tèmên linampahan |
 ingkang wus kasêbut tulis |
 anggung kang padha iyasa |
 yèn nganti tumêkèng nisthip ||
12. Nanging kudu wruh panuju |
 watêk kabênêran nini |
 ywa nganggo bènêr kewala |
 iku angèling dumadi |
 êmpan papan duga-duga |
 tangi turu aywa lali ||
13. Sang Dyah mangênjali matur |
 kakang dhawuhmu tak pundhi |
 datan luwih pangèstunta |
 muga bisaa nglakoni |
 sadaya kang wus kawêdhar |
 tumancêpa sanubari ||
14. Lamun kakang èstu nglangut |
 aku (n)dhèrèkke basuki |
 iya yayi dak tarima |
 rahadyan ngandika maring |
 carakanira jêng sultan |
 nêdha sang anindyamantri ||
15. Cumanthaka canthèl atur |
 sêmbah sungkêm saha malih |
 titip rena miwah kadang |
 aywa kirang pangaksami |
 caraka (n)dhêku lingira |
 inggih anak ywa kuwatir ||

16. Samya sasalaman gupuh |
 rara Ruhkanti ngabêkti |
 gya bidhal sowang-sowangan |
 mangkya ing Tampomas wukir |
 ical sênêning prawata |
 lir êmbanan tanpa manik ||
17. Kacarita sang rêtnayu |
 praptaning Crêbon nagari |
 tan pantara laminira |
 pinundhut garwa padêmi |
 ing sultan Carêbon praja |
 ibu widada mong siwi ||
18. Wibawa wirya kalangkung |
 gantya wau kang winarni |
 Jayèngrêsmi Gathuk Gathak |
 udhunira sangking wukir |
 tansah mahawan ing arga |
 ing siyang dalu lumaris ||

14 Ing rêdi Mandhalawangi pinanggih Ajar Suganda mêjang bab: 1. Petang iladuni awon saening dintên; 2. Pranatamangsa; 3. Candrasangkala dalah watak-watak satunggal-satunggaling têmbung sarta panggubahing candrasangkala; 4. Wataking tanggal 1 dumugi 30. Dumugi ing Bogor pinanggih Ki Wargapati ingkang mêdharakên bab lampah pujidina murih umur panjang. R. Jayèngrêsmi suka katrangan bab jaman dahuru kiyamat kubra. Wasana nglajêngakên lampahipun ningali tilas kraton Pajajaran. ... Kaca 166-199

Jilid 1 - Kaca : 166

19. Kèndêl kalanira wêktu |
 mangidul minggah ing wukir |
 Atunggul araning arga |
 nèng ngriku datan alami |
 ngalèr ngilèn ngambah arga |
 ing Tangkubanprau ardi ||
20. Mung tri ari gya tumurun |
 maring ing Buranggrang wukir |
 atanapi wukir Wayang |
 sapta ri gya mentar maring |
 ngalèr ngilèn anjog arga |
 Sanggabuwana ing nagri ||
21. Kêrawang kang sisih kidul |
 nèng kono amung tri ari |
 tumurun mangidul tlatah |
 Priyangan Pasundhan nagri |
 tansah mahawan ing arga |
 sru karênan umiyat ing ||
22. Asrining kang gunung-gunung |
 talatah ing Bandhung nagri |
 jurang sirung karungrungan |

- arga punthuk tinon wilis |
mawèh rêsêping lumampah |
sêngsêm sang kulinèng wukir ||
23. Ngênirkên sangsayèng laku |
ayêm kang andon lumaris |
wus manjat sukuning arga |
Gêdhe ing Mandhalawangi |
(n)dêdêr karsanya mring puncak |
ing arga Mandhalawangi ||
24. Tan ana durgama ketung |
lampahnya radyan lêstari |
Gathak Gathuk tansèng wuntat |
prapta ing lambunging wukir |
anon dhukuh sri kawuryan |
rahadyan umanjat malih ||
25. Praptèng pagagan sang luhung |
pinanggih janma dhêdhangir |
miwah amamatun gaga |
rahadyan ngandika aris |
kaki ulun atatanya |
ingriki ran dhukuh pundi ||
26. Myang sintên pangagêngipun |
ki dhangir tumênga angling |
bagus ngriki raning dhêkah |
anut namaning kang ardi |
Mandhalawangi punika |
dene kang dhêdhepok wukir ||
27. Ajar Suganda jujuluk |
paduka kalamun apti |
kapanggih lawan ki Ajar |
kula tur uning rumiyin |
rahadyan manis ngandika |
wawi matura ki dhangir ||
28. Kèndêl dènnira mamatun |
manggul pacul nyangking kudhi |
nginthir mantuk mring patapan |
lawan ki Ajar wus panggih |
matur yèn wontên dhatêngan |
janma tri sajuga sigit ||
29. Ki Ajar ngandikanipun |
mara aturana aglis |
papaculmu ulihêna |
kang kinèn umentar aglis |
nyangking kudhinya tarantang |
praptèng pagagan wus panggih ||
30. Matur sumangga sang Bagus |
kinèn laju kula irit |

- wus kèrit lampahnya radyan |
 Gathak Gathuk anèng wuri |
 Ki Ajar Suganda mapak |
 sungsung guyu asasanti ||
31. Nyawurakên arum-arum |
 ngigêl lir mêrak kêsimpir |
 wus tundhuk asta cinandhak |
 rahadyan tandya kinanthi |
 Gathak Gathuk suka mulat |
 dupi wus prapta ing panti ||
32. Linênggahakên ing salu |
 Ki Ajar wacana aris |
 teja-teja sulaksana |
 tejaning anyar kaèksi |
 ing ngêndi kanang pinangka |
 lan sapa sinambating sih ||
33. Rahadyan manis umatur |
 kula nama Jayèngrêsmi |
 sangking ing Giri Parapyan |
 ngupadosi kadang anis |
 jalêr Jayèngsari nama |
 kang èstri ran Rancangkapti ||
34. Ki Ajar dangu tan muwus |
 gèdhèg-gèdhèg ngandika ris |
 sira kulup dinarima |
 saka ing pangira mami |
 lawas enggale kapanggya |
 tur wus padha sinung luwih ||
35. Mungguh kang dadya sêdyamu |
 sira kulup marang ngêndi |
 rahadyan matur manêmbah |
 sêdyaulun dhatêng Kawis |
 ananging dèrèng uninga |
 nglantur (ng)gambuh ing pawarti ||

50. Gambuh

1. Ing Karang iku kulup |
 tlatah Bantên pungkas kulonipun |
 tanah Jawa wus tan ana nagri malih |
 ing kono ana wong luhung |
 sudibya ngèlmu kinaot ||
2. Alim oliya tuhu |
 amumpuni ing sakèhing ngèlmu |
 tan kuciwa apa sakarsaning janmi |
 darbe putra juga jalu |
 ibune tumêkèng layon ||
3. Wusing akir kang sunu |
 tansah dènnya mêmaturagèku |

alêlana kongsi tumêka saiki |
durung ana wartanipun |
ulihe mring Karang dhepok ||

4. Elingku namanipun |
Kyagêng Karang Sèh Ibrahim Ibnu |
Abubakar asli saking nagri Aib |
wus lawas (ng)gonne dumunung |
anèng Karang adhêdhepok ||
5. Kapasang yoga kulup |
karsanira marang Karang gunung |
pruhitaa sayêkti langkung utami |
nanging kulup aywa banjur |
nyatakêna kandhaningngong ||
6. Sidike kang linuhung |
manêngkunga ana Salak gunung |
têmbe sira wus tartamtu dènpondhong |
linuru marang sang luhung |
binêkta mring Karang dhepok ||
7. Rahadyan lon umatur |
bilih parêng karsanta sang wiku |
ulun mangkat samangke mring Salak wukir |
Ajar Suganda angguguk |
iku ambêke wong anom ||
8. Tan mikir baya kewuh |
sayêktine sira durung wêruh |
nanging aywa dadi sumêlangmu kaki |
aku kang ngêtêrkên besuk |
kampir mring tilas karaton ||
9. Ing Pêjajaran kulup |
mung angkate kudu ri panuju |
ing petungan iladunine kang olih |
rahadyan manis umatur |
sakarsa ulun rumojong ||
10. Paranta etangipun |
iladuni ing wawatonipun |
Kyai Ajar Suganda ngandika aris |
sajroning sêsasi iku |
dina sapta winiraos ||
11. Upama tanggal nuju |
ari Sukra kawite kaetung |
Sukra siji raharja watêkirèki |
Sukra kaping kalhipun |
nuju satruning Hyang Manon ||
12. Sukra kang kaping têlu |
manggih pati Sukra kaping catur |
akèh ingkang samya sarju atitilik |

Jilid 1 - Kaca : 168

- Sukra kaping limanipun |
raharja Tumpak ginantos ||
13. Tumpak sapisan iku |
satruning Hyang Tumpak ping dwinipun |
tuna luput Tumpak tri manggih prihatin |
Tumpak ping catur rahayu |
Tumpak kaping panca manggoh ||
14. Wahyu Dite winuwus |
Dite ping sapisan tuna luput |
Dite kaping dwi raharja Dite ping tri |
manggih susah Dite catur |
raharja sasolahing wong ||
15. Dite ping pancanipun |
satruning Hyang gantya ri Somèku |
Soma kaping sapisan tuna tan kenging |
Soma kaping dwi rahayu |
Soma ping tri susah manggoh ||
16. Soma kang kaping catur |
raharjadi Soma ping limèku |
manggih pati gantya Anggara winarni |
Anggara ping pisan iku |
satruning Allah sayêktos ||
17. Anggara dwi rahayu |
kang Anggara kaping katrinipun |
papêgatan Anggara ping caturnèki |
raharja Anggaranipun |
ping lima amanggih layon ||
18. Gantya ri Budanipun |
Buda pisan manggih dosanipun |
Buda kaping dwi raharja Buda ping tri |
manggih pati Buda catur |
raharja tan na wiraos ||
19. Buda ping limanipun |
satruning Hyang gantya Rêspatèku |
Rêspati kang sapisan amanggih tuni |
Rêspati ping kalhipun |
satruning Allah sayêktos ||
20. Rêspati tri rahayu |
Rêspati kaping catur manggih ru |
Rêspati kaping lima satruning Widdhi |
wus kêmput dina pipitu |
ri tanggal ètang sawiyos ||
21. Lamun (nd)haupkên sunu |
luwih parlu miliya kang sarju |
manggih ayu raharja akèh wong tilik |
iku salah siji kulup |

Jilid 1 - Kaca : 169

èstu datan walangatos ||

22. Rahadyan malih matur |
wontên tiyang mayu griyanipun |
nganthêng-nganthêng ngêntosi mangsa prayogi |
kadi paran kang kinayun |
têka mangsa kang dènantos ||
23. Sang wiku ngandika rum |
wêwatêke mangsa kanggo mayu |
awit Kasa tumêka Sadha-nirèki |
dhewe-dhewe watêkipun |
piyarsakna sun cariyos ||
24. Mangsa Kasa kang umur |
patang puluh siji dina iku |
nglamat pênêt warêdèn barang pakarti |
salamêt sarta sarêju | mangsa Karo winiraos ||
25. Trilikur ari umur |
ngalamate tukaran katêmpuh |
pakewuh gung mangsa Katiga winarni |
patlikur dina kang umur |
ngalamat kobongan awon ||
26. Kamalingan kablurut |
mangsa Kapat slawe dina umur |
nglamat luwih bêcik tur dinunung ing Sri |
lan rêjêki tur rahayu |
wrêdèn anak jalu wadon ||
27. Mangsa kalima umur |
pitulikur dina nglamatipun |
sugih anak tur sinungan slamêt nênggih |
mangsa Kanêm ingkang umur |
pat puluh tri ari mangko ||
28. Nglamat kadang karuh |
akèh wèwèh kang mangsa Kapitu |
padha umur patangpuluhtêlu ari |
ngalamat kèh pakèryèku |
akèh lulungan ingkang wong ||
29. Nèng wisma datan kaur |
marga akèh prakara kang barung |
mangsa wolu umure nêmlikur ari |
nglamat tan na èstrinipun |
tawa pègat wis layon ||
30. Mangsa Kasanga umur |
slawe ari de nglamatipun |
prihatinan kalongan sakalir-kalir |
mangsa Kasadasa umur |
patlikur ari kinaot ||

Jilid 1 - Kaca : 170

31. Ngalamat luwih ayu |
ing sabarang sêdyanira rawuh |
tur salamêt saanak rayatirèki |
tulus kang sarwa tinandur |
mangsa Dhêstha winiraos ||
32. Trilikur hari umur |
ngalamate sangêt sangaripun |
gêringan tur yèn roga tan antuk jampi |
malah têng ajalipun |
mangsa Saddha cinariyos ||
33. Umure patang puluh |
siji ari de ngalamatipun |
susahan tyas pisah lan batihirèki |
êndi ta ingkang kinayun |
pênêt awon wus kacriyos ||
34. Rahadyan aris matur |
kang prayogi patut dipun ênut |
mring raharja rêhning wênang nandhing milih |
lamun nrajang kang tan arju |
yèn tiwas kaparan tutoh ||
35. Nalika anon ulun |
masjid Dêmak saka srambinipun |
kajawine rarênggan pinatra asri |
wontên sastra ungêlipun |
Kori Roro Gawening Wong ||
36. Umpak kori lumêbu |
ugi wontên sasêratanipun |
mungêl Patra Kinarya Rupa Gêlapi |
kadi paran kajêngipun |
Ki Ajar mijil kang raos ||

51. Mijil

1. Iku kulup sangkalaning warsi |
pangetungku mêngko |
kori sanga loro lugu bae |
gawe papat njupuk saka karti |
wong watêke siji | dadi angka taun ||
2. Sèwu samas sangalikul kaki |
de umpak kang ngisor |
patra siji kinarya papate |
rupa papat njupuk warna ugi |
dadi papat malih | gêlap siji iku ||
3. Pangetungku umpake kang kori |
nalikane dados |
tahun sèwu patangatus luweh |
patang puluh punjule sawiji |
kulup ingsun mirit |

Jilid 1 - Kaca : 171

candrasangkalèku ||

4. Radian (n)dhêku sarwi matur aris |
jatosana ingong |
ingkang candrasangkala watêke |
sang awiku angandika malih |
kawruhana kaki |
candrasangkalèku ||
5. Awit watêk sawiji têkaning |
sapuluh wus maton |
yèn sapuluh êdas panulise |
utawa nul ingkang angarani |
ingsun wêdhar kaki |
lawan wardinipun ||
6. Watak siji rupa rupa yêkti |
candra wulan kaot |
sasi jangkêp lèk nabi wudêle |
sasa lintang dhara wêtêng kaki |
bumi lêmah iki |
buddha iku luhung ||
7. Ronning godhong mèdi iku silit |
iku buntut yêktos |
dara pêksi dara sayêktine |
janma uwong eka tuduh siji |
wak badan sadêmi |
suta anak tuhu ||
8. Siti lêmah wêdhèn de awani |
akêndêl kinaot |
wungkulan wutuh wulan wardine |
wulan têtêmên niyat iku yêkti |
tunggal kabèh liring |
watak ji sadarum ||
9. Gantya watak loro kang winarni |
netra mripat karo |
caksu iku suluhan netrane |
nayana pan ulat têtêgnèki |
sikara tangan-dwi |
buja iku bau ||
10. Paksa uwang drasthi iku alis |
ama pasu mangko |
locana rang-uranging matane |
kang carana têtêgês athi-athi |
karna kuping kalih |
karni iku sungu ||
11. Miwah têtêgês ambaning kang kuping |
anêbah jinatos |
talapukaning netra kaliye |
kang talingan pangrunguning kuping |

mata netra ugi |
lèn tangan alugu ||

12. Lar atêgês wuluning suwiwi |
anêmbah wot sinom |
miwah mangabêkti ing têngêse |
suku loro sikil karo kaki |
gantya watak katri |
kang winarnèng têngbung ||

Jilid 1 - Kaca : 172

13. Bahni gêni pandhe nambutkardi |
pawaka nyrêmomong |
gêni pucaking arga yêktine |
siking upêt myang têngên kang wardi |
guna iku gêni |
agaran satuhu ||

14. Dahana tanpa sangkan kang gêni |
trining rana tunon |
miwah gêni paprangan wardine |
uta lintah ujêl wêlut yêkti |
anauti cacing |
jatha iku siyung ||

15. Miwah gêni winadhahan kaki |
weddha gêni pawon |
miwah sêrat papakêm têngêse |
nalagni gêni panasing ati |
utawaka gêni |
wong manggang puniku ||

16. Kayalenna balubuking gêni |
punika jinatos |
gêni diyan tiga têlu bae |
kang uninga gêni obor kaki |
gantya kang winarni |
ingkang watak catur ||

17. Wedang banyu panas têngêsni |
sagara ku babo | banyu ingkang ngidêri jagade |
karti banyu sumur dene sukci |
we padasan yêkti |
jaladri lirisun ||

18. Banyu rawa nadi banyu kali |
hèr udaka manggon |
sapucuking ancala wardine |
nawa banyu adhêm ingkang wênging |
samudra winardi |
banyu tênging iku ||

19. Jalanidhi we angêdhung kaki |
waruna ing mangko |
katêlah ing têngbung warni dene |
têngês banyu sawangan toyadi |

- we jêmbangan yêkti |
o ana toya truh ||
20. Waudadi wêrdine kakalih |
we pancuran karo |
we dèrèsan krambil lawan arèn |
sindu banyu-susu dene warih |
iku banyu krambil |
de kang padon catur ||
21. Tasik sagara miwah awardi |
ingkang banyu oyot |
catur yuda keblat pat wardine |
pat sakawan gantya kang winarni |
watak lima kaki |
kawruhana iku ||
22. Buta wil lanang kang siyung dening |
Pandhawèku babo |
atmajendra Pandhu tatalêre |
gêtih otot ati kêtêg tuwin |
pramana tanapi | mangsa kalimèku ||
23. Wisaya panggawe dene indri |
bayuning kang panon |
yaksa wil wadon mawa siyunge |
sara landhêp maruta pan angin |
ngirit ganda wangi |
pawana ngin ribut ||
24. Gana wana gung margana angin |
nèng dadalan manggon |
samirana ngin ngilangkên riwe |
warayang pan sanjata sayêkti |
panca lima kaki |
bayu têngêsipun ||
25. Angin kang manjing mêtù sayêkti |
wisikan jinatos |
wuruking bapa mardi lwiring rèh |
gulingan angin mêtù jinêmrik |
lima gangsal kaki |
watak nêw winuwus ||
26. Masa mangsa nêw sad rasêki |
rasa nêw manggon |
winaya ranning mangsa kanême |
miwah anggang-anggang iku kaki |
gana tawon yêkti |
de têngêsing rêtu ||
27. Awor miwah yêk-uyêkan kaki |
anggas iku sato |
bêr-ibêran myang kayu glinggange |
oyag obah karêngya kapyarsi |

Jilid 1 - Kaca : 173

- rinêngga tanapi |
kaupakarèku ||
28. Pangrarasing nêmba ya pangrarasing |
watak kanêm mangko |
tahên iku kayu taun radèn |
wrêksa kayu kang tinêgor kaki |
prabatang jinarwi |
iku kayu rubuh ||
29. Malang anèng dadalan gumuling |
kilating nêmba babo |
lilidhahing mangsa kanêm dene |
lona pêdhês mla kêcut kang wardi |
tikta iku pait |
kyasa gurih tuhu ||
30. Dura asin sarkarèku manis |
watak pitu mangko |
ardi gunung urut pasisire |
prawata gunung têtung samyardi |
turanggèku wajik |
giri gunung agung ||
31. Rêsi têtêgês pandhita kang suci |
angsa banyak yêktos |
kang biksuka sapi cala lwire |
sikil gunung imawan imasri |
nèng pucuking wukir |
sapta ya pipitu ||
32. Pandhita putus yêktining wardi |
swara wiku kalok |
gora agung muni iku lire |
pandhita kang amumuruk kaki |
swa kuda kabiri |
tungganing gunung ||
33. Iku têngah-têngahaning wukir |
wiku lire mangko |
pandhita ing gunung sayêktine |
ya pipitu ya pipitu sami |
gantya kang winarni | kang wawatak wolu ||
34. Naga ula gêng panagan kaki |
gyan ula gêng kaot |
salira manyawak basu têtêk |
myang atêtêgês kumarèng nagari |
tanapi araning | kang mangsa kawolu ||
35. Tanu bunglon murti cêcak singgih |
kunarèku gêdhong |
myang atêtêgês kandhanging gajahe |
gajah-gajah nèng wantilanèki |
dipangga marêngi |

Jilid 1 - Kaca : 174

tinitihan ratu ||

36. Èsthi gajah kang dènpalanani |
samadya jinatos |
gajah ana têngahing wanane |
manggala gajah binêkta jurit |
dwiraddha jinarwi | gajah mêta iku ||
37. Kang bujangga ula lanang kaki |
brahmanastha manggon |
pandhita sing sabrang wolu kèhe |
dwipara gajah binêkta maring |
pacangkraman kaki |
liman têngêsipun ||
38. Gajah binêkta midhang sayêkti |
dening sang akatong |
lan ula ula lanang têngêse |
myang atêngês karo ula yêkti |
gantya kang winarni |
watak sanga iku ||
39. Kang rumiyin trustha lènging bêdhil |
trusthi lènging dêmon |
muka rai gapura lawange |
ratu wiwara lèng sakèthènging |
dwara lènging panti |
nanda lèng kodhok gung ||
40. Wilasita lèng kumbang sayêkti |
kang guwa jinatos |
lèng patapan agolong samunne |
lodra aluraning we sayêkti |
gatra lènging gangsir |
êlèng lènging sêmut ||
41. Rong lèng ula song lèng landhak yêkti |
trusan lawanging wong |
bubutulan yèku angka lire |
inggih punika wilangan yêkti |
babahan lèng maling |
hawa sasangèku ||
42. Bolonganing sarirèng sujanmi |
mangkya winiraos |
watak sapuluh kang pinurwèng rèh |
boma sukêt mati sunya sêpi |
gagana kang langit |
kesisan ing mêngdhung ||
43. Barakan tan katon ingkang warni |
adoh têbih mangko |
ing langit iya ing langit bae |
ana tan katon tan kêna yêkti |
kang windu jinarwi |

tumbuking kang taun ||

44. Anèng wiyat langit kalimputing |
mèndhung angêmu troh |
widik-widik katon gya ilange |
malêtik satêngahing wiyati |
sirnèng gaganèki |
sirnèng langit iku ||
45. Saguning das sakathahing kang nir |
walang mèsat kang hos |
angguh watak sapuluh lire |
iya watak sapuluh sayêkti |
sagung atêngêr nir |
awatak sapuluh ||
46. Lamun karya sangkalaning warsi |
unine pinathok |
kang rumuhun nèng ekan dununge |
nulya dasan sapiturutnèki |
nanging kêcapaning |
ekan dhawah kantun ||
47. Radèn Jayèngrêsmi matur malih |
dhuh ri sang kinaot |
kadi paran punika kajênge |
dene wêlut sami lawan agni |
sapiturutnèki |
katrangna jrudêmung ||

Jilid 1 - Kaca : 175

52. Jurudêmung

1. Sang wiku mèsêm lingira |
mungguh sasurupaningsun |
layang Candragêni iku |
kang ambabar katrangannya |
ing candrasangkala mau |
kang mawa kêkawin têmbang |
Kusumawicitra linuhung ||
2. Etunge laku rowêlas |
kacarita duking dangu |
anggitannya Maha Wiku |
Wêrda Êmpu Wilasaya |
pujangga putus ing kawruh |
ing nagri Purwacarita |
sangking karsanya sang Prabu ||
3. Widhayaka kang paparab |
Aji Isaka puniku |
wus dianggit duk ing ngayun |
dumadi candrasangkala |
ananging ta jarwanipun |
durung mawa karêpira |
ingkang dadi sababipun ||

4. Ing watêg durung ginêlar |
 krana kurang wijangipun |
 mila linaras kang urut |
 wit siji têkèng sadasa |
 ingkang nunggal rasanipun |
 amung ginarba kewala |
 kang anunggal rahsanipun ||

5. Tinêrangakên samoa |
 miwah tatêmbunganipun |
 kang padha amawa kayun |
 apan jinèjèrkên wêtah |
 dak urut kadi ing ngayun |
 awit ing watak sajuga |
 tumêka watak sapuluh ||

6. Watak sawiji winarna |
 rupa têgêsipun wujud |
 yèku uruping cahyèku |
 mula dadya watak juga |
 dene ta cahya puniku |
 dumadya tandhane gêsang |
 ingkang tumitah sadarum ||

7. Candra wêrdi lèk purnama |
 tanggal limalas puniku |
 mula dadi watak iku |
 sawiji awit duk kuna |
 (ng)gonne Dèwi Sri tumurun |
 matêdhakkên wiji dadya |
 ri wijèning manungsèku ||

8. Sasi lèk jangkêp wêrdinya |
 ya etung sêsasi muput |
 mula dadi watak iku |
 sawiji dene amulya |
 anganakakên sitangsu |
 sapisan manèh lir ngarsa |
 mangkya nabi wêrdinipun ||

9. Wudêl mula dadi watak |
 sawiji de wudêl mau |
 ginawe têrsandhanipun |
 asma sapisan duk jabang |
 yèn wus pupak pusêr sinung |
 aran saprayoginira |
 nulya sasa têgêsipun ||

10. Lintang mula dadi watak |
 siji dene wujudipun |
 jèn-ijèn sajuru-juru |
 katon sangking madyapada |
 padha lintang araanipun |
 de dhara wêtêng wêrdinya |

Jilid 1 - Kaca : 176

mula dumadi puniku ||

11. Watak sawiji sanyata |
de nampani sarinipun |
sarahsaning siji iku |
mangkya bumi wêrdi lêmah |
mulane lêmah puniku |
dumadi watak satunggal |
anuwhkên sakèhipun ||
12. Wiji tanêm tuwuh ika |
mangkya buddha wêrdi purus |
utawa luwih puniku |
mula dadi watak juga |
dene ta luwih puniku |
minangka wijèning janma |
ingkang ronning wêrdinipun ||
13. Cahyaning godhong mulanya |
dadi watak siji iku |
de têrsandha uripipun |
tanêm tuwuh thuthukulan |
lamun katon godhongipun |
iku tandha wiji gêsang |
yèn godhong tan katon lampus ||
14. Mèdi jubur wêrdinira |
dene kanggo marganipun |
susukêr sangking dharèku |
de iku buntut têngêsnya |
yèku êpoke kang buntut |
kang masthi amung sajuga |
mangkya dara têngêsipun ||
15. Apan iya pêksi dara |
mula dumadi puniku |
watak siji dene purun |
ngayom kulina manungsa |
de janma wong wêrdinipun |
mula dadya watak juga |
pipijèn titah Hyang Agung ||
16. Eka sawiji wêrdinya |
utawa pinardèn tuduh |
de wak suta wêrdinipun |
anak lawan awak tunggal |
saka wiji dadinipun |
de siti lêmah wêdhènya |
mula dumadya puniku ||
17. Watak sawiji de bisa |
amanjila wujudipun |
gya awani wêrdinipun |
ya wani utama surya |
mula watak sawijiku |

sorot amijangkên marang |
ing wujud sajuru-juru ||

18. Yèn wungkulan têngsira |
wuwutuhan mulanipun |
dadi watak sawijiku |
de isih wutuh wujudnya |
nyata têngên tunggallipun |
wêrdi iku kabèh tamat |
watak kakalih winuwus ||
19. Netra wêrdining paningal |
mulane dumadi iku |
watak kwajibanipun |
mêrêm lawan mêlèk ika |
caksu pasuluhan èstu |
mula dadi loro watak |
de ana rêrêgêdipun ||
20. Warna loro blobok waspa |
de nayana ulat èstu |
ugêring ulat puniku |
rong prakara bêcik ala |
sikara tangan dwi iku |
kwajibane rong prakara |
mêgar atanapi mingkup ||
21. Buja bau wêrdinira |
mula loro watakipun |
nguwati tangan ro mau |
paksa uwang wêrdinira |
mula dumadi puniku |
watak karo de pedahnya |
rong prakara kang rumuhun ||
22. Ngingkêmkên tangkêping waja |
mêngakên angaping tutuk |
drasthi alis wêrdinipun |
mula dadi dwi kang watak |
dene mimbuhi satuhu |
kasigitan rong prakara |
ngêkêr netya kalhipun ||
23. Muwuhi prabaning gwaya |
mangkya ama têngsipun |
papasu iya puniku |
pangul ngisor pasuluhan |
mula dumadi puniku |
watak loro de minangka |
siringing netya dwinipun ||
24. Mangkya locana wêrdinya |
urang-uranging netrèku |
yèku lalu-kinanipun |
maripat têngên lan kiwa |

Jilid 1 - Kaca : 177

- mula dumadi puniku |
watak loro dene bisa |
amosikên idêpipun ||
25. Wênganing idêp sapisan |
dadya pangawasanipun |
kaping kalih ingkêmipun |
dumadya tatampingira |
sakèh rêrêgêd sadarum |
mangkya carana wêrdinya |
athi-athi milanipun ||
26. Mila dadya dwi wataknya |
awit athi-athi iku |
karya pasrèning mukèstu |
rong prakara kang sapisan |
gawe lulungidanipun |
pasuryan kaping kalihnya |
dadya kêkêring cahyèku ||
27. Karna rêngganing talingan |
dadine ro watêkipun |
awit rêngganing karnèstu |
duk kuna sumping lan sêngkang |
dene karni wardinipun |
ambaning kuping milanya |
dadya watak loro iku ||
28. Bisa nampani surasa |
lawan pangrasa puniku |
de anêbah têngêsipun |
talapukan kang kaprênah |
ing ngisor idêp kang wulu |
luhuring kang urang-urang |
mula loro watêkipun ||
29. Jalaran puniku milya |
anglawani solahipun |
padhang pêtênging netrèku |
sapisan ngrèh wênganira |
paningal kalaning wungu |
ping dwi angrèh rêming netra |
kalanira ayun turu ||
30. De talingan têngêsira |
pangrunguning kuping èstu |
mula loro watêkipun |
awit iku amiyarsa |
rong prakara ala-ayu |
dene maha wêrdinira |
ambaning paningalipun ||
31. Mula dadya ro kang watak |
de ngêmbani pramanèku |
rong prakara kang rumuhun |

kêdhap ya ubênging tingal |
ingkang ijo warnanipun |
kang kaping pindhone kilat |
maniking tingal kang pingul ||

32. Lèn tanganna têngsira |
kêplok yèku karêpipun |
suka lan susah puniku |
êlar wulu suwiwinya |
de dadya ro watêkipun |
rong prakara karyanira |
mêgar atanapi mingkup ||
33. Kanggone dadya panambak |
adhêm mring dayaning mabur |
nêmbah suku karo iku |
angabêkti dalamakan |
gawe kuncup dwi astèku |
watak loro pan wus tamat |
rahadyan nêmbah umatur ||
34. Watak juga lan kalihnya |
solah miwah bawanipun |
condhong lawan rahsanira |
sang wiku ngandika dhaup |
mangkya watak tri kawêdhar |
sinom salinne kang pupuh ||

53. Sinom

1. Bahni gêni pandhe ika |
mulane dadya watak tri |
asal sangking tri prakara |
saking pangreka kang dhingin |
yaiku gêni saking |
thithikan agarannipun |
pindho sangking sarana |
yèku arêng de kaping tri |
pangolahe angin sangking ingububan ||
2. De pawaka wêrdinira |
gêni sapucaking ardi |
mula dadi watak tiga |
wit sangking têtung prakawis |
agni sasalat sangking |
walirang ping kalhipun |
saka gêni dudupa |
panuwun puja sêmèdi |
tri bédhiyan sarananing kaasrêpan ||
3. Siking gêni upêt ika |
mulane dadya watak tri |
wujuding upêt triwarna |
mancung sêpêt ontèl kluwih |
guna agaran gêni |
tri prakara dadinipun |

saka panasing asap |
saka sêrêting piranti |
saka kawul gênêpe katiga warna ||

Jilid 1 - Kaca : 179

4. Dahana pan gêni salat |
mulane dadya watak tri |
wit sangking katri prakara |
sapisan saka sumuking |
hawa panasing bumi |
kadwi saka sumukipun |
ing watu gêni ika |
kaping tri saka sumuking |
kang walirang gathuk dadya gêni salat ||
5. Trining brana pyu paprangan |
mulane dadya watak tri |
anane saka tri warna |
prakara saka kasêktin |
dwi têngpuhing saradhi |
tri pambêsmining sawèku |
uta tênggêse lintah |
mula dumadi watak tri |
untunira ngisor loro (n)dhuwur juga ||
6. Kwajibane tri prakara |
napêl molah ganda bangkit |
ujêl wêlut têngsira |
mulane dadya watak tri |
dene ta andarbèni |
daya tri prakara iku |
panglunyon mulèt rosa |
anauti wrêdi cacing |
mula dadi watak têtune de darbya ||
7. Kawajiban tri prakara |
nglêkêr mulur mangkêrêt tri |
mangkya jatha wêrdinira |
gêni winadhahan yêkti |
de dadya watak katri |
gêni arêng kang rumuhun |
kalih gêni winadhah |
têlu kang pinêdah kardi |
ambêbakar manggang sapanunggalannya ||
8. Wedha gêni pawon ika |
dene ana warna katri |
kang gêni kayu kalawan |
cêngkorongan pawon gêni |
katri laweyan gêni |
de nalakni wêrdinipun |
gêni panasing manah |
mula dumadya saka tri |
kadadayanira saka tri prakara ||
9. Dhingin saka pangabaran |

dwi pangobong saka sêngit |
tri saka pangumbar hawa |
utawaka wêrdinèki |
gêni manggang mulaning |
dumadi watak tri yèku |
gêni kayu kalawan |
arêng sujèn jangkêp katri |
kayalena wêrdi gêni balubukan ||

10. Mula dadi watak tiga |
de gêni blubukan asring |
kaanggo têtung prakara |
ngêpès (m)bênêm ambakari |
apan gêni diyan iku |
mula dadi tri watak |
de wujuding sorot katri |
biru kuning abang jangkêp kaping tiga ||
11. Pungkasan tiga uninga |
wêrdi gêni thithikan tri |
watu gêni kawul waja |
watak sakawan winarni |
wedang ingkang rumiyin |
banyu panas wêrdènipun |
de dadya watak papat |
sakawan dayanirèki |
matêngakên umob molah kumarangsang ||
12. Sagara we pakumpulan |
banyu saka patang warni |
tuking kali tuk bêngawan |
tuking pancuran myang riris |
mangkya katri winarni |
banyu sumur dene iku |
kaanggo patang warni |
pangangson padusan tuwin |
pangasahan sakawane pangumbahan ||
13. Sukci wêrdi we padasan |
de kangge patang pasukci |
kêmu raub wisuh tangan |
lawan masuh sukunèki |
jaladri wêrdinèki |
banyu angêndhong yaiku |
angêndhong we sakawan |
banyu udan banyu kali |
banyu êtuk kalawan banyu bêngawan ||
14. Dadi banyu kali ika |
mula papat watèknèki |
dadya pasucèn sakawan |
padusan angungumbahi |
angongolah kinardi |
angombèni kewanipun |
hèr banyu pucuk arga |

Jilid 1 - Kaca : 180

dadya watak papat awit |
pucuk arga ana banyu patang rupa ||

15. We kawah banyu pamuja |
banyu pêdhut banyu riris |
nawa wêrdi banyu tawa |
yèku we tuk umbul tuwin |
pancuran sumbêrnèki |
de samodra wêrdi banyu |
ingkang ngidêri jagad |
keblat papat dèrubêngi |
apan sami kataman banyu samodra ||
16. Jalanidhi banyu ingkang |
bênêr yèku saka riris |
lan kali êtuk bangawan |
dene warna wêrdinèki |
banyu sawangan nênggih |
saking kali rêmbêsan tuk |
sakawan pasumbêran |
de toya wêrdinirèki |
banyu ing jêmbangan kanggo suci badan ||
17. Adus raub awak-awak |
kanggo wisuh jangkêpnèki |
wahana yèku we udan |
angsal sakawan prakawis |
saka kukusing agni |
myang kukusing tanêm tuwuh |
saka kukusing toya |
papate kukusing bumi |
mangkya wau dadi wêrdi we dèrèsan ||
18. Saking amèr kapanasan |
saking kapêlêg ing angin |
saking praboting baskara |
susumubing bun mungkasi |
de sindu wêrdinèki |
banyu susu dene iku |
wit saka pat prakara |
dhingin saka srana jampi |
tuntuming bayu wuwung sari tatêdhan ||
19. Warih wêrdi banyu klapa |
dene atêrira warih |
puniku rambah kaping pat |
wiwit bluluk banjur cêngkir |
dawêgan miwah krambil |
dene tasik wêrdinipun |
banyu oyot jalaran |
kang dhingin tarik-tinarik |
iya saking purusan sakawan warna ||
20. Têmah ngringêt dadya toya |
yèku saka gêni angin |

banyu tanapi bantala |
catur we keblat winardi |
keblat papat sayêkti |
pan ana sagaranipun |
yogya pat dene ana |
jaman yoga pat prakawis |
jaman tirta dwara kali karta tamat ||

21. Watak kalima winarna |
buta apan wus sajarwi |
mula dadi watak lima |
dene iku bisa nunggil |
kalima bangsa nênggih |
sèluman myang bangsa mabur |
nunggal bangsaning kewan |
bangsaning buburon warih |
de limane bisa nunggal lan manungsa ||
22. Pandhawa wêrdi putra sang |
Pandhu Dewanata Aji |
lima juga Sri Ngamarta |
dwi Dyan Sena tri Pamadi |
nunggal sayayah bibi |
kang dwi lèn bibi puniku |
kacatur Dyan Nangkula |
Sadewa kalimanèki |
mangkya tata gêtih otot wêrdinira ||
23. Ing netya ngolah pramana |
ing lidhah ngolahkên angling |
ing tangan ngolah (ng)gauta |
ing suku ngolahkên linggih |
utawia lumaris |
ing prêji ngolah rahsèku |
mangkya gati wêrdinya |
kêkêtêg de dunungnèki |
anèng tênggok jaja ugêl-ugêl ngasta ||
24. Gêl-ugêl sikil kalawan |
ing planangan limanèki |
èndri bayu ingkang mata |
dene pakumpulan saking |
ing irung tuwin kuping |
pasuryan myang saking kalbu |
yaksa wêrdi danawa |
wados asisiyung nênggih |
ditya wandu mila dadya watak lima ||
25. De dadya panunggulira |
ditya sakawan bupati |
limane piyambakira |
sara landhêp wêrdinèki |
nalika jaman nguni |
gaman kang ran sara iku |
landhêp limang wadana |

de maruta wêrdi angin |
kang kairid gandane kang sêkar gangsal ||

26. Sêkar jawah saking Jwata |
sêkar amyang taman sari |
sêkar bago pangukupan |
sêkar gêlung lawan sari |
sêkaraning jinêmrik |
de pawana wêrdinipun |
angin drês iya ika |
saka keblat myang ing nginggil |
bana iku alas agung wêrdinira ||
27. Mula dadi watak lima |
babaya limang prakawis |
ula macan asu ajag |
danawa lawan panjawi |
margana wêrdinèki |
angin ana ing dêlanggung |
yèku napas kang mèdal |
ing pancadriyanirèki |
samirana wêrdi angin kang ambuwang ||
28. Karingêt limang panggonan |
rai bau jaja gigir |
suku jangkêpe kalima |
warayang wêrdinirèki |
sanjata de landhêping |
balimbingan ana catur |
limane pucukira |
de panca bayu sayêkti |
kang kaanggêp putra Hyang Bayu kalima ||
29. Sawiji wil Jajahwrêka |
Kapi Anoman kakalih |
katri Wukir Maenaka |
catur Sètubanda èsthi |
Bratasena mragili |
de wisikan wêrdinipun |
wangsit guru limang bab |
tuduh kadadeyanèki |
dêdunungan iya iku bawa lima ||
30. Gulingan dene wêrdinya |
paturon nênggih wong guling |
pêpêt pancadriyanira |
lilima ingkang mungkasi |
etang lima wus jarwi |
ji loro lu pat limèku |
wus titi watak lima |
watak nêman mangkya winarni |
salin têngbang amrih mamanising kata ||

Jilid 1 - Kaca : 182

54. Dhandhanggula

1. Masadrassa wrêdi kang binukti |

rasa nênm prakara yaika |
rasaning sêga iwake |
rasaning wijinipun |
rasaning kang godhongan tuwin |
rarasaning dadèrsan |
wowohan nênipun |
winayang wêrdi gang-anggang |
awit saka sikile iku nêmi |
guna awon wêrdinya ||

2. Dene ingkang mangsa kanêm yêkti |
nawu madu sinungkên anaknya |
de rêtu awor wêrdine |
campuring kanang kayun |
kang rumahun grêngsênging dhiri |
dwi ajuning kang manah |
tri ajuning purus |
catur ajuning paningal |
kalimane ajuning tangan nêmnèki |
ajuning sukunira ||
3. Hoyag wêrdinira obah yêkti |
gêtêring pangadêg myang pramana |
pamiyarsa panggandane |
pangrasa badannipun |
gya karêngya karungu wêrdi |
iya nênm prakara | wisikan karuhun |
amuwung wulang utama |
myang karungu wawangsite ujar manis |
pangraras ngalêmbana ||
4. Namaning nênm yèku namaning |
pala nênm kasimpar baruwah |
gumantung palawijane |
myang kucila kirnèku |
tahên kayu taun winardi |
wrêksa kayu têgoran |
lèn prabatang kayu |
rubuh malang ing dèdalan |
pan ginêrba kayu nênm watakneki |
lire ingkang mangkana ||
5. Kang tartamtu kanggo nêmi prakawis |
turus miwah dandaning omah |
kanggo dandanan prantine |
kanggo pêthan arcèku |
kanggo plangkan pangraras tuwin |
katunu kanêmira | kilating nêmi iku |
têgêse lalidhah mangsa |
iya kanêm lona pêdhês wêrdineki |
mla kêcut wêrdinira ||
6. Tikta wêrdinira apan pait |
kyasa wêrdinira gurih ika |
dura pan asin têngêse |

Jilid 1 - Kaca : 183

- sarkara wêrdinipun |
 apan manis watêk nêmbiti |
 watak pitu winarna |
 ardi wêrdi gunung |
 kang urut pasisir iku |
 mula dadi wawatak pitu de ardi |
 isine pitung warna ||
7. Watu guwa jurang padhas tuwin |
 papancuran pèrèngan tuwuhan |
 turangga de panganggone |
 jaran iku pipitu |
 kang rumuhun apan kèndhali |
 apus lawan salebrak |
 sanggawêdhinipun |
 ambên camêthi pitunya |
 giri wêrdi gunung gêdhe dene dadi |
 pakandhanganing swara ||
8. Rêsi tênggêse pandhita sukci |
 yèku ingkang nganggo kasucian |
 pitung prakara etange |
 katêmênan rumuhun |
 lumuh ala lumuh nyidrani |
 lumuh marang ruruba |
 lawan tuhu lumuh |
 marang ing pangalêmbana |
 lumuh rêgêd pitune pan lumuh maring |
 sabarang bêbêngèsan ||
9. Angsa apan banyak wêrdinèki |
 mula dadi pitu watêkira |
 kagawa sugih swarane |
 biksuka wêrdi lêmbo |
 mila pitu watêkirèki |
 dene ing kuna dadya |
 tungganganing wiku |
 aldaka sukuning arga |
 dene darbe sasêbutan pitu nênggih |
 punthuk ujung tunggangan ||
10. Lambung tepong sisiku sukuning |
 de himawan wêrdinira mega |
 pucuking gunung dununge |
 mula watak pipitu |
 sangking kukus kapitu warni |
 kukus adhêming kisma |
 kukus tanêm tuwuh |
 kukus pangobaring wrêksa |
 kukus ingkang rêratêng lawan kukusing |
 udalaning kang toya ||
11. Kukus ingkang bêdhiyan myang sangking |
 kukusing kang dupa jangkêp sapta |
 sapta pandhita wêrdine |

agêming pandhitèku |
pan pipitu jajenggot cundrik |
kêthu jobah salendhang |
tlumpah têtênipun |
gora swara muni ika |
wardi swara uni agung akèh kaki |
apan pitung prakara ||

Jilid 1 - Kaca : 184

12. Sangking suwaraning banyu bumi |
gêni angin balêdhèg lan udan |
sangking pakarti pitune |
swa kuda wêrdinipun |
jaran molah pitung prakawis |
nyongklang mêdhar adhean |
jojrok ngawalipun |
nyirig nyandêr pipitunya |
tungganing gunung tumpakan rêrêdin |
ana pipitu warna ||
13. Jaran kabirèn lêmbu palangki |
padhati jolang kisruki lawan |
bojadhi ganêp pitune |
de wiku ya pipitu |
yèku wiku kang nglakokkên ing |
pangawikan kasapta |
jaya kang rumuhun |
pindho aji pangasihani |
katêlune aji panglimunan bangkit |
pat aji tatakrama ||
14. Kalimane pamawasan aji |
kanêm aji etang pêpetangan |
sapta ji panglêrbane |
sampêt watêk pipitu |
watêk wolu mangkya winarni |
bubukanira naga |
wêrdi ula agung |
mula dadya wolu watak |
derbe panguwasa wolung warni |
nyêmbur nyakot amolah ||
15. Mulêt rosa urip (ng)gon kakalih |
anglungsungi wolu bisa gêsang |
saka lênga nêng pêthite |
panagan etangipun |
pasawêran wolung (ng)gon nênggih |
naga taun myang naga |
jatingarangipun |
naga wulan lawan nagan |
pasangaran naga larangan lan malih |
kanang naga pangkalan ||
16. Naga dina pasaran mungkasi |
de salira ya slira mênyawak |
apan wolu pangwasane |

bisa ngambah ing banyu |
ngambah marang dharatan bangkit |
mènèk myang ngêrong ika |
mring nastapa ayun |
anglungsungi myang yuwana |
kawolune riringa mring bangsanèki |
mangkya basu wêrdinya ||

17. Apan têkèk mulane dumadi |
watak wolu darbe panguwasa |
wowolu iki cacaha |
panglêngkêtaning suku |
kinajrihan ing bangsanèki |
tyas sabar myang ngumara |
sarèh tindakipun |
sarana atine kêna |
kanggo jampi wong cêkèk tan nggarapsari |
darbe panawa wisa ||
18. Kawolune bisa anglungsungi |
mangkya tanu bunglon wêrdinira |
bangkit wor wolung warnane |
bang irêng kuning pingul |
ijo biru bêlawu tuwin |
wungu jangkêping astha |
murti wêrdinipun |
cêcak de darbe pangwasa |
wolung warna panglêngkêtan kang rumiyin |
bisa mènèk puliyen ||
19. Ayuwana sarana myang kêsit |
bisa mogêl nglungsungi isthanya |
mangkya kunjara wêrdine |
gêdhong panggonan ngukum |
duking kuna janma kang tampi |
ukuman wawangênnya |
wolung dina amung |
yèn dosa ros wolung wulan |
mangkya gajah ya gajah kang nèng wanadri |
dwipangga gajah ingkang ||
20. Tinitiyen ing sri narapati |
parabote ana wolung warna |
papaès kalung slebrake |
ambèn êcis ranteku |
pacancangan kawolu srati |
èsthi gajah ginawa |
midhang wêrdinipun |
samadya gajah nèng marga |
de manggala gajah panungguling jurit |
dwipara gajah ingkang ||
21. Binêkta ring cangkrama kakaring |
de bujangga ula gêdhe ika |
padha naga lan kwasane |

Jilid 1 - Kaca : 185

- bramana wolu iku |
 duk kunane ing tanah Jawi |
 kambah dening brêmana |
 wowolu kèhipun |
 pranataning Ajisaka |
 kinèn amumulang kadibyan sakalir |
 miturut Asthabrata ||
22. Liman gajah nèng wantilan yêkti |
 sarta ula sami lawan naga |
 ula wolu pangwasane |
 sakèhing gajah mau |
 padha wolu watêkirèki |
 dhingin têbih sanggama |
 wangi kopèkipun |
 Iwan na sarosa pramana |
 ambêg sura kapitu sugih mangrêti |
 astha sugih bêndana ||
23. Nahên watêk sanga kang winarni |
 trustha wêrdi êlènging sanjata |
 trusthi êlèng tulupane |
 muka rai puniku |
 de gapura lawanging aji |
 wiwara sakèthèngnya |
 dwara lawangipun |
 omah tanapi pomahan |
 lawang mau cinêngkal kapara sami |
 apan sangang bageyan ||
24. Dene nanda lènging kodhok nênggih |
 wilasita wêrdi lènging kombang |
 guwa lèng samun wêrdine |
 rago wêrdi lèng suwung |
 gatra wêrdi êlènging gangsir |
 lèng wêrdi lènging ula |
 rong wêrdi lèng yuyu |
 song wêrdi êlènging landhak |
 de têrusan wêrdi lèng têmbusan yêkti |
 yèku angka wêrdinya ||
25. Wiwilangan sanga têlasnèki |
 de babahan wêrdi lèng durjana |
 hawa sasanga wêrdine |
 hawaning badan èstu |
 pan sasanga kathahirèki |
 dadi piridanira |
 watêk sanga mau |
 muhung saka babolongan |
 awit palawanganing badan kèhnèki |
 apan ana sasanga ||
26. Irung sami lèng tulupan bêdhil |
 kang maripat sasaming muka |
 dene cangkêm ngibarate |

- lawangira sang ratu |
ing talingan ngibaratnèki |
lawang sakèthèng ika |
palawanganipun |
ngibarat lawanging omah |
gurung iku ngibarat lawang guwèki |
ing dubur lawang sona ||
27. De sadaya ronging kewan aming |
mirid pangêronging sangking mangsa |
kasanga jênèk nèng rongge |
wilangan angka iku |
amung sanga sadasanèki |
ing sagolongan êdas |
wujudipun ênul |
mungguh babahan jinarwan |
lèng durjana kêrêpe lèng manungsèki |
têbusan hawa sanga ||
28. Nahên watak sapuluh mungkasi |
boma wêrdi sukêt mati ika |
sonya wêrdi suwung mangke |
gagana wêrdi suwung |
de barakan wêrdinirèki |
ya iku lamat-lamat |
adoh jarwa tuhu |
ing langit wêrdi ngawiyat |
de ana tan ora ana wêrdinèki |
windu duk jaman kuna ||
29. Ana windu sapuluh winilis |
ingaranan kang windu Sangkala |
sapuluh warna umure |
Tirta lan Marutèku |
myang Pranala lan Pratalèki |
Baya Byantara Manta |
Kartala puniku |
kasanga windu Suribta |
de ganêpe sapuluh pan dènarani |
ring kang windu Gurita ||
30. Anèng wiyat anane kang langit |
pan sadaya srêngenge rêmbulan |
lintang kalawan megane |
kilat mênthung galudhug |
angin udan kuwung mungkasi |
yaiku ananing kana |
wujut pamyarsèku |
kang katon lan kapiyarsa |
saka donya gantya ingkang widik-widik |
wrêdine samar-samar ||
31. Malêtik mancurat wêrdinèki |
sirna wêrdinira apan ilang |
ngakasa ta wujud rêke |

de saguning das iku |
ingkang ilang wêrdinirèki |
walang wêrdi mauwal |
de kos wêrdi suwung |
watak sapuluh wus jarwa |
mungguh watak sapuluh jupukanèki |
doh samar suwung lamat ||

Jilid 1 - Kaca : 187

32. Ilang dhuwur kang awit kapirit |
saka jroning kaluwênge êdas | èstu tan ana wujud |
dadya buwêng saèstu |
apan suwung karêpanèki |
Candragêni wus tamat |
lan kudu sumurup |
kawining Sangkala ika |
apan seos lawan bangsa têmbung Kawi |
kalawan têmbung Kawya ||
33. Rupa warna wêrdinira sami |
yèn Sangkala rupa juga watak |
warna sakawan watêke |
ningali uningèku |
yèn ing Kawi wêrdinya sami |
nanging Kawi-sangkalan |
ningali puniku | angloro wawatêkira |
yèn uninga titiga watêkirèki |
utawa suta yoga ||
34. Yèn ing Kawi padha wêrdi siwi |
yèn Sangkala iku iya beda |
suta watak siji têke |
de yoga watak catur |
iya iku bedanirèki |
Kawi-sangkalan lawan |
têmbung Kawi lugu |
mung samono gadukingwang |
angluluri korasan inguni-nguni |
kang sinung ling manêmbah ||

55. Asmaradana

1. Kasmaran radyan miyarsi |
gancaring Kawi-sangkalan |
Ajar Suganda nabda lon |
kulup nyatakakên tanggal |
awit tanggal sapisan |
tumêkane têtung puluh |
kang bêcik lawan kang ala ||
2. Kang sarta wênginirèki |
lawan arane kang dina |
lohung mung kinarya prabot |
sakawit tanggal sapisan |
ingaran dina Kuda |
bêcik sabarang karyèku |

karana Allah Tanggala ||

3. Andadèkkên Kangjêng Nabi |
Adam lan Nabi Muhkamat |
ing dina iku dadine |
mangka lamun ana pêrang |
yèn narajang raharja |
tinrajang ala kalangkung |
kalamun ana pawarta ||
4. Warta bêcik iku yêkti |
linyok lamun warta ala |
bocah lair bêcik yêktos |
wong nandhang roga glis waras |
abuburu glis angsal |
tanggal kaping kalih iku |
ingaranan dina Kidang ||
5. Prayoga sabarang kardi |
karana Allah Tangala |
(n)dadèkkên Babu Kawane |
wong laki rabi raharja |
tanggal tri dina Macan |
ala sabarang karyèku |
karana Jêng Nabi Adam ||
6. Lan garwa (m)babuka wadi |
tinurunkên sangking swarga |
ping pat ari Kucing ranne |
sabarang karya prayoga |
karana Gusti Allah |
andadèkkên Abil iku |
tanggale kang kaping lima ||
7. ingaranan dina Sapi |
dinèku sabarang karya |
ala karana Hyang Manon |
andadèkkên Kabil ika |
kaping nêtm ingaranan |
ing dina Kêbo puniku |
sabarang karya prayoga ||
8. Yèn ana wong nandhang sakit |
sayêkti yèn gêlis waras |
de tanggal kaping pitune |
dina Tikus ingaranan |
barang karya prayoga |
tanggale kang kaping wolu |
dina Lêmbing ingaranan ||
9. Sabarang karya prayoga |
karana Allah Tangala |
dina iku (n)dadèkake |
ing Nabi Nuh minulya |
nanging lulungan ala |

Jilid 1 - Kaca : 188

lamun anglurug prang pupuh |
sayêkti yèn katiwasan ||

10. Tanggal ping sanga winarni |
dina Asu ingaranan |
ala ing sabarang gawe |
tanggale kaping sadasa |
dina Naga ingaran |
bêcik sabarang karyèku |
anênandur myang dèdagang ||
11. Laki rabi iya bêcik |
tanggale kaping sawêlas |
ingarannan dina Kêmbang |
sabarang karya prayoga |
tanggale kaping rolas |
dina Mayang arannipun |
adol tuku kang prayoga ||
12. Tanggal triwlas dènaranni |
dina Gajah barang karya |
nora nana prayogane |
ping patbêlas dina Singa |
bêcik sabarang karya |
karana Allah Kang Agung |
andadèkakên suwarga ||
13. Loh-kalam myang Aras-kursi |
tanggale kaping limalas |
ing dina Iwak aranne |
sabarang karya prayoga |
karana Maha Mulya |
andadèkkên Nabi Yusup |
tanggale kaping nêmbêlas ||
14. Dina Malam dènarani |
ing sabarang karya ala |
karana iku Hyang Manon |
angrusak sakèhing umat |
-ing Nabi Lud samana |
tanggal ping pitulas iku |
dina Ulung ingarannan ||
15. Sabarang karya prayogi |
ambuburu nuli angsal |
karana iku Hyang Manon |
andadèkkên Nabi Musa |
lan Nabi Yakub ika |
tanggal ping wolulasipun |
ingaran dina Kalapa ||
16. Ing sabarang karya bêcik |
karana Allah Tangala |
(n)dadèkkên wulan srêngenge |
kalawan lêng Nabi Ngisa |

lan manggihkên andika |
Nabi Yakub lan kang sunu |
Jêng Nabi Yusup minulya ||

17. Ping sangalas dènaranni |
dina Banthèng barang karya |
prayoga yèn warta awon |
mêsthi têmên yèn pawarta |
bêcik sayêkti dora |
yèn prang tinarajang unggul |
yèn nrajang ala kasoran ||
18. Ping rongpuluh dènaranni |
dina Hantu barang karya |
prayoga lamun prang pupoh |
nora mênang nora kalah |
yèn warta bêcik nyata |
tanggale kaping salikur |
dina Arêng ingarannan ||
19. Ala sabarang pakarti |
ping rolikur dina Urang
| bêcik ing sabarang gawe |
amung yèn lulungan têbah |
iku nora prayoga |
watak tan têkan ing purug |
kaping têtulukur tanggal ||
20. Dina Ula-sagarèki |
sabarang karya prayoga |
kaping patlikur tanggale |
dina Pare arannira |
kalangkung dening ala |
karana Hyang Maha Luhur |
andadèkkên Pirngon Raja ||
21. Lawan Namrut Narapati |
lamun ana rare mêdal |
iku bangêt durakane |
mring bapa tanapi biyung |
kaping salawe tanggal |
dina Pandhe arannipun |
ala ing sabarang karya ||
22. Krana naas agêng yêkti |
kaping nênmlikur tanggal |
ala ing sabarang gawe |
krana umat Nabi padha |
mati ana bangawan |
tanggal kaping pitulukur |
ingarannan dina Ula ||
23. Bêcik ing sabarang kardi |
karana Hyang Maha Nasa |
anurunkên rahmat gêdhe |

Jilid 1 - Kaca : 189

mring kawulanya sadaya |
rare lair prayoga |
bêkti marang mring Hyang Agung |
kaping wolulikur tanggal ||

24. Ingarannan dina Pari |
bêcik ing sabarang karya |
ping sangalikul tanggale |
dina Ulêr ingarannan |
ing dina iku ala |
pungkasan ping têlung puluh |
ingarannan dina Sada ||
25. Yèn lulungan tan prayogi |
ananandur ala uga |
amung tuku lawan adol |
pan iku ingkang prayoga |
tamat wataking tanggal |
ngluluri tutur karuhun |
têmên orane sumangga ||
26. Rahadyan umatur aris |
sarèhning sampun kapacak |
nèng jilidan saèstune |
tartamtu kathah yakinnya |
malèsèt ing sandhungan |
yèn narajang awon lamun |
tiwas mung dadya tutuhan ||
27. Cinarita ngantya lami |
rahadyan anèng Mandhala |
-wangi iya Gunung Gêdhe |
kasok sihe sang Suganda |
wus katon ngèlmunira |
lair batin tan na kantun |
gêmêt tinampèn rahadyan ||
28. Anuju ing sajuga ri |
rahadyan tandya pamitan |
dènyarsa (n)dumugèkake |
ing lampah arsa tumingal |
patilasan kadhatyan |
nagri Pajajaran dangu |
mangkya ing Bogor karannya ||
29. Suku ardi Salak wukir |
Ajar Suganda ngandika |
kapasang-yogya aranne |
dina iki ping pitulas |
sabarang karya harja |
ujum ramale pakantuk |
datan ana kasangsaya ||
30. Payo kulup mupung enjing |
ingsun kang atêdah marga |

Jilid 1 - Kaca : 190

- radyan (n)dhêku matur alon |
kalangkung panuwun kula |
de kaparêng umentar |
têdah marga kang pakantuk |
wus samêkta nulya bidhal ||
31. Datan sandeya ing margi |
eca dènnya alalampah |
sarwi ginêm ngèlmi raos |
tan cinatur laminira |
dènnira anèng marga |
wus prapta ing Gandhok dhusun |
Ajar Suganda ngandika ||
32. Kaki lilanana mami |
wangsul marang ing ngasrama |
iki wus prapta ing Gandhok |
wus cakêt lan Pajajaran |
sira ngalor ngulonna |
sandika radyan umatur |
muhung pangèstu paduka ||
33. Iya kulup dak idèni |
apa ing sakajatira |
atus ing pangandikane |
ungkur-ungkuran ing lampah |
radyan myang Gathuk Gathak |
ing dhusun Gandhok kapungkur |
praptèng Bogor patilasan ||
34. Sêngsêming tyas umiyat ing |
tatanêman tumaruna |
kathah kang nêdhêng uwohe |
wênês ijo amardapa |
tangèh ingkang mangarang |
sadhengah tinanêm subur |
wowohan myang sêsêkaran ||
35. Hawanya srêp sawatawis |
karya têtreming sarira |
tamtu jawah sabên sore |
wit Luhur tumêkèng Ngasar |
têrang sadalu pisan |
kathah sumbêr umbul mancur |
mimbuhi sêngsêming driya ||
36. Wanci Luhur radyan prapti |
satêngahing kang pagagan |
tumalêthok garimise |
radyan ngandika mring Gathak |
sarèhning ayun jawah |
prayogane padha ngaub |
mring gubug amrih sarkara ||

56. Dhandhanggula

1. Praptèng gubug Radyan Jayèngrêsmi |
 Gathak Gathuk nèng wingking tan têbah |
 wau kang nèng jro gubuge |
 lurahing Bogor dhusun |
 wus awrêddha gundhul kalimis |
 gumbala capang pêthak |
 jêjenggot pinatut |
 clana gadhung bênting sinjang |
 sarung bugis dhêsthar bathik lagu nagri |
 Bandhung tanah Pasundhan ||
2. Têkên panjang tunggul ngandhap nginggil |
 tanpa baju kagyat duk umiyat |
 ing sapraptanira radèn |
 sung bagya gupuh-gupuh |
 katambêtan kang lagya prapti |
 pun paman nilakrama |
 ing pundi nak bagus |
 miwah sintên kang sinambat |
 atanapi ingkang sinêdyèng panggalih |
 radyan alon ngandika ||
3. Kula saking karajan ing Giri |
 talatahing tanah Surapringga |
 Jawi-wetan pungkasane |
 dene ta nama ulun |
 Jayèngrêsmi satuhu pêkir |
 dwi rencang Gathak Gathuk |
 mênggah sêdyaulun |
 badhe dhumatêng ing Karang |
 prêlu mampir ing Bogor ayun udani |
 tilase kang kadhatyan ||
4. Manthuk-manthuk sang minta pawarti |
 Jayèngrêsmi aris atatanya |
 kang pinanggyan lagi nêmbè |
 sintên kêkasihipun |
 amangsuli sabdanya aris |
 Ki Wargapati kula |
 kapalaning wuwus |
 inggih ing Bogor punika |
 langkung têbih Giri praptanipun ngriki |
 amangka lampah dharat ||
5. Pan ing pundi ingkang dènmargin |
 kongsi sagêt prapta dhepok kula |
 langkung gawat saturute |
 lwir ing pakêwêtipun |
 rêdirêdi kang kathah singit |
 jro jurang-jurang guwa |
 kèh rêncananipun |
 sarpa gung banaspati ka |
 kayu-kayu arungkut kèh ori rumpil |
 singa warak andaka ||

Jilid 1 - Kaca : 191

6. Ingkang sami angadhangi margi |
 mongira samya krura mamangsa |
 sêsêngkan jurang pèrènge |
 watu-watu alunyu |
 tur tumawing miring anggawing |
 tan kêna ingancikan |
 watune gumlundhung |
 têla-têla isi ula |
 kidêggana pinggire anyêmbur sami |
 ulanya galak-galak ||
7. Saking pundi gènnira lumaris |
 wontên kèdhik kang ragi warata |
 tan kobêr anggung godhane |
 ingkang murungkên laku |
 tanpa wilis mawarni-warni |
 siluk-siluk pinggirnya |
 jurang lunyu-lunyu |
 yèn gocèkana witwitan |
 wit-witane anggawing tur mawa êri |
 êrine mawi upas ||
8. Witing kayu pinggir parang curi |
 yèn cinandhak witte pol kewala |
 padhas landhêp ngatut bae |
 tumibèng jurang iku |
 sarpa singa lajêng nampèni |
 liyanipun anak mas |
 ing têngah tan tutug |
 tangèh ing ngriki praptaa |
 ulun sampun anjajah ing ardi-ardi |
 wêgah nora kêconggah ||
9. Kunêng lingnya Kyai Wargapati |
 radyan mèsêm alon angandika |
 dhuh paman ing saèstune |
 gampang kalawan ewuh |
 apan wontên ingkang akardi |
 yèn purunna ing gampang |
 ajriha ing kewuh |
 sabarang botên tumêka |
 yèn antêpan gampang ewuh dados tunggil |
 ing purwa boya nana ||
10. Gèdhèg-gèdhèg Kyai Wargapati |
 ngunandika sajroning wardaya |
 satuhu wong luwih kiye |
 nayana sumèh mancur |
 wicarane arum patitis |
 wacana anurraga |
 aris aturipun | dhuh kang sinung kanugrahan |
 kaparênga mampir dhatêng wisma mami |
 ing Bogor kang katingal ||
11. Lah saiba sukaning tyasmami |

Jilid 1 - Kaca : 192

miwah sanggyaning kang kulawarga |
lir manggih sotya sagênthong |
nak anggèr karsanipun |
têmbè ulun ingkang umiring |
rahadyan tan lênggana |
mandhap saking gubug |
Ki Warga lumakyèng ngarsa |
mawa têtèn kathiplakira cinangking |
dupi prapta ing wisma ||

12. Atêngara kênthongan tinitir |
kulawarga jalu èstri prapta |
(ng)gili tan ana kêndhate |
uning yèn ana tamu |
samyak bikut (ng)gêlar-(ng)gêlari |
pawèstri olah-olah |
sadhiya susuguh |
radyan sampun ingaturan |
lênggah salu linèmèkan glaran pasir |
iyasan ing Palembang ||
13. Gathak Gathuk wus dènancarani |
Kyai Warga matur mring rahadyan |
ingkang sakeca nak anggèr |
wusnya matur gya mundur |
paparentah marang ing batih |
ajuning kang sugata |
wus lumadyèng ngayun |
gantya sês myang wedang kahwa |
nyanyamikan gêndhis siwalan manjêni |
Ki Warga lon turira ||
14. Cumanthaka pun bapa ngaturi |
pasugata sumangga kinarsan |
lah ngriku ge sawontêne |
Gathak Gathuk abikut |
wusing nginum dhahar nyanyamik |
amung ngecani ing tyas |
anulya kinukut |
lumados sugata dhahar |
liwêt gaga wajar liwêt tambra anyir |
bêbacêm ulam tambra ||
15. Lêmêng tambra gèsèk tambra asin |
kolak tambra asêm-asêm tambra |
tigan tambra tambra dènpès |
acar tambra myang êtum |
tambra gêcok tambra dènasin |
êtim gorèngan tambra |
abon age sêmur |
opor sami ulam tambra |
sambêl gorèng tambra tambra urip-urip |
sambêl ulêg lalaban ||
16. Marik-marik tinata nèng ngarsi |

Jilid 1 - Kaca : 193

- wus rumanti Ki Warga turira |
pun bapa atur dhahare |
sakawontênanipun |
radyan (n)dhêku nulya awanting |
Bismillah lêkas dhahar |
têlas gangsal tanjung |
kalawan asinan tambra |
udakara têlas mung sajênthik miring |
atop ambal-ambalan ||
17. Kyai Wargapati tansah nglirik |
ngandikèng tyas baya wus alama |
sang luhung (ng)gonne tan (ng)gape |
ing boja miwah minum |
nora saka ewuhirèki |
rupane rada nyêngka |
saka rahab mring sun |
ambêng nulya cinarikan |
wus tinata anèng ngarsane abdi dwi |
anulya ingancaran ||
18. Wawi anak sami awawanting |
sampun mawi taha-taha ing tyas |
di kaya wismanta dhewe |
Gathak Gathuk anuwun |
inggih sampun awalangati |
tan rikuh-rikuh kula |
wus bukti ngathêkul |
Gathuk aris atatanya |
lah-olahan datan wontên saliyaning |
sadaya ulam tambra ||
19. Kula pancèn karêm ulam niki |
Wargapati lingira (ng)gih anak |
amung iku ingkang jathok |
ingah-ingahanulun |
blumbang-blumbang sadaya isi |
tan lyan ulam tambra |
gurih gêmpu êmpuk |
Gathak Gathuk dènnya nadhah |
wus dumugi nulya ingundurkên aglis |
akiring waktu Ngasar ||
20. Kyai Warga parentah mring dasih |
angrêsiki langgar myang padasan |
wus rumanti sadayane |
umatur ring sang luhung |
bilih karsa wêkdal Ngasari |
ing langgar wus sadhiya |
radyan linggar gupuh |
samyang ngambil toya kadas |
Gathuk adan wusing sunat dènkamati |
gya pèrlu waktu Ngasar ||
21. Wus paragad dènnira Ngasari |

Jayèngrêsmi alon angandika |
paman lamun marêngake |
kula pan botên wangsul |
dhatêng panti eca nèng ngriki |
Ki Warga aturira |
kalangkung panuju |
datan wontên sehosira |
gya parentah mring dasih kinèn ngusungi |
dhaharan pangunjukan ||

Jilid 1 - Kaca : 194

22. Glaran pasir lêmpir ulês putih |
wus pinrênah dhaharan tinata |
Ki Warga tansèng ngarsane |
cakêt lan Gathak Gathuk |
Gathuk tanya mring Wargapati |
dhuh Kyai anglêpatna |
sagunging babêndu |
ulun nyuwun sasêrêpan |
sampun pintên yuswa paduka Kiyai |
dene ta maksih kiyat ||
23. Anak êmpun sangang dasa kalih |
Gathak njingklak wathah tuhu wrêddha |
têka taksih kadi anèm | punapi saratipun |
Kyai Warga ngandika manis |
datan mawi isarat |
amung sabên tangsu |
anglampahi puji-dina |
têka mangke lir lampahe toya mili |
pancèn agêng sawabnya ||
24. Gathak Gathuk sarêng aturnèki |
nuhun Kyai ulun ngalab barkah |
supadi kadi slirane |
pinarêng panjang umur |
sênêng têtrêm jangkêp ngaurip |
winantu karaharjan |
salaminya hidhup |
Ki Warga aris ngandika |
inggih anak makatên pujinirèki |
kalawan lampahira ||
25. Gathak Gathuk gya sami nyêlaki |
mêdhar sabda ingkang pujidina |
ping pitu pan sanès-sanès |
inggih ingkang rumuhun |
dina Jumungah lampahing Nabi |
Rosullolah salalu | hi wasalam iku |
mapan tan adhahar sêga |
ing sadalu sadina pujinirèki |
ya kapiya muninya ||
26. Winical ping satus tiga nênggih |
ing sadalu sawabe pan angsal |
kang nugrahaning Hyang mangke |

ping kalih dina Saptu |
Sayidina Ngusman (n)darbèni |
tan sare lampahira |
sadintên sadalu |
puji: ya patah ya rajak |
winaca ping satus titiga sawêngi |
sawabe ingajrihan ||

27. Dening mahluk kabèh kang kaping tri |
dina Akat ingkang darbe lampah |
pan Sayidina Ngumare |
ing sadintên sadalu |
tan anginang pujinirèki |
ya kayu ya kayuma |
angsal kaping satus |
têtiga sadalunira |
sawabe rahayu saumurirèki |
kaping pat Isnèn dina ||

28. Kang lampah Nabi Ngisa puniki |
ngalahisalam tan dhahar ulam |
ing sadina sawêngine |
ya rahman ya rahkimu |
pujinira satus sawêngi |
mapan punjul titiga |
sawabe jinurung |
ing Allah sakarsanira |
kaping lima dina Salasa darbèni |
kang lampah Abubakar ||

Jilid 1 - Kaca : 195

29. Tan adhahar tan nginum sawêngi |
lan sadina puji subkana ma |
-likil kudus wacanane |
ping satus lan têtêlu |
ing sadalu sawabe ugi |
sinihan dening Allah |
kaping nênmipun |
dina Arbo ingkang lampah |
Nabi Brahim wa ngalèhi wa salami |
pan nora dhahar uyah ||

30. Iya sadina lawan sawêngi |
puji: subkanna maliki khahar |
ping satus têtêlu wacane |
sawêngi sawabipun |
ingapura dosane nênggih |
dening Allah Tangala |
kaping pitunipun |
dina Kêmis ingkang lampah |
Sayit Ngali tan ngunjuk toya saratri |
iya lawan sasiyang ||

31. Pujinipun: ya kabiru malih |
ya mutangal ping satus winaca |
lawan titiga langkunge |

sadalu sawabipun |
sinung kuwat sabarang kardi |
mring Allahu Tangala |
puji-dina iku |
sapa wonge nglampahana |
tinarima ngamale mring Hyang Linuwih |
salamêt dunya kerat ||

32. Gathak Gathuk matur sru kapundhi |
wanci Mahrib suruping baskara |
wus ngalumpuk sadayane |
santri alit myang agung |
samya ngambil toya astuti |
mring langgar maca slawat |
swaranya gumuruh |
tan pantara ingadanan |
samya sunat bakda nulya dènkamati |
gya Mahribbi sadaya ||
33. Jayèngrêsmi ingkang angimami |
swara arum buntas titih cêtha |
Mahrib tumêkèng Ngisane |
paragading kang wêktu |
pupujian angalik-alik |
donga matumpa-tumpa |
ingaminan guyub |
sawusira bakda Ngisa |
para santri tumurun saking ing masjid |
kang kantun amung ingkang ||
34. Angladosi miwah Wargapati |
datan mantuk eca pinarakan |
nèng masjid lawan tamune |
Wargapati umatur |
dhuh nak anggèr bilih marêngi |
mugi kaparêngana |
pun bapa yun wêruh |
gancare ingkang winastan |
dahru-jaman punapa sampun nyêlaki |
punapa taksih lama ||
35. Jayèngrêsmi awacana manis |
ingkang winastanan dahru-jaman |
walahualam dhawuhe |
yèn mangkya kintên-ulun |
dèrèng mangsa anitik saking |
kawontênane janma |
praja dhusun |
tanapi pasisir arga |
taksih sami tan ana ngambah panitik |
kasmaran kapidêngna ||

Jilid 1 - Kaca : 196

57. Asmaradana

1. Andikanira (n)Jêng Nabi |
dhatêng kang para sakabat |

- hèn sakabatingsun kabèh |
ing benjang sapungkuringwang |
ana mangsa satunggal |
kang padha mênangi besuk |
ing mangsa dahuru jaman ||
2. Pratandhane kiyamatti |
tur angrusak ing agama |
ing sakèhing umatingong |
Bagendha Ngali tur sêmbah |
amba inggih punapa |
mêningi jaman dahuru |
nayakaningrat ngandika ||
3. Tan ana ingkang mêningi |
sarupaning sabatingwang |
Sayid Ngali alon ture |
amba anglindhung ing tuwan |
Nabi malih ngandika |
ya sakèhing sabatingsun |
padha sira piyarsakna ||
4. Yèn prapta ing jaman akir |
sakèhe umat binagya |
pan amung saduman bae |
kang pinasthi anèng swarga |
pinara pitungdasa |
pinasthi narakanipun |
tur padha sinungan lanat ||
5. Kang ana sawarga benjing |
kang anut agama Islam |
pan lilima pikukuhe |
sadat salat lawan siyam |
jakat kalawan pitrah |
mungguh kaji limanipun |
iku marga kang sampurna ||
6. Kang ora nut marga mami |
iku dudu umatingwang |
apan akèh têtêngère |
ing mangsa dahuru jaman |
ana rupa pandhita |
miwah ta panganggonipun |
kadya tuhuning pandhita ||
7. Pangucape Nabi Wali |
kang ginawe pasikêpan |
tur tan ana kayêktène |
amung rarasan kewala |
tan arsa angibadah |
angaku edan mring ngèlmu |
ngaku sampurnèng makripat ||
8. Wontèn angaku wong singgih |

anuwalani (n)Jêng Duta |
aru-ara pangucape |
tandhane sinungan lanat |
dening Hyang Maha Mulya |
iku karanne tan emut | kinarya isi naraka ||

9. Tuwas sêmbahyangirèki |
tan dadi wangsiting tingal |
hura-huru wicarane |
wong wadon ginawe sabat |
tur ngaku sinêrahan |
isining jagat sawêgung |
ngidhêpa maring rèhingwang ||

Jilid 1 - Kaca : 197

10. Amangana turu iki |
padha lawan asêmbahyang |
mapan tan ana bedane |
kabèh-kabèh padha lampah |
bêcik kalawan ala |
nora nana bedanipun |
pan uwis pangawak Suksma ||

11. Kang pinangan nora milih |
kalal karam iya doyan |
sajêng inum-inumanne |
wêtênge kang pinangeran |
miwah ta wong ajina |
nora nana bahyanipun |
mapan wus awas ing tingal ||

12. Kang suci kalawan najis |
iku nora na bedanya |
bumi sona padha bae |
datan miyatani sira |
tunggal pinangkanira |
sona tan lawan sinêrtu |
pan wus pangawak sagara ||

13. Sakathahe mati singgih |
sasambêleyan Hyang Suksma |
pan nora nana paene |
wênang panganên dènnira |
iku ngrusak agama |
jajallanat saminipun |
yogya sira singgahana ||

14. Kang sawênèh polahnèki |
apêksa edan-edanan |
sarta dènrusak ragane |
panganggone tatambalan |
polahe lir wong edan |
tingkahe kaya wong liwung |
kulambi walulang macan ||

15. Sapolahe nora yêkti |

- mindha wong brangta Pangeran |
kang kadi wawijangane |
sampurnane makripatnya |
iku kang dadi wêjang |
tan wêruh yèn dadi kupur |
iku angrusak agama ||
16. Kalampahan mangsa iki |
wong jail kaya pandhita |
wong ngalim kadya wong bodho |
bênêr dadi luputira |
wong ina dadi mulya |
mulya dadi inanipun |
wong sugih dadi kasihan ||
17. Wong kasihan lir wong sugih |
raja dènanggêp kawula |
abdi lir raja anggêpe
| desa gêng dadi dhukuhan |
dhukuh dadi nagara |
akathah dêlajadipun |
ing mangsa dahuru jaman ||
18. Ing mangsa mangke puniki |
akathah wong asikara |
lanang wadon dèn-tung gawe |
suale kang dipun ulah |
ginawe babantahan |
apêksa wirangi ngèlmu |
ujare brangti Pangeran ||
19. Kang durung dipun kawruhi |
iku kang dènkarya soal |
alîng-alîngan tatakon |
wirang lamun (ng)guguruwa |
tansah angamandaka |
ora ana di pangèstu |
ngèlmune kang winicara ||
20. Kang sêtêngah ngèlmunèki |
dèn sambang-rapêt kewala |
dan athik lawan budine |
rumangsa yèn wis kabuka |
pinatut lan micara |
nora na dadi pangèstu |
amuhung bisa rarasane ||
21. Kang sawênèh paksa sidik |
kaya wong ngarip lampahnya |
ambêciki ing lungguhe |
darapon katonna lumya |
lumaku dèn alêmma |
angêgungakên ing laku |
nèng sangarêpaning kathah ||

22. Yèn asêpi nora milih |
kalal karam dipunpangan |
suci najis dipunangge |
urate nora karêksa |
yèn anèng pasamuwan |
kaya wong wirangi tuhu |
dening karya masalah ||
23. Kang sawênèh ngèlmunèki |
dipun simpêni kewala |
sami dèn wruhana mangke |
eca dènnya ngambil kasap |
kang anggung dipun ulah |
milane asimpên ngèlmu |
sawadinipun wêruha ||
24. Ana wong kang amadoni |
api-api nora bisa |
iku amrih duduning wong |
lungsène angamandaka |
yèn mêtù ujarira |
anuli dèntutuh tuhu |
angungkurakên kewala ||
25. Wênèh wong kang nora pilih |
kalal karam dipun pangan |
lwir wong edan sasolahe |
alènggah anèng pawuhan |
sapinggiring dadalan |
iku pangambilannipun |
amrih kuncara ing kathah ||
26. Akathah ngèlmu tan yêkti |
ing mangsa dahuru jaman |
wong angambil ngèlmu rêke |
akèh ginawe ampungan |
yèn kêsusahan manah |
kadya wong birai tulus |
yèn sampun suka tan ketang ||
27. Kang mukmin tan ana kari |
kantun namane kewala |
miwah ingkang Islam kabèh |
kari tandhane kewala |
miwah kang ngaji Kur'an |
akèh kêtungkul ing laku |
ciptane madhêp ing liyan ||
28. Lumaku ingalêm pingging |
kang minangka gamanira |
êmas picis iku rêke |
wêtênge dadi panutan |
kêtungkul dening boja |
dahat kalindhah ing tutur |

tan pègat madhêp ing dunya ||

29. Suwiji tan ana kari |
kang umilih kabêcikan |
miwah kang maksiyat mangke |
tan parikudu cinêgah |
ratunya kadya macan |
kadi singa ki pangulu |
munapèk lir asu alas ||
30. Wong pèkir miskin lir kambing |
datan bisa amimitran |
lwur paksi nèng kurungane |
dene macan lawan singa |
miwah kang asu alas |
angidêri marang wêdhus |
tan angsal mangane mentar ||
31. Tamat paman kang pawarti |
ing mangsa dahuru jaman |
Ki Wargapati turnya lon |
langkung pamundhi kawula |
ing pangandika radyan |
wus manjing ing waktu Subuh |
samyang ngambil toya kadas ||
32. Gathak adan ngalik-alik |
nulya waktu Subuh samya |
rahadyan dadya imame |
bakda pupujiyan rahab |
donga matumpa-tumpa |
ingkang amin sêsêg sayuk |
Hyang Bagaspati kawuryan ||
33. Nyunari sèsining bumi |
rahadyan aris ngandika |
ingkang agung aksamane |
ulun ayun (n)dumugèkna |
ing lampah mupung enjang |
adrênging tyas ayun wêruh |
patilasaning kadhatyan ||
34. Pajajaran duking nguni |
Ki Warga aris turira |
pun bibi ayun cacaos |
sarapan enjing-enjingan |
rahadyan ris ngandika |
sangêt ing panrimah ulun |
sampun mawi susah-susah ||
35. (m)Bujêng lampah mupung enjing |
Ki Warga (n)dhêku sumangga |
sakarsa ulun andhèrèk |
wus linggar saking ing langgar |
Ki Warga tansèng ngarsa |

Jilid 1 - Kaca : 199

datan kawarta ing ênu |
wus prapta ing patilasan ||

36. Kraton Pajajaran nagri |
rahadyan miyat balumbang |
wiyar awêning toyane |
binatur ing sela krêsna |
ingukir sasêkaran |
dahat kacaryan sang bagus |
Gathak Gathuk tan saranta ||
37. Gya anggêbyur rarya kalih |
lulumban anèng balumbang |
Ki Wargapati ature |
punika kang patilasan |
kang kantun mung balumbang |
mangkya tumut Comas dhusun |
blumbang agung paedahnya ||
38. Criyosipun tiyang ngriki |
yèn èstri datan wêwêka |
jalêr èstri samya ciblon |
sabên ari ingkang malang |
enggale kaping tiga |
laminipun kaping pitu |
tamtu lajêng darbe suta ||
39. Sela satêpining bèji |
ingkang (m)bladêr borèh sêkar |
punika apan pupundhèn |
dipunmumule ing kathah |
manawi wontên tiyang |
gadhah kajêng anyunyuwun |
punapa sakadarira ||
40. Katrimah ingkang pamuji |
sayêktos tamtu tinêkan |
mila kajuwarèng ngakèh |
kathah tiyang mancapraja | sami karaya-raysa |
mrêlokakên anyunyuwun |
dhatêng Kyai Selagilang ||

15 Dumugi ing rêdi Salak R. Jayèngrêsmi kabiyantu Ki Wargapati ambangun asrama saengga kuncara anggènipun adêdana pala. Kacariyos Kiangêng Karang ingkang wasta Sèh Ibrahim sungkawa jalaran putranipun kesah tanpa pêpoyan. Angsal wangsit supados amboyong Jayèngrêsmi, punika minangka gègèntosing putra. R. Jayèngrêsmi kaboyong dening Kiangêng Karang, winulang samodra-rahmat. Wêkasan Guthuk[15] Gathuk nusul dhatêng Karang. ...
kaca 200-207

Jilid 1 - Kaca : 200

41. Radyan mèsêm lingira ris |
(ng)gih paman botên kadosa |
atut rèh patilasane |

wong agung ing jaman Buddha |
tumêka ing samangkya |
istijrate datan surut |
labêt wus katarimèng Hyang ||

42. Sarèhning sampun dumugi |
(ng)gyanulun myat patilasan |
paman lilanana ingong |
lajêng maring arga Salak |
Ki Warga aturira |
dhuh babo risang linuhung |
bilih kaparêng ing karsa ||
43. Ulun sawangsa umiring |
dhumatêng ing arga Salak |
têmbe manawi rahadèn |
wus mapan ing padhepokan |
ulun kalilanana |
wangsul mantuk dhatêng dhukuh |
Jayèngrêsmi rum wacana ||
44. Paman kalangkung prayogi |
Ki Warga nulya umentar |
nglêmpakkên anak putune |
miwah ingkang kulawarga |
kang bisa nambutkarya |
lan mamatutakên tuwuh |
mrih manise tiningalan ||

58. Dhandhanggula

1. Wargapati lumampah rumiyin |
lawan anak putu kulawarga |
saput gaman pakaryane |
sapraptanirèng gunung |
lajêng samya anambutkardi |
karya kang padhepokan |
lambung kilèn gunung |
sasêngkan kaparêng nganjat |
milih ingkang têngah-têngah ana radin |
toya (n)jog yun kinarya ||
2. Jayèngrêsmi myang abdi kakalih |
linggar saking patirtan tut wuntat |
ingkang andulur lampahe |
samarga gandrung-gandrung |
kadya age prapta ing wukir |
ing lampah tan winarna |
prapta lambung gunung |
miyat ingkang nambutkarya |
tan cinatur laminya manambutkardi |
mangkya wus paripurna ||
3. Wargapati anak putu tuwin |
kulawarga sami apamitan |
wus linilan sadayane | sajuga tan na kantun |

kantun radyan myang abdi kalih |
trusthanirèng wardaya |
munajat Hyang Agung |
datan kèndhat dalu siyang |
Gathak Gathuk suka myat rêngganing wukir |
dhepoke sang minulya ||

Jilid 1 - Kaca : 201

4. Langkung asri rêngganing ardi |
kèncêng pinarsaja jêjidharan |
paripurna parigine |
ngongkang dwi tlaga luhung |
toyanira sumilak wèning |
binotrawi sumunar |
ingkang sela pingul |
ingukir pinatra sêkar |
rinarêngga lalarèn alit amarik |
kang kayu apu pita ||
5. Pinrap sapangandhap sapanginggil |
mêngkap-mêngkap katrajang ing toya |
ngalingkap katon kakape |
sela kinarya iku |
sinundukan sinungan sêntil |
ingukir datan siwah |
lan mina satuhu |
dhepok kinubêngan toya |
larèn alit wutahing we amranani |
mring talang sela krêsna ||
6. Tibaning we sumawur mratani |
sumamburat kanan kering tlaga |
rinêngga sri sadayane |
pêpêngêtan mamungut |
kêkêmbanganira ngubêngi |
thinarik apapanthan |
tinata pinatut |
ana munggèng anjang-anjang |
myang anèng we satuhu tan nguciwani |
karya rênaning driya ||
7. Andong argulo mawarni-warni |
adhaliyah andul anggrèk wulan |
moja myang nagasarine |
cêpiring cêpaka rum |
clakêt cènggèr ragaina di |
rukêm lawan rêjasa |
krandhang kalak arum |
kanigara myang kalurak |
kalilika kamuning lawan kanikir |
kasturi myang kananga ||
8. Dlima dangan druju dilêm tluki |
tunjung trate tlutur tungkèng sungsang |
soka srigadhing slastrine |
sruni sumarsanèku |

widuri myang wungu warsiki |
wora-wari bang lawan |
landêp larawudhu |
liandêr myang larangêndhat |
patragala pudhak pulu purbanagri |
prabu-sêt pancasuda ||

9. Pacar banyu abang kuning putih |
sungsun lamba puthut pacarcina |
pacarkuku rum gandane |
sruni sumarsanèku |
widuri myang wudhu warsiki |
mênur sungsun lan lamban |
mêlathi malêtuk |
mandhakaki gandapura |
gambir abang dhawung miwah gambir putih |
buntut kucing bang jênar ||
10. Bakung bangah bêbêg manggon têbih |
têlêng gubêt manyilêp ing ganda |
sinambêtan angge-angge |
ulêt-ulêt myang inggu |
adas cêngkèh cêguk cabèi |
rasukngin rasamala |
kêtumbar kêmukus |
kayu abang kapulaga |
klêmbak klabêt kadhawung myang kayu lêgi |
daging têngari trawas ||
11. Kayu tai sintasari murni |
sarikurung sumba sidawayah |
sêprantu suksmadi luwèh |
-widara putih laut |
waron pala pupulasari |
pucuk pacar jongrahap |
jintên mrica makmur |
mêsoyi manis maênyan |
mungsi ganthi gêlan garu botor tuwin |
ingkang bungah-têmpayang ||
12. Ngandhap malih kinubêng thinarik |
tarupala wowohan mawarna |
asêm êlo lawan êprèh |
nam-ênam nangka madu |
crême rukêm randhu kuwèni |
kokosan kêtos kleca |
kalayu kapundhung |
kacapi kawis kêmlaka |
kopi kluwih dlima durèn tanjung tangkil |
sawo sêmak srikaya ||
13. Sêntul soklat sukun myang sulastri |
wuni waringin langsêp pijêtan |
pêlêm plênisan myang pakèl |
pohocung dhuwêt dhuku |

Jilid 1 - Kaca : 202

jêruk jirak jambu mêmêki |
nyamplung manggis malowa |
mlinjo maja mundhu |
gowok kêdhondhong myang gayam |
balong blimbing blimbing-wuluh besaran brit |
bogêman babanjaran ||

14. Kang mungkasi wowohan ing nginggil |
saubênge kanang padhepokan |
sumadya lêt papèrenge |
sinêling alit agung |
arèn klapa siwalan tuwin |
jambe jêmbar banjaran |
dhawe sêlingipun |
tanêman pisang sêk-sêkan |
myang pon-êmpon kêncur kunci jae sunthi |
kunir bang lawan pêthak ||
15. Têmu-lawak êpoh têmu lathi |
lêmpuyang kapur êmprit dipangga |
dalingo pacing laose |
puspanyidranja munggul |
candhana rum wijèn ngêlêtti |
têgalan jêjanganan |
kacang kara timun |
bêstru cême pare ula |
bligo waluh labu pare dhèmpèl markis |
tumrap ing anjang-anjang ||
16. Kang ginula-gula marik marik |
kapri buncis lobak bit ramênas |
wortêl brambang myang bawange |
slèdri madinah arum |
kobis sawi sêlat kucai |
andèwi patraselya |
ing têngal winuwus |
lombok terong myang sêmangka |
krai timun wuku kênthang kacang kucir |
ingêlêtan wit salam ||
17. Larasêtu sêle nalisiri |
pala kêsimpar juwawut boga |
canthèl otèk jèpèn wijèn |
kêmangi gagang wulung |
pala pëndhêm ingkang nambungi |
gadhung walur suwêg myang |
pohung kimpul bêtul |
uwi gêmabili gêmabela |
linjik tela gêmbolo nampu mungkasi |
sinambungan pagagan ||
18. Asri tinon sênênning kang wukir |
karamate Sang Tuwu Minulya |
sadaya nêdhêng uwohe |
tan ana kênthatipun |

- wus kawêntar ing kanan kering |
lamun ana karamat |
ing Salak dudunung |
Jayèngrêsmi paparabnya |
amung lawan rencangnya kakalih nami |
gus santri Gathuk Gathak ||
19. Anggêlarkên dana sining wukir |
tan winancèn sapa ingkang arsa |
ngungundhuhi sasukane |
sabên ari asêlur |
ingkang sami minggah ing wukir |
amupu kang dadana |
tan na kênndhatipun |
kang dènambil datan têlas |
malah wêwah kapirêng liyan nagari |
nora amupu dana ||
20. Suka ing tyas sukur ing Hyang Widdhi |
Jayèngrêsmi lami anèng Salak |
sigêg ganti caritane |
kang dhêdhepok ing gunung |
Karang Bantên nênggih Sèh Brahim |
karan Kiagêng Karang |
dadya paguron gung |
wus mashur ing mancapraja |
trang ing kawruh alim kitab myang salêsih |
lakuning kang agama ||
21. Trang ing cipta tanpa papan tulis |
ing sadhengah patakoning janma |
tan ana binalèkake |
ngèlmu kasap myang lêmbut |
lair batin sampurna jati |
kang samya puruita |
tan kêna ingetung |
santrinya tanpa wilangan |
ingkang uwus pruita tan nêdya mulih |
kèh kandhêg wismèng Karang ||
22. Kyagêng Karang lagya nandhang wingit |
sakesahe putra angajawa |
tita tan ana wartine |
sawiji dina nuju |
mirêng swara langkung dumêling |
nanging tan lawan karna |
ujaring swarèku |
sira dènnarima ing Hyang |
wis pinasthi sutanta tan bisa panggih |
kalawan pakênira ||
23. Nanging mangkya sira dènparingi |
kang minangka liruning putranta |
sira umentara age |
marang ing Salak Gunung |

kono ana satriya luwih |
atmajane Susunan |
Giri Prapèn iku |
wus katon karamatira |
aran Jayèngrêsmi kanthi santri kalih |
si Gathuk lan si Gathak ||

Jilid 1 - Kaca : 204

24. Patut sira pondhongana nuli |
kang minangka gantine sutanta |
lawan kawruhanmu têmebe |
sutanta kang anglangut |
nunggal lawan si Jayèngrêsmi |
umanjing dadya siswa |
pinèt kadang tuhu |
wus lir tunggal ibu-rama |
dalajate oliya wus angèmpêri |
amung kacèk sausap ||
25. Atus ingkang swara Kyagêng Kawis |
andodonga sukur ing Hyang Suksma |
kalangkung suka galiye |
bakdane salat Subuh |
tanpa abdi Kiyagêng Kawis |
nyipta mring Salak Arga |
tan dangu wus rawuh |
kèndêl têtèping pagagan |
akcaryambêg myat asrining kang wukir |
nêdhêng ingkang tanêman ||
26. Miwah kèhe jalma jalu èstri |
ingkang samya amupu dadana |
sêlur tan nana pêdhote |
ginendhong myang pinikul |
Kyagêng Karang ngandikèng galih |
nyata ujaring swara |
mangkana sang bagus |
ing tyas wus tan kikilapan |
gya tumurun santri kalih tansèng wuri |
tundhuk mangraup pada ||
27. Kyagêng Karang tanggap ing panggali |
tansah rinangkul sarwi ngandika |
dhuh woding tyasingsun anggèr |
(ng)gonmu nèng Salak gunung |
pirang sasi têtèng samangkin |
dene wus gêmah ripah |
radyan alon matur |
nuwun sawêg kalih wulan |
yèn kêparêng (n)jêng rama kulaaturi |
pinarak mring pondhok kula ||
28. Mèsêm-mèsêm Kiyagêng ing Kawis |
wus pinarak anèng padhepokan |
Kyagêng arum andikane |
hèh kulup praptaningsun |

yèn sambada karsanta kaki |
saiki ingsun gawa |
marang krajaningsun |
têtêp kamurahaning Hyang |
dadi liru kadangta kang wus lunga nis |
radyan matur manêmbah ||

29. Dhuh sang luhung sadarmi nglampahi |
pêjah gêsang kawula sumangga |
ing sakarsanta andhèrèk |
samyâ lêganing kalbu |
Kyagêng Karang ngandika malih |
payo kulup umangkat |
dene ingkang kantun |
jêjêre si Gathuk Gathak |
nanging aja kari miluwa mring Kawis |
radyan datan lênggana ||
30. Gya anyipta kondur maring Kawis |
wus pinarak nêng Karang karajan |
tan pisah lawan santrine |
wau ing Salak gunung |
sapêngkêre Dyan Jayèngrêsmi |
kang samya mupu dana |
tan na bedanipun |
pinanggih lan Gathuk Gathak |
kadya kala rahadyan ana ing wukir |
nahan kang anèng Karang ||
31. Jayèngrêsmi myang abdi kakalih |
wus akumpul sanggyaning pra siswa |
datan mantra lagya nêmbè |
ari sajuga nuju |
bakda Luka Kiyagêng Kawis |
lênggah surambi lawan |
putra sang binagus |
Kiyagêng arum ngandika |
sambèn lungguh kulup sunarsa miyarsi |
laksana pakênira ||
32. Saka Giri prapta Salak wukir |
kadiparan kulup caritakna |
radyan sandika ature |
ingandhar tan kalimput |
purwa madya wasananèki |
langkung rênaning driya |
Kyagêng ngandika rum |
iku kalangkung utama |
sarta prêlu prayoga dipun lakoni |
kang amrih raharjanta ||
33. Dene kabèh kawruhira kaki |
laku-laku miwah sangat-sangat |
sarta dina myang tanggale |
lan ukur sadayèku |

Jilid 1 - Kaca : 205

ingkang ala lawan kang bêcik |
miwah naas lan sangar |
tali wangkenipun | miwah ta kang ringkêl jalma |
sampar wangke dhungulan kudhu-ma-bèki |
sapapadhane uga ||

34. Dina ala lawan dina bêcik |
lamun tambah bisa ngarah-arrah |
ingkang bêcik kang pinilèh |
yèn kasusu ing laku |
kaya priye (ng)gonne amalih |
ala bêcik tinrajang |
aja was ing kalbu |
pasraha marang Pangeran |
pati urip lara waras lawan malih |
bêgja lawan cilaka ||
35. Iku dudu gaweyaning jalmi |
mapan atas Kang Amurbèng Alam |
ingkang manci sakabèhe |
aja sak sêrik kalbu |
dènkumambang wisesèng Widdhi |
manungsa mapan darma | obah osikipun |
pan pitulunging Pangeran |
nora nana daya kuwate pribadi |
nanging pitulunganing Dat ||
36. Dènkumambang wisesaning Widdhi |
upamane badaning manungsa |
Iwir sarah anèng laute |
saparane pan anut |
-mring ombake sagara yêkti |
iku mapan sanepa |
-ning manungsa iku |
mulane ana babasan |
wong kakèhan sakarat iku sayêkti |
sakabèhing manungsa ||
37. Duk uripe nèng dunya puniki |
sadina-dina pan wis sakarat |
miwah sawêngi-wêngine |
manggung sakaratipun |
mêlèk turu sakarat ugi |
mila ngaran sakarat | wong nèng dunya iku |
dene ta ing salaminya |
urip iku nèng dunya tan pègat dening |
layar sagara rahmat ||
38. Ngalor ngidul ngetan ngulon nênggih |
(ng)gonne layar pan nora tumêka |
iya marang dharatanè |
mila tan ana mangguh |
ing dharatan dèning jaladri |
tanpa têpi punika |
prandene kang wêruh |

- layar sadhela tumêka |
 ing dharate kang sagara tanpa têpi |
 suprandene ya ana ||
39. Ing têpine graitanên ugi |
 dene wus aran iku sagara |
 tanpa têpi suprandene |
 kaya na têpinipun |
 ngengkol têmên basa puniki |
 kapriye yèn kênaa |
 kinira ing kalbu |
 dinuga-duga watara |
 saking kira-kira mapan datan kêni |
 kajaba kang wus wikan ||
40. Ing têpining ingkang jalaniddhi |
 sagara rahmat kang tanpa ombak |
 nanging glumêgêr alunne |
 samun lamun dinulu |
 sawangane rêsik tur wêning |
 mila kang sami layar |
 tan nganggo parau |
 nyana tan na pakewuhnya |
 yèn tinrajang têlênge kêh parang curi |
 mila arang kang prapta ||
41. Ing têpining ingkang jalaniddhi |
 dene alayar tan mawi palwa |
 alangka têka pinggire |
 barakane puniku |
 kathah kêrêm katanggor curi |
 mila ayun waspada |
 mring pakewhipun |
 iya ing sagara rahmat |
 mapan akèh pancabaya jro jaladri |
 mila arang kang prapta ||
42. Mapan arang iya angawruhi |
 ing warnane ya sagara rahmat |
 tur sadina sawêngine |
 wong anèng dunya iku |
 alalangèn anèng jaladri |
 jroning sagara rahmat |
 prandene arang wruh |
 saking kalingan ing tingal |
 kalimput ing pancabayaning ngaurip |
 mila arang waspada ||
43. Yèn arsa layar maring jaladri |
 sagara rahmat mawia palwa |
 sarta lawan kamudhine |
 pandoman sampun kantun |
 myang layare dipun abêcik |
 miwah sanguning marga |
 ywa kirang dèn agung |

yèn tan mangkono tan prapta |
ing têtine iya sagara rahmati |
pan mundhak akangelan ||

44. Baitane pan êninging galih |
kêmudhine pan antêtaping tekat |
sucining kalbu layare |
pandomanipun iku |
pituduhe guru sayêkti |
sangune ngèlmu rasa |
lakune parau | kalawan murahing êdat |
ing salaminya |
urip iku nèng dunya tan pègat dening |
layar sagara rahmat ||
45. Dadi bodho wong puniku nênggih |
milanipun bodho wong punika |
dene tan wruh mring dhèwèke |
pan suwung jatnipun |
(ng)gih puniku kang wus udani |
wruh têtining samudra |
kaelokan tuhu |
lungguhipun Akadiyat |
duk layare Wahdat lungguhipun nênggih |
angkate Wakidiyat ||
46. Iya dipun kawruhana malih |
iya sagara patang prakara |
iki ta siji-sijine |
ingkang rumiyin iku |
sagara Dat namanirèki |
ping kalih pan sagara |
Sipat namanipun |
ping tiga sagara Apngal |
namanira kaping patipun puniki |
aran sagara Asma ||
47. Yèn ta durung wong iku udani |
ing dununge kang sagara papat |
prênahe wiji-wijine |
durung sampurna iku |
ing prênahe maksih sak sêrik |
supadya ngupadosa |
tatakon kang luhung |
aja muwus barang karya |
mapan wênang mungguh wong urip puniki |
bubuhaning iktiyar ||
48. Karana abot babo wong urip |
mapan nampik milih iku wênang |
yèn milih ala wong kuwe |
dadi wong tanpa kusur |
yèn ngamungna milih kang bêcik |
dadi wong tanpa ngrasa |
kudu bêcik iku | pan na sungkan lamun ala |

Jilid 1 - Kaca : 207

yèn miliha ala sungkan nganggo bêcik |
wong nasar ambalasar ||

49. Dipun sami marsudi ing budi |
puniku lambang wong kuna-kuna |
pinrih graitane dhewe |
(ng)gèn taki-taki kawruh |
aja lawan pakon liyaning |
pinrih marsudi akal |
ing tyas dikaraup |
sampun ngêmungakên têtah |
têtah guru pribadi ingkang marsudi |
pocunge kêpanggiha ||

59. Pocung

1. Iku kulup paliyasan sakèh petung |
andhêku rahadyan |
katungka wêktu Luhuri |
wusing bakda Kiyagêng gya kondur dhahar ||
2. Jayèngrêsmi nèng Karang eca tyasipun |
sigêg gantya ingkang |
winursita lampahnèki |
Radèn Jayèngsari lawan arinira ||
3. Sang dyah Nikèn Rancangkapti maksih timur |
myang abdi pun Buras |
lolosira saking Giri |
dumugi ing lèpèn Êmas nitih palwa ||

16 IV. Lampahipun R. Jayèngsari dalah Niken Rancangkapti
Lampahipun kadhèrèkakên santri Buras dumugi ing pêsantrènipun Amat
Sungèb ing Sidacrêma, nanging dalunipun lolos, laju mangetan jalaran
kuwatos kawanguran dening wadya Surabaya. Lêrêm sawatawis ing
Sêndhang Pasuruhan, Tlaga Gati, Banyubiru, lajêng minggah sukunipun rêdi
Tênggêr. Dumugi Singasari ningali candhi Singasari ngantos dumugi sumbêr
Sanggariti, têtus dhatêng candhi Kidhal. ...
kaca 207-215

Jilid 1 - Kaca : 208

4. Wus tumurun saking baita gya laju |
ngambah Wanakrama |
karsanira ayun mampir |
marang dhukuh pasantrèn ing Sidacrêma ||
5. Praptanipun ing Sidacrêma sang bagus |
Ki Buras umentar |
pinanggih lawan Kiyai |
Amatsungèb sawusira sasalaman ||
6. Amatsungèb tanya wigatining laku |
Ki Buras prasaja |
mangkana dupi miyarsi |
sru gagêtun gupuh marêk ing rahadyan ||

7. Sampun tundhuk Ki Sungèb ngrungkêpi suku |
karuna lir kênya | sasambate mêlasasih |
dhuh gustiku ingkang abdi botên nyana ||
8. Jayèngsari pangandikanira arum |
apa kang rinasa |
kawula darma nglampahi |
obah osik saka kwasaning Pangeran ||
9. Wus ngaturan laju marang wismanipun |
santri kathah mulat |
kacaryan endahing warni |
samyang ngiring sapraptanira ing wisma ||
10. Jayèngsari ingaturan lênggah salu |
Nikèn Rancangkaptya |
laju mring wisma wus panggih |
Nyai Sungèb kalangkung anyungga-nyungga ||
11. Sinugata binojakrama kalangkung |
Ki Sungèb turira |
panuwune ingkang abdi |
kêparênga lèrèh ing ngriki kewala ||
12. Bilih wontên utusan sing Surèngkewuh |
amba kang nanggulang |
ngêkahi risang pinêkik |
radyan mèsêm aris pangandikanira ||
13. Iku paman bangêt panarimaningsun |
(ng)gonira tumanggih |
minangka wawalêsing sih |
kanugrahaning jêng rama marang sira ||
14. Ingsun anut apa kang dadi karêpmu |
mangkana Ki Amad |
langkung (m)badhêdhêg (m)bêdhidhig |
datan nyana lamun ngecani wicara ||
15. Wanci surup ing masjid santri gumuruh |
samyang maca slawat |
rahadyan ayun mring masjid |
lan Ki Buras sang dyah mêdal saking wisma ||
16. Kakang marang ngêndi aku suthik kantong |
yayi yun sêmbahyang |
wêktu Mahrib marang masjid |
bakda Ngisa (ng)gonku bali marang wisma ||
17. Mung sadhela sira yayi aja milu |
iya iya kakang |
gawèkna mantènan dhisik |
êndi Buras mantènak kang kokgawa ||
18. Buras (n)jêpluk we ladalah wau kantong |

Jilid 1 - Kaca : 209

- duk kèndêl ing jurang |
supe botên kula cangking |
hara piye Buras enggal balènnana ||
19. Pasaranku lan dhakon êndi tak jaluk |
o lah dalah tiwas |
dhakon pasaran dènambil |
yuyu kangkang kala wontên lèpèn Êmas ||
20. Rancangkapti anjêkutrut gêdrag-gêdrug |
Buras jiniwitan |
mêmbebêg-mêmbebêg api nangis |
benjing-enjing kula lintoni sadaya ||
21. Dadya magru rahadyan tan siyos wêktu |
ngrarapih ring kadang |
kumêmbêng waspanirèki |
sang dyah lilih sare nèng pangkoning raka ||
22. Bakda Ngisa Ki Sungèb marêg sang bagus |
ngaturkên sugata |
nyai-nyai kang ngladosi |
sarwi matur rayi dalêm sang lir rêtna ||
23. Sampun ulun cawisi manawi wungu |
radyan angandika |
bangêt panarimamami |
wusing dhahar linorodkên mring Ki Buras ||
24. Buras matur kula nyai taksih tuwuk |
nêdha wau siyang |
labête sangking kalantih |
ragi nyêngka niki taksih mayag-mayag ||
25. Graitane Ki Buras yèn sesuk-esuk |
lolos tan pamitan |
kangge sangu anèng margi |
nora wurung (n)dara putri mundhut sêga ||
26. Nyai Sungèb wus ngèngèhkên ulam sêkul |
pok tumpêng tinumpang |
ulam ingkang garing-garing |
nyai lawan rencang wus lumêbèng wisma ||
27. Buras gupuh mênêdi ulam myang sêkul |
gya pi-api nendra |
radyan lênggah ngisik-isik |
ingkang rayi Ki Sungèb sawusnya nêdha ||
28. Lawan nyai marêk alon aturipun |
bêndara arinta |
prayogi sare ing panti |
kakêlonan pun bibi byangipun dhenok ||
29. Paman cikbèn turu nèng kene rumuhun |

- bocahe kagètan |
 mènèk nglilir muring-muring |
 lamun beka gawe anyêling wardaya ||
30. Kyai Sungèb parentah ing wangsanipun |
 ywa na ramya-ramya |
 sirêp tan na sabawaning |
 nyai kyai ngaso kabanjur anendra ||
31. Lir kataman sisirêp sadayanipun |
 amung guse Buras |
 ngalilir anulya tangi |
 gya ingawe wus cakêt marang rahadyan ||
32. Ngandika rum kapriye Buras karêpmu |
 rêhning kakang-êmas |
 ing kene kêtêmu sêpi |
 tan prayoga yèn ngantiya lawas-lawas ||
33. Nora wurung konangan wong Surèngkewuh |
 Buras aturira |
 lèrês timbalan sang pêkik |
 sawêr ponthang manah kula mêlang-mêlang ||
34. Yèn pamita dhatêng ki wisma tan wurung |
 pasthi nora suka |
 apêse padha umiring |
 ing sapurug têmah (n)juwarèhi lampah ||
35. Iya bènêr mangkono pangiraningsun |
 Buras karsaningwang |
 payo linggar bêngi iki |
 lah gendhongên bandaramu kang anendra ||
36. Wus samêkta rahadyan gya linggar gupuh |
 praptèng jawi dhadhah |
 lêstari tan ana uning |
 Amat Sungèb satanginira anendra ||
37. Anuwèni marang ing tatamunipun |
 sadaya tan ana |
 gugup anggugah-gugahi |
 wusing tangi kinèn ngupaya tamunya ||
38. Ting bilulung tita tan ana kêpangguh |
 nêngna Sidacrêma |
 lampahnya Dyan Jayèngsari |
 ngidul ngetan sang anom wus ngancik wana ||

60. Sinom

1. Baskara mingip ing arga |
 kèndêl dènnira lumaris |
 anèng ngandhaping mandira |
 satêpining sêndhang wêning |
 wau dyah Rancangkapti |

anèng gendhongan wus wungu |
Buras aku udhunna |
iki arêp mênyang ngêndi |
mau bêngi nèng desa iki nèng wana ||

Jilid 1 - Kaca : 211

2. Mèdhun saking pagendhongan |
anèng pangkonne sang pêkik |
kakang aku ora krasan |
nèng kene tan ana jalmi |
lawan datan pinanggih |
lan si kakang kang dènrruruh |
payo mulih kewala |
mêngko bêngi turu ngêndi |
lan nyang ngêndi ênggone tuku jajanan ||
3. Radian anglês ing wardaya |
pangandikanira ririh |
jare (ng)golèki si kakang |
têka sira ngajak mulih |
mêngko rak nuli panggih |
banjur mulih bocah têlu |
sang dyah wus katon lêjar |
kakang aku adus dhisik |
yèn wis adus Buras banjur jajakêna ||
4. Sêga êmpal pêtis rambak |
Buras matur inggih-inggih |
wus mentar amping-ampingan |
wit mandira mumungkusi |
rampung umarêg aglis |
sang dyah tanya maksih kungkum |
Buras (ng)gonnira jajan |
wong bagus apa wis olih |
inggih (n)dara punika lo sampun angsal ||
5. Radian ririh atatanya |
(ng)gonmu jajan mênyang êndi |
dene gêlis têmên têka |
Buras matur clumik-clumik |
sêgahe wau ratri |
rèhning amba taksih tuwuk |
dadya nêdha ngèngèhan |
sêkul ulam ingkang garing |
ing samangke kula dhapur jêjajanan ||
6. Sang dyah wus ngrasuk busana |
lajêng pinangku sang pêkik |
Buras ngudhari wungkusan |
sêkul êmpal rambak pêtis |
kakang le jajan ngêndi |
apa kene cêdhak warung |
rara adoh warungan |
kathik mau Buras gêlis |
Buras matur kula titip Ki Maruta ||

7. Maruta iku wong apa |
 inggih tiyang angin-angin |
 sang dyah gumujêng ngandika |
 jênêng athik kaya jarik |
 iki panganên aglis |
 Buras ênya lorodanku |
 mangana êndak dulang |
 wus mangap katon kang sêntil |
 sêkul ulam dinublagakên sapisan ||
8. Api-api pandêlikan |
 sang dyah gupuh amet warih |
 suka rêna ing wardaya |
 radyan angandika aris |
 payo rara lumaris |
 mupung maksih wanci esuk |
 linggar saking mandira |
 kang rayi tansah kinanthi |
 ngidul ngetan ngancik tlatah Pasuruwan ||
9. Dalu lêrêm padhusunan |
 byar raina gya lumaris |
 siyang nêdhêng ingkang panas |
 kèndêl dènaring-aringsi | sasukane rarya lit |
 nahan wau lampahipun |
 prapta têpi talaga |
 winastanan Ranu Grati |
 toya wêning bajul baya samya ngambang ||
10. Abayak arak-arakan |
 sudhêtanira têtégi |
 lir lèpèn mliwisnya kathah |
 samya nigan anèng gisik |
 sang dyah duk aningali |
 lèjar ing sungkawanipun |
 tatanya mring kang raka |
 kakang buron apa iki |
 gêdhe-gêdhe cangkême kaya kukusan ||
11. Galo sing cilik ya ana |
 rahadyan ngandika manis |
 rara yèku aran baya |
 bajul ingkang rada cilik |
 nrete kang luwih cilik |
 kakang apa kang kinayun |
 padha marani kakang |
 apa arêp (n)jaluk dhuwit |
 apa (n)jaluk sêga utawa panganan ||
12. Yèn caturan kaya paran |
 radyan mèsêm iya yayi |
 iku tan bisa caturan |
 yèn bisaa tata jalmi |
 mulane amarani |
 (n)jaluk mangsan karêpipun |

Kaca 1 : 212

kakang aku yun wikan |
priye (ng)gone mangan kuwi |
karo apa doyananne kaki baya ||

13. Iku rara kang dimangsa |
manuk buron kang mring warih |
trêkadhang sok nyarap janma |
sang dyah ngandika mring abdi |
Ras apa ta tan pengin |
pinangan dening ki bajul |
Ki Buras girab-girab |
lumayu gugulung koming |
api-api karuna amêgap-mêgap ||
14. Sang dyah sru suka ngandika |
Buras balia sirèki |
ki bajul êmoh mring sira |
wong rupamu kaya trasi |
Ki Buras wangsul aglis |
(m)bêkta tigan mliwis catur |
ingaturakên sang dyah |
ngandika olèhmu ngêndi |
kakang payo padha angupaya tigan ||
15. Radyan nulya lumaksana |
sang dyah suka angambili |
tigan maliwis angambak |
anèng satêpining kali |
mancêr Hyang Bagaspati |
sumêlètira kalangkung |
sang dyah akicat-kicat |
hèh Buras gendhongên mami |
ora bêtah (n)dhuwur ngisor padha panas ||
16. Nyang awak datan karuwan |
payo kakang lèrèn dhisik |
sinêngka dènya lumampah |
praptèng papan gasik rêsik |
wit agung angayomi |
wanara pating palangkruk |
gêng-agêng langkung kathah |
uning ana jalma prapti |
sanya ngumpul suwaranira gumêrah ||
17. Satêngahe pangayuban |
ana umbul langkung wêning |
ngantya biru sinatmata |
sang dyah atatanya ririh |
kakang iki ing ngêndi |
balumbang banyune biru |
mêtu saka ing ngandhap |
sapa kakang kang ngangsoni |
iba kèhe balanjane tukang toya ||
18. Radyan gumujêng ngandika |

Jilid 1 - Kaca : 213

- kagawa rupaning warih |
 Banyubiru ingaranan |
 kakang aku wêdi kuwi |
 sing padha ting paringis |
 anèng ngêpang mangkruk-mangkruk |
 gêdhene padha janma |
 nora nana nganggo tapih |
 ting caruwèt basane nora karuwan ||
19. Kakang buron apa janma |
 rahadyan ngandika aris |
 iku kang aran wanara |
 kang ngarêp gêdhe pribadi |
 bangkokan arannèki |
 rinatu ing wre sadarum |
 kakang (n)dhog apa doyan |
 radyan nulya anguncali |
 ingkang tigan tinampanan ing wanara ||
20. Sawusira tampi tigan |
 gya mentar datan kaèksi |
 wanci lingsire baskara |
 linggar saking toya wilis |
 Nikèn dharat kinanthi |
 angubêngi kanang umbul |
 umiyat sela krêsna |
 ngadêg wangunan pasagi |
 nèng sisih lèr ingukir sêratan Buddha ||
12. Tamat dènnira mariksa |
 lajêng lampahira prapti |
 wana kèh taru sêkaran |
 nêdhêng wohe angêmohi |
 sang dyah suka mêmêthik |
 sêkaran sasênêngipun |
 Buras ngundhuh wowohan |
 klampok arum dhuwêt putih |
 kêpêl gêdhang manggis dhuku pisang êmas ||
22. (m)Barêngkut binuntêl sinjang |
 ingaturakên sang putri |
 lawan radyan samya nadhah |
 marêm tan karaos ngêlih |
 riwusira dumugi |
 rahadyan ngandika arum |
 yayi payo umentar |
 mênèk kadalon nèng margi |
 apa mlaku apa ginendhong si Buras ||
23. Kakang lumaku kewala |
 durung krasa kêsêl mami |
 karo golèk kêmbang-kêmbang |
 lêpas lampahira katri |
 laminya anèng margi |
 tan winarna prapta sampun |

talatah nagri Malang |
sukunira Tênggêr wukir |
myarsa swara sora lir (m)baunging sona ||

24. Rahadyan kampir umiyat |
saking mandrawa kaèksi |
grojogan we saking arga |
dhumawah ing jurang trêbis |
katêlah nama ing Baung |
toya warnanya pêthak |
kadya kapuk dènwusoni |
sruning swara tan karênga yèn ngandika ||

Jilid 1 - Kaca : 214

25. Wusira miyat grojogan |
laju dènnira lumaris |
ratri sipêng padhusunan |
bakda Subuh mangkat malih |
prapta ing Singasari |
Radyan kèndêl lampahipun |
umiyat candhi pelag |
sela cêmêng wangun masjid |
rinarêngga ingukir êlung pinatra ||

26. Mubêng pinagêran sela |
supit urang gapura di |
kiwa têngênning gapura |
gupala kakalih sami |
agêng ambêkta bindi |
kadi jegang dènya lungguh |
maripat sakalapa |
malolo siyungnya ngisis |
ilat mèlèt tumumpang ing untu nyrangas ||

27. Sela wêtah tan sambêtan |
wau Nikèn Rancangkapti |
kagyat kalanira miyat |
tanya mring raka sang pêkik |
kakang dene mêtèni |
kuwi uwong apa dudu |
kalawan omah apa |
kabèh watu kaya masjid |
Jayèngsari mèsêm sarwi angandika ||

28. Iku yayi rêca sela |
kang lir masjid aran candhi |
ayo kakang padha miyat |
aku dhêmên aningali |
kaya mantènan bêcik |
sapa kang akarya iku |
sawusira umiyat |
mêdal saking ing cêpuri |
gya umentar kalangkung rêkasèng marga ||

29. Sang dyah ginendhong Ki Buras |
praptèng tlatah dhusun Sisir |

- kèndêl rahadyan umiyat |
 sumbêr aran Sanggariti |
 we mêdal saking candhi |
 sela ingukir pinatut |
 kang sisih mijil toya |
 tawa asrêpnya nglangkungi |
 sisih mêdal toya angêt sawatara ||
30. Sang dyah siram gantya-gantya |
 kalamun karaos atis |
 marang toya ingkang panas |
 wus siram umentar malih |
 kasaput ratri mampir |
 mring dhukuh sipêng sadalu |
 byar enjang nulya bidhal |
 ing lampah mangkya wus prapti |
 dhusun Tumpang anon candhi alit endah ||
31. Kadi cungkup wawangunan |
 inggilira sawatawis |
 ngandhap kering linêbêtan |
 ing nglêbêt kalimis gasik |
 tilas asramèng rêsi |
 gandanira amrik arum |
 sang dyah tanya amring raka |
 kakang omah apa kuwi |
 kaya êrong ambune arum angambar ||
32. Apa panti pangratusan |
 (ng)gone (n)dèlèh jarik ngêndi |
 iku yayi candhi uga |
 pangiraku duking nguni |
 tilas patapan rêsi |
 kang amambu amrik arum |
 labêt kukusing dupa |
 nalika muja samadi |
 sang dyah angling kakang age kongkonnana ||
33. Buras gawanana arta |
 têlung dhuwit punjul sêdhit |
 sangonana têlung gobang |
 konên tuku ratus wangi |
 benjing yèn prapta panti |
 dak (ng)go olèh-olèh sibu |
 kalawan kanjêng rama |
 sru sumêdhot kagagas wardayanira ||
34. Kèngêtan ing ibu-rama |
 miwah kadang kang lunga nis |
 mbarêbêl luh marawayan |
 Nikèn Rancang angusapi |
 ngandika kakang nangis |
 apa ta luwe wêtêngmu |
 dhuh rara nora lapa |
 kalilipên godhong jati |

Jilid 1 - Kaca : 215

mata kiwa têngên padha damonana ||

35. Gupuh kalih dinamonan |
kakang nêngaa manginggil |
kangjêng rama nungang gajah |
kêrise wilah sanyari |
saiki uwis mari |
katara pampêt êluhmu |
Buras ge lumêbuwa |
wus lumêbêt sorring candhi |
tan pantara dangu mêdal bubutulan ||
36. Apa ta wis olèh Buras |
dene gêlis banjur bali |
o (n)dara uninganana |
ing nglêbêt kapanggih sêpi |
kang wontên amung mimik |
agêngipun sajunêjun |
sang dyah malih ngandika |
apa tan nyakot sirèki |
inggih (n)dara kang nyakot amung sasanga ||
37. Wis Buras ywa bali sira |
(ng)gih bëndara kula ajrih |
tamat dènnira mariksa |
laju lampahira kampir |
ing dhusun Kidhal nênggih |
anon candhi alit bagus |
ingukir gagambaran |
wayang wanara mawarni |
Rancangkapti pègat dènnira mariksa ||

61. Mègatruh

1. Kakang iki apa gambare sing mangkruk |
ana pang kala rumiyin |
lawan apa jênêngipun |
dene ta wangune sami |
kaya mau kaci bolong ||
2. Iki nganggo undhak-undhakan mandhuwur |
payo kakang dènunggahi |
aku arêp wêruh pucuk |
gya minggah ari kinanthi |
pan sarwi angling pawartos ||
3. Padha candhi mau iku gambar munyuk |
mangkana wus praptèng nginggil |
ing pamujan wastanipun |
wusnya aso sawatawis |
tumurun sang dyah ginendhong ||

17 Ing rêdi Tênggêr, wontên ing dhusun Tasari pinanggih Buyut Sudarga. R. Jayèngsari minggah rêdi Tênggêr kaatêrakên Ki Buyut, ningali kawah lan sêgantên wêdhi. Dumugi ing dhusun Ngadisari pinanggih Rêsi Satmaka, panguluning agami Budha ingkang nyariyosakên bab tatacara agaminipun

4. Prapta ngandhap nulya kampir maring dhusun |
rahadyan sipêng saratri |
pajar gidib pangkatipun |
ingkang sinêdya ing galih |
karsanira sang wiranom ||
5. Maring ardi Tênggêr manawi kapranggul |
ing raka dyan Jayèngrêsmi |
tan cinatur laminipun |
kang rayi tansah kinanthi |
kalamun sayah ginendhong ||
6. Ngalèr ngetan prapta ing Pasrêpan dhusun |
tan kampir gya manjat malih |
asrêp rêkasa ing ngênu |
wus prapta dhusun Tasari |
ardi Tênggêr iring êlor ||
7. Sang dyah angling Buras udhunêna ingsun |
kêsêl (ng)gonku ana gigir |
nulya kinanthi sang Bagus |
raryan ngandhaping sulastri |
(n)jawining dhadhah têngbing lor ||
8. Kakang aku luwe upayakna sêkul |
lan gorèngna iwak pitik |
Buras ngupayaa gupuh |
mring jroning padesan iki |
Buras sandika wotsinom ||
9. Praptèng dhusun pinanggih lan kamisêpuh |
Buyut Sudarga kakasih |
Buras matur kula nuwun |
manawi parêng ngilèni |
sêkul tuwin ulam babon ||
10. Kyai Buyut tatanya sintên kang ngutus |
ki Buras umatur aris |
kang ngutus bandaraulun |
nama Radèn Jayèngsari |
(m)bêkta sadhèrèke wadon ||
11. Taksih timur punika kang nêdha sêkul |
dene bandara kakalih |
inggih sami putranipun |
Susuhunan Prapèn Giri |
duk bêdhahe Giri lolos ||
12. Lawan wontên sadhèrèkipun kang sêpuh |
nama Radèn Jayèngrêsmi |

inggih sarêng lolosipun |
punika kang dènulati |
ananging dèrèng kapanggoh ||

13. Wartosipun kewala botên kêrungu |
mila klantur praptèng ngriki |
Ki Buyut dupi angrungu |
wacana mring Buras aris |
kacung niku pyantun yêktos ||
14. Wijilipun ngawiryà rêmbèsing madu |
têdhake andana warih |
kintêne napa sarêju |
pami kula turri kampir |
dhumatêng ing wismaningong ||
15. Amangsuli Ki Buras langkung pakantuk |
wawi anak (n)dika irit |
ulun yun marêk sang luhung |
Buras gya lumakèng ngarsi |
prapta ngarsane sang anom ||
16. Mundhuk-mundhuk angrêpèpèh Kyai Buyut |
trêpsila amangênjali | sarwi aris aturipun |
pun bapa atur basuki |
rawuh paduka ing dhukoh ||
17. Kamayangan anglir kabanjiran madu |
kajugrugan wukir gêndhis |
sasat katamwan dewa gung |
widadara widadari |
tumêdhak mring dhepokingong ||
18. Sung wangsulan pambagènira Ki Buyut |
paman sung bagya basuki |
mahyakkên sukaning kalbu |
kalangkung panrima mami |
(ng)gih sami-sami kemawon ||
19. Kula nilakrama sintên parabipun |
Ki Buyut (n)dhêku turnya ris |
kang sotah mastani ulun |
Buyut Sudarga kinardi |
pinisêpuh wong sadhukoh ||
20. Ing Tasari miwah kanan keringipun |
amba kang tinuwi-tuwi |
mugi marêngna sang bagus |
tuwin rayinta sang putri |
lêrêp wontên wismaningong ||
21. Dadalêma pisan kawula tumanggung |
angyasakkên ingkang panti |
miwah nyangga dhaharipun |
kantuna nadhah myang guling |

Jilid 1 - Kaca : 217

kawula ingkang mirantos ||

22. Jayèngsari angandika manis arum |
inggih paman tèmbe gampil |
wus kerit marang Ki Buyut |
lajêng tumamèng ing panti |
Nyai Buyut gupoh-gupoh ||
23. (ng)Gènnya mêtuk sang dyah gya pinondhong gathuk |
umatur dhuh gusti mami |
prasasat katiban daru |
rawuh paduka ingriki |
sangêt suka sukuringong ||
24. Prapta panti wus samya lênggah ing salu |
nak putu andhèr nèng ngarsi |
ngladoskên sugatanipun |
sacara caraning wukir |
Ki Buyut turira alon ||
25. Cumanthaka pun bapa kèdah tur-atur |
lumayan jampi kalantih |
ing sawontên-wontênipun |
punika isining wukir |
sumangga sang prawiranom ||
26. Inggih paman sampun sami walang kayun |
mênggah rêsêpe tyasmami |
lir wus kulina sataun |
Ki Buyut suka tan sipi |
Nyai Buyut matur alon ||
27. (n)Daraputri sumangga ingkang kinayun |
iya bibi mêngko dhisik |
aku atêrêna adus |
inggih sumangga mring tlagi |
sang rêtna nulya ginendhong ||
28. Wusing siram sang dyah wangsul lênggah salu |
lan raka tan kêna têbih |
gya dhahar sugata nutuk |
Buras kongsi minthi-minthi |
kêblêt ngising medang-medong ||
29. Sang Hyang Bagaspati wis diwasa surup |
sêdhênge purnama siddhi |
Sang Hyang Wulan mungup-mungup |
ana sapucuking wukir |
Jayèngsari kagyat anon ||
30. Kidul pucak marong-marong mawa kukus |
tatanya paman punapi |
kang katingal mawa kukus |
Ki Buyut turira aris |

Jilid 1 - Kaca : 218

ardi Brahma ingkang marong ||

31. Siyang ratri datansah ngédalkên kukus |
paman wawi benjing enjing |
yèn kenging kula ayun wruh |
sapucuking Tênggêr ardi |
Ki Buyut sangêt rumojong ||
32. Tan cinatur ing ratri enjing winuwus |
radyan ngandika mring rayi |
yayi kowe aja milu |
sun arsa mring pucak wukir |
dalanne luwih pakewoh ||
33. Mung sadhela bae banjur nuli wangsul |
Buras kariya sirèki |
dolannana bandaramu |
ngandika dyah Rancangkapti |
kakang nora milu ingong ||
34. Arêp prêlu pasaran lan bocah gunung |
Nyi Buyut tanggap ngaturi |
têdhak taman kêbon pungkur |
rarya lit kathah kang ngiring |
ramban lêmbayung myang jlegor ||
35. Amêndhêti sayuran salèdri êkul |
ngundhuh sêkar warni-warni |
sadintên tan arsa kondur |
aring ana tamansari |
lan lare alit kumroyok ||
36. Ya ta wau rahadyan ing lampahipun |
Ki Buyut lumakyèng ngarsi |
ndêdêr mring pucaking gunung |
kapungkur desa Tasari |
praptèng pucak nulya anon ||

Jilid 1 - Kaca : 219

62. Pangkur

1. Ing ngandhap kiduling pucak |
Iwir kawahing ardi wiyar waradin |
têngah ana ardinipun |
Iwir kukusan malumah |
lamun siyang tan katon wêdaling kukus |
Ki Buyut matur ring radyan |
lah punika ingkang nami ||
2. Tasari kang ardi Brama |
wontên ingkang mastani laut pasir |
ingkang nêng têngah (n)jênggunuk |
punika ardi Brahma |
dhasaripun sitinya pasir sadarum |
kajogan awu kang mêdal |
saking kawahe Brahmardi ||

3. Nalikanya ngalad-alad |
 mila sangêt pêthake dèntingali |
 awit saking kandêlipun |
 gasik tan kathukulan |
 kalamênta katêpan karokot rumput |
 dadya pêthak ngamplak-amplak |
 bilih kasorot Hyang Rawi ||
4. Ombak-ombak ingkang hawa |
 kang pratistha sanginggilipun pasir |
 punika kang dadya alun |
 mindha ombak samodra |
 botên ngintên yèn punika sanès ranu |
 tinarka sagara ingkang |
 dumunung sanginggil wukir ||
5. Lêrês paman ingkang sabda |
 punapi (ng)gih kenging dipunpurugi |
 Ki Sudarga aturipun |
 prayogi tinêdhakan |
 wus tumurun kalangkung rêkasèng ênu |
 margi (n)julêg rumpil rampak |
 wus prapta sagantên pasir ||
6. Radyan malih angandika |
 lah suwawi umiyat sapucaking |
 ardi Brahma kawahipun |
 Ki Buyut tur sandika |
 gya umancat andêdêr tumêkèng pucuk |
 ana satêpining kawah |
 têpung gêlang dènidêri ||
7. Manglung miyat jroning kawah |
 langkung (n)julêg sela gêng kèh kaèksi |
 kajawi kawah kang agung |
 kathah êlèng têrusan |
 alit-alit ugi samya mêdal kukus |
 mambêt kadi lirang kobar |
 radyan ngandika suwawi ||
8. Tumurun marang ing dhasar |
 datan eca ambête kukus ardi |
 kalihnya samya tumurun |
 dupi prapta ing dhatar |
 pinggir wetan ana arga tan aluhur |
 kalangkung asri kawuryan | rahadyan tatanya aris ||
9. Paman ingkang katingalan |
 langkung asri punika ardi pundi |
 Ki Sudarga mênthak matur |
 punika ing ngasrama |
 Ngadisari ingkang dhêdhepok ing ngriku |
 awasta Ajar Satmaka |
 panguluning Tênggêr wukir ||

Jilid 1 - Kaca : 220

10. Sontrang endhange akathah |
endah-endah warna tan nguciwani |
punika têtbiyatipun |
taksih ngluluri Buddha |
Sang Hyang Brahma minangka panutanipun |
wong agung ing Prabalingga |
datan arsa ngêpik-êpik ||
11. Rahadyan dupi miyarsa |
angandika paman lamun marêngi |
benjang-enjang ulun laju |
sowan dhatêng Ki Ajar |
yun sumêrap mênggah ta ing lampahipun |
agama Buddha Barama |
Ki Buyut anayogyani ||
12. Saking dhasar wus uminggah |
tan rêkasa wangsul marginya lami |
wanci Ngasar sampun rawuh |
ing Tasari kapanggya |
lawan ari Nikèn Rancangkapti gupuh |
pinondhong sarwi tatanya |
sira mau nora nangis ||
13. Daktinggal nganti sadina |
Nikèn Rancangkapti turira aris |
kakang ing sadina muput |
tan mulih maring wisma |
papasaran ana pakêbonan pungkur |
lawan bocah wadon kathah |
nganti lali durung bukti ||
14. Rahadyan suka miyarsa |
praptêng wisma sugata wus cumawis |
Nyi Buyut gupuh umatur |
pun bibi saos dhadhar |
nyumanggakkên rayinta sadintên muput |
ulun aturi tan arsa |
sumadosipun ngêntosi ||
15. Rahadyan anulya dhahar |
lawan ari pakantuk dènnya bukti |
dumugi linorod sampun |
Ki Buyut lawan Buras |
kêmbul nadhah sawusira samya tuwuk |
ingundurakên sadaya |
Ki Buyut tansah nêng ngarsi ||
16. Nikèn matur mring kang raka |
kakang mau apa sira ningali |
marang gunung ingkang murub |
aku caritakêna |
dak rungokne karo turon nêng sandhingmu |
rahadyan nulya carita |
Nikèn Rancangkapti guling ||

17. Ing dalu datan winarna |
 byar raina wungu kang samya guling |
 Nyi Buyut miwah Ki Buyut |
 angladoskên sèmèkan |
 wedang angêt dhaharan myang jênang jagung |
 wajik atos jèpèn lawan |
 canthèl myang cariping linjik ||
18. Cariping kaspèi tela |
 kênthang kacang gêmabili uwi lêgi |
 wedang tèmulawak arum |
 lalap gêndhis siwalan |
 Kyai Nyai Sudarga manêmbah matur |
 nuwun bëndara sumangga |
 sugatanipun kang bibi ||
19. Dhaharan enjing-enjingan |
 inggih paman lah kono payo yayi |
 apa kang dadi karsamu |
 sawusnya dhadhaharan |
 Jayèngsari ngandika marang Ki Buyut |
 paman mugè andhanganna |
 nglarapkên mring Ardisari ||
20. Sowan Ki Ajar Satmaka |
 inggih anggèr kawula kang umiring |
 nyai miluwa sirèku |
 kalawan sasanguwa |
 wedang dharan nèng marga mêngko kalamun |
 sang dyah mundhut dhadhaharan |
 rèhning sawatara têtib ||
21. Wus samapta nulya bidhal |
 tan winarna ing marga sampun prapti |
 pagaganing ardi sampun |
 rumuhun Ki Sudarga |
 sadayane kèndêl sajawining dhusun |
 wau ta Ajar Satmaka |
 wus wikan yèn ana tami ||
22. Putra putri trah utama |
 dèn samapta dènnira yun sasanti |
 sacara caraning wiku |
 dupi Ki Buyut prapta |
 gya ingawe marêk ngarsa nêmbah matur |
 ing purwa madya wasana |
 kang dadya gita sumiwi ||
23. Mèsêm-mèsêm Kyai Ajar |
 hèn ta Buyut aturana tumuli |
 satriya nung ingkang ayun |
 katêmu jênêngingwang |
 ingsun mêtuk ana sajawining pintu |
 Ki Buyut mundur wus panggya |

lawan Radèn Jayèngsari ||

24. (ng)Gèr paduka kaaturan |
laju manjing sang rêsi sampun nganti |
ana sajawining pintu |
bidhal saking pagagan |
Rancangkapti kinanthi raka nèng ngayun |
wus tundhuk lawan sang tapa |
kaliye rinangkul sami ||
25. Wus binakta ing ngasrama |
dadya lênggah satata lan sang yogi |
animbali endhang gupuh |
kang uwus ngadiwarna |
samy marêk wiraganira pinatut |
gambuh solahe pra endhang |
dènya mrih karya wiyadi ||
26. Sang wiku dhawuh mring endhang |
sugatamu ladèkna dèn agêlis |
pra endhang ngladoskên sampun |
kang sugata mawarna |
saanane ngardi wus sumadyèng ngayun |
sang wiku satuhu wignya |
ambojakrama mring tami ||
27. Kecanên dènnira nadhah |
Kyai Buyut Sudarga nyuwun pamit |
wangsul mring Tasari dhusun |
kalawan anak rayat |
wus linilan mangênjali tandya mundur |
wau Radyan Jayèngsêkar |
kang kantun nèng Ardisari ||
28. Nèng ngabyantara sang tapa |
tan kêna sah siyang pantara ratri |
de kang rayi sang rêtnayu |
suka ingêmong endhang |
dadya lami kèndêl anèng Ardisantun |
nahan ta ing ri sajuga |
radyan umatur wotsari ||
29. Dhuh pukulun kadiparan |
lampahipun myang tatacaranèki |
agami Buddha linuhung |
ingkang tansah tumindak |
sang pandhita alon pangandikanipun |
hèh kulup kawikanana |
agama kang dènlakoni ||
30. Titah ing sa-Tènggêr arga |
panutane Bathara Brahma yêkti |
sapisan ing sabên taun |
kala dina prayoga |
lanang wadon tuwa anom atur-atur |

Jilid 1 - Kaca : 222

mawarna dharan busana |
mungguh maring Brahma wukir ||

31. Lamun wus prapta ing pucak |
gêgawane cinêmplungakên aglis |
ing jroning kawah sadarum |
pitêmbung aminulya |
Sang Hyang Brahma kang makuwon anèng latu |
jajaka lawan parawan |
lamun lunga nambutkardi ||
32. Mring têngal gagan tamanan |
padha nganggo jungkat sasênêngnèki |
pênyu kayu waja sungu |
upama ana jaka |
duwe karêp angrabèni prawan iku |
utawa prawan kang arsa | nglakèni jajaka sami ||
33. Kang (n)darbèni karêp sigra |
(n)jupuk jungkatira kang dènkayuni |
jungkat sawuse jinupuk |
tinêdahakên marang |
wong tuwane ingkang duwe jaka mau |
sawuse nampani jungkat |
padha tuwa kang ngrampungu ||
34. Golonging rêmbug kalihnya |
dhinaupkên têmu wismaning èstri |
pangantèn sawuse têmu |
pangulu nulya prapta |
(ng)gawa cangkir têngbaga kang (n)jabanipun |
ingukir gambaran kewan |
kêbak isi toya suci ||
35. Pangantèn gupuh mangarsa |
wusing cakêt pangulu nyawuk warih |
tinètèskên sirahipun |
pangantèn sakaliyan |
kanthi matak pupudya mring dewanipun |
nyuwun pangèstu raharja |
mring Hyang Brahma kang kinanthi ||

Jilid 1 - Kaca : 223

63. Kinanthi

1. Ing kene tan ana dhukun |
yèn ana kang nandhang sakit |
miwah ayun darbe suta |
pangulu kang anunggoni |
anggawa cangkir têngbaga |
kang wus isi toya suci ||
2. Tansah dènnira manêkung |
minta waluyaning sakit |
yèn kang ayun darbe suta |
panuwune mring dewadi |
harjane kang yayah rena |

sarana mung dènombèni ||

3. Lan ingusapan sakojur |
waruh suci saking wukir |
kawasane Hyang Bathara |
têka waluya kang sakit |
gampang kang yun darbe suta |
tan na sangsayane galih ||
4. Kalamun ana kang lampus |
binrêsiyan toya suci |
binusanan sarwa endah |
pakurmatanira sami |
pangantèn binayang karya |
binakta mring Brahma ardi ||
5. Yèn wus prapta têtènipun |
kawah cinêmplungkên aglis |
winantu sagung pupuja |
iku carane saiki |
rahadyan matur anêmbah |
cangkir isi waruh suci ||
6. Paran cariyosing dangu |
myang laire jabang bayi |
pupak pusêr kinurmatan |
sinaratan warni-warni |
wênang mokaling agama |
sang pandhita ngandika ris ||
7. Cariyosipun rumuhun |
dhawuhira Hyang Pramèsthi |
kang dinuta Hyang Naraddha |
(n)dhawuhkên mring Kanwapati |
mranata agama Buddha |
sagolong-golongannèki ||
8. Kinèn maringi pangulu |
miwah têtêngêr supadi |
ywa worsuh peranganira |
rêsah lampahing agami |
andikane Hyang Naraddha |
hèh Kano sri narapati ||
9. Sun iki ngêmbani wuwus |
dening Sang Hyang Odipati |
sira kinèn amranata |
lampah-lampahing agami |
iki panêtêpan nata | agama dadi purbani ||
10. Wisesane rasa tuhu |
ing bawana ambawani |
panguwasa kang winênang |
marentahakên ing dasih |
dadi anggon-anggon praja |

Jilid 1 - Kaca : 224

luhuring kratonirèki ||

11. Rahayu janma kang nungkul |
myang santosa ing agami |
laku-lakuning agama |
dèn kalakyan panataning |
apa kang uwis kawêdhar |
aja ana nyulayani ||
12. Kang dhingin pangulunipun |
kapindho têtêngêrnèki |
kaping têlu panêmbahnya |
kaping pat lakunirèki |
kaping lima tapanira |
kaping nêmu riayanèki ||
13. Ping pitu laranganipun |
ping wolu wawênangnèki |
kaping sanga papalinya |
kaping sadasa yèn lalis |
ping sawlas paliyasannya |
ping rolas pamulyanèki ||
14. Kayadene ingkang uwus |
kasêbut ing sastra adi |
binagya nênu agama |
êndi ingkang dènkarêpi |
aywa ana kang pêpeka |
rumêsep mantêp Hyang Widdhi ||
15. Kang dhingin agama Sambu |
pangulune kang agami |
iku ingaran Pramana |
sasewasogatanèki |
padha nganggowa têngêran |
walantaga dènarani ||
16. Musthika rineka iku |
parantining pudyastuti |
bate-bate inganggowa |
ing panêmbahira maring |
arca laku têpa-têpa |
mangsa Kartika tan kenging ||
17. Mangan sarwa bungkah iku |
yèn mangsa Palguna sami |
ngrapa lamun ari raya |
sabarang kang sarwa asin |
laranganne ora kêna |
ngrabèni kaprênah nini ||
18. Uwa bibi kadang putu |
myang pulunan kang luluri |
saking ing jalu sadaya |
wênang lamun saking èstri |

iwak ati datan dhahar |
kêna yèn kinarya jampi ||

Jilid 1 - Kaca : 225

19. Ngrusak candhi walêr agung |
nora kêna nganggo wêsi |
wênang yèn kanggo sarana |
wong laki-rabi yèn mati |
wênang bela myang binelan |
lamun lakine kang mati ||
20. Sing wadon tan bela lampus |
wênang cinukur yèn èstri |
kang mati lanang tan bela |
iku wênang dèntêtaki |
yèn jabang mêtù wanodya |
wênang lamun disunati ||
21. Yèn krama wawalinipun |
nganggowa baladho nênggih |
kang lanang nglangkahi jantra |
wusu likasan myang ilir |
kukusan enthong lan iyan |
kang wadon nglangkahi linggis ||
22. Garu waluku myang pacul |
kalamun tumêkèng jangji |
layone ingupakara |
têgêse dipun rumati |
nèng panggonan kang prayoga |
ingopenan kang prêmati ||
23. Paliyasan layonnipun |
landha mêrang kêtan putih |
yèn mulyakkên sarwa utang |
agama Sambo wus tlêsih |
kapindho agama Brahma |
pangulune kang agami ||
24. Ingaran Brahmana iku |
sasesogatanèki |
padha nganggowa têngêran |
ekal trisula têngbagi |
rineka-reka trisula |
dènannggo jajamang sami ||
25. Panêmbahe marang latu |
lawan mring Hyang Bagaspati |
lakune santosa ing tyas |
yèn mangsa Sitra tan kêni |
amanganna gogodhongan |
mangsa Srawana tan kêni ||
26. Tumênga marang ngaluhur |
yèn riaya sarwa manis |
laranganne nora kêna |

- nggrabèni kaprênah nini |
uwa bibi ingkang saka |
luluri lanang yèn saking ||
27. Luluri wadon pikantuk |
tan kêna matèni gêni |
daging lêmbu datan dhahar |
mapas wiji ingkang lagi |
thukul uga ora kêna |
nganggo timah datan kenging ||
28. Dene ta wawênangipun |
nggrabèni kaprênah nini |
uwa bibi ingkang saka |
luluri wadon utawi |
nggrabèni kaprênah kadang |
pulunan nak putu saking ||
29. Ing luluri wadon jalu |
dhaup anak inya kenging |
lawan anak guru kêna |
wênang mangan daging sapi |
lamun kinarya tatamba |
nganggo timah dèn lilani ||
30. Yèn ginawe saranèku |
wênang dicukur pawèstri |
lamun uwus luwas êrah |
myang bela saking kang lalis |
ontang-anting wadon lanang |
wênang têtak disunati ||
31. Papaline lamun dhaup |
durunge pangantèn panggih |
kudu anganggo badhudhak |
wargane pangantèn èstri |
lan warga pangantèn priya |
padha lalangên tayèki ||
32. Jogedan saengga nayub |
yèn mati layon kabêsmi |
paliyasaning kuwandha |
dinusan we ron dlima di |
yèn mumulya srana bêrah |
yèku kang dak anggo iki ||
33. Agama Endra katêlu |
pangulune kang agami |
ya arannana Sakrana |
sasewasogatanèki |
padha nganggowa têngêran |
ekal bajra saka galih ||
34. Kayu rineka bajra nung |
dèn(ng)go sangga gèlungnèki |

Jilid 1 - Kaca : 226

- panêmbahe marang arga |
lawan marang Sang Hyang Sasi |
lakune lila narima |
mangsa Naya tapanèki ||
35. Datan kêna ngêmban sunu |
kalawan mangsa Asuji |
nora kêna asanggama |
yèn riaya sarwa pait |
larangane nora kêna |
ngrabèni kaprênah nini ||
36. Uwa bibi sing luluhur |
lanang wadon myang ngrabèni |
kaprênah kadang kang saka |
luluri jalu myang èstri |
tan kêna misaya mina |
kang lagi koyok marêngi ||
37. Mangan antigan tan antuk |
(m)buwang susukêr nèng siti |
tan kêna mêjahi liman |
miwah angangge têmbagi |
kêni yèn kinarya srana |
wawênang kêna ngrabèni ||
38. Ingang kaprênah sadulur |
saka luluri pawèstri |
ngrabèni prênah pulunan |
miwah putu ingkang saking |
luluri jalu wanodya |
antigan lamun kinardi ||
39. Jajampi apan pikantuk |
wênang cinukur dyah kèdhi |
jalu èstri jaka rara |
salah siji yèn ngêmasi |
winênang bela palastra |
wadon lamun arêp laki ||
40. Wênang sinunatan iku |
jalu lamun lagi lair |
lan anake dhukun wênang |
tinêtakan de papali |
kalamun amangun krama |
nganggo onjèr myang sintrèni ||
41. Wargane pangantèn jalu |
lan warga pangantèn èstri |
samyang prang catur pralambang |
sasmitane sunggatèki |
yèn lina layon kapêtak |
tuwin linuwêng nèng siti ||
42. Ing guwa myang jurang sêrung |

paliyasane kang jisim |
dinusan ing lêri bêngkak |
yèn mumulya srananèki |
urup-urupan sabarang |
durma ping catur winarni ||

64. Durma

1. Lah ta iki agama Wisnu winarna |
panguluning agami |
rannana Ramana |
sasewasogatanya |
nganggowa tatêngêr pasthi |
aekal cakra | kêling ingkang kinardi ||
2. Apan kêling rineka cakra dèn-gawa |
babadhong bangsa kêling |
sisiwalan tuwa |
panêmbahe mring toya |
lawan maring toya riris |
lampah nurraga |
tapane yèn Manggasri ||
3. Datan kêna (m)bukti babi ingkang ulam |
mangsa Jita tan kenging |
mangan ulam menda |
kalamun ari raya |
kang mirasa sarwa gurih |
larangannira |
tan kêna angrabèni ||
4. Kang kaprênah nini bibi miwah uwa |
ingkang saka luluri |
jalu myang tan kêna |
ngrabèni anak inya |
myang tan kêna mamatèni |
kang lagya sarwa |
anyawa myang tan kenging ||
5. Amatèni garudha waraha kuda |
pênyu bulus suwari |
minum myang anadhah |
kang ngêndêmi tan kêna |
nganggo parunggu tan kenging |
wawênangira |
ngrabèni prênah nini ||
6. Bibi uwa kang saka luri wanudya |
myang kêna angrabèni |
kang kaprênah kadang |
putu miwah pulunan |
saka luri wadon ugi |
angrabènana |
anaking guru kêni ||
7. Kang ngêndêmi wênang yèn kinarya tamba |

nganggo parunggu kêni |
yèn ginawe srana |
wadon kang lagya lara |
wênang cinukur balindhis |
yèn priyanira |
pralinna andon jurit ||

Jilid 1 - Kaca : 228

8. Ingkang wadon wênang abela palastra |
yèn nora lina jurit |
amung tarakbrata |
tan kêna yèn kaliya |
wadon wênang disunati |
lanange têtak |
yèn anake wong baring ||
9. Papaline lamun krama ngangge patah |
myang kêmbarmayang kalih |
sasrahan gununggan |
wong tuwane pangantyan |
nganggo mangan gêdhang siji |
satugêl sewang |
kalarung yèn ngêmasi ||
10. Mring bangawan kali de paliyasannya |
layone dènsirami |
we sêkar sataman |
yèn mumulya sarana |
papariman aminta sih |
panca agama |
Bayu pangulunèki ||
11. Ing agama ya arannana Bimana |
sasewasogatèki |
padha anganggowa |
tatêngêr ekal satya |
carma rineka pusêring |
sato dèn (ng)gawa |
pupuk nêng sirahnèki ||
12. Panêmbahe marang sangkaning maruta |
lan marang caratwarsi |
sarta marang lintang |
lakune angaksama |
tapane mangsa Pusèki |
tan kêna dhahar |
ulam sikil pat nênggih ||
13. Yèn riaya kang sarwa kêcut sadaya |
larangan nora kêni |
ngrabèni kaprênah |
nini bibi pulunan |
uwa miwah putu saking |
luluri priya |
myang luluri saking èstri ||

14. Datan kêna ngrabèni anaking inya |
lan guru ingkang siwi |
munah sato lagya |
susuta nora kêna |
mangan wadêr nora kêni |
myang datan kêna |
angagêm buratwangi ||
15. Nugêl kuku lan nganggo slaka tan kêna |
mêjahi datan kenging |
têkèk cêcak clarat |
wawênange pan kêna |
prênah kadang dènrabèni |
iku kang saka |
luluri jalu èstri ||
16. Wênang mangan wadêr yèn ginawe tamba |
anganggo buratsari |
utawa salaka |
yèn ginawe sarana |
wênang cinukur pawèstri |
yèn randha anyar |
wong lanang ditêtaki ||
17. Lamun dadi pangulune kang agama |
papaline yèn rabi |
laki anganggowa |
batoyang tênggèsira |
yèn pangantèn lanang apti |
ngarak anulya |
warga pangantèn èstri ||
18. Mawi angadhangi ing dhindhing warana |
yèn rêbah ngarak pasthi |
lamun datan rêbah |
wangsul pangarakira |
kêdah arinira salin |
lamun palastra |
kasetra layonnèki ||
19. Dinèkèkkên ara-ara myang ing arga |
kang pancèn panggonaning |
pandèkèking sawa |
paliyasan dinusan |
ing we jawuh yèn mumuli |
srana (m)babarang |
sad Kala kang agami ||
20. Panguluning agama aran Kalana |
sasewasogatèki |
sami anganggowa |
têngêr ekal purusa |
lingga iku iya gadhing |
utawa tulang |

Jilid 1 - Kaca : 229

rineka purus nênggih ||

21. Dènanggowa kakalung de panêmbahnya |
marang ing sarupaning |
kang aèng myang wrêksa |
watu sasamanira | lakune apan wirangi |
tapane mangsa |
Manggala yèn lunga nis ||
22. Datan kêna lamun asipêng nèng paran |
mangsa Padrawanèki |
sirik mangan uyah |
kalamun ariaya |
kang sarwa pêdhês sakalir |
larangannira |
tan kêna angrabèni ||
23. Anak inya sanak kang kaprênah tuwa |
anak guru utawi |
ingkang seje bangsa |
kayata bangsa Brahma |
datan kêna angrabèni |
bangsa Waisya |
sapapadhanirèki ||
24. Lawan ora kêna ambubaka lêmah |
kang ambaga bathari |
lan lêmah kang kadya |
punuking kang andaka |
datan kenging mamatèni |
sona kalabang |
kalawan kalajêngking ||
25. Lawan datan kêna dhahara kalapa |
nganggo êmas tan kenging |
wawênange kêna |
rabi sanak kaprênah |
énom wênang angrabèni |
kang tunggal bangsa |
mangan kalapa kêni ||
26. Yèn kinarya tatamba kalawan wênang |
nganggo êmas manawi |
kinarya sarana |
papaline yèn krama |
anganggowa lèmpêng nênggih |
pra warganira |
pangantèn èstri sami ||
27. Gêlut lawan wargane pangantèn lanang |
èndi ingkang kapilis |
pan kêna padhëndhan |
lan nalika angarak |
nganggo dan-edanan nênggih |
lamun palastra |

katarap layonnèki ||

28. Pinakakkên ing sato kewan kang galak |
paliysanning jisim |
dinusan ing toya |
ingkang rondhon widara |
yèn mumulya srana maling |
sing sapa ingkang |
tan nêtêpi agami ||
29. Salah siji iku kêna sapu-dhêndha |
yèn Sambo kang agami |
ukume kasulah |
lamun agama Brahma |
ukumanira kabêsmi |
agama Endra |
kaluwêng ukumnèki ||
30. Yèn agama Wisnu kalabuh ukumnya |
agama Bayu nênggih |
ukume katarang |
dene agama Kala |
katarap ukumannèki |
kulup wus tamat |
Buddha ingkang agami ||
31. Pan ing Tênggêr ngluluri agama Brahma |
dene cangkir têngbagi |
isi toya marta |
pan iku titinggalan |
saking para cantrik nguni |
ing desa-desa |
pasthi na siji-siji ||
32. Kang nimpêni pangulune kanang desa |
caritanira nguni |
ardi ingkang ana |
têngah pasir sagara |
Hyang Brahma kahyangannèki |
radyan turira |
asru panuwun mami ||
33. (n)Jêng paduka mêdharkên agama Buddha |
saèstunipun taksih |
mangke ingkang kanggya |
kalamun palakrama |
dados wontên kang pinirit |
lampahing Jawa |
manthuk-manthuk sang yogi ||
34. Tyas (m)badhidhig ngandika kulup sun tanya |
lakuning kang agami |
kanabeyanira |
apa ta iya nunggal |
kalawan agamamami |

Jilid 1 - Kaca : 230

radyan turira |
wontên sanès sakêdhik ||

35. Lampah-lampah kalawan ingkang cinêgah |
sang yogi ngandika ris |
radèn yèn sambada |
manira ayun wikan |
mara pratelakna kaki |

radyan mênêmbah |
jrudêmung sabda jati ||

65. Jurudêmung

1. Ing kitab Bayanudayan |
nyriosakên srengatipun |
Kanjêng Nabi nênem tuhu |
ngasta agama minulya |
lah punika ingkang sampun |
linampahan para umat |
pyambak-pyambak datan jumbuh ||
2. Bubuka ngasta sarengat |
nJêng Nabi Adam linuhung |
sahadatipun Ashadu |
Allah Ilahailolah |
Ashadu ana Adamu |
pitratollah têngsira |
satuhu nêksèni ingsun ||
3. Ora ana Pangran liyan |
anging Allah sipat agung |
lawan anêksèni ingsun |
nJêng Nabi Adam sanyata |
pataranira Hyang Agung |
dene wêkdalira salat | sadintên sadalunipun ||

18 R. Jayèngsari nyariyosakên bab agami-agami kanabiyân: Adam, Sis, Nuh, Ibrahim, Dawud, Musa tuwin Ngisa dumugi sarengat Nabi panutup Muhammad Rasulullah. Ki Buyut (n)dongèngakên bab 'Sri-Sadana' wiwit Dèwi Sri dados sawêr sawa rumêksa Kèn Rakêtan anakipun Nyi Wrigu karêncana para dewa, nanging sagêd kacabarakên dening Ki Wrigu ingkang nindakakên sarat sarana miturut pitêdahipun Dèwi Sri, ngantos badharipun sawêr sawa dados Dèwi Sri kundur makayangan sarêng kalihan Dèwi Tiksnawati. ... kaca 230-246

Jilid 1 - Kaca : 231

4. Sadasa wêkdal kathahnya |
tigang wêkdal siyangipun |
pitung wêkdal dalunipun |
jangkêp ping sadasa wêkdal |
musakapipun Kitabun |
sadasa jilid punika |
Malekat Jabraïl tumrun ||
5. Pan namung kaping sawêlas |
sabên wulan siyammipun |
êbèl kalawan siyam sut |
êbèl pêthak têngsira |
nênggih sabên tanggal nuju |
ping patbêlas gangsal wêlas |
lajêng ping nembêlas sampun ||
6. Sut pan cêmêng têngsira |

- sabên tanggal sangalikul |
 tridasa sapisannipun |
 jangkêp dene bukanira |
 sami sontên wussing surup |
 kang kinaramkên punika |
 anêdhaa dagingipun ||
7. Sato kewan kang paedah |
 kapêndhêt ing damêllipun |
 rabi kadang sarêngipun |
 sadintên pambabarira |
 kinalalkên bilih dhaup |
 kadang kang datan sarêngan |
 miyos saking garbèng biyung ||
8. Nanging sarêng sawussira |
 Kangjêng Nabi Adam surud |
 kang gumantya putra jalu |
 nJêng Nabi Sis kakasihnya |
 apan kinaramkên lamun |
 krama antuk samya kadang |
 kinalalkên lamun antuk ||
9. Naking sanak miwah misan |
 apan sapiturutipun |
 tanpa ningkah bilih dhaup |
 anggêr sampun condhong karsa |
 lajêng kaidenan sampun |
 dening pra pangagêngira |
 lamun wus kalakyan dhaup ||
10. Yèn lakinya praptèng lena |
 randhanira datan antuk |
 nambut silaning kramèku |
 lamun ingkang èstri pêjah |
 dhudha rabi datan antuk |
 pra umat lamun palastra |
 pinêtak ing gunung-gunung ||
11. Ping kalih sarengatira |
 nênggih Kanjêng Nabi Ênuh |
 sahadatipun Ashadu |
 Allah Ilahailollah |
 wa ashadu ana Ênuh |
 kalipatolah têngsnya |
 yêkti anêksèni ingsun ||
12. Satuhune nora ana |
 Pangeran anging Allah lawan anêksèni ingsun |
 Nabi Ênuh satuhunya |
 iku gêntine Allahu |
 kalih wêlas wêkdal salat |
 sadintên sadalunipun ||
13. De musakapipun Kitab |

sèkêt jilid kathahipun |
katurunan mlaekatu |
Jabrail ping gangsal dasa |
siyammipun sabên têngsu |
ing wêkasanira tanggal |
amung sadintên sadalu ||

Jilid 1 - Kaca : 232

14. Kang kinaramakên kewan |
sato pancèn nêdha iku |
susukêr sasaminipun |
nanging nadyan pancèn nêdha |
susukêr yèn dèrèng ayun |
tuwin dèrèng nate nêdha |
kinalallakên puniku ||
15. Kadi ta kirik kang lagya |
gumêlo sasaminipun |
lamun nambut pikramèku |
kêdah lilinton punika |
sandhangan panganggenipun |
kaidèn tyang sêpuhira |
nênggih kalih-kalihipun ||
16. Punika minangka ningkah |
panganggene ingkang jalu |
rinawatan èstrinipun |
panganggening èstrinira |
rinawatan ingkang jalu |
saupami pipindhahan |
kang sandhang panganggya wangsul ||
17. Nanging kalih-kalihira |
sami tan kenging kalamun |
nambut silaning kramèku |
kalamun pègat palastra |
kenging kalih-kalihipun |
randha laki dhudha krama |
pra umat yèn praptèng lampus ||
18. Wangke kinêlêm ing toya |
ingkang langkung lêbêtipun |
kaping tiga sarengatu |
nJêng Nabi Ibrahim mulya |
sahadatipun Ashadu |
Allah ilahailollah |
ashadu ana puniku ||
19. nJêng Ibrahim kalillolah |
makna anêksèni ingsun |
satuhune tan anèstu |
Pangeran anging Allahu |
lawan anêksèni ingsun |
satuhune Sang Minulya |
nJêng Nabi Ibrahim salamu ||

20. Pawong mitranira Allah |
 salat sadintên sadalu |
 kaping kalih likur waktu |
 pan musakapipun Kitab |
 sadasa jilid puniku |
 ping sawidak katurunan |
 Malekat Jabrail namung ||
21. Siyam sabên ri Jumungah |
 buka sawussira surup |
 kang kinaramakên satu |
 -kewan mangsa dadagingan |
 lan wohwohan kang wittipun |
 mawa ri tan kêna nadhah |
 myang êron sadayanipun ||
22. Kang(ng)gatêli mapan karam |
 ingkang kinalalkên lamun |
 kewan ingkang tan mangsèku |
 daging myang kalal ngunjuka |
 sajêng ing sasaminipun |
 kang ningkakhên lamun krama |
 bapa tuwin kakinipun ||
23. Miwah sadhèrèke priya |
 tiyang jalêr wênang wayuh |
 saking kalih tuwin langkung |
 randha laki tan cinêgah |
 dhudha rabi malih antuk |
 para umat yèn palastra |
 pan pinêtak jisimipun ||
24. Wontên ing siti kang mulya |
 kang sukci inggih puniku |
 siti kang dèrèng satuhu |
 dados jalantah rannira |
 kawutahan dening marus |
 tiyang kang kinaniaya |
 katètèsan rahsanipun ||
25. Tiyang jina babandrèkan |
 kaping sakawan winuwus |
 Nabi Musa srengatipun |
 sahadatipun winarna |
 Ashadu Allah ilahu |
 Illolah ashadu ana |
 ya Musa kalamolahu ||
26. Makna anaksèni ingwang |
 tan na Pangeran satuhu |
 anging Allah Tangalèstu |
 lawan anêksèni ingwang |
 Kangjêng Nabi Musa iku |
 pangandikanira Allah |

Jilid 1 - Kaca : 233

salat sadintên sadalu ||

27. Kaping kawandasa wêkdal |
dene ta musakapipun |
juga Kitab Torèt amung |
sarêng dugi panjênênganira |
Kangjêng Nabi Dawud |
musakapipun awêwah |
sajuga kang Kitab Jabur ||
28. Myang matrapkên paukuman |
kinisap ing lêrêsipun |
amêjahi pan linampus |
myang mêdharkên wêhangira |
saguning kang para ratu |
kenging aningkahkên tiyang |
èstri kathahipun satus ||
29. Siyam ing dalêm sawarsa |
kawandasa dintên muput |
sabên sontên bukanipun |
myang sabên Jumungah siyam |
kêna hat saha tan antuk |
nêdha ulam dadagingan |
ingkang kinaramkên namung ||
30. Kewan ingkang mawi ngaral |
kadosta upaminipun |
kewan èstri ingkang nuju |
wawrat datan kenging dhahar |
kinalallakên sadarum |
kewan kang tan mawi ngaral |
wawrat sakit saminipun ||
31. Yèn laki rabi punika |
kaningkahkên dening ratu |
utawi parentah agung |
bilih randha tuwin dhudha |
laki myang rabi pikantuk |
manawi pêjah pinêtak |
siti rêsik lan mandhukul ||
32. Kaping gangsal srengatira |
nJêng Nabi Ngisa linuhung |
sahadatipun Ashadu |
Allah ilahailallah |
ashadu ana Ngisa ruhullah |
apan têngêsira |
ingkang nêksèni satuhu ||
33. Tan ana Pangeran liyan |
mung sawiji ya Allahu |
lawan anêksèni ingsun |
satuhune Nabi Ngisa |
iku atmajêng Hyang Agung |

salat sabên ari Akat |
mung sawindu dangunipun ||

Jilid 1 - Kaca : 234

34. Anênggih sèkêt rêkang |
musakapipun pan namung |
sajuga Kitab Injillun |
katurunan Malaekat |
Jabrail dutèng Hyang Agung |
namung kaping kalihwêlas |
pan siyammipun winuwus ||
35. Sabên Passên akaliyan |
ngajêngakên Kamsin puniku |
Passên awit sedanipun |
Nabi Ngisa dumuginya |
saking seda nulya wungu |
dados ing dalêm tri siyang |
buka sabên wussing surup ||
36. Kamsin punika nalika |
tumêdhaking Rohul Kudus |
dhumatêng sakabatipun |
Gusti Kangjêng Nabi Ngisa |
kalih siyang siyammipun |
sami Passên bukanira |
lajêng ariaya Kamsun ||
37. Kang kinaramkên punika |
sabên Jumungah tan antuk |
nêdha kewan dagingipun |
nanging kawênangkên nêdha |
ulam loh sasaminipun |
kinalallakên sadaya |
anggêr datan karya gigu ||
38. Kogug kogêl sêmang-sêmang |
yèn laki rabi puniku |
kaningkahakên ing ratu |
utawi para parentah |
sampunne paningkah rampung |
mawi kaparingan sêrat | kawin cacêpênganipun ||
39. Jalu kalawan wanita |
wanita kinarya unggul |
dadya datan kinawayuh |
randha dhudhaning pêngatan |
gêsang tan kenging puniku |
palakrama kalihira |
anjawi yèn sampun rêmbug ||
40. Para umat bilih pêjah |
pan kapêndhêm jisimipun |
ing siti kang tan mandhukul |
rêsik gumrining warata |
kalangkung utami lamun |

ana ing masjid pinêtak |
mancorong kadya mas timbul ||

66. Maskumambang

1. Kaping nênm sarengat ingkang mungkasi |
Kangjêng Nabi duta |
nayakaningrat lènêwih |
Mukhamaddan Rasulollah ||
2. Salalahu ngalaihi wasalami |
bakdaning Mukhamad |
datan wontên nabi malih |
linuri têkèng samangkya ||
3. Kang wus samya angangge agama sukci |
sadrâh tanah Jawa |
minurut Nabi sinêlir |
punika sahadatira ||
4. Ashadu anlailaha ilollahi |
wa ashadu anna |
Mukhamad Rasulollahi |
ing maknanira winarna ||
5. Utusaning Allah Inggang Maha Sukci |
sabên ri salatnya |
sadintên sadalu kaping |
gangsâl wêktu datan gothang ||
- 6.
7. Kang kapisan waktu Subuh bangun enjing |
ing sadèrèngira |
Sang Hyang Surya andhadhari |
pan amung kalih rêkangat ||
8. Kaping kalih wêktu Luhur wancinèki |
Hyang Surya gumlewang |
ing sadèrèngipun lingsir |
kawan rêkangat gya salam ||
9. Kaping tiga winastan waktu Ngasar-i |
wanci Sang Hyang Surya |
mèh tumamèng maring ardi |
kawan rêkangat gya salam ||
10. Ping sêkawan winastanan waktu Mahrib |
wanci surup surya |
kantun sunaripun abrit |
pan amung tigang rêkangat ||
11. Kaping gangsâl waktu Ngisa ingkang wanci |
sunaring Hyang Surya |
waradin datan kaèksi |
kawan rêkangat gya salam ||

Jilid 1 - Kaca : 235

12. Bakda Ngisa nadyan sunat nanging wajib |
salat kang winastan |
nênggih sunat Minalwitri |
pan amung kalih rêkangat ||
13. Wusing salam linajêngkên sunat malih |
salat kang winastan |
nênggih rêkangat Talwitri |
sarêkangat nulya salam ||
14. Jakatipun sapisan ing sabên warsi |
pan mawa kamurwat |
ingkang kenging dênjakati |
pitrah sabên ariraya ||
15. Siyammipun sabên wulan Ramlan nênggih |
amuput sawulan |
buka wusing bakda Mahrib |
ing sabên malême siyam ||
16. Têngah dalu dhahar sasênêngirèki |
saur pan winênang |
supadi kuwating dhiri |
têtêp nglampahi agama ||
17. Bilih kinawasakakên ing Hyang Widdhi |
ing wulan Dulkijah |
maring Mêkah minggah khaji |
manjing pirukuning Islam ||
18. Dadya gangsal sahadat ingkang rumiyin |
ping kalihe salat |
jakat ingkang kaping katri |
ping caturira puwasa ||
19. Kaping gangsal maring Mêkah minggah khaji |
musakapnya Kur'an |
tigangdasa êjus isi |
satus kawan dasa surat ||
20. Pan amêngku wahyudi tigang prakawis |
satunggal Nurbuwat |
kalihe Kukumah nênggih |
katiga Wahyu Wilayah ||
21. Jawinipun Wahyu Nurbuat puniki |
dene wus anyata |
jumênêng Nabi kakasih |
Wahyu Kukumah jinarwa ||
22. Dene sampun jumênêng Narpati yêkti |
kang Wahyu Wilayah |
jumênêng Waliyullahi |
mustikaning kang panutan ||

Jilid 1 - Kaca : 236

23. Katurunan Malaekat Jabarail |
kaping kalih lêksa | pangulu ingkang (m)bawani |
anglampahakên agama ||
24. Pan kapara sakawan imanirèki |
kalanira wêkdal | anèng Masjiddil Karami |
angadhêpakên Betolah ||
25. Wetan majêng mangilèn Iman Sapingi |
lèr ngidul ajêngnya |
nênggih nJêng Iman Kanapi |
ing kilèn majêng mangetan ||
26. Nênggih Iman Maliki ingkang (n)darbèni |
kidul lèr adhêpnya |
Iman Kambali nyitènni |
catur panutan sêmbahyang ||
27. Para umat pundi ingkang dèn rêmêni |
ing salah sajuga |
bilih bangsa kula Jawi |
Iman Sapingi panutan ||
28. Inggang dipun karammakên sakathahing |
daging kewan mawa |
siyung myang sakèhing paksi |
kang nyangkêrêm anggarudha ||
29. Tuwin kewan ingkang gêsang toya kalih |
lire kang nèng toya |
tan kurang juga punapi |
nèng dharatan tan ngapaa ||
30. Tuwin ingkang m êkêruh kalawan najis |
myang kang mawa wisa |
utawi ingkang ngêndêmi |
punika karam sadaya ||
31. Inggang dipun kalallakên samukawis |
kang tan kalbèng karam |
manawi alaki rabi |
kankingahkên wali bapa ||
32. Kaki kadang jalêr wajib amalèni |
sêpêne titiga |
inggang kenging amalèni |
kadang warga saking bapa ||
33. Kankingahkên pangulunipun agami |
sinaksèn sakawan |
bilih dhudha kenging rabi |
randha kenging imah-imah ||
34. Wit Nabi Sis dumugi Muhkhamad Nabi |
èstri kang winênang |

dumadya ajatukrami |
naksanak misan mindhowan ||

Jilid 1 - Kaca : 237

35. Saking jalêr èstri myang sanèsing ahli |
ingkang tan linilan |
kramantuk sadhèrèk nunggil |
yayah rena myang sêsêpan ||
36. Sadarahe saking sadhèrèkirèki |
tan kenging sadaya |
mayuh kadang datan kenging |
satunggal kêdah pinêgat ||
37. Tiyang jalêr winênangkên wayuh èstri |
tumêka sakawan |
langkung samantên tan kenging |
rare jalêr yèn wus yuswa ||
38. Kalihwêlas taun kêdah dèntêtaki |
rare stri yèn yuswa |
têlung taun dènsunati |
dene manawi palastra ||
39. Jisimmipun kapêtak wontên ing siti |
yèn madahab Iman |
Sapingi ujurirèki |
mangalèr bilih madahab ||
40. Nênggih Iman Kanapi kuburirèki |
mangilèn ujurnya |
madahab Iman Maliki |
mujur mangidul kuburnya ||
41. Kang mahadab anênggih Iman Kambali |
ujurnya mangetan | mênggah sampurnaning jisim |
wit sarengat Nabi Adam ||
42. Têkèng mangke pan namung kawan prakawis |
dhingin sinucènan |
ing toya kang ngantya rêsik |
sinalatkên ping kalihnya ||
43. Kaping tiga rinukti ingkang prêmati |
aywa katingalan |
ping pat pinêndhêm ing siti |
utawi kinêlêm toya ||
44. Sampun tamat cariyosing para nabi |
kang mêngku sarengat |
jêjêripun nênem nabi |
mirib kang kasêbat Kitab ||
45. Mèsêm-mèsêm Ki Ajar ngandika aris |
kulup ingsun rasa |
laku-lakuning agami |

Buddha lawan kanabeyan ||

46. Amung gèsèh laku nanging jogge sami |
andhêku rahadyan |
Buras umatur sang rêsi |
gambuhipun rare jabang ||

67. Gambuh

1. Sang wiku ngandika rum |
rare jabang caritane dangu |
anane kang sinaratan warni-warni |
duk jaman Sri Maha Punggung |
Purwacarita ngadhaton ||
2. Dwi putra èstri jalu |
dyan Sadana lan Dèwi Sri iku |
sinabdakke Sadana dumadya sriti |
Sri dadya sarpa sawèku |
nandhang papa putra karo ||
3. Sakarone anglangut |
tan karuwan kang bakal jinujug |
sarpa sawa lampahira duk dumugi |
tlatah nagri Wirathèku |
lêrêm nèng sawah amanggon ||
4. Ngalêkêr têngah pantun |
ing desa Wasutira puniku |
panggêdhene tuwaburu Wrigu nami |
Nikèn Sangki wadonnipun |
wêktu iku wawrat sêpoh ||
5. Ing ngarêp tuwaburu |
Kyai Wrigu pruhita sang wiku |
Sang Wisama kapencut adarbe siwi |
gya sinungan saranèku |
myang winêling wantos-wantos ||
6. Hèh Wrigu kawruhanmu |
sira bakal kaparingan sunu |
yèn kaidèn anggawa bêgja sayêkti |
sarana iku dèngupuh |
klukunên we yoga gupoh ||
7. Kang ran we yoga iku |
warna catur sawarna kang banyu |
saka bumi dwi warna we saka nglangit |
tri warna we asallipun |
saka cucukulan manggon ||
8. Catur warna kang banyu |
saka kang asipat nyawa iku |
winor kanggo ngaluku sarana iki |
gya inumên lan somahmu |

Jilid 1 - Kaca : 238

lamun katrima kèlakon ||

9. Anggarbini satuhu |
sakaroron mareneya gupuh |
ingsun arsa paring wangsit mring sirèki |
kadadeyaning sutamu |
Kyai Wrigu mundur alon ||
10. Kèn Sangki sawussipun |
anggarbini sakaliyan gupuh |
umarèk ing sang yogi ngandika aris |
hèh Wrigu kawruhanamu |
nyaimu ênggone (m)bobot ||
11. Kang nèng wêtêngan iku |
widadari pan panuksmanipun |
Dèwi Tiksnawati kadadayanèki |
Rêtna Dumilah ing dangu |
sirantuk kabêgjan yêktos ||
12. Dèwi Sri ananipun |
Tiksnawati widadari iku |
anane Sri kadidene satu mungging |
ing rimbagan saminipun |
dene margane patêmon ||
13. Sri Tiksnawati kumpul |
ngupyaa sarpa sawa luhung |
kang anganggo susumping pari sawuli |
kalamun sira wus antuk |
rêksanên dipun gumatos ||
14. Ywa nganti praptèng lampus |
lamun mati pralena sutamu |
tlasing sabda Ki Wrigu kalilan mulih |
wus lami dènnira ngluru |
tan mantra lamun kapanggoh ||
15. Tanggal sapisan nuju |
mangsa Padrawana Kyai Wrigu |
sruning sayah lèrèn nèng pêpèrèng guling |
antuk wangsiting dewa gung |
sarpa sawa (ng)gonne manggon ||
16. Yèn cinêkêlan purun |
pasangana kalasa kang alus |
sasapana jarit putih urapsari |
kêpyurana ganda arum |
yèn wus nèng piranti kono ||
17. Gulungên kang barukut |
prênahêna sajroning wismamu |
kang asuci têlas ujure kang wangsit |
Wrigu tangi banjur mantuk |

Jilid 1 - Kaca : 239

nglêksanani kang wiraos ||

18. Praptane sabin gupuh |
gya ginêlar sarpa duk amambu |
ganda arum (ng)galêsêr nulya marani |
ngalêkêr nèng sinjangipun |
Ki Wrigu anêmbah alon ||
19. Kang sarpa wus ginulung |
praptèng wisma pinarnahkên sampun |
nèng patanèn Ki Wrigu myang Nikèn Sangke |
ing tyas kacaryan kalangkung |
dene warnanya mancorong ||
20. Cacawisan pinatut |
kodhok ijo satumbu gung munjung |
kacarita ratrinya wêtêngan lair |
mijil dyah ayu kalangkung |
marwatèng tyas sakarongron ||
21. Sayah Ki Wrigu turu |
ponang sarpa marimpèni Wrigu |
ingsun aja kok sajèni kodhok wilis |
sajènana suruh ayu |
kêmbang dupa aja towong ||
22. Andadèkkên satuhu |
kabêgjanmu lan wawêkasingsun |
sutanira iku wèhana kakasih |
Rara Rakêtan wus mungguh |
jroning sapta ri wit mêngko ||
23. Ratri ywa kongsi turu |
yèn raina sira kêna turu |
pan minangka pangrêksa supaya dadi |
kalis beka rêncanèku |
byar enjing tangi linakon ||
24. Supênanirèng dalu |
tan pantara janma amburubul |
tilik bayi (ng)gawa pawèwèh mawarni |
Ki Wrigu lan somahipun |
padha sukur ing Hyang Manon ||
25. Ing nalika puniku |
Suralaya gègère kalangkung |
marga saka (ng)gonne Dèwi Tiksnawati |
(n)janma nir paliwarèku |
Hyang Guru utusan gupoh ||
26. Sang Hyang Kala puniku |
kinèn angrêncana wus tumurun |
nuksma sona ajag Wrigu kala guling |
sarpa marimpèni Wrigu |

Jilid 1 - Kaca : 240

kawruhana surup mangko ||

27. Sang Hyang Kala tumurun |
angréncana marang ing sutamu |
rupa asu ajag tulakana aglis |
sakèhing lawangirèku |
kutugana wlirang gupoh ||
28. Ing sajrone wismamu |
oborana balarak ping têlu |
sawêngine sarta sasajiya sami |
punar wak ati saundhuh |
sajèkna dagane mênok ||
29. Kadokokana kèlut |
sapu papon gantal aywa kantong |
pasangana damar paesan ywa mati |
ing wismamu mêngko surup |
ubêngana alon-alon ||
30. Matêka mantranipun |
o Kala nama si Wayèh iku |
ing sawêngi mêngko sutanira nini |
sayêkti manggih rahayu |
Wrigu tangi turu wartos ||
31. Marang ing semahipun |
wus rumanti tan ana kalimput |
sona ajag kewran dènnya ayun manjing |
ngantya tumêka byar esuk |
kawêlèh gya muksa gupoh ||
32. Hyang Jagatnata bèndu |
gya utusan Hyang Brahma tumurun |
nuksma dadya Lèmbu Gumarang rêspati |
ki Wrigu awanne turu |
sarpa marimpèni alon ||
33. Hèh Wrigu wruhanamu |
mêngko ratri sirèp janma wêktu |
ana prapta Sang Hyang Brahma mindha sapi |
arsa ngréncana sutamu |
tutulakmu dimirantos ||
34. Kanan keringing pintu |
pasangana ron nanas kang sinung |
lalonthèngan angus lawan ênjèt putih |
kulit brambang dupanipun |
kaya kang wis blarak obor ||
35. Ing dagane si gèndhuk |
sajènana sêga abang lawuh |
kukuluban wutuhe karo kang uwis |
kinang paradan ywa kantong |

Jilid 1 - Kaca : 241

aywa giris lair batos ||

68. Girisa

1. Kalamun ngubêngi wisma |
iki mantrane ucapna |
poma-poma Hong Brahmana |
rasioyêh maswaena |
sayêkti manggih raharja |
Wrigu satanginya nendra |
wawarti mring rabinira |
Kèn Sangki sasaji sigra ||
2. Wrigu mituhu supêna |
dupi Sang Lêmbu Gumarang |
arsa manjing maring wisma |
akewran dening sarana |
asru mêksa tan kawawa |
wêkasan byar enjing muksa |
matur cabaring dinuta |
Hyang Guru sigra utusan ||
3. Sang Hyang Wisnu wus tumêdhak |
anuksma dadi waraha |
Wrigu siyangira nendra |
sarpa sawa sung sasmita |
Wrigu têngah wêngi mangkya |
Hyang Wisnu tumurun dadya |
waraha arsa ngrêncana |
iya marang sutanira ||
4. Tutulakmu wuwuhana |
ri widara tunggalêna |
lan ron nanas wingi ika |
padupane salinnana |
ronning tanjung oborana |
kaya dene kang wus klakyan |
ing dagane sajênana |
iwak êloh sêga krêsna ||
5. Wuwuhe lan wingi gantal |
kêmbang kang wangi gandanya |
ênggonmu ngubêngi wisma |
nganggo obor matêk mantra |
lah mangkene omma suya |
namartagda namandaha |
yêkti sutanta raharja |
Wrigu satanginya nendra ||
6. Gupuh-gupuh awawarta |
mring Kèn Sangki rabinira |
linaksanan sadayanya |
wussing wanci wraha prapta |
arsa manjing maring wisma |
tan kawawa dening srana |
ing wayah byar esuk muksa |

7. Hyang Pramèsthi èsmu duka |
arsa nêdhaki priyangga |
manuksma maring kukila |
kathah kang para jawata |
tumutur samya anuksma |
sasênêngira priyangga |
siyang Ki Wrigu anendra |
sarpa sawa sung sasmita ||
8. Wrigu mêngko bangun rina |
Hyang Mahèswara tumêdhak |
manuksma dadi kukila |
ingiring para jawata |
sadaya samya manuksma |
Hyang Naraddha mring Kodhok Pas |
Brahma mring Kala Gumarang |
Surya marang Walang Anggas ||
9. Hyang Mahadewa manuksma |
Wêdhus Parucul Hyang Yama |
mring Kidang Ujung manuksma |
Kuwera Tikus Jinada |
Hyang Siwah manuksma marang |
Manjangan Karandhi nama |
Hyang Pritanjala manuksma |
marang ing Êmprit Kukila ||
10. Rodra mring Lêmbu andana |
Wisnu mring Têmbalung Wraha |
Bayu mring Kêbo Andanya |
Basuki mring Sarpa Lanang |
Kala mring Asu Wiyungyang |
Candra Kucing Candramawa |
kabèh pan arsa ngrêncana |
iya marang sutanira ||
11. Kaya kang uwus kalakyan |
wismanira kênthêngana |
mubêng dening lawe wênang |
anêkakêna têtangga |
lawan pamong mitranira |
ajakên mêlèk sadaya |
ana maning saratira |
paturonne lèmèkana ||
12. Ron senthe cinorèk gambar |
waraha kalawan baya |
lawan gandhik lonthêngana |
ênjêt pipindhanên janma |
nèng ron senthe turokêna |
awit surup sutanira |
mêlèk-turu pinangkuwa |

tumêkane bangun rina ||

13. Pagêr wisma sêmburana |
dalingo balênge bawang |
kang wrata mataka mantra |
Hong Hyang Hyang Siwah aboja |
abuyana kita marta |
swana maswana wus tamat |
dhenok yêkti manggih arja |
myang sining wisma sadaya ||
14. Lan maninge mêngko ratri |
aywa sira mamatèni |
sabarang ingkang kaèksi |
ywa wani-wani nukrêti |
kranèku ngalad-aladi |
Hyang Guru arsa nêdhaki |
Kalakuthana (n)dingini |
yèku ratune wisa-di ||
15. Saka ing Yomani nraka |
dadi sarapsawan rupa |
salire ingkang dumadya |
sadhengah kang kawistara |
pindha lêmud sasamanya |
mangka nganti matènana |
sayêkti de sutanira |
bakal kêna ing rêncana ||
16. Sarate iku bagèkna |
kaping têlu sawênginya |
sambêt araning kang Kala |
Kuthana ingkang nalika |
nganakkên ratuning sawan |
sawan têlu cacahira |
kawit têka surup surya |
mangkene (ng)gonmu (m)bagèkna ||
17. Abangko Sang Nuriswa ta |
kang kesdya ayu aweka |
hya ngayu muli angkosa |
karêngkêtan tata nama |
walungyanto ya wanggawa |
ingkang sawijine têka |
nalika têngah ratrinya |
mangkene (ng)gonmu (m)bagèkna ||
18. Ahangko Sang Nêris têkang |
kisdya ayu Akwiki Hyang |
ngayu muli hangko saka |
rêng têkanta tan na mawa |
lunganta ywa gawa purna |
kang sawiji manèh têka |
ing nalika byar raina |

Jilid 1 - Kaca : 243

mangkene (ng)gonmu (m)bagèkna ||

19. Ahangko Sang Naris têkang |
ke sêdya ayu Akwiki |
ywangayu muli angkosa |
saka rêng tekan tan nana |
mawa lungyanta ywang gawa |
èh Wrigu dèn eling poma |
(ng)gonnira ambagèkêna |
kaping têlu sawênginya ||
20. Dhewe-dhewe arannira |
ingkang dhingin Sang Nuriswa |
kapindhone Sang Niris rannya |
ping katri Sang Naris ika |
pan padha kadadeyannya |
Sang Kala Kuthana ingkang |
anratoni sarap sawan |
sabên sira sung pambagya ||
21. Dèn santak kaya wong (ng)gêtak |
ing kono sagunging sarap |
-sawan gya lumayu samya |
datan ana wani pêrak |
sutanta manggih raharja |
Wrigu satanginya nendra |
saking karsaning jawata |
sinung emut tan kalepyan ||
22. Wawarta mring rabinira |
sasaji sampêt sadaya |
kacrita tumêdhakira |
Hyang Guru myang pra jawata |
sami kawêlèh sadaya |
nir nandukakên rêncana |
awêkasan samya muksa |
jabang lêstari raharja ||
23. Datan ana kara-kara |
lah iku Buras kawitnya |
katêlah têkèng samangkya |
Buras malongo tan nabda |
manthuk-mantuk mangap-mangap |
radyan nyêblèk Buras kagyat |
garagapan nêmbah-nêmbah |
lêstari datan wacana ||
24. Rahadyan matur sang tapa |
kadiparan waluyanya |
Sri kang dadya sarpa sawa |
sang pandhita angandika |
Sang Hyang Jagadnata mawas |
cabar ingkang pangrêncana |
saka Sri ing panggawenya |

Jilid 1 - Kaca : 244

[...] ||

25. Gya utusan widdhadarya |
kinèn animbali marang |
Dèwi Sri ayun kinarya |
jangkêpe kang widdhadarya |
wus tumurun lan Sri panggya |
andhawuhkên kang timbalan |
Sri matur kalingga murda |
ananging darbe sêmaya ||
26. Yèn wus ruwat saking papa |
lawan arine Saddhana |
têmbe dinadosna dewa |
Dèwi duta wangsulannya |
ing mangke Radèn Saddhana |
sampun waluya kang ngruwat |
Sri Wiku Ngatasmarta |
dhinaupkên atmajanya ||
27. Ran Dèwi Laksmiawahni |
nanging karsane Hyang Giri |
têmbe yèn wus asisiwi |
wit bakal nurunkên wiji |
sarpa sawa duk miyarsi |
sabdaning kang widhadari |
warti lampaha kang rayi |
karantan-rantan ing ati ||
28. Anglalêkêr kawistara |
sêmune minta ruwatnya |
gya rinuwat wus waluya |
sarpa sirna Sri kang ana |
anulya ayun binakta |
nanging Sri maksih lênggana |
aturnya mring Widdharya |
kang dadya sandeyèng driya ||
29. Nilar mring Wrigu-atmaja |
manawi kenging rêncana |
ing dewa têmah palastra |
yêkti yayah rênanira |
saiba susahing driya |
mangka ngagêsang punika |
yèn rumaos katupiksa |
wajib sangêt (m)baurêksa ||
30. Liripun kula punika |
rumaos dipun opènni |
walês kula angopènni |
saguning kang widdhadari |
ngraos lèrês turira Sri |
ana widdhadari siji |
anama Dèwi Nariti |

misik dhatêng Dèwi Êsri ||

31. Kalamun Ki Wrigu siwi |
panjanmaning Tiknawati |
mila agung rêncanèki |
awit (ng)gonnira manjanmi |
paliwara datan mawi |
dadya dukane Hyang Giri |
wangsulannya Dèwi Êsri |
Hyang Jagadnata sayêkti ||
32. Sipat asih lawan mirah |
tur kawasa amisesa |
nanging tan karsa marwasa |
sanggyaning kang tanpa dosa |
karantên punapa dhawak |
kamirahan yèn tan lawan |
papasiyan kadiparan |
patraping kang pangangsan ||
33. Têka badhe amirosa |
lampahing kang amisesa |
malah arsa amarwasa |
Hyang Giri yèn makatêna |
punika punapa sipat |
arubiru sayêktinya |
pasthi titahipun samya |
[...] ||
34. Lalawora haruhara |
mangkana pra widdhadarya |
kaluhuran ingkang sabda |
gya muksa sapungkurira |
Ki Wrigu lawan somahnya |
yun (m)bêrsihi (ng)gyanning sarpa |
myak samir kagyat ing driya |
sarpa nir ana wanudya ||
35. Kalangkung endahing warna |
Wrigu sakalih aturnya |
Dèwi Sri uwus sajarwa |
ing purwa madya wasana |
Wrigu amarwata suta |
akèh-akèh aturira |
ayun sudhiya sugata |
Sri tan arsa mung aminta ||
36. Kinang ayu lawan kêmbang |
gêdhang ayu myang padupan |
Wrigu mundur tur sandika |
nulya para Widdhadarya |
tumurun lawan Sri panggya |
(n)dhawuhkên timbalanira |
Hyang Giri angsung uninga |

Jilid 1 - Kaca : 245

wijiling kang pangandika ||

69. Mijil

1. Hyang Daruna lan Dèwi Daruni |
kadangira wadon |
karya saru anèng kahyangane |
anglakoni panggawe tan yukti |
yèku lambangsari |
lawan kadangipun ||
2. Sakarone saiki kaungsir |
marcapada anjog |
Hyang Daruna manjanma sutane |
Ki Subandha ingkang lagi lair |
de Dèwi Daruni |
anjanmaa iku ||
3. Mring Rakêtan Ki Wrigu kang siwi |
minangka dumados |
liruning dyah Tiksnawati kuwe |
diwasane kalihira sami |
karsaning dewa di | dadya jodhonipun ||
4. Têmbe darbe atmaja pawèstri |
dadya garwa katong |
ing Wiratha iku nurunnake |
sanggyaning kang ratu tanah Jawi |
Dèwi Sri duk myarsi |
lêga galhipun ||
5. Sarya matur sandika nglampahi |
dhawuhe Hyang Manon |
nanging nyuwun pêthukan sowanne |
padhati sinang ingkang pangirid |
Lêmbu Gumarang di |
Naga Serang pêcut ||
6. Wusnya atus ature Dèwi Sri |
waranggana gupoh |
samy muksa prapta ing ngarsane |
Sang Hyang Giri gya matur salwiring |
dènnira tinuding |
ing Sri aturipun ||
7. Sapungkure para widdhadari |
Wrigu sakarongron |
nyaosakên gantèn myang dupane |
Sri wus mucang Wrigu matur aris |
pun Rakêtan mangkin |
panas badannipun ||
8. Sri ngandika iku prabawaning |
kang manuksma gantos |
ing maune apan panjanmane |
Tiksnawati liru dyah Daruni |

Jilid 1 - Kaca : 246

- dene Tiksnawati |
iki sandhingingsun ||
9. Kyai Wrigu lawan Nikèn Sangki |
basa wêruh (n)jomblong |
dene kêmban tan ana siwahe |
Sri ngandika dilatana nuli |
(m)bunbunannirèki |
anakmu si gêndhuk ||
10. Lan udêle èpèk-èpèk kalih |
dalamakan karo |
ngaping têlu ing kiwa wiwite |
sarta (ng)gyanta (n)dilati sêmbari |
wuwuda sayêkti |
sutanta rahayu ||
11. Lamun sutanira nuju guling |
poma wêkasingong |
jwa kok ambung lawan sadurunge |
pupak untu aywa wani-wani |
nyiwêl pipineki |
apadene Wrigu ||
12. Ywa kok èmpêr lawan kang wus lalis |
la-ilane awon |
tan na tulus yèn kok èstokake |
awidada pangêmongirèki |
sira sun jatèni |
ing tèmbe sutamu ||
13. Milu nurunnakên narapati |
nungsa Jawa kaot |
Wrigu Sangki sru suka sukure |
pamit mêtal lajêng andilati |
ing sutanirèki |
wus waluya ayu ||
14. Tan pantara widdhadari prapti |
pêthukan sumaos |
kadi dene sang Sri panyuwune |
Sri myang Tiksnawati wus anitih |
lan para apsari |
nèng padhati mamprung ||

19 4. R. Jayèngsari dalah rayi lan abdi nglajêngakên lampah dumugi ing dhukuh Klakah sipêng ing griyanipun Umbul Sadyana nyumêrêpi urubipun rêdi Lamongan ing wanci dalu. Nêrusakên lampah dumugi dhusun Kandhangan bawah Lumajang, pinanggih Sèh Amongbudi ingkang nêrangakên bab wudu tuwin salat. Ing Argapura pinanggih Sèh Wahdat ingkang mêtang bab: 1. Dat, Sipat, Asma lan Afngaling Pangeran; 2. Pêprincènipun Sipat Kalihdasa. ... kaca 247-265

15. Wrigu Sangki lumêbêt patanin |
 sunya tan na katon |
 dahat dènnya sungkawa driyane |
 wus pinupus karsaning dewa di |
 marêm ing tyasnèki |
 winêca kang sunu ||
16. Sadayèku purwanira nguni |
 katêlah samêngko |
 linaluri mring kang ngèstokake |
 lumbung lêsung padringan patanin |
 myang sakèhing kori |
 sabên malêmipun ||
17. Ri Jumungah apan dènsajèni |
 kêmbang miwah konyoh |
 kinutugan kalawan patanèn |
 pinasangan kajang sirah adi |
 pasrèn dènarani |
 tinutup kalambu ||
18. Sinajènan lantingan pan isi |
 we tumumpang bokor |
 myang purwane wong tani yun panèn |
 arêp wiwit nganggo dènsajèni |
 kêmbang borèh wangi |
 gêdhang suruh ayu ||
19. Klasa anyar lawan jarik putih |
 pamrihe Sri rawoh |
 myang purwane lah-olahan ranne |
 jangan mênir pêcêl santên pitik |
 jabangbayi lair |
 sinaratan mau ||
20. Tamat ingkang carita sang dèwi |
 marêk arawat loh |
 mêmbeḡ-mêmbeḡ sêrêt ngandikane |
 kakang kene adhême ngranuhi |
 awan bêngi atis |
 lawan tan kêtêmu ||
21. Karo kakang Jèngrêsmi kang anis |
 jare nuli panggoh |
 Jayèngsari duk myarsa ature |
 ingkang rayi ribênging tyas kengis |
 ngandikanira ris |
 babo kadangingsun ||
22. Ywa kasêsa sawatara ari |
 pasthi banjur panggoh |
 sang awiku marêpêki age |
 marang sang dyah ngandikanya manis |
 nini ywa kuwatir |

ing tême katêmu ||

23. Lan kadangta tur wis (ng)gawa rabi |
warnayu kinaot |
miwah olèh-olèh marang kowe |
sosotyadi agêmming pawèstri |
sinjang warni-warni |
lan lêmês lus-alus ||
24. Rancangkapti lêjar ing ngawingit |
angandika alon |
apa têmên caritane kuwe |
mêngko amung angenaki ati |
yèn goroh dak jiwit |
sang wiku angguguk ||
25. Ora goroh caritaku nini |
nanging wêkasingong |
ywa kasusu sasêlot-sêlote |
lawan aja mulih marang Giri |
yèn mulih amasthi |
tan bisa kêtêmu ||
26. Iya kakang aku ora mulih |
jangjine kêpanggoh |
lan si kakang lawasa cik êbèn |
Jayèngsari amarwata siwi |
kang rayi wus lilih |
matur maha wiku ||
27. Dhuh pukulun manawi marêngi |
aparinga tudoh |
kangmas Jayèngrêsmi ing dununge |
maha wiku patanya mangsuli |
sirik agêng kaki |
yèn mêdharna iku ||
28. Awit lagi piningit dewa di |
kinarya lalakon |
lan bakale sira sakarone |
lakunira sayêkti dumadi |
tapabrata lêwih | kalamun lastantun ||
29. Analangsa miwah tan sak-sêrik |
narimèng trus batos |
dèn èngêta Hyang Widdhi tan sare |
ngudanèni kalêngêking ati |
murah lawan asih |
angrêksa satuhu ||
30. Tutugêna lakunira kaki |
mangetanna gupoh |
ywa rinasa kawiryan maune |
ing saiki upama ron aking |
anèng jalaniddhi |

Jilid 1 - Kaca : 248

nut ombaking laut ||

31. Radyan mangênjali turira ris |
dhuh risang kinaot |
andikanta dumadya lêjare |
antêping tyas kumandêl ing Widdhi |
pangèstu sang yogi |
ingkang amba suwun ||
32. Mangkya mumpung maksih wanci enjing |
lilanana ingong |
nglêksanani pukulun têdahe |
rara sira pamita sang yogi |
lan pamita maring |
pra endhang sadarum ||
33. Sang dyah matur lilanana kaki |
(ng)gonulun rumojong |
milu marang si kakang lakune |
ora luwih pangèstumu kaki |
salamêta nuli |
têmu kang rinuruh ||
34. Iya kulup lawan sira nini |
mung pangèstuningong |
rinaksaa ing Hyang sakarone |
kasambadan ing karsanirèki |
Buras ingsun paring |
pangèstu rahayu ||
35. Buras nêmbah matur sru kapundhi |
sabda sang kinaot |
radyan miwah ari sampun lèngsèr |
maha wiku nganthi nganan ngering |
winantu sasanti |
(n)jawi dhadhah rawuh ||
36. Kalihira pinêngkul kinêmpit |
lajêng sakarongron |
para endhang gumarubyuk (n)dhèrèk |
sarwi atur pupudya basuki |
tuhune gung brangti | marang sang abagus ||

Jilid 1 - Kaca : 249

70. Asmaradana

1. Lêpas lampahira kalih |
Buras tansah anèng wuntat |
sang dyah yèn sayah ginendhong |
sumêngka anggraning arga |
tumurun maring jurang |
analasak wana agung |
tan ana baya kaetang ||
2. Kèndêl dènnira lumaris |
lingsir kilèn wancinira |
nèng wetan arga prênahe |

- ayom lênggah pasukêtan |
ing ngare sri kawuryan |
sêngsêming tyas sang rêtnayu |
miyat ingkang padhukuhan ||
3. Papanthan ijo rêspati |
kêlêtan ing lorah-lorah |
we wêning tumlorong anjog |
ing talaga pindha blumbang |
ulamnya tambra abang |
angambang lir suhun-suhun |
marang kang kulinèng arga ||
4. Pêcuk cagak pêlung rintip |
ana têtèping talaga |
nyêngongong lir (m)bagèkake |
rang-urangan calorotan |
liwêran mrih katingal |
krêdyating tyas anglilipur |
dadiya sukaning driya ||
5. Urang watang ngambang pinggir |
sinambêr ing rang-urangan |
pêlung myat salulup age |
antuk dêlêg gya ngumbara |
(m)barêngi rang-urangan |
prapta luhurnya sang ayu |
dêlêg lawan urang watang ||
6. Dhinawahakên ngarsaning |
sang dyah lagya ngundhuh sêkar |
kagyat myat dêlêg tibane |
gandhèng lawan urang watang |
ngandika gage Buras |
iki ana iwak runtuh |
gandhèng lawan urang watang ||
7. Kalihe cinêpêng aglis |
barêng tiba saka tawang |
kakang aku iki olèh |
dêlêg gêdhene sapucang |
kalawan urang watang |
sagandhik kapara langkung |
tiba ana ngarsaningwang ||
8. Upamane ana panti |
pasthi banjur takngu kolah |
rahadyan lon andikane |
yèn sira doyan binakar |
Buras ge ngupayaa |
woh kamal lan uyah plêtuk |
kinarya (m)bumboni ulam ||
9. Buras mentar wangsulnèki |
(m)bêkta woh kamal myang uyah |

sang dyah angandika alon |
gêrusên ana ing sela |
banyune sawatara |
goleka ron blêkêtupuk |
kinarya angêpès ulam ||

Jilid 1 - Kaca : 250

10. Dêlêg ulam wus dènpèssi |
Buras nulya ngagar dadya |
wangwa gya dènurubake |
pès-pèsan pinêndhêm wangwa |
wus matêng gya ingêntas |
ingaturkên sang rêtnayu |
binuka nèng ngarsèng raka ||
11. Kakang ron blêtupuk iki |
bingèn kandhane si biyang |
kalamun kinarya ngêpès |
sawarnane ulam toya |
rasane tan prabeda |
kalawan kang dipès iku | Buras coba rasakêna ||
12. Ngathêkul dènnira bukti |
dalah kang gosong pinangan |
sang dyah angandika alon |
piye Buras apa nyata |
rasane kaya iwak |
Buras nyumak-nyamuk manthuk |
Rancangapti langkung suka ||
13. Kalihe wus samya bukti |
urang myang dêlêg tan têlas |
linorot Ki Buras age |
mèh suruping diwangkara |
lajêng ing lampahira |
praptèng pagagan wus surup |
têbih lawan padhêkahan ||
14. Paran karsanira yayi |
apa sipêng padhêkahan |
rèhne iki wus kawêngèn |
payo kakang padha mungguh |
ing lincak têngah sawah |
mêngko bêngi lamun turu |
ana ing kono kewala ||
15. Besuk byar bae lumaris |
katiga wus samya minggah |
nuju purnama wulanne |
sumêblak angilak-ilak |
kathah kang katingalan |
liwêran wraha susunu |
sang rêtna tanya mring raka ||
16. Kakang tikus gunung Kawi |
gêdhe dhuwur nganggo tracak |

- iba ambaneêronge |
yayi iku aran wraha |
nulya na katingalan |
sima gembong ayun ngrundhuk |
marang gênjiking waraha ||
17. Titiga kang kantun têbih |
sang dyah umatur ing raka |
kucing apa dene gêdhe |
kêmbang asêm bledhak-bledhak |
Buras cêkêlên enggal |
aku kapengin yun ngingu |
Ki Buras kèndêl kewala ||
18. Punang sima wus tan kèksi |
Buras nyêbut kamdulilah |
bêndara niku namane |
sima asring (m)badhog tiyang |
kula sarêng uninga |
bokong ngoplok kringêt kumyus |
wèl-wèlan tan sagêt (ng)glawat ||
19. Rancangkapti ngandika ris |
kene tan nêdya sikara |
kono ya samono manèh |
mula Buras dipitaya |
kang têtêg driyanira |
was tiwas ingkang tinêmu |
Buras matur kasinggihan ||
20. Têngah ratri sang dyah guling |
Buras ngantuk rêrenggotan |
radyan kantun wungu ijèn |
munajat maring Pangeran |
rahayune kang rama |
miwah raka kang anglangut |
utawi panuwunnira ||
21. Rahayune sarirèki |
lan kadangira wanudya |
lampah ywa na sangsayane |
kadugèna ing sakêrsa |
ing tême kapanggih |
kalawan kang dipun ruruh |
ing wanci wus bêdhug tiga ||
22. Ramya swarane kang paksi |
kang munya enjing-enjingan |
cing-cinggoling thilang pênthèt |
cocak kèkèt myang sikatan |
srigunting rang-urangan |
kacêr jalakurèn pênyu |
baranjangan munya tawang ||
23. Sang dyah wungu dènnya guling |

Jilid 1 - Kaca : 251

- kakang iki wayah apa |
 paksi wus ramya swarane |
 myang swaranira wong (ng)gêntang |
 umyung agagêndhingan |
 iki yayi wanci bangun |
 kakang payo maring sêndhang ||
24. Buras iku apa guling |
 (n)jêgrêg nanging sasênggoran |
 (n)dêrèjès kèbès pangkone |
 lah Buras sira tangia |
 iki wus bangun enjang |
 garagappan sarwi matur |
 bëndara kula tan nendra ||
25. Kalihe sru gujêngnèki |
 iya kowe nora nendra |
 mung ngantuk saplasan bae |
 sang rêtna miwah rahadyan |
 mandhap saking pagrongan |
 Ki Buras tansah nèng pungkur |
 praptèng sêndhang nulya siram ||
26. Rêpêt-rêpêt saput siti |
 kalihe lajêng umentar |
 datan winarna lampahe |
 wanci Asar praptèng Klakah |
 suku arga Lamongan |
 katon arjaning kang dhukuh |
 aglar ingkang rajakaya ||
27. Miwah ingkang nambutkardi |
 anèng tégala myang pagagan |
 rahadyan kèndêl lampahe |
 lawan arinya sang rêtna |
 nèng jêroning tégalan |
 cingak sakèhing wong dhusun |
 kang samya anambutkarya ||
28. Miyat ingkang nêmbè prapti |
 Ki Buras kinèn tatanya |
 ranning dhukuh panggêdhene |
 kang tinanya lon turira |
 ing ngriki dhusun Klakah |
 dene ta pangagêngipun |
 nama Ki Umbul Sadyana ||
29. Sintên ingkang (n)dika iring |
 wangune dede wong rucah |
 saking pundi pinangkane |
 dhatêng ing pundi sinêdya |
 Ki Buras saurira |
 ingkang kula dhèrèk niku |
 asli saking Surapringga ||

30. Badhe dhatêng Banyuwangi |
 ananging anggung kasasar |
 labêt dèrèng wruh margine |
 mangke karsane bêndara |
 rèh lampah katanggêlan |
 pados sipêngan sadalu |
 enjang (n)dumugèkkên lampah ||
31. Ki mêngawe duk miyarsi |
 sèlèh dènnya nambutkarya |
 ngênthar bêbeja lurahe |
 sawusnya katur sadaya |
 Kyai Umbul Sadyana |
 ngandika kenthol dèn-gupuh |
 turana banjur kewala ||
32. Prapta têngal turira ris |
 anggèr paduka ngaturan |
 lajêng tumamèng wismane |
 wus kerid ing lampahira |
 Kyai Umbul Sadyana |
 mapag nèng jawining dhusun |
 kalihe wus ingancaran ||
33. Lajêng tumamèng ing panti |
 linênggahkên bale watang |
 Ki Umbul tan arsa jèjèr |
 radyan anging mring ki wisma |
 kaki ywa wontên ngandhap |
 satêmahe kula rikuh |
 prayogi minggah kewala ||
34. Ki Buyut minggah turnya ris |
 anggèr kula nilakrama |
 sinambating sakalihe |
 miwah ing pundi pinangka |
 sartane kang kinarsan |
 dene rawuh Klakah dhusun |
 Argasonya kèh bêbaya ||
35. Kaki kula saking Grêsik |
 Jayèngsari apaparab |
 dene ari kula wadon |
 Rara Rancangkapti nama |
 rencang niki pun Buras |
 mila kadya mêngdêm pucung |
 ngupadosi kadang wrêddha ||

71. Pocung

1. Datan mawi cariyosan kesahipun |
 Jayèngrêsmi nama |
 kalunta prapta ing ngriki |
 tan kapanggih wartos kewala tan angsal ||
2. Ariulun sru trêсна mring kadangipun |

datan kêna pisah |
wasana tinilar anis |
datan kêna pinênggak dènnya ngupaya ||

3. Kyai Umbul duk myarsa asru gêgêtun |
aris aturira |
anggèr dèn santosèng galih |
rakapara ing mangke taksih raharja ||
4. Karsaning Hyang ing mangke dèrèng panuju |
sang dyah angandika |
kaki dadi maksih urip |
kakang Jayèngrêsmi kang ingsun upaya ||
5. Sukur-sukur jangji tan tumêkèng lampus |
salawasaneya |
kaki besuk rak kapanggih |
Umbul matur inggih makatên èstunya ||
6. Ulun atur sugata sawontènnipun |
pan namung lumayan |
minangka jampi kalantih |
radyan (n)dhêku kalihnya wus samya nadhah ||
7. Wusnya rampung linorodkên Buras sampun |
kacung (n)dika nadhah |
sampun mawi isan-isin |
lêbaring kang nêdha wanci surup surya ||
8. Wus ginantyan tranggana abyor kadulu |
mangsanya katiga |
sumilak ing ngawiyati |
jumulêgur swaranya arga Lamongan ||
9. Radyan (n)dangu punapi ingkang karungu |
Ki Umbul Sadyana |
umatur pucaking ardi |
wontên kawah anyêmburakên dahana ||
10. Langkung sae tiningalan saking dhanu |
ing wingking punika |
saking dhusun botên têbih |
Tirtamaya cêtha layanganing arga ||
11. Sang dyah rara matur kakang aku milu |
Ki Umbul Sadyana |
miwah tamunira kalih |
wus umentar prapta tepining talaga ||
12. Dhanu agung Tirtamaya jro kalangkung |
angalagut wiyar |
pungkasan têpi kang sisih |
kawistara têka lambunging prawata ||
13. (n)Dêdêr mancut lir kukusan adêgipun |

Jilid 1 - Kaca : 253

- wayanganing arga |
ngalela nêng tlaga kèksi |
nyêmburakên dahana saking ing kawah ||
14. Wêdaling pyu tinon lir puspita arum |
sumêmbur tan kêndhat |
sumêbar ing ngawiyati |
tumurunnya lir pendah jawah dahana ||
15. Rênêng kalbu radyan miwah sang rêtnayu |
tan ngêmungkên ingkang |
katingal ing ngawiyati |
asri tinon layangan kang nêng talaga ||
16. dadya jumbuh ngandhap nginggil sêkar latu |
katêmbèn kalihnya |
umiyat wêdaling api |
tanpa kêmba karya agcaryaning driya ||
17. Nêng têtipping talaga sadalu muput |
sadaya tan nendra |
(n)dungkap wanci pajar gidib |
radyan amit maring Ki Umbul Sadyana ||
18. Aksamanta kaki marang jênêngingsun |
rèhing wus raina |
kula lajêng saking ngriki |
(n)dumugèkkên ing lampah ngupaya kadang ||
19. Ki Sadyana matur anggèr yèn panuju |
wangsula mring wisma |
pun nini wus nyadhiyani |
sasarapan sakawontênanning arga ||
20. Inggih kaki sangêt ing panrimahulun |
pasihanta mring wang |
nanging (n)bujêng mumpung enjing |
Kyai Umbul (n)dhêku umatur sumangga ||
21. Ulun matur pamudya rahyuning laku |
ywa na kara-kara | inggih kaki sami-sami |
ingkang kantun manggiha suka raharja ||
22. Sampun linggar saking ing Lamongan gunung |
lajêng lampahira |
ruruntungan lawan ari |
katri Buras nêng wuntat datan atêbah ||
23. lampahipun nêng ngênu datan winuwus |
prapta padhukuhan |
Kandhangan sukuning wukir |
ing Sêmèru talatah nagri Lumajang ||
24. Kèndêl ana sangandhaping mandira gung |
ing têtipping sêndhang |

Jilid 1 - Kaca : 254

- sang dyah cawuk-cawuk warih |
sarwi anon wadêr bang kang gung liwêran ||
25. Tan karasa rapuning sariranipun |
kasêngsêm myat mina |
bayak molahakên dhiri |
èsthanira manêmbra mring sang rêtna ||
26. Tan pantara dangu pangagênging dhukuh |
ing Kandhangan prapta |
kakasih Sèh Amongbudi |
lajêng sasalaman kalawan rahadyan ||
27. Sawusipun jawab asta Ki Sèh matur |
kula nilakrama |
sang adi sintên kakasih |
lawan saking pundi kawijilannira ||
28. Ngandika rum rahadyan mangsuli wuwus |
kula Jayèngsêkar |
saking nagari Garêsik |
ingkang wontên têtèping sêndhang punika ||
29. Kadang-ulun Rancangkapti namanipun |
kalunta ngupaya |
kadang sêpuh ingkang anis |
Radèn Jayèngrêsmi tumêkèng samangkya ||
30. Dèrèng panggih warta kewala tan antuk |
paman sintên nama |
anggèr kang sarju mastani |
Amongbudi pinisêpuhing Kandhangan ||
31. Karannipun Sèh Kandhangan ing Sêmèru |
kalamun sêmbada |
putrakula myang kang rayi |
kaparênga kampir dhumatêng wismamba ||
32. Anglêrêpna sarira ingkang arapuh |
têmbè yèn wus tingkas |
sumangga ingkang kinapti |
turnya radyan ulun andhèrèk-sakarsa ||
33. Amung rarenipun dèrèng kula tantun |
rara paran karsa |
pamintane Amongbudi |
iya kakang prayoga kampir ing desa ||
34. Amongbudi kalangkung sukaning kalbu |
radyan sakaliyan |
wus kerit mring dhukuhnèki |
praptèng wisma ngalêmpakkên kulawarga ||
35. Rabinipun kinèn asasaji gupuh |
gantèn wedang kahwa |

Jilid 1 - Kaca : 255

gula siwalan rum manis |
dhadhaharan sêkul myang ulam-ulaman ||

72. Dhandhanggula

1. Kawarnaa dènnira sasaji |
wus samêkta gya lumadyèng ngarsa |
tinata katharèk-tharèk |
Sèh Amongbudi matur |
dhuh nak anggèr bilih marêngi |
pun bapa tur sugata |
ing sawontènipun |
saèstu kirang mirasa |
rèh parèdèn samukawis sarwa langip |
amung karana Allah ||
2. Inggih paman nadyan nêmbè prapti |
raosing tyas wus lèlanan lama |
têka tan na pakèwêde |
Amongbudi gumuyu |
pan kakênan sabda sang pêkik |
rahadyan sakaliyan |
anadhah pikantuk |
riwussira cinarikan |
linorodkên mring Ki Buras wus abukti |
tutuk dènnira nadhah ||
3. Amongbudi ngancarani malih |
lah punika pamangsêg dhaharan |
wedang kahwa êsês gantèn |
Jayèngsari andhêku |
kono yayi sasambèn linggih |
wus samya dhadhaharan |
sakaparêngipun |
rahadyan aris tatanya |
arga pundi kang mawa kukus kaèksi |
Sèh Among aturira ||
4. Ing Sêmèru pucaking kang ardi |
mawi kawah dalu lawan siyang |
(n)dalêdêg mêdal kukuse |
mung asring-asring nyêmbur |
ngêdalakên latu ananging |
tan karya kasangsaran |
nahan wanci surup |
baskara ginantyan wulan |
wanci Mahrib tinêmbang kênthongannèki |
pra santri kathah prapta ||
5. Samya ngambil kang toya astuti |
marang masjid amaca salawat |
adan kèndêl sadayane |
bakda adan gya laju |
sunat Mahrib dwi rêkangati |
anulya kinamadan |
ngangkat Mahrib pêrlu |

Jilid 1 - Kaca : 256

Sèh Among kang dadya imam |
radyan makmun sira Nikèn Rancangkapti |
nèng pawèstrèn makmuman ||

6. Lan sakèhe para santri èstri |
tèkèng waktu Ngisa wussing bakda |
sampêt puji myang dongane |
sang dyah anulya wangsul |
nunggil lawan rakanirèki |
eca alêlênggahan |
nèng srambining tajug |
Rancangkapti (n)dangu Buras |
kathik mau tan milu salat sirèki |
Buras matur manêmbah ||
7. Wussing wulu gya kabêlêt ngising |
wussing cewok wulu atop batal |
sêmanging tyas cariyose |
atop sudaranipun |
lawan sarip ning mêdal nginggil |
saking pamanah kula |
wontên èmpêripun |
sabên wadhuk kula sêbah |
botên ngêntut mung glègèkên wanti-wanti |
si sêbah têka mayar ||
8. Mongbudi mèsêm ngandika aris |
bagus Buras glègèk datan dadya |
ambatallakên wulune |
rahadyan ngandika rum |
Buras sira matura kyai |
êndi kang dadya ganggam |
tanggap majêng matur |
dhuh Kyai Sèh saèstunya |
ingkang dadya wênang mokale wulèki |
lawan ingkang sêmbahyang ||
9. Ulun dèrèng uninga sayêkti |
amung ilu-ilu ing ngakathah |
kula nyuwun sajatose |
Amongbudi lingnya rum |
iya kacung luwih utami |
rasanan bab agama |
wênang mokalipun |
tinimbang lan nyatur liyan |
kagêm cagak lalênggahan sawatawis |
batalle wulu lima ||
10. Inggang dhingin mêtù marga kalih |
nguyuh ngêntut ngising sasamina |
pindho turu nganti suwe |
tan têtêp lungguhipun |
ping tri ayan mêngdêm lan baring |
ping catur gèpok janma |
kang lèn mukrimipun |

rinabèn kêna kèn wênang |
kaping lima (ng)gêpok dakar jubur parji |
sunating wulu lima ||

Jilid 1 - Kaca : 257

11. Dhingin masuh tangannya kakalih |
pindho kêmu ping tri ngumbah karna |
kaping catur angingsêp we |
dene ping limanipun |
ngusap sirah myang githoknèki |
pêrlune wulu apan | nênm prakarèku |
ingkang dhingin iku niyat |
kapindhone masuh rai kang waradin |
ping têlu masuh asta ||
12. Tuwin sikut kanan ingkang dhingin |
kaping catur masuh bun-êmbunan |
kalima masuh sukune |
karo wit saka dhêngkul |
ingkang têngên uga kang dhingin |
anulya ingkang kiwa |
tartib nênmipun |
rut-urut kang wus kawêdhar |
ywa tumpang so bataling salat winarni |
pan sawêlas prakara ||
13. Inggang dhingin batal wulunèki |
dwi katiban najis kaping tiga |
apan kêbuka murate |
kaping catur anginum |
kaping lima mangan angêmil |
kaping nêmme caturan |
kaping pitunipun |
ngamal ingkang kathah-kathah |
nuli-nuli kaping wolunipun nênggih |
apan gumuyu suka ||
14. Kaping sanga mungkur keblat nênggih |
ping sadasa rukun winuwuhan |
lir rukun mindho pamine |
kaping sawêlassipun |
ngêngêtakên rukukirèki |
lir rukuk sadurungnya |
ihtidal puniku |
mungguh êsahing sêmbahyang |
pan wowolu amintir ingkang rumiyin |
dwi wruh pêrluning salat ||
15. Katri bisa (m)bedakkên parluning |
kaping catur wruh anjinging wêkdal |
lima nutupi urate |
madhêp keblat nêmminipun |
kaping pitu awake suci |
ping wolu suci uga |
sasandhangannipun |
panggonan lawan driyanya |

de pêrluning salat wolulas winilis |
kang dhingin iku niat ||

16. Ping dwi Takbiratul-ekram katri |
ngadêg catur amaca Patekah |
apan rukuk ping limane |
tumaninah nêmmipun |
kaping pitu ihtidal nênggih |
ping wolu tumaninah |
ihtidal wussipun |
sujud ingkang kaping sanga |
ping sadasa tumaninah jro sujudi |
ingkang kaping sawêlas ||
17. Lungguh antarane sujud kalih |
kaping rolas lungguh tahyat awal |
ping triwlas tumaninahe |
antaraning dwi sujud |
ping patblas lungguh tahyat akhir |
ping limalas salawat |
ing Jêng Gusti Rasul |
ana ing lungguhe tahyat |
ingkang akhir kaping nêmbêlasse tartip |
urut-urut artinya ||
18. Ping pitulas pan mualat nênggih |
jangkêp ping wolulas awèh salam |
lah iku wênang mokale |
sêmbahyang lawan wulu |
Buras matur sangêt kapundhi |
ananging dèrèng apal |
mêngko dèn mut-emut |
kalawan mapan tilêman |
wanci lingsir ratri sang dyah nulya guling |
nèng wingkinge kang raka ||
19. Buras ngadhag-adhag andrêmimil |
ngapalakên prêluning sêmbahyang |
tan tutug anulya ngorok |
sêsênggoran ngalindur |
galègèkên nora (m)batali |
sanake ngaping tiga |
lan sikaki antut |
kêclap-kêclap sasênggoran |
radyan mèsêm Ki Among umatur aris |
prayogi sasareyan ||
20. Inggih paman mangke sawatawis |
paman kewala aso ing wisma |
Amongbudi wusnya lèngsèr |
rahadyan apitêkur |
têka wanci ing pajar gidib |
sang dyah wungu tatanya |
kakang isih lungguh |

Jilid 1 - Kaca : 258

wangune datan anendra |
lagi bae rara (ng)goningsun ngalilir |
kakang gughên Buras ||

21. Wusnya tangi mring balumbang sami |
asusuci ngambil toya kadas |
Ki Wisma marêk ngarsane |
suwawi anggèr waktu |
sanya Subuh Ki Sèh ngimami |
wus bakda pupujiyan |
lawan donga Subuh |
paragade kang pandonga |
ngandika lon radyan mring Sèh Amongbudi |
pamanulun aliman ||
22. (n)dumugèkkên lampah mupung enjing |
mugi sampun kirang pangaksama |
mring kawula sadayane |
Sèh Among aturipun |
ulun dhèrèkakên basuki |
lawan atur lêmêngan |
ulam miwah sêkul |
sambêl windu kacangcina |
kagêm sangu bilih rinta kalantih |
rèh tambah kang sinêdya ||
23. Wedang kahwa salodhong miranti |
radyan matur sangêt panrimèngwang |
paman Among papasihe |
piningakên sampun |
mring Ki Buras wus dènprantèni |
ri wusira samêkta |
sasalaman gupuh |
rahadyan anulya linggar |
lawan ari Buras nèng wingking anyangking |
lodhong cacah sakawan ||
24. Ngling wuh tèmên gonku (ng)gawa iki |
yèn manggunga dak cangking kewala |
psthine bauku theyol |
sang dyah nyêlaki gupuh |
lah gendhongên bae ya wis |
bêntingmu uculana |
lodhong papat sampun |
ginendhong marang ki Buras |
sakaliyan lêpas dènnira lumaris |
saking Bangil mangetan ||
25. Sakalangkung rêkasèng lumaris |
tan cinatur laminya nèng marga |
uwus angambah sukune |
ing Argapura gunung |
ngalèr ngetan sumêngkèng ardi |
kathah kang sato wana |
sanya tutut-tutut |

Jilid 1 - Kaca : 259

- manjangan kidang andaka |
 anèng marga sêmu wêlas aningali |
 marang kang andon lampah ||
26. Mêrak ngigêl kadya têtah margi |
 satawana lumampah nèng ngarsa |
 bayak kalawan kuthuke |
 sang dyah karenan (n)dulu |
 dadya supe lungkrahing dhiri |
 kasêngsêm dènnya mulat |
 asrining kang taru |
 myang kathahing satowana |
 miwah paksi sung swara kalanya ratri |
 lèrèh nèng padhusunan ||
27. Dupi prapta lambunging kang ardi |
 saking mandrawa asri kawuryan |
 Jèngsari lon andikane |
 rara lamun panuju |
 kampir dhukuh ingkang kaèksi |
 anglêrêpkên sarira |
 lawan yèn kapranggul |
 kakangmas manawa ana |
 tan anane ngupaya patakon maring |
 janma kang wus utama ||
28. Kakang iya kalangkung prayogi |
 kawarnaa wiku Argapura |
 Sèh Wahadad paparabe |
 tan samar ing pandulu |
 lamun ana putra lan putri |
 ayun sumêngkèng arga |
 cinipta wus rawuh |
 anèng ngarsane sang tapa |
 dhuh bageya Jayèngsari Rancangkapti |
 ana ing ngarsaningwang ||
29. Jayèngsari Nikèn Rancangkapti |
 kagyat ing tyas dene sang pandhita |
 wus uning mring sarirane |
 mangênjali umatur |
 kang timbalan sang maha yogi |
 langkung kalingga murda |
 Sèh Wahdat lingnya rum |
 aywa eraming wardaya |
 satuhune ingsun apan andarbèni |
 kabèh kuwasaning Hyang ||
30. Paranbaya karsanira kaki |
 dene lawan arinta wanudya |
 têka kasasar marene |
 apa kang sira ruruh |
 radyan nêmbah turira aris |
 sèstu tan kasamaran |
 maring badanulun |

sang tapa mèsêm lingira |
têka bènêr aturira marang mami |
lamun tan mangkonoa ||

Jilid 1 - Kaca : 260

31. Nora parlu mahas ing asêpi |
sira kulup lawan sira rara |
padha rêrêpa ing kene |
lamun wus wêktunipun |
alinggara saka ing ngriki |
sarèhning tanpa rowang |
nggoningsun susuguh |
manut klêthêking driyanta |
parmaning Hyang manawa banjur nganani |
nyatane kamurahan ||
32. Radian lawan ari sru kapengin |
bukti sêkul pulên panggang pudhak |
jangan mênir pêcêl dhere |
dhèndhèng manjangan gêpuk |
lalap sladri cambah kêmangi |
dhaharan carabikang |
koci mëndut timus |
Buras (ng)gagas sêkul gaga |
blênnyik putih pêcêl iso myang sêmanggi |
dhèndhèng pêndhul maesa ||
33. Sang awiku angandika kaki |
lan arinta maranga ing wisma |
dhahara apa anane |
Buras mengo (n)drêkukul |
ngunandika ya talah kyai |
têgêl-têgêle tawa |
dene sêpi samun |
tan ana banène janma |
(n)dadak tawa sing dipangan apa angin |
Sèh Wahdat mèsêm lingnya ||
34. Buras age maranga ing panti |
tilikana lamun wus samêkta |
matura (n)daramu radèn |
ki Buras nêmbah mundur |
dupi mlêbêt sajroning panti |
sêkul ulam dhaharan |
gumêlar pinatut |
wadhahe myang dènya nata |
tambah ngungun dene (ng)gonira kapengin |
abukti sêkul gaga ||
35. Saklêthêking nala amêpêki |
sru gègêtun dènya mengo ugiwa |
sakala langkung ajrihe |
cangkêlak nulya wangsul |
makidhupuh matur sang pêkik |
bêndara kang timbalan |
sang adi pukulun |

paduka kinèn adhahar |
wontên panti punika sampun miranti |
kawula ingkang nata ||

36. Kulup rara dhahara kêriyin |
Buras bae kang angladènnana |
katiganya sampun lèngsèr |
praptèng wisma sru ngungun |
mangunahe janma linuwih |
Ki Buras latah-latah |
kula sangêt ngungun |
wontênipun sêkul gaga |
blênnyik dhèndhèng pècèl iso myang sêmanggi |
punika gagas kula ||
37. Langkung nikmat munpangating bukti |
linorodkên mring Buras sadaya |
cèplès tan ana turahane |
marêm sadayanipun |
samya wangsul marêg sang yogi |
nahan salaminira | nèng Argapurèku |
mung raos nikmat munpangat |
mênênging tyas madhêp èngêt ing Hyang Widdhi |
dadya brangta ing Suksma ||

Jilid 1 - Kaca : 261

73. Asmaradana

1. Jayèngsari Rancangkapti |
tan mantra lamun dhatêngan |
wus kadya putrane dhewe |
Sèh Wahdat ngandika mring dyah |
èh rara putraningwang |
dèn wêruh maring Hyang Agung |
iku wajibing kawula ||
2. Wruhana Dating Hyang Widdhi |
Sipate miwah Asmanya |
apa dene Apêngale |
ananing Hyang iku Êsa |
tan ana kang akarya |
tan warna rupa dinulu |
lan Êsa Apngaling Suksma ||
3. Nganakakên bumi langit |
sabda Kun sampun gumêlar |
saisining jagad kabèh |
ni rara matur ing rama |
ing pundi (ng)gèn uninga |
kang manah dèrèng dumunung |
pae ananing kawula ||
4. Amba sampun ngudanèni |
mênggah Dat Sipating Allah |
Asma lawan Apêngale |
ing pundi margane wikan |
suka sang maha tapa |

- myarsa ature kang sunu |
aris wijiling wacana ||
5. Iya wajibing ngaurip |
yèn wis wayahe diwasa |
ngawruhana ing Hyang Manon |
wajibbe lawan kang mokal |
miwah jaise pisan |
iya sipat rong puluh |
margane sira waspada ||
6. Sipat wujud ingkang dhingin |
têgêse wujud a iya |
pasthi kalamun anane |
ya kaananing Pangeran |
iku sipat Napsiyah |
mung sawiji aran wujud |
kapindhone sipat Kidam ||
7. Maknane Kidamma dhingin |
[...] |
tan ana (n)dhingini manèh |
dhingin lan kawitan ora |
sadurunge dumadya |
bumi langit awang-uwung |
Loh Kalam pan durung ana ||
8. Atanapi Ngaras-kursi |
Allah Tangala wus ana |
iku Kidam kang jatine |
arane sipat Salbiyah |
wilangane lilima |
Baka langgêng têgêsipun |
ananing Hyang tanpa wêkas ||
9. Sasirnaning bumi langit |
kaanane Hyang tan owah |
ya Salbiyah ping têtune |
iya sipat Mukalaph |
lil kawadis têgêsnya |
ananing Hyang Maha Luhur |
prabeda lawan kang anyar ||
10. Anane anyar kinardi |
saking ora dadi ana |
kalamun rinusak kabèh |
padha mulih marang ora |
sarupane kang anyar |
sejene lawan Hyang Agung |
anane tanpa wêkasan ||
11. Wal kiyamu binapsihi |
têgêse anane Allah |
jumênêng Anane dhewe |
tanpa padha kang anyar |

Jilid 1 - Kaca : 262

- ana lawan kinarya |
Salbiyah ping limanipun |
aran sipat Wahdaniyat ||
12. Maknane Wahdaniyati |
Dating Allah iku Êsa |
Sipat miwah Apêngale |
ing Pangeran iku Êsa |
têgêse Dating Êsa |
pan ora sungsun Hyang Agung |
dening Êsa-ning Apêngal ||
13. (n)Dadèkkên bumi langit |
lawan saisine pisan |
karyane ora kapindho |
mokal lamun kapindhoa |
anane tanpa arah |
tan ênggon ngisor myang (n)dhuwur |
nora kacakra ing driya ||
14. Wus ganêp lilima uni |
kang aran sipat Salbiyah |
kanêm lawan Napsiyahe |
ana maning sipating Hyang |
sipat Mangani rannya |
wiwilangane pitu |
ingkang dhingin sipat Kodrat ||
15. Iya Kodrating Hyang Widdhi |
têgêse Kodrat kuwasa |
nganakakên ing orane |
angorakakên kang ana |
dene sipat Iradat |
têgêse karsa Hyang Agung |
anganakakên kang anyar ||
16. Sakèhing titah pinasthi |
gêdhe cilik ciyut amba |
saking Iradating Manon |
ana maning sipating Hyang |
ngèlmu wastaning sipat |
ngawikani makna ngèlmu |
wêruh datan kasamaran ||
17. Pira-pira aling-aling |
tan samar osiking titah |
Allah ngawikani kabèh |
lawan malih sipat Kayat |
mknane iku gêsang |
iya uriping Hyang Agung |
urip tan kalawan nyawa ||
18. Sarupane kang dumadi |
uripe sarta lan nyawa |
padha kêna pati kabèh |

Allah tan kêna ing pêjah |
dene ta sipat Samak |
amiyarsa têngêsipun |
pamiyarsaning Pangeran ||

19. Tan samar myarsa ing dhiri |
tan awarana miyarsa |
sipat Basar ing maknane |
Allah ningali sa-alam |
ora kalawan netra |
tan samar saisnipun |
iku Basaring Pangeran ||

20. Yaiku sipat Mangani |
ganêpe pipitu alam |
sipat Kalam ing têngêse |
Allah Tangala ngandika |
datan sarana lathi |
ganêpe sipat rongpuluh |
sipat Maknawiyah rannya ||

Jilid 1 - Kaca : 263

21. Padha lan sipat Mangani |
pipitu têtêp-têtêpan |
sipat Kadiran dhingine |
Muridan katri Ngalimun |
kacatur sipat Kayat |
Samingan ping gangsalipun |
kanêm kang sipat Basiran ||

22. Mutakaliman (n)jangkêpi |
jangkêpira kalihdasa |
amung sipat Kayat kuwe |
tan ana kang tinaklukan |
tanapi dadi sabab |
sarupane sipat iku | kasaratan sipat Kayat ||

23. Kayun têngêse kang urip |
iku sipat Maknawiyah |
dadi rongpuluh gênêpe |
sipat ingkang padha kocap |
kabèh wujuding Allah |
iya kang sipat rong puluh |
nini sira kawruhana ||

24. Lawan kawruhana maning |
liding sipat kalihdasa |
liding Kula lawanane |
wajibè kalawan mokal |
dening ananing Allah |
Maha Suci wastanipun |
ing Ajal lawan ing Abad ||

25. Liding sipat kalihdesi |
yaiku mokaling Allah |
ngadamuhdat iku rêke |

- kabêkta na ngadam mokal |
 padha lawan kang anyar |
 tandhane Allah kang Agung |
 iya gêlare kang jagad ||
26. Liding kang sipat Mangani |
 têtela ing Maknawiyah |
 dèn awas tasbèh tanjihe |
 sakèhe sipat kang kocap |
 tan êsah tekadira |
 taklid jênênge puniku |
 pangawruhirèng Pangeran ||
27. Têgêse kang basa taklid |
 atitiron ujaring lyan |
 nora micorèng dhèwèke |
 anunular ing pawarta |
 tekade ora êsah |
 taklid pasis jênêngipun |
 rusak ingkang panarima ||
28. Dèn nastiti sira nini |
 aja ngambah Kadariyah |
 tanapi Jabariyahe |
 dadalan ngroro pan samar |
 angapit kalihira |
 mring dadalan Suni iku |
 wajib padha singkirana ||
29. Wong Kadariyah yèn angling |
 ananingsun iki Tuwan |
 dinadèkên ing Hyang Manon |
 miwah panguwasaningwang |
 sasolah bawaningwang |
 tanpa darbe pangwasèku |
 anging Pangeran kang molah ||
30. Lamun angucap wong Suni |
 ananingsun iki Tuwan |
 andadèkên marang ingong |
 miwah pangawasaningwang |
 tanapi kuwatingwang |
 pinarêngakên puniku |
 kalawan karsaning Allah ||
31. Rama dados ingkang manjing |
 dhumatêng sipat Napsiyah |
 namung satunggal wujud |
 kang manjing sipat Salbiyah |
 punika ingkang gangsal |
 pan sipat Kidam puniku |
 kalhipun sipat Baka ||
32. Katri Mukalawatu lil |
 -kawadis ka-catur wal |

Jilid 1 - Kaca : 264

- kiyamu bi napsiyane |
 Wahdaniyat jangkêp gangsal |
 ingkang umanjing sipat |
 Mangani apan pipitu |
 Kodrat lawan Iradat ||
33. Tri Ngèlmu catur Kayati |
 Samak Basar lawan Kalam |
 punapi makatên rêke |
 kang manjing ing Maknawiyah |
 ugi sami kasapta |
 sipat Kadiran dwinipun |
 Muridan katri Ngaliman ||
34. Sipat Kayun caturnèki |
 gangsalnya sipat Samingan |
 sipat Basiran nênnême |
 Mutakaliman saptanya |
 sang wiku suka rêna |
 wasana ngandika arum |
 iya uwus bènêr rara ||
35. Sawise winêjang ngèlmi |
 ing rama sang ayu kesah |
 amêng-amêng pakaryane |
 ingugung dinama-dama |
 atmajèstri sajuga |
 mangkana rêtnaning ayu |
 ngandika malih ing rama ||
36. Marêk Nikèn Rancangkapti |
 ing rama sarwi wotsêkar |
 têka baut lêlewane |
 alênggah ngarsaning rama |
 maharsi Argapura |
 pangandikanira arum |
 gusti putrane pun bapa ||
37. Sira lunga marang êndi |
 têtung dina lunga têka |
 kalawan sira maninge |
 sabên dina olèh kêmbang |
 argulo sumarsana |
 lawan sêkar tunjung tutur |
 jêlamprang naga puspita ||
38. Sang dyah nêmbah matur aris |
 kula kêkaring mring wana |
 pupunthuk guwa tlagane |
 sukaning tyas myat kusuma |
 ganda arum angambar |
 wontên ingkang taksih kudhup |
 ngajêngakên (m)babar ganda ||
39. Cinarita sang apêkik |

siang dalu tansah ngarsa |
dhahar nendra ngantya supe |
sang wiku rêseping nala |
wus tumplêg ngèlmunira |
mêpêg birai sang bagus |
maring Pangeran Kang Nyata ||

40. Jèngsari myang Rancangkapti |
makidhupuh ngarsèng rama |
katon mawêlu netyane |
lir sasangka karainan |
sang wiku duk umawas |
sêmune kang makidhupuh |
arum wijiling wacana ||

Jilid 1 - Kaca : 265

41. Babo sutaningsun kalih |
ing wanci enjing mangkata |
marang arga Rawun ranne |
wusse sawatara dina |
ana ing Rawun arga |
banjura mring Banyuarum |
têmbè katêmu nangkoda ||

42. Saka Pakalongan nagri |
kalamun sira binêkta |
têka anuruta bae |
yèn wus têka Pakalongan |
ajalnya ki nangkoda |
sabarang tilarannipun |
banjur sira sidhêkahna ||

43. Mring pêkir miskin nak yatin |
ngèngèhêna sawatara |
kangge sangu sacukupe |
maranga Parahu arga |
(n)jujuga arga Bisma |
kono ana krajan agung |
arane ing Sokayasa ||

44. Kyagêng Sokayasa kaki |
wus sinêbut Waliyollah |
sidik têrus paningale |
jujuluk Sèh Akhadiyat |
darbe atmaja juga |
jalu warnanya abagus |
blancèr kadya Narayana ||

45. Ki Mas Cêbolang kakasih |
samêngko lagi lalana |
calon linuhung yêktine |
lagya anglakoni rucah |
lamun wus tinarbuka |
pininging èngêt Hyang Agung |
Cêbolang mulih priyangga ||

46. Sira suwitaa kaki |
kalawan rinta si rara |
gugunên pangandikane |
waktu iku wus andungkap |
kapanggih lan kakangta |
yèn sira wus adudunung |
nèng Wanataka panggihnya ||
47. Kulup iki uwus wanci |
sakarone umangkata |
sundongakkên sira anggèr |
salamêt ing sangkan paran |
manggiha suka-wiryia |
sakaliyan matur nuwun |
nêmbah lèngsèr saking ngarsa ||

74. Maskumambang

1. Sanalika lir mas tumimbul ing warih |
lêpas lampahira |
tan ana sangsayèng margi |
nir lapa arip myang sayah ||
2. Tyasnya karo kandêl kumandêl ing Widdhi |
was uwas tan ana |
tan liyan pasrah ing Hyang Widdhi |
solahe raga lir sarah ||
3. Anèng laut anut ombaking jaladri |
dadya tan rumangsa |
lamun kwasanya pribadi |
kabèh kuwasaning Allah ||
4. Myang winantu ing saba risang linêwih |
gancang kang lampah |
wus prapta ing Rawun wukir |
kèndêl têtèping talaga ||

20 5. Ing rêdi Rawun pinanggih wiku-putri wasta Rêtna Tan Timbangsih,
amêdharakên bab: Kadis Markum ingkang anggambarakên candraning napsu
sakawan sami mêmêngsahan, wêkasan napsu Mutmainah ingkang mênang ...
kaca 265-281

Jilid 1 - Kaca : 266

5. Kacaryan (m)bêk anon wêninging kang warih |
samodra Supitan |
ing Bali cêtha kaèksi |
jong layar akêthap-kêthap ||
6. Krajan dhusun padhukuhan lawan sabin |
têgal pakêbonnan |
pasêtrèn têtèping kali |
tinon saking têtèpi tлага ||
7. Apapanthan corah-corah katon gasik |
myang turuning toya |

- sudhètan saking têtagi |
lir sarpa sotya lumarap ||
8. Praptèng ngare dadya lèpèn gung medahi |
sabin patêgalan |
tan ana kurangan warih |
mila sakèhe tanêman ||
9. Subur-subur ron ijo wênês dumêling |
sêkar samya mêkar |
wowohan wohe ngêmohi |
mawèh sêngsêm tiningalan ||
10. Sapucaking arga Rawun pan kaèksi |
ingkang padhêkahan |
kinubêng ing taru asri |
capaka pêthak candhana ||
11. Marga mubêng kadya sarpa mulêt ing wit |
satêpining marga |
kanan kering dèntanêmi |
sasêkaran warna-warna ||
12. Sajawining sasêkaran kalèn alit |
binatur ing sela |
cêmêng pêthak miwah abrit |
amalipir anut marga ||
13. Awurahan paksi salindhitan ori |
bèthèt atat kêmbang |
rang-urangan mancawarni |
drêkuku dêruk sêpahan ||
14. Menco jalak pênyu urèn klawu putih |
prêkutut nèng êpang |
anduduk layu dumêling |
manyura ngigêl kirab lar ||
15. Rancangkapti matur raka sang apêkik |
kakang kang kawuryan |
pucaking prawata iki |
wangune kaya dhukuhan ||
16. Baya iki margane munggah mring nginggil |
kang (ng)gubêt ing arga |
têngah arata tur gasik |
kinamadha sasêkaran ||
17. Kalèn alit binatur sela warna tri |
tirtanira maya |
payo kakang diunggahi |
mênèk ana kang dhadhêkah ||
18. Sakalihe wus manjat anggraning wukir |
Buras anèng wuntat |

rêngêng-rêngêng sukêng ati |
katandha lêjaring driya ||

19. Dupi prapta ing pucak kèndêl jawining |
pagêr sêsêkaran |
argulo bang jêne putih |
ijo dadu kapuranta ||
20. Sinalisir katang putih sêkar wilis |
sajawining dhadhah |
pinagêran sela langking |
gapuranira maju pat ||
21. Palataran winêdhi malela langking |
tinêpi ubêngnya |
sela lintang sakêmiri |
gêng rampak tinata wrata ||
22. Balekambang anèng têngah wangun candhi |
marginya maju pat |
têrus ing gapuranèki |
narênthêng marga sukêtan ||
23. Wot panjalin ingênam limarkatangi |
pinggirnya lajuran |
pucuk tumancêp ing siti |
ron samya trubus ngrêmbaka ||
24. Kang ingambah mancèrèt tan ana sêmi |
amung kering kanan |
saasta kang samya sêmi |
inggil sadhadha watara ||
25. Umbul ingkang ngidêri saengga candhi |
ingingonan mina |
guramèh myang tambra abrit |
bayak kadya langên taya ||
26. Kawarnaa kang dhêdhèpok têngah bèji |
wanita wus randha |
mancênning rêsik gumrining |
cahya anuksmèng sasangka ||
27. Rara Sukci wahdat datan mawi krami |
oliya wanita |
kyattingrat dyah Tan Timbangsih |
duk uning ana dhatêngan ||
28. Miyos saking yacakambang ngore wèni |
sinjang lèlêmêsan |
sumêkan gadhung malathi |
rimong sutra dhasar jênar ||
29. Ngawe-awe pangandikanira manis |
babo putraningwang |

Jilid 1 - Kaca : 267

- ywa kadangon anèng (n)jawi |
banjura mlêbu kewala ||
30. Kang sinung ling kagyat gya lumêbêt aglis |
praptaning ngayunan |
ngraup pada ganti-ganti |
riwussira ngraup pada ||
31. Rancangkapti kinanthi sang maha yogi |
radèn anèng wuntat |
kalawan Ki Buras santri |
wus umanjing padhepokan ||
32. Nistha wolu sakawan gêdhongirèki |
jrambah ginêlaran |
prangwadani catur warni |
satêngahing kang jrambah ||
33. Palênggahan sela candhani ingukir |
lung-lungan sêkaran |
ngandhap angrong pindha kursi |
bundêr pinara sakawan ||
34. Angajêngkên gapura kang maring (n)jawi |
singgêtan sakawan |
ingukir angukêl pakis |
sèndhènan lègok lus gilap ||
35. Trus ing nginggil dadya langitan cinawi |
ron myang sasêkaran |
nèng anjang-anjang angrêmit |
ing pucak dhandhang kirab lar ||

Jilid 1 - Kaca : 268

75. Dhandhanggula

1. Ironing panti catur gêdhongnèki |
kang lèr wetan sela bang kinarya |
sarwa abang rêtênggane |
lèr kilèn sela pingul |
sarwi pêthak rarêngganèki |
kidul kilèn kang sela |
jênar dhasaripun |
rarênggannya sarwa jênar |
kidul wetan sela itêm kang kinardi |
rarênggan sarwa krêsna ||
2. Gêdhong catur candhelanya tunggil |
satêngahing wiwara maju pat |
pan samya ngalih lawange |
mring jrambah kang ngayun |
sajuganya samya nêngkêri |
ingukir rêtêmitan |
sêsêkaran êlung |
pipi lawang kering kanan |
dhapur naga mulêt wit angrangsang pêksi |

ingkang andon woh-wohan ||

3. Datan uwus rarêngganing tulis |
wawarnane ingkang padhepokan |
wiku Sukci asramane |
radyan myang arinipun |
tiga Buras tan ana ancling |
sru eram ing wardaya |
gèdhèg-gèdhèg (n)jêtung |
Rara Sukci wus alênggah |
majêng ngetan nêng tengah jarambah asri |
katiga munggwèng jrambah ||
4. Tan Timbangsih manis wiyosing ling |
kulup rara ingsun nilakrama |
kasih para sakarone |
lan ngêndi pinangkamu |
prapta kene apa kinapti |
asamun sêpi sêpa |
tur wêrit kalangkung |
ing marga akèh babaya |
tur apringga kang kaambah parangcuri |
sapa kang tuduh sira ||
5. Radyan matur saha mangênjali |
dhuh pukulun kakasihing Suksma |
amba matur sayêktine |
Jayèngsari ran-ulun |
ari èstri pun Rancangkapti |
rencang nama pun Buras |
saking Surèngkewuh |
praja ing Giri kadhatyan |
angulati kadang sêpuh ingkang anis |
Jayèngrêsmi paparab ||
6. Pan kalunta praptèng Argapuri |
kapanggih Sèh Wahadat punika |
kang sung tédah mring dasihe |
sabdane sang linuhung |
têka gampil praptèng ngong ngriki |
wiku rara ngandika |
Sèh Wahdad puniku |
satuhune kadangwang |
yakul-mukmin ing pangawruh wus anunggil |
Rara Sukci Sèh Wahdad ||
7. Kulup rara panganggêp dènsami |
di kaya duk anèng Argapura |
dupi miyarsa rahadèn |
mahyakkên sru panuwun |
kang timbalan sang maha èstri |
mangkana cinarita |
sabên arinipun |
ing tyas manggung suka rêna |

8. Angsung boga gramèh tambra abrit |
Jayèngsari lawan Rancangkaptya |
makidhupuh nèng ngarsane |
wikurara lingnya rum |
kulup rara dakcaritani |
margane raganingwang |
mahas ing asamun |
tan atolèh kadang-warga |
sakawite ingsun amaca kintèki |
ran Kadis Markus Baslam ||
9. (ng)Gonku maca nganti wola-wali |
ingsun rasa-rasa surasanya |
dadya anandhang wirage |
yayah kusumaning rum |
wus diwasa baratèng krami |
pungkasing panggraita |
tan lyan ing asamun |
rahadyan umatur nêmbah |
kadiparan cariyosipun kang Kadis |
têka karya wigêna ||
10. Rancangkapti matur mangênjali |
bok inggiha kaparêng ing driya |
amêdharkên cariyose |
sadya kang kasêbut |
wontên Kadis sang wiku putri |
mèsêm sarya ngandika |
rara panjalukmu |
caritane Markum Baslam |
dak wiwiti saka bubukaning tulis |
iki piyarsakêna ||
11. Hadha bayanul bihainati |
ya ayu halladina amana |
wan sikhana waman bae |
kayat luamanhu |
wabil umaratu khayati |
waman supiya tukha |
waina kayatu |
wawimutmaina tukha |
sapinati khamil saratu albahri |
kharijul pilbansukha ||
12. Nênggih wontên carita winarni |
lapal saking Kadis Markum Baslam |
lêlêpiyan supayane |
dadya pangemut-emut |
wruhing tandha têpa palupi |
nêpsu kang ginupita |
Luamah rippipun |

urippe nêpsu Amarah |
lan urippe nêpsu Supiyah puniki |
lan nêpsu Mutmainah ||

13. Raja Mutmainah kang winarni |
ajujuluk sang Prabu Dyatmika |
Suksma Mulya paparabe |
pan kandhane ing wahyu |
nagarane Lali-muslimin |
tan abala sajuga |
sêktine kalangkung |
kawasa misesa ing rat |
nora ana ingkang padha anglawani |
sajagad mati atab ||
14. Amung cipta bae balanèki |
sakêdhap bala tanpa wilangan |
Sang Mutmainah kwasane |
lamun tan darbe kayun |
nora duwe bala sawiji |
angijaban idayat |
mangkana cinatur |
gantya ingkang kawuwussa |
ana ratu têtêlu prakosa luwih |
samy a rda prakosa ||
15. Bisikannira sri narapati |
ajujuluk Mahraja Luamah |
Raja Amarah arine |
dene wuragilipun |
sang Raja Supiyah pawèstri |
prawira mandraguna |
lêmbut karya luput |
samy a bala tan petungan |
sadhukut saking tri sagrêmêtting bumi |
sawêdhining sagara ||
16. Sang raja katri miyos tinangkil |
mêdal sadaya bala durbala |
ting prêngangah ngame-ame |
angame mamah-mumuh |
Kyana Patih Mangkubilai |
Tumênggung Kamandaka |
myang Arya Pangridhu |
Panji Wirajail seba |
Rangga Wirakêmat Rangga Waningisin |
lan Rangga Tisnacidra ||
17. Angabèi Surawirang nangkil |
Angabèi Kiyanat aseba |
lan Ngabèi Plenya-plenye |
Ngabèi Têbêl-ngêpluk |
lan Ngabèi Rucibêsiwit |
Ki Dêmang Doyanmangan |
Dêmang Siptaturu |

Jilid 1 - Kaca : 270

lan Kyai Dêmang Antukan |
lan Ki Dêmang Trocoh Dêmang Srêgêp-ngisin |
Ki Lurah Dhososugal ||

18. Lurah Ras-arasên-ngêbluk nangkil |
lan Lurah Tan-graita aseba |
lan Kyai Lurah Kalalèn |
sadaya anèng ngayun |
pêpak andhêr samya anangkil |
ngandika Sri Narendra |
Raja Luamahu |
mring ari Raja Amarah |
miwah marang jêjênggul para bupati |
kêpriye karêpira ||
19. Ing pratingkah dera mangunjurit |
angrusak mring Raja Mutmainah |
binêrat pinrih sirnane |
aja na kang kadulu |
nora nana dadya nyampahi |
ing kaprawiraningwang |
kang rayi umatur |
yèn sêmbada karsa nata |
linurugan lajênga ginêpuk wani |
kajênge tumpês pisan ||
20. Sampun rêmbag sadaya kang pikir |
sampun rêmbag Sang Raja Luamah |
yèn wus mangkono rêmbuge |
nuli linakon gupuh |
aja kongsi klayatan budi |
adhi Raja Amarah |
iya sabalamu |
miwah arinira pisan |
ya si adhi Raja Supiyah ywa kari |
angkatna balanira ||
21. Nulya sang Raja Amarah angling |
mring patihira Angkaramurka |
kinèn budhal sabalane |
mijil sing nagrinipun |
astanane ana ing ati |
ati puat (ng)gonira |
ing sajatinipun |
puat punika lilimpa |
pangwasane panastèn sabarangkardi |
budine Sang Amarah ||
22. Ni Raja Supiyah angundhangi |
mring patihe ni bok Jajawatan |
lan ni Tumênggung Nyalèrèng |
nyi Arya Guyu-guyu |
lawan nyai Kinincangalis |
nyai Ranga Èsêman |
nyai Adusêmu |

Jilid 1 - Kaca : 271

kalawan nyai Parikan |
nyai (n)Dhèpèl nyai Wèwèh-wangi-wangi |
nyai Grêgêtèn-nekat ||

23. Mijil saking ing manah maknawi |
iku pupusuh sajatinira |
ana dene pangwasane |
penginang barang kayun |
ayun ngayang sruning kapengin |
nulya Raja Luamah |
angundhangi gupuh |
mring Patih Mêngkucilaka |
sabalane tumênggung arya ngabèi |
kumêrap bala kuswa ||
24. Nênggih mêdal saking ati siri |
siri punika sajatinira |
ing jajantung sayaktine |
dene pangwasanipun |
marang karêp karêp abukti |
sabarang kang pinangan |
sruning parikudu |
lalenan sabarangkarya |
rupanira Luamahi sang cahyèki |
dene nêpsu Amarah ||
25. Cahyanira abang anglangkungi |
dene nêpsu Supiyah cahyanya |
nênggih akuning rupane |
nêpsu katri punika |
angrêgêdi cipta kang êning |
mênggah êning punika |
nêpsu kang rahayu |
iya nêpsu Mutmainah |
astanane anèng ati sanubari |
iku ati sampurna ||
26. Cahyanira putih anêlahi |
pangwasanira sabar narima |
tuma-ninah rèrèh sarèh |
tawêkal iman ayu |
punika kang arsa jinodhi |
mring sang Prabu Luamah |
myang sawadyanipun |
gumuruh ngèbêki jagad |
mara têlu ing marga lampahe baris |
ri sang Raja Luamah ||
27. Mêdal saking ing tutuk anggili |
pênuh gumrah asru swaranira |
Raja Amarah gurunge |
ing talingan ambrubul |
ting sarêbêt sêsêg kang baris |
(m)barabas sasrêmpêngan |
jampêng tanpa ngrungu |

dene ni Raja Supiyah |
mêdal saking ing netra anduduk andik |
andadak kêdakira ||

Jilid 1 - Kaca : 272

28. Gya prapta ing ati sanubari |
sigra kinêpung binaya mangap |
binathithit sampêt kabèh |
kang dadi agul-agul |
para patih katiga èstri |
prakosa mandraguna |
ampuh ing prang pupuh |
tate angrusak agama |
apan bisa angrêmêt pênggawe bêcik |
mudharakên ing tapa ||
29. Anglalèkkên panggawean bêcik |
mulane akèh wong kênèng ala |
têka ing tingkahe dhewe |
sababe dene nêpsu |
dadi jalaranning bilai |
rosaning kang Luamah |
lan Amarah nêpsu |
Supiyah digdayanira |
sabên dina mumurung panggawe bêcik |
aja na kaslamêtan ||
30. Wus tinata (ng)gonne rêbut titih |
sang Raja Mutmainah atampa |
ningali mungsuh praptane |
anggoragodha punggung |
nulya nyipta bala gung prapti |
pra bupati punggawa |
andhêr ngarsanipun |
pinacak satundha-tundha |
kyana Patih Sabar-maklum anèng ngarsi |
Tumênggung Tumaninah ||
31. Arya Prasaja Arya Bèrbudi |
Ngabèi Mantêp-têmêningkarsa |
Ngabèi Liladanane |
Rangga Eklas nèng ngayun |
Rangga Tawêkal myang Dêmang Sidik |
lan Dêmang Musawarat |
lan Dêmang Tapakur |
pêpak sadaya nèng ngarsa |
ngandika Sang Raja Mutmainah singgih |
mring wadyabalanira ||
32. Èh ta priye karêpira iki |
ana mungsuh datanpa wilangan |
angrusak ing manah salèh |
Ki Patih Sabar-maklum |
matur inggih lamun suwawi |
saajangane ajang |
prayogi pinagut |

ing pupuh linawan ing prang |
angandika sang Prabu iya dèn bêcik |
aprang lawan wong kopar ||

33. Nulya mangkat barissira ririh |
saking ati sanubari ika |
mêdal ing grana lurunge |
aputih cahyanipun |
sampun prapta cundhuk kang baris |
samyayun-ayunan |
sampun ing prang pupuh |
mumungsuhan tatandhingan |
kang bupati sami bupati ajurit |
prang bala sami bala ||
34. Mangku-blai lan Rahayu-budi |
Angkaramurka lan Tumaninah |
Siptaturu lan Bêtah-mlèk |
rame pupuh pinupuh |
Doyan mangan lan Bêtah-ngêlih |
pun Jail lan Prasaja |
pan pèluk-pinèluk |
Ki Srèi mungsuhan Sabar |
ki Jubriakibir lan ki Sarèhjurit |
rame abandhayuda ||
35. Gènti titih-tinitih ing jurit |
udrêg-udrêgan sadina-dina |
tan ana kasor karone |
Raja Luamah (n)dulu |
mring balane dènya ajurit |
juritte tanpa wêkas |
tanana sor unggul |
sigra sang Raja Luamah |
angundhangi bala babantuning jurit |
wadya prajurit buta ||
36. Pirang-pirang buta tanpa wilis |
panggêdhene pun Drêmbadursila |
pun Gugur-tingkah sawênèh |
myang pun Bêrung-brêgudung |
pun Dêksura pun Tobatngêlih |
pun Bingung anêmpuh byat |
pun Gêragas-nguthuh |
pun Kalana Gas-êgasan |
pun Bêsono lan pun Dhêngglêng-oraeling |
pun Ngluka ngawut wuta ||
37. Sigra kinèn tumandang ing jurit |
Raja Luamah parentahira |
binyukan kèh wong sijine |
krubutên loro têtlu |
krubutên pat dimèn glis mati |
kabèh nuli sirnaa |
aja na kang munggut |

Jilid 1 - Kaca : 273

si binatang Kaslamêtan |
nora patut gawene angrusak kibir |
amumurung cilaka ||

38. Wus dènaglis pêpêssên ing jurit |
sigra tumandang nêpsu rêksasa |
ambêg sru krura tandange |
ngrubut nêmb pitu wolu |
mêmêt sampêt pêpêt ngèbêki |
bangkak angangkak-angkak |
kang jagad macucu |
ciyut kacakot ing buta |
dadya pêcat bala kasucian tapis |
apês tumpês sadaya ||

39. Bala ing kasucian binukti |
minangka dadya panganning buta |
sêgêr sumyah lêga tyase |
atuwuk manggut-manggut |
nora nana bala kaèksi |
mung kantun ratunira |
kang maksih ngunguwung |
risang Raja Mutmainah |
duk tumingal tumpêsse balanirèki |
asabil kamalira ||

76. Sinom

1. Wontên kaoling ngulama |
muktamat para musanip |
wêwinih nêpsu punika |
iya ingaranan budi |
budi ingkang dumadi |
martabat akatdiyattu |
nèng gaibul uwiyah |
latakun ing nukat gaib |
budi iku minangka warananing Hyang ||

Jilid 1 - Kaca : 274

2. Karana iku wus nyata |
Wujutolah Datolahi |
ing roro-roroning tunggal |
manungsa kalawan budi |
budi kalamolahi |
manungsa angga arasul |
singa ingkang ngarannan |
ya manungsa iya budi |
nora pae kawasa misesèng titah ||

3. Rêbut (n)jêro rêbut (n)jaba |
manungsa kalawan budi |
lir êmas lawan tênggaga |
campur kinothok ing kowi |
sirna jênêngé kalih |
dadya suwasa rannipun |
karana iku padha |
manungsa kalawan budi |

budi iku wujudé napsu sakawan ||

4. Napsu sakawan punika |
wujuding manungsa yêkti |
paesan pamawassira |
manungsa marang ing budi |
yèn luput anglimputi |
budi ing luamah iku |
wus tan kêna tinambak |
ambêk durbala ngêbêki |
puguh nora arêmpit dursila dadya ||
5. Yèn tajêm pamawassira |
kêna utamaning budi |
budi anglimputti marang |
ing mutmainahirèki |
nênggih parêk ing Widdhi |
awidada manggih ayu |
ayu badan tan kêna |
iya alaming Hyang Widdhi |
samonoa ing ngèlmu durung pasaja ||
6. Milane tansah rinêngga |
murih moncèra kang warti |
ing iman kang wus istijab |
ing gunêm piningit-pingit |
kurnat paedah taklim |
ing ngèlmu supayanipun |
lêpas ing panggraita |
undhaking budi kang dadi |
tansah mukawahdat takabul mumulang ||
7. Ing kaol walahualam |
mangsuli carita malih |
risang Raja Mutmainah |
sasirnane balanèki |
pratignya pasanggiri |
yèn manungsa kudu ayu |
muga kinuwatêna |
nadhahi mungsuh salangit |
yèn manungsa kudu ginawe cilaka ||
8. Tan wandea kalah aprang |
tan kawawa nêmbadani |
kang pinasthi kudu swarga |
manungsa tajêm ing budi |
kang angsal rahmat jati |
pasthi kuwawa amungsuh |
tan etang lara pêjah |
wong mati mumpung ngaurip |
nora kêna wus pinasthi duk samana ||
9. Gusti gawe untung ala |
tinimbang lan untung bêcik |
kang pundi pamilihira |

ewasamana wus pasthi |
ing kang mênang ing jurit |
lan kang asor ing prang pupuh |
iku kagunganning Hyang |
ganjaraning manungsèki |
darma bae mangsa bodhoa manungsa ||

Jilid 1 - Kaca : 275

10. Ya ta wau tinarima |
dongane maring Hyang Widdhi |
kuwata sira ayuda |
aja sira wêdi mati |
rosaa sira jurit |
têtêp sira dadi ratu |
ratuning Raja Imam |
kuwat sajatining jurit |
Raja Mutmainah aglis magut yuda ||
11. Angrasuk busana mulya |
rasukan Utamèng-ngèlmi |
dhêsthare Sarak-sarengat |
paningsêt Ênênging puji |
dhuwung Sêmpana-sidik |
awaos Takbir-ikramu |
anyamping Pracayèngrat |
lancingan Tapakur kapti |
atarumpah Andoning-cêrêmin paesan ||
12. Anitih turangga napas |
anpas tan-napas nupusse |
camêthine Tingal tunggal |
kuda ran pun Eling-eling |
kêndhali Iman-tokid |
rukun Islam apussipun |
larappipun Makripat |
kakapa Kakekat-jati |
ambênipun têtêp Pikukuhing iman ||
13. Sang Sri Raja Mutmainah |
angamuk lawan camêthi |
asusambar adipaka |
mangsut cêngêng tan kuwatir |
amungsuh pirang kêthi |
winatangi tan na mundur |
binyukan pirang yuta |
tan na tolèh lara pati |
pirang bara ing têmebe nêmu kamulyan ||
14. Patitis panggitikira |
ing Camêthinira pasthi |
balane Raja Luamah |
mati sirna cinamêthi |
Patih Mangkubilai |
Ujubriya-kibir lampus |
Syumungah lan Kiyanat |
Sungkan Doyan-jail mati |

mundur sila pun Bêrung-(m)brêgundung pêjah ||

15. Sadaya syuh sirna gêmpang |
tan ana kari sawiji |
anglela Raja Luamah |
sasirnane balanèki |
ngling marang ari kalih |
lah kapriye digdayamu |
matur Raja Amarah |
Raja Supiyah tanapi |
yèn suwawi ing prang kinarubut tiga ||
16. Wus rêmbug ponang bicara |
dandan siyaga ing jurit |
arasukan Kamandaka |
dhêstharira Karam-najis |
paningsêt Ora-eling |
anyamping Maido-kukum |
lancingan Sia-sia |
atarumpah tanpangèlmi |
waos Dorawêca dhuwunge Jarumman ||
17. Sarwi anitih turangga |
kuda ulês gêsêng-ati |
arannipun Paracidra |
kêndhali Êmoh-ing-bêcik |
apus Paksalumuwih |
apus gulu ngabul-abul |
apus buntute Mursal |
akêkapa Tinggalbêkti |
sanggawêdhi Drêngki-ambêg-salah-tampa ||
18. Camêthine Doyan-ujar |
larap Kumingsun sumugih |
tindakira salèwèngan |
susumbar lali ing Widdhi |
mara sarwi nudingi |
sarta ngêbuk wêtêngipun |
ngucap ingsun kuwasa |
wignya anggawe bilai |
ingsun uga wong (m)balasar gawe ala ||
19. Pan sampun ayun-ayunan |
aprang pan sami narpati |
rame dènnya bandayuda |
ing yuda kinrubut katri |
ing ngarsa kanan kering |
Mutmainah pinrih bingung |
-nging raja katiganya |
[...] |
nora ulap ing prang kinaribut tiga ||
20. Sang Sri Raja Mutmainah |
tinumbakan wanti-wanti |
ginoco cinamêthènan |

Jilid 1 - Kaca : 276

nora kêna dènsêlani |
sarta tinitir titir |
Raja Mutmainah ambruk |
lawan turangganira |
klèsèdan tan bisa tangi |
nanging taksih tuwajuh ing tekadira ||

21. Sinosog-sosog tan pègat |
sarwi alok-alok mati |
saiki babarmu pisan |
lah mangsa bisaa urip |
mara budia aglis |
raja Mutmainah muwus |
èh mara tutugêna |
sagêndhingmu aywa kari |
ingsun ora awêdi lara lan pêjah ||
22. Sang Mutmainah sakala |
pratignya sajroning galih |
tinêdha pratandhanira |
yèn manungsa kudu bêcik |
muga kuwatna jurit |
bisaa amalês ukum |
ambirat ing luamah |
Amarah Supiyah dening |
nulya antuk kramat sigra ingayatan ||
23. Patitis pamukulira |
sang Luamah cinamêthi |
lêrês pipilinganira |
tumèmplêg tiba anjungkir |
Sang Amarah nulungi |
cinamêthi pasunipun |
anjungkêl tibèng kisma |
Raja Supiyah nulungi |
cinamêthi mukanya nulya aniba ||
24. Sinosog anèng pratala |
klèsèdan Sang Raja katri |
kalêmpêr sadangunira |
nora bisa muna-muni |
dangu nulya ngalilir |
Raja Mutmainah muwus |
èh paran karêpira |
apa sira (n)jaluk mati |
yèn (n)jaluka mati sun patèni sira ||
25. Sang raja katri turira |
sakarsa paduka dadi |
ginêsangan pinêjahan |
yèn kênginga nêdha urip |
mèsêm Sang Raja Sukci |
eman tèmên piyangkuhmu |
dene nora sêmbada |
saemu anjaluk urip |

sigra cinamêthi malih sirahira ||

26. Raja Luamah Amarah |
Supiyah samya ngêmasi |
jisimme agilang-gilang |
wadya sagotra sri katri |
sasampunnira nuli |
sang Raja Mutmainahu |
arsa ambêdhah kutha |
andhudhah kadhaton katri |
puranira tinon kalangkung santosa ||

Jilid 1 - Kaca : 277

27. Kuthane Raja Luamah |
pagêr capurinya wêsi |
kuthane Raja Amarah |
capurinya têmbaga brit |
kuthane Supiyahi |
capurinira parunggu |
sang Raja Mutmainah |
manjing gapuraning puri |
nèng langênning rakite ing purasmara ||

77. Asmaradana

1. Kocapa kang anèng puri |
para garwa para putra |
anangis umyung swarane |
para èstri ing jro pura |
nangis kalara-lara |
langkung sêdhih manahipun |
tan wande dadi boyongan ||
2. Para èstri sadaya (n)jrit |
kakalih para punika |
sampun dadya sakadhaton |
anèng pura Atipuat |
kuthane sang Amarah |
binoyongan dadi satu |
lir ulam munggwèng rampadan ||
3. Kakalih putra yu luwih |
putrane raja Luamah |
raja Amarah nuline |
kalangkung ayu utama |
cahya pindha sasangka |
pan nênggih ing namanipun |
sang rêtna yu Salasiyah ||
4. Kang anèm Dèwi Rifangi |
sasedane ramanira |
kalangkung susah manahe |
karuna amêtêg jaja |
sasambat amlasarsa |
adhuh rama milu lampus |

sapa kang sunsêmbah-sêmbah ||

5. Tan antara nulya prapti |
wau raja Mutmainah |
lumêbêt ing jro kadhaton |
ningali parèstri samya |
karuna anèng pura |
swarane tangis gumuruh |
asasambat rajanira ||
6. Apapanggih putri kalih |
karone samya karuna |
Raja Sukci ngandikane |
mênênga (ng)gonmu karuna |
eman balut kang netra |
manawi êrêg swaramu |
lan lungsête cahyanira ||
7. Lah tujunên tingalmami |
aywa gung adrês udrasa |
babo mênênga karone |
kang pindha sasangka maya |
sang rêtna yu kalihnya |
amêdhar tingal andulu |
yèn ana satriyatama ||
8. Bagus kang cahya nêlahi |
paguting liring kumêsar |
kasoran sirna karone |
karunanira rinantan |
rêntêng micarèng nala |
nalikane baya iku |
ingkang matèni (n)jêng rama ||
9. Dèwi Rifangi jinawil |
mring sang rêtna Salasiyah |
ayo mundur dudu padon |
nadyan ingsun dadi tawan |
mangsa kêna ginampang |
sang rêtnayu aris mundur |
lir wulan purnama linggar ||
10. Cumêngkling atawan tangis |
amung kang sinambat-sambat |
ramanira kang wus layon |
nulya Raja Mutmainah |
andulu mring sang rêtna |
tinutwuri lampahipun |
minanis-manis ing sabda ||
11. Kèndêla ratuning puji |
dhuh kusumaning nugraha |
angêmot ing rahmat kabèh |
tulungên wardayanira |
yèn wus karsaning Suksma |

Jilid 1 - Kaca : 278

- ginanjar rêngu lan ayu |
paran (ng)gonira sumanggih ||
12. Mulane sun tohi pati |
ambeyani musthikèng dyah |
yen luput sok-soka layon |
baya wus karsaning Suksma |
kusuma lawan ingwang |
campuring rahmat lan wahyu |
patêmon anèng idayat ||
13. Kèndêl tangise sang dèwi |
wasana alon ngandika |
sarwi amapan lungguhe |
hèh sang Raja Mutmainah |
sampun (ng)gagampang tingkah |
sanadyan ing raganingsun |
dadya tawan boboyongan ||
14. Nanging wus sunpupus pasthi |
wit wontên panjaluk kula |
dhatêng andika sang katong |
yèn nanggupi karêpingwang |
gêlêm kinarya garwa |
nadyan ginaweya mangwuh |
amacèthi boboyongan ||
15. Yèn ora ingsun tan apti |
angling Raja Mutmainah |
mundhut apa mirahingong |
yêkti suntêkani sira |
sabarang karêpira |
sang rêtnayu lon umatur |
dene panêdha kawula ||
16. Uripêna rama mami |
uripa katiga pisan |
rama ingkang sami layon |
kawula ngalap pratandha |
yèn sayêkti kuwasa |
nguripakên kang wus lampus |
nyata wus badan nugraha ||
17. Sang Raja Mutmainahi |
miyarsa pundhutaning dyah |
sang nata èmêng driyane |
wêkasan alon ngandika |
kapriye mirahingwang |
wus lakune prajurit gung |
mati nglabuhi nagara ||
18. Pan wus karsaning Hyang Widdhi |
kapindhone yèn uripa |
ramanira kang wus layon |
angrêbda ngrusak agama |

adrêmba murka hawa |
sang dyah karone ris muwus |
ya durung bisa masesa ||

Jilid 1 - Kaca : 279

19. Kaping kalihipun ugi |
yèn rama kula palastra |
rusak kabèh jagad kiye |
paduka duraka ing Hyang |
yèn tan dènuripêna |
kalih kawula tan ayun |
tinawan kinarya garwa ||
20. Raja Mutmainah angling |
ewamangkono mas mirah |
iya tan kawasa ingong |
yèn ana sihing Pangeran |
darma dadi jalaran |
yèn kalilan ing Hyang Agung |
sunuripne ramanira ||
21. Payo pinaranan aglis |
padha sira sêksênana |
ing ramanira uripe |
nulya pinaranan panggya |
bangkene sri katiga |
tinangisan ing dyah ayu |
nulya Raja Mutmainah ||
22. Ananêdha ing Hyang Widdhi |
muga-muga ginampangna |
kang mati uripa manèh |
tinarima kajatira |
sang Raja Mutmainah |
anyipta angin lan kukus |
angnipun Kayatollah ||
23. Kukus kukussing rijêki |
tinêkan saciptanira |
ing kukus sêga srêbêtte |
lagya granane sumringah |
lan angête watara |
nulya krêntêg kêpyur-kêpyur |
nulya ngarêjêt apolah ||
24. Kang mati wus urip malih |
ya sang Raja Aluamah |
Amarah Supiyah dene |
wus samya tata alênggah |
nèng ngarsane sang nata |
sang Mutmainah lon muwus |
mring raja katiga pisan ||
25. Hèh Aluamah sirèki |
Amarah lawan Supiyah |
saiki wus urip manèh |

apa sira maksih murtat |
apa ta iya nutta |
Raja Luamah umatur |
kawula datan lênggana ||

26. Sumangga karsaning gusti |
kinarsakna sakit pêjah |
badan kawula sumaos |
tan darbe karsa sajuga |
sang Raja Mutmainah |
ngandika yèn sira uwus |
amung srah sakarêpingwang ||

27. Anutta sakarsamami |
sunkunjara bae sira |
anèng nagaramu dhewe |
sun uluri pangannira |
nora sunwèhi luwar |
sunkungkung salaminipun |
sunbalênggu gulunira ||

28. Nulya tinrappakên aglis |
sang Luamah kinunjara |
Amarah Supiyah dene |
sigra putri kalih pisan |
binoyong bayaring prang |
binêkta mring nagrinipun |
abungah marwatasuta ||

29. Kaol satêngahing Kadis |
amal kang patang prakara |
dhingin wong kang bêtah mêlèk |
kapindho kang bêtah tapa |
acêgah mangan murka |
amal kaping tiganipun |
ingkang bêtah sabar lila ||

Jilid 1 - Kaca : 280

30. Apan sing sakawan nênggih |
kang bêtah muruk ngèlmika |
tingkah têrus ing ngèlmune |
yèku manungsa ngalamat |
kang bisa amasesa |
ngungguwung ngunjara nêpsu |
yêktyantuk gêng-gênging rahmat ||

31. Samono bae kang warti |
tan cinatur panggihira |
jalu lan èstri tèmune |
saru dhapuring carita |
lawan lagu prênèsan |
amumudhar tyas tawakul |
kang bisa amêngku iman ||

32. Rara tamat caritaning |
kanang Kadis Markum Baslam |

Rancangkapti lon ature |
nyuwun pangèstu paduka |
sagêd anglampahana |
kadi (n)jêng ibu pukulun |
tan nambut silaning krama ||

33. Ewuh aya wong alaki |
tangèh dhatêng Mutmainah |
sang wiku lon ngandikane |
sira nini tan kalilan |
lamun kayaa ingwang |
ing têmebe sira anambut |
silaning krama utama ||
34. Mungguh ganjaraning Widdhi |
mring kang nambut palakrama |
ingkang nêtêpi patrape |
laku-lakuning wanudya |
ingkang winêngku priya |
sayêktine tikêl pitu |
tinimbang lan kang tan krama ||
35. Priye kono Jayèngsari |
mungguh ing pamikirira |
apa ta iya mangkono |
Rahadyan matur manêmbah |
lêrês kang pangandika |
dwijëstri mawas sang bagus |
ngandika jroning wardaya ||
36. Wong iki dhasare sukci |
lantip pasang ing graita |
pasaja têtêg asarèh |
cacaloning aoliya |
jatmikane katara |
marang ing kadunyan tambah |
anduduk maring makripat ||

78. Mêgatruh

1. Wasana ngling nikèn wiku sira kulup |
lan arinta Rancangkapti |
banjurêna ing lakumu |
mring plabuhan Banyuwangi |
nêtêpana ingkang pakon ||
2. Nora pisan-pisan lamun ingsun nundhung |
dadya anjrak anèng ngriki |
bangêt suka-rènèng kalbu |
satuhune ingsun asih |
marang sira sakaroron ||
3. Nanging bakal munggêl lalakonmu kulup |
kêbanjur datan kêpanggih |
lawan ingkang sira ruruh |
mula lakunira kalih |

sunsusuwun ing Hyang Manon ||

4. Salamêta kalampahana sêdyamu |
rinêksaa ing Hyang Widdhi |
sakaliyan nêmbah matur |
dhawuh timbalan sang yogi |
saklangkung panuwuningong ||
5. Kalilana ing samangkya ulun mundur |
lajêng dhatêng Toyawangi |
tan liyan pangèstu pukulun |
pandhita rara nganthuki |
kalih nguswa suku gupoh ||
6. Sakaliyan mastakanya dênlus-êlus |
poma aywa na kuwatir |
rina wêngi ingsun jangkung |
wus lèngsèr ari kinanthi |
Ki Buras umajêng gupoh ||
7. Kalilana kadibale gadhah atur |
nyuwun pangèstu basuki |
kalawan anyuwun sangu |
ingkang botên kenging ênting |
ingkang cumbu wangsul kanthong ||
8. Wiku rara gumujêng ngandikanipun |
anèh panjalukmu iki |
pamikirku têka ewuh |
kang sangu tan kêna ênting |
nuwun cêblèke kemawon ||
9. Sanès ngèlmu inggih sangu arta lugu |
sang wiku lajêng maringi |
iki tampanana gupuh |
mung rong gobog datan luwih |
Buras (n)jêkutrut malerok ||
10. Saya suka sang wiku ngandikanipun |
mungguh gobog loro iki |
kok (ng)go jajan sasayahmu |
kanthongamu mêsthi isih |
gobog loro nora kalong ||
11. Gurawalan nèng asta nulya rinêbut |
Buras mundur tanpa pamit |
mung gumrêmêng sêlak kantun |
prapta wingkinge sang putri |
nolèh angandika alon ||
12. Buras dene nganti suwe nora nusul |
inggih kantun sawatawis |
yêktosipun mila dangu |
kula nyunyuwun sang yogi |

sangu pinaring rong gobog ||

13. Mangke bilih sampun dumugi ing warung |
paduka kula pamèri |
mangunahe gobog luhung |
sapunika botên kenging |
mindhak ngabar tanpa dados ||

21 Ing Banyuwangi ningali candhi Sela Candhani ingkang miturut dèdongengan ing kinanipun panêpènipun Prabu Menakjingga ing Blambangan, rumiyin nama candhi Macan-putih. Lajêng dhatêng griyanipun Ki Menak Luhung jurukuncinipun candhi kasbut. Wontên ing ngrika kapanggih Ki Hartati, juragan saking Pêkalongan ingkang nêmbè dhatêng saking Bali. Ki Hartati botên kagungan putra, mila R. Jayèngsari lan Nikèn Rancangkapti lajêng kapundhut putra, kaboyong dhatêng Pakalongan. Putra kêkalih katanpi dening Nyi Hartati kanthi suka rênaning manah lan kawulang kawruh warni-warni, kadosta bab petangan wilujêngan tiyang tilar donya lan wêrdinipun driji gangsal. Nyi Hartati tilar donya. Kalêrês sèwu dintênipun kasusul dening Ki Hartati ...
kaca 281-300

Jilid 1 - Kaca : 282

14. Iya Buras mêngko tutura maringsun |
wau ta lampahirèki |
saking ing arga tumurun |
Jayèngsari Rancangkapti |
laminya tan winiraos ||
15. Sampun prapta talatahe Toyaarum |
ngambah wana agung wêrit |
anèng pasisiring laut |
supitanning pulo Bali |
Ki Buras kalangkung ngorong ||
16. Angupaya toya tawa wus pikantuk |
sumbêr agung langkung wêning |
cakêt sela agung-agung |
tumpukan saking ing wukir |
Buras tuwuk ngombe ngokop ||
17. Tandya wangsul umatur bandaranipun |
wontên toya tawa wêning |
mêdal sêlaning kang watu |
tumpukan saking ing wukir |
sangandhaping gurda ayom ||
18. Payo kakang aku sumuk arêp adus |
lajêng lampahira prapti |
sêndhang gya siram sang ayu |
wusnya siram ngaring-arang |
nèng ngandhapping gurda ayom ||
19. Ana janma tumurun saking parau |
ngupaya mina jaladri |
maring sêndhang nyangking buyung |

- sawussira ngambil warih |
kagyat anon kang wiranom ||
20. Ki Pandaya alon wau aturipun |
dhuh sang katêmbe kaèksi |
mugi sampun dangu-dangu |
rèrèh wontên sêndhang ngriki |
pangampiran tiyang awon ||
21. Bajaglaut aru-biru karyanipun |
rahadyan ngandika manis |
bangêt panarimaningsun |
kisanak asung pêpeling |
rahayune kang lalakon ||
22. Buras gugup pandirangan asru matur |
sumangga amentar aglis |
laju linggar kalhipun |
sang dyah lumampah ing ngarsi |
anon tapaking kang gogor ||
23. Kakang iki tapak apa dene agung |
dhapure lir tapak kucing |
yayi tapak macan iku |
êndi macane tan kèksi |
yayi wus umpêtan adoh ||
24. Lampahira lajêng praptèng Toyaarum |
karênan miyat arjaning |
karajan myang dhusun dhukuh |
sumbêr sêndhang umbul alit |
tan petungan wenya nyarong ||
25. Larèn alit binatur ing sela pingul |
angrêmbaka taru rêsmi |
ayom samya subur-subur |
saking saene kang siti |
kawuryan têntrem sakèh wong ||
26. Arjaning kang praja kalanirèng dalu |
tan ana kang tutup kori |
aglar rajakayanipun |
nora nana dènkandhangi |
tan ana wong sêdya nyolong ||
27. Banyuwangi pinuju pasarannipun |
lagya tumawon kang wanci |
kumandhangira kumruwuk |
sakaliyan nulya manjing |
raryan sorring kamal ayom ||
28. Buras tanggap ngrampêt dènnira tutuku |
gobog kalih wira-wiri |
binêktèng ngarsa sang ayu |
ngirid tyang wade wi lêgi |

Jilid 1 - Kaca : 283

- kalawan jagung ginodhog ||
29. Ngrogoh kanthong gobog kakalih jinupuk |
pinirsakkên mring sang putri |
nulya tinumbaskên gupuh |
wi lêgi saëndhas maling |
nulya malih ngrogoh kanthong ||
30. Maksih wutuh kalih tinumbaskên jagung |
sinukanan rolas iji |
Buras latah namplèk pupu |
ngêlungkên rong gobog malih |
tampa jagung pat-blas ontong ||
31. Mèh saasta panjange jajanggêlipun |
sêmbada bêtêt kang isi |
sakêmlaka gênging jagung |
kumapat gurih tur manis |
alus tipis kang kalobot ||
32. Sang dyah (n)dangu Ras apa isih gobogmu |
rinogoh kanthongan maksih |
arta gobog kalih wutuh |
têmên dhawuhe dyah rêsi |
gobog datan kêna kalong ||
33. Saking pêkên lampahira laju ngidul |
wanci rarya samya (ng)giring |
praptanya ing Nglicin dhusun |
ing pucaking arga Ijèn |
sênênging tyas sakaroron ||
34. Myat laut ing karajan dhusun lan dhukuh |
myang laut supittan Bali |
baita kang samya labuh |
pulo lan ardi ing Bali |
lawan Laut Kidul katon ||
35. Ardi Banyuwangi katingal sadarum |
wèh sênêng kang nêmbè uning |
cêtha kang samya kadulu |
Hyang Rawi tumamèng wukir |
wulan purnama gumantos ||
36. Anyunari isining jagad sawêgung |
enggar tyasira kakalih |
dadya tan sipêng ing dhusun |
saratri tan ana guling |
wanci sata samya pêtok ||
37. Pangkat saking Nglicin andarung mangidul |
eca kang samya lumaris |
marga kayoman ing taru |
rapêt padhanging Hyang Rawi |

Jilid 1 - Kaca : 284

tan ana ingkang tumlorong ||

38. Kalèn wêning mili angapit dêlanggung |
sinalisir sela langking |
nahên lampahira rawuh |
ing candhi Selacêndhani |
gagandhengan asri tinon ||

79. Kinanthi

1. Radyan myang ari sang ayu |
kèndêl sorring nagasari |
Buras ngaturakên boga |
wus samya dhahar sakêdhik |
sêngsêm mulat candhi pêthak |
ingukir kinêmbang rêmit ||
2. Sang dyah matur mring sang bagus |
kakang iku apa candhi |
dene warnane kok pêthak |
kang di-(ng)go watu cêndhani |
iya candhi iki rara |
nanging lagi tumon iki ||
3. Ana candhi watu pingul |
wangun bagus angrêrêmit |
sapa baya kang atilas |
patute yasan narpati |
kèndêl dènnya raraosan |
ana janma sêpuh prapti ||
4. Pêthak mêmplak ingkang rambut |
têkèng githok akalimis |
brêngos gathuk imba pêthak |
brewok agung têtung putih |
sarira anggalês krêsna |
cawêtan mawi kulambi ||
5. Sarigak amundhuk-mundhuk |
kadya sata amèmèti |
nyakêti kang samya lênggah |
makidhupuh praptèng ngarsi |
amung silanira tumpang |
umatur marang sang pêkik ||
6. Kula nama Menakluhung |
kang minangka jurukunci |
ing candhi pêthak punika |
rawuh paduka ing ngriki |
atur basuki pambagya |
sintên sinambating kang sih ||
7. Kaki atanya maringsun |
akakasih Jayèngsari |
niki aringong wanudya |
aran Nikèn Rancangkapti |

Buras nambung kula Buras |
kang abdi bandara kalih ||

Jilid 1 - Kaca : 285

8. Ki Menak-malih umatur |
punapi arsa nênpî |
punapa mung ayun pirsâ |
radyan amangsuli angling |
ulun amung yun uninga |
kacaryan myat candhi putih ||
9. Umatur Ki Menakluhung |
cariyossipun ing nguni |
jaman kraton Majalêngka |
ingriki klêbêt cêpuri |
kadhaton ing Balambangan |
ingkang jumênêng Narpati ||
10. Menakjingga sang aprabu |
inggi Prabu Urubisma |
ingkang (n)darbèni wasiyat |
wêsi kuning dhapur bindhi |
ampuhe kagila-gila |
singa katiban babar ji ||
11. Nir daya kang têguh timbul |
katiban ing wêsi kuning |
dene candhi sela pêthak |
punika panêpennèki |
sang aprabu Urubisma |
wasta candhi Macanputih ||
12. Suwawi yèn badhe ayun |
uninga amba kang ngirid |
katiga wus samya linggar |
saking soring nagasari |
angubêngi candhi pêthak |
tapis dènnira ningali ||
13. Agcaryambêg sang abagus |
myat papan jêmbar waradin |
myang lohing kang palêmahan |
Menak matur duk rumiyin |
arjaning praja babasan |
loh jinawi pasir wukir ||
14. Gêmah ripah panjang punjung |
nagri ngungkurakên wukir |
ngajêngakên palabuhan |
kanan bandar kering sabin |
toya wêning langkung kathah |
tan karya sangsayèng nagri ||
15. Katêlah samangkenipun |
wontên babasan sring-asring |
lumintu para nangkoda |

samya kampir dhatêng ngriki |
mondhok padhêkahaningwang |
malah ing samangke taksih ||

16. Kang wontên ing wisma ulun |
mandhap saking nagri Bali |
nangkoda ing Pangangsalan |
nama Kiyai Hartati |
wawi yèn parêng ing karsa |
sarju kampir wisma mami ||
17. Karasèng tyas sang abagus |
dhawuhing sang maha yêkti |
Sèh Wadat ing Argapura |
parmaning Hyang baya iki |
kang angukup raganingwang |
wasana ngandika aris ||
18. Kaki kalangkung panuju |
Ki Menak sukanya ngêngting |
umatur suwawi linggar |
sadayanya sampun kerit |
dupi wus prapta ing wisma |
Ki Menak bebeja maring ||
19. Ki Hartati nangkoda gung |
yayi kula (m)bêkta tami |
jalu Jayèngsari nama |
lawan arinya pawèstri |
Nikèn Rancangkapti aran |
kalangkung kawêlasasih ||
20. Lah punika ingkang lungguh |
anèng sajawining panti |
Ki Hartati duk umiyat |
marang raja putra-putri |
wênês sênênning kang cahya |
tangèh bèbèling ngacêplik ||
21. Martrênjuh tyas arawat luh |
asêrêt wijiling angling |
anggèr di kaparèng ngarsa |
lungguha cakêt lan mami |
sakaliyan wus alênggah |
cakêt lawan Ki Hartati ||
22. Gya umatur mring sang bagus |
pamintèngong ingkang mugè |
aywa dadi ing tyassira |
(ng)gonmanira nora krami |
awit ing pangrêngkuh-ingwang |
wus kadya suta pribadi ||
23. Ingsun boya darbe sunu |
ing jroning tyas sun prihatin |

Jilid 1 - Kaca : 286

- mangka wus anyingkir mangsa |
nyai wus tan (ng)garapsari |
paran marganira bisa |
samy andarbeya siwi ||
24. Kamurahanning Hyang Agung |
mau bêngi ingsun ngipi |
antuk dhara lan jagowan |
banjur ingsun-gawa mulih |
maring nagri Pakalongan |
lêstari pangingumami ||
25. Narik ing kamulyan agung |
babasane ngrêjêkèni |
satanginingsun anendra |
datan bisa guling maning |
katongton ing jro supêna |
paran wahananirèki ||
26. Ing sapraptanira kulup |
yêkti wahananing ngipi |
punapinggih makatêna |
ki raka kadi punapi |
wahananing kang supêna |
Menakluhung lingira ris ||
27. Yayi supêna puniku |
wahananira kêpanggih |
êngêt-ulun kawan pangkat |
ingkang sapisan kapanggih |
nênggih saking pipiridan |
ping kalih kêpanggih saking ||
28. Tuturutan katrinipun |
apan ta kêpanggih saking |
ing wawangsulan punika |
kaping sakawan kapanggih |
nênggih saking pasêmonan |
dene ta ingkang kêpanggih ||
29. Saking piridan puniku |
kadi ta supêna uning |
ing urubing kang dahana |
wahananipun aruntik |
latu dadya pipiridan |
ing duka sasaminèki ||
30. Wahananing supênèku |
pan ingkang kêpanggih saking |
tuturutan upaminya |
tiyang asupêna ngising |
pinanggih ing wahananya |
dadya kelangan sayêkti ||

31. Karana ing pisahipun |
susukêr punika dadi |
tuturutannipun ical |
wahananing supênèki |
panggih saking wawangsulan |
kadi ta supêna manggih ||
32. Sungkawa wahananipun |
amanggih suka sayêkti |
karana sungkawa ing tyas |
wangsulannya sukèng ngati |
wahanane kang supêna |
dadya pasêmon puniki ||
33. Ngipi rêbah wismanipun |
pinanggih wahananèki |
dadya kapêjahan somah |
sasaminira puniki |
mênggah ipèn ingkang dadya |
pasêmone supênaning ||
34. Tyang walaka tênggèssipun |
janma kang tan nandhang sakit |
miwah tan ngêmu sungkawa |
supêna kang wahananing |
pinanggih dadya wangsulan |
tyang sayah supênanèki ||
35. Ipèn kang wahananipun |
dadya tuturutan yêkti |
supênaning janma roga |
ipèn kang wahananèki |
apan dadya pipiridan |
supênaning tyang prihatin ||
36. Yayi supênanirèku |
wahana sungkawèng galih |
dènnira tan asusuta |
asru miminta ing Widdhi |
dumadya supênanira |
angsal dhere sawung adi ||
37. Ing wasananipun antuk |
atmaja jalu lan èstri |
Ki Hartati duk miyarsa |
suka amarwata siwi |
manis wijilling wacana |
kulup lan arinirèki ||
38. Yêkti ingsun ambil sunu |
ing dunya praptaning ngakir |
tak gawa mring Pakalongan |
yèn ingsun tumêkèng lalis |
samuwaning rajabrana |

sira karo kang (n)darbèni ||

39. Sinaksènna ing Hyang Agung |
lawan (n)Jêng Nabi sinêlir |
sakarone sutaningwang |
aywa padha ana krami |
katon rumakêt mring bapa |
mangkana dhuh Jayèngsari ||
40. Lêjaring tyas suka sukur |
aturnya nyênyês mrakati |
dhuh rama wong tuwaningwang |
ulun lan putranta yayi |
atur prasêtya prasaja |
ing lair têtussing ngati ||
41. Nganggêp sudarma satulus |
ing dunya praptaning ngakir |
sakarsanta aywa wangwang |
pangrèhira marang mami |
aywa kang tumêkèng lara |
tan tumbuh prapta ing pati ||

Jilid 1 - Kaca : 288

80. Gambuh

1. Ki Hartati gya gupuh |
ngrangkul gapyuk marang kalhipun |
sarwi angling sing ora-ora kawijil |
dhuh babo jantung-atiku |
pasiyane Hyang sayêktos ||
2. Tan wus lamun kawuwus |
kang sih-sinihan kalawan sunu |
radyan matur mring Menakluhung kiyai |
uwa bab supêna wau |
paran pardikane reko ||
3. Ingkang kawasitèku |
kalih ingkang kacakrabawèku |
kaping tiga anênggih kadaradasih |
kadarsana kaping catur |
(ng)guguk wangsulannira lon ||
4. Ipèn papat prakarèku |
nora kêna pinardika iku |
kaya dene ipèn kang kawasitèki |
têgêse apan katayuh |
iku ipènne kang uwong ||
5. Antuk wangsit satuhu |
upamane janma nuju tunggu |
uwong lara sing tunggu turu angipi |
iku tambanana anu |
linaksanaan waras yêktos ||

6. Pan wangsiting Hyang tuhu |
ipèn kang kacakrabawa iku |
kacipta ing wicara duk durung guling |
kang rarasane barêng turu |
supênanira pan cocok ||
7. Lawan rarasaneipun |
nalikane mêlèk durung turu |
ipène kang kadaradasih pinardi |
têrus lan wahananeipun |
pama ngipi wruh sotyane byor ||
8. Barêng tangine turu |
uga wêruh ing sotyane byor mau |
ipèn ingkang kadarsane têngêsneki |
katulat upamaneipun |
sadurunge turu wêroh ||
9. Taksaka langkung agung |
barêng turu angipi wong iku |
wruh taksaka agung sasaminirèki |
ipèn pat prakara iku |
tan kêna winardèn yêktos ||
10. Krana wahananeipun |
ana tingkah ana dadya jumbuh |
cuthêl kaki bab ipèn kang dak kawruhi |
suka ing sadayanipun |
Buras matur sumalonong ||
11. Lir dongèng Andhelumut |
mawi maring pêkên tuku kacu |
cukacuthêl mak kalakêp tan na maning |
bok malih jênge tan ngantuk |
kula karêm ngarsa omong ||
12. Mèsêm Ki Menakluhung |
kacung Buras dhasar mênçul tutuk |
wong wis êntèk apa kang winêdhar malih |
lah iki wus wancinipun |
prayoga sami lèlêson ||
13. Ambanjêng munggèng salu |
Ki Hartati cakêt lan kang sunu |
datan guling lawan Radyan Jayèngsari |
Ki Hartati tatanya rum |
kulup jarwaa sayêktos ||
14. Kang ayoga sirèku |
myang sêdyanta ywa kumbi nakingsun |
radyan matur purwa madya wasanèki |
ginêlarakên sadarum |
sarta waspanya drês miyos ||

Jilid 1 - Kaca : 289

15. Hartati duk angrungu |
 prasajane Radyan Jayèngsantun |
 saya mantêp dènnira angaku siwi |
 mangkana wus wanci bangun |
 sakaliyan waktu Suboh ||
16. Ki Menakluhung sampun |
 asasaji pasugatanipun |
 dhaharan jang-enjangan wedang kopi |
 samapta lumadyèng ngayun |
 winantu ing sabda alon ||
17. Yayi sawontènipun |
 nyumanggakkên sakaparêngipun |
 Ki Hartati myang atmajanya kakalih |
 rêsep bukti samya kêmbul |
 wus dumugi Buras nglorot ||
18. Ki Hartati lingnya rum |
 dhuh kiraka ulun sangêt nuwun |
 marganing kang antuk kanugrahan Widdhi |
 kadugèn osiking kalbu |
 ingkang anjalari rawoh ||
19. Saking kiraka tuhu |
 pan rumaos tan sagêd rinipun |
 amamalês kang timbang raossing ngati |
 Ki Menak umanggut-manggut |
 tuhune mung darmi ingong ||
20. Panuju wêkdallipun |
 kêparênge ing Hyang Maha Luhung |
 dak badhene si adhi kêsusu mulih |
 wus wayahe wong kêmaruk |
 Hartati latah lingnya lon ||
21. Kiraka yêktosipun |
 (ng)gih makatên bêbêg kêdah mantuk |
 têka mangke amung panti kang kaèksi |
 daya-daya praptèng sudhung |
 kèndêl dagang muhung momong ||
22. Iba ta sukanipun |
 rayi (n)dika wus aliman ulun |
 kalilana mancal jong enjing puniki |
 (ng)gih yayi antuk rahayu |
 wit mancal praptaning laboh ||
23. Kakalih sutaningsun |
 ulun asung pamuja rahayu |
 wus samapta bidhal saking Ragajampi |
 Menakluhung atut pungkur |
 ing palabuhan wus anjog ||

Jilid 1 - Kaca : 290

24. Ki Hartati pan asung |
titilaran mring Ki Menakluhung |
baranarta sinjang lèlêmês mawarni |
kathahe tan kênèng ngetung |
wusnya andum karahayon ||
25. Layar binabar mamprung |
antuk angin lampahe kang prau |
marmaning Hyang kadi larapping jêmparing |
tan winarna laminipun |
ana ing laut wus rawoh ||
26. Pakalongan wus rawuh |
saking baita tandya tumurun |
atmaja dwi kinanthi anganan-ngerung |
pra lêskar (ng)garubyug pungkur |
myang ngerid barang ginotong ||
27. Cingak kang samya (n)dulu |
de katêmbèn ki sudagar rawuh |
nganthi rarya kakalih sami linêwih |
kang jalu bagus jatmika |
kang èstri ayu mancorong ||
28. Tanya mring lêskaripun |
winangsulan iku ingkang sunu |
nyi sudagar swaminya ing Banyuwangi |
mangkya ngajal milanipun |
kalihe samya binoyong ||
29. Apan ta wus angumum |
kang miyarsa pracaya ing kalbu |
dupi prapta ing wisma Nyai Hartati |
gurawalan dènnya mêthuk |
tundhuk radyan sakarongron ||
30. Mangraup suku gapyuk |
angabêkti turrira mlasayun |
aywa kaduk ing tyas abela panampi |
ulun putranta satuhu |
Jayèngsari araningong ||
31. Lah iki ariningsun |
Rancangkapti sayayah saibu |
mijil saking garwa kang nèng Banyuwangi |
mangkya ibu uwus surud |
milane ulun binoyong ||
32. Nyi Hartati tan muwus |
lingak-linguk nanging uwus runtuh |
trêsna asih wêlas mring atmaja kalih |
Kiyai Hartati (ng)guguk |
wusana ngandika alon ||

Jilid 1 - Kaca : 291

33. Wis nyai jakên mlêbu |
marang panti kakalih anakmu |
seje dina bae kowe dak wartani |
lalakone atmajamu |
sawusira aso gupoh ||
34. Nindakkên gramènnipun |
kadya saban Nyi Hartati sampun |
jinatènan anane kakalih siwi |
uwus ingandhar sadarum |
nyai sudagar cumêplong ||
35. Tan seos kadya kakung |
dènnya ngrêngkuh mring kakalih sunu |
alêstantun tan ana winalangati |
nyai kyai saya sêpuh |
myang karênan dènnira mong ||
36. Babasannya satuhu |
sugih singgih dènnya dagang mantun |
sakèh potang tan ana ingkang tinagih |
suprandene malah wuwuh |
rijêkine ingkang rawoh ||
37. Mèmpêng ngibadahipun |
datan towong myang kakalih sunu |
tan kêna sah kadya wade dènnya ngêmpit |
lininging jinuju wuruk |
mrih mungkur pakarti awon ||

81. Pangkur

1. Ki Hartati mêdhar sabda |
dhuh sutèngsun sêdhêng sira ngawruhi |
witting kabungahan iku |
kang dadi pangèsthinya |
ing manungsa pitung prakara kèhipun |
ingkang sapisan kasuran |
wardi kawantêran nênggih ||
2. Amrihira kineringan |
wignya saking kasaktèn iku kaki |
dene ta kalakonipun |
saka acêgah mangan |
de dadine saka santosaning kalbu |
kang dadi sambekalanya |
lamun anjajadha tuwin ||
3. Anganiaya sasama |
kapindhone kagunan têngèsnèki |
kapintêran pamrihipun |
kinêdhèpan sasama |
wiwittira saka puruita kulup |
dene kalakone saka |
têlatèn miwah tabêri ||

4. Kang dadi sambekalanya |
yèn sukanan miwah rusuh ing budi |
kabêgjan kang kaping têlu |
têgêse kasugihan |
pamrihipun kinalulutan puniku |
wittira saking (ng)gaota |
dene kalakone saking ||
5. Sabar tanapi narima |
dumadine saka gêmi nastiti |
angati-ati puniku |
kang dadi sambekala |
lamun lèr-wèh lawan angumpêt puniku |
kang kaping pate kabrayan |
apan wardèn têgêsnèki ||
6. Sugih putra lawan wayah |
pamrih kopèn kinamulenan nênggih |
saking ing sih wiwittipun |
kalakone pan saka |
mêpêt sabda mênggah kadadèyanipun |
saking mantra myang sarana |
nanging sambekalanèki ||
7. Para sêngitan sumlangan |
kaping lima kasinggihan winardi |
kaluhuran pamrihipun |
kaajèn kinurmatan |
witting saka tatèki nastapa iku |
kalakone saka puja |
kalawan ing pangabêkti ||
8. Dadi saka anorraga |
ingkang dadya sambekalanèki |
manawa loba ing kalbu |
lawan angkaramurka |
kaping nènêm kayuswan pan têgêsipun |
apanjang ing yuswanira |
kinandêlan pamrihnèki ||
9. Witte saka sadubudya |
kalakone saka ing wahdat kaki |
dadya saka sêtyatuhu |
kang dadi sambekala |
lamun dora kalawan cidra puniku |
kang kaping sapta pungkasan |
kawidagdan têgêsnèki ||
10. Kayuwanan pamrihira |
kinopaman wittipun saking sukci |
klakon saking cêgah nginum |
mungguh kadadèyannya |
saka paramarta lawan utamèku |
kang dadi sambekalanya |

manawa alaku nisthip ||

11. Kalawan asugih duka |
uwus tamat ingkang pitung prakara |
wau ta Dyan Jayèngsantun |
karênan ing wardaya |
alon matur rama wawarahmu wau |
paran bisane katêkan |
Ki Hartati malih angling ||
12. Kulup dadine kang cipta |
kabèh iku manawa dèn-têmêni |
ananing sêdya puniku |
manawa ingantêpan |
katêkane ing karsanira puniku |
lamun têtêmên linampahan |
ana babasannirèki ||
13. Dadi ing saciptanira |
apa barang ing sasêdyanirèki |
kalakon sakarsanipun |
nanging ingkang mangkana |
tumrap marang manungsa waskitha putus |
ing sasandining dwi-astha |
manawa manungsa maksih ||
14. Walaka satuhunira |
wêruhipun kalamun dèntêdahi |
bisane lamun winuruk |
de dadine manawa |
ditandangi wau ta Dyan Jayèngsantun |
wus tampi ing pasang cipta |
kang winêdhar Ki Hartati ||
15. Condhong suka rênaning tyas |
amung ngungkih matur marang sudarmi |
rama ing sawusipun |
dak lakoni sadaya |
kaya paran (ng)goningong ngêtrapkên iku |
Ki Hartati angandika |
kulup tan kêna samangkin ||
16. Durung pinarêng ing mangsa |
radyan minggu asru (ng)gagas ing galih |
katungka ing Mahrib waktu |
wus samya asêmbahyang |
sabakdaning Ngisa nulya dhahar kêmbul |
nutug dènnira bujana |
sadaya samya wawanting ||
17. Asta rêsik sinarbêtan |
Nyi Hartati tatanya mring kang siwi |
rara apa wus sumurup |
arane driji lima |
myang karêpe ing sawiji-wijinipun |

Jilid 1 - Kaca : 293

ibu aku durung wikan |
sang dyah gya rinangkul aglis ||

18. Ingarasan wantya-wantya |
astanira kang kanan dèncêpêngi |
lah èngêta sira masku |
mulane ginawanan |
driji lima punika ta arannipun |
ing sawiji-wijinira |
jêjêmpol ingkang rumiyin ||
19. Panuduh kaping kalihnya |
kaping tiga panunggul rannirèki |
manis ingkang kaping catur |
jêjênthik kaping gangsal |
kawruhana mungguh sêmune Hyang Agung |
wong wadon wus ginawanan |
dalil panganggoning èstri ||
20. Iku wajib kinawruhan |
karêppe sawiji-wiji dariji |
mula binêktan sirèku |
jêjêmpol marang ing Hyang |
dèn kaya pol ing tyas yèn angarsèng kakung |
têgêse pol dènagampang |
sabarang karsaning laki ||
21. Mula ginawanan sira |
ing panuduh aja akumawani |
anikêl tuduhing kakung |
sapakon lakonana |
pramilane ginawanan kang panunggul |
kakungmu unggul-unggulna |
miwah kalamun paparing ||
22. Nadyan thithik nora mandra |
unggulêna guna kayaning laki |
marmane sira puniku |
jari manis ginawan |
dèn-amanis ulat atanapi têmbung |
yèn ana karsaning priya |
dhoso (m)basêngut ywa nganti ||
23. Ing netya dipun sumringah |
nadyan lagi rêngu jro tyasirèki |
yèn ana ngarsaning kakung |
buwangên ywa katara |
marmanira ginawan jêjênthik iku |
dipun athak aithikan |
yèn ana karsaning laki ||
24. Karêpe athak ithikan |
dèntarampil marang sabarang kardi |
kalamun ngladosi kakung |
dèn-ririh lan dèn-kêbat |

Jilid 1 - Kaca : 294

aywa kêbat drêg-drêgan grobyagan iku |
kêbat narutua nistha |
pan rada ngoso ing batin ||

25. Lamun kok èngêti rara |
ingsun tanggung wus masthi sira manggih |
mulya dunya akiripun |
lan aja manah nyimpang |
dèn-tumêmên dibandhunga patang puluh |
aja gumingsir tyassira |
dèn-trus lair têkèng batin ||
26. Rancangkapti duk miyarsa |
sampun tampi cinancang pulungati |
matur marang renanipun |
dhuh ibu pangèstunta |
muga-muga pinarêngna ing Hyang Agung |
bisa nglakoni kang dadya |
karêpe dariji gati ||
27. Luwaran dènya dhaharan |
tan antara nulya amapan guling |
wau ta Dyan Jayèngsantun |
kalawan risang rêtna |
katri Buras wus lami dènya dudunung |
anèng nagri Pakalongan |
lumintu Kyai Hartati ||
28. Sung wuwulang mring rahadyan |
Nyi Hartati sung wulang Rancangkapti |
samyang ngêtog kawruhipun |
kang nampèni kacêkap |
kawarnaa Nyi Hartati gêrah sêpuh |
pinarêng lan takdirira |
tumêkanira ing jangji ||
29. Sang dyah alara karuna |
layonnira kang ibu dènrungkêbi |
mlasasih sasambat ibu |
sapa kang momong ingwang |
dene durung laki têka ibu lampus |
sumaput datan panon-rat |
Rancangkapti lir ngêmasi ||
30. Gumrah tangis jroning wisma |
Ki Hartati amondhong ingkang siwi |
mèwèk-mèwèk marêbês luh |
dhuh jantung atiningwang |
lah emuta babo nyawa ywa kabanjur |
papas pupussên tyassira |
èngêta yèn wus tinakdir ||
31. Malah sukura ing Suksma |
susuwunên kamulyaning kajatin |
kang langgèng salaminipun |

Jilid 1 - Kaca : 295

anakku Jayèngsêkar |
aku pasrah mungguh layonne ibumu |
wis kono mangsa bodhowa |
pêtakên mring dhusun Sranggi ||

32. Sang dyah rara wus binêkta |
maring wisma pungkur ing tamansari |
gya wungu saking ing kantu |
anungkêmi kang rama |
Ki Hartati tansah (m)barêbêl kang êluh |
pêgat-pêgat angandika |
wis wungua sira nini ||

33. Rancangkapti wus alênggah |
rama sira ywa bali marang panti |
èh bocah wadon dèngupuh |
maringa patamanan |
ngundhuhana kêmbang gambir mlathi mênur |
capaka argulo mawar |
salong mênయా ing panti ||

34. Patang gêndul lênga mawar |
lawan lênga sêtambul têtung kopi |
jêbadan rong cupu agung |
we mawar myang hêr jamjam |
ngênêm êncèh ratus têtung lodhong agung |
kayu garu têtung rêmbat |
kabèh wêtokêna aglis ||

35. Aturêna kakangêmas |
lan rimongku kang saka ing Ngarabi |
kêmbang êmas putih biru |
kang têka wingi ika |
kaagêmna luruh bandhosane ibu |
banjur tinumpangan sêkar |
roroncèn anamman kanthil ||

36. Uga aturna kakangmas |
sampun mundur pra dasih kang tinuding |
sang rêtna angrujit santun |
kang nglayat tan petungan |
jêjêl uyêl ambèr tumêka ing lurung |
kang layon wus binrêsihan |
samêkta rêrênggannèki ||

37. Jayèngsari gya utusan |
lah ta Buras matura mring Kiyai |
sarèhne iki wus rampung |
wus samêkta sadaya |
kang inganti

pra sêpuh wus padha rawuh |
nyuwun lilah banjur mangkat |
Ki Buras umentar aglis ||

Jilid 1 - Kaca : 296

38. Panggih matur rèh dinuta |
ki sudagar tan angling mung nganthuki |
wus matur marang sang luhung |
nuwun sampun kalilan |
wus umangkat kang dhikiran swara arum |
umyung lir manêngkêr wiyat |
samarga wuwuh kang ngiring ||
39. Sampun prapta pasareyan |
Jayèngsari ingkang mêtak pribadi |
paragad pamêtakipun |
kang ngiring wus bubaran |
sowang-sowang mantuk maring wismanipun |
radèn mantuk wus kapanggya |
kalawan rama myang ari ||
40. Rancangkapti Jayèngsêkar |
myang pra santri jalu kalawan èstri |
datan kirang saking satus |
ratri pantara siyang |
samyà darus Kur'an tan na kèndhatipun |
praptèng patangpuluh dina |
nulya amung sabên ratri ||
41. Èstri pitu jalu sapta |
Rancangkapti wus (n)darus katam kaping |
pitu dene Jayèngsantun |
wus katam ping sadasa |
sampun lêjar kang samya kataman giyuh |
Ki Hartati awidada |
dènnira mong siwi kalih ||
42. Tulus amukti wibawa |
datan kèndhat sèdhêkah dana mintir |
maring sasamèng tumuwuh |
rupa baranaarta |
pinapantês ing sapangkat-pangkatipun |
janma nagri Pakalongan |
warata kadanam sami ||
43. Babasan tan na kliwatan |
suprandene dunyane Ki Hartati |
nora kalong malah wuwuh |
karya eramming kathah |
ana ngira yèn saka karamatipun |
putra dwi èstri lan priya |
kang cahya apindha sasi ||
44. Mintir samya lêng-ulêngan |
para tamu myang janma aminta sih |
apa ing sakarsanipun |
sayêkti sinukanan |
saking nagri liyan apan wus misuwur |
Ki Hartati ambêg dêrma |

asih marang ing sasami ||

45. Anuju ari sajuga |
Ki Hartati salira angalêntrih |
animbali mring kang sunu |
dhuh karo atmajèngwang |
bokmanawa wus cakêt lan maotingsun |
anon sadhengah wus kêmba |
rarasati nikmat êning ||

Jilid 1 - Kaca : 297

82. Mijil

1. Pêngetungku Jumngah ngarêp iki |
purnama mancorong |
pan kabênêr ing sèwu dinane |
ibunira bokne Rancangkapati |
radyan awotsari |
paran etangipun ||
2. Ki Hartati angandika aris |
saking ri duk layon |
kaetang nêmba pasaran limane |
sasinira kaundur kakalih |
dene tangalnèki |
lilima kaundur ||
3. Duk gêblage iku amarêngi |
ari Akat Êpon |
tanggal kaping rong puluh Surane |
taun Alip Akat etung siji |
Sênèn etung kalih |
Slasa etung têtêlu ||
4. Rêbo papat Kêmis limanèki |
Jumungah nêmba pantog |
de pasaran Pon siji etunge |
Wage loro Kaliwone katri |
Lêgi papat nênggih |
Paing limanipun ||
5. Ping rong puluh awit mundur siji |
ping sangalas roro |
ping wolulas têtêlu undure |
ping pitulas papat undurnèki |
jangkêpira kaping |
nêmba lima mundur ||
6. Sasi Sura awit mundur siji |
Bêsar jangkêp loro |
dadi ana Jumungah Painge |
tanggal kaping limalas marêngi |
Dulkangidah sasi |
Jimawal kang taun ||
7. Nyuruhana mitra ngundang santri |
jalu lawan wadon |

- ywa kuciwa sugatane nikèn |
maragatta kêbo sapi kambing |
ayam wiwah biri |
bèbèk banyak kalkun ||
8. Wedang soklat êtèh lawan kopi |
dhaharan sing gamoh |
kang mirasa kang kapara akèh |
barêkatan prantènana kaki |
myang salawat picis |
ywa kuciwèng sêmu ||
9. Tur sandika mundur suta kalih |
mituhu sapakon |
praptèng ari wus samêkta kabèh |
bakda Ngisa Kiyai Hartati |
pinarak pandhapi |
manggihi pra tamu ||
10. Kang mapakkên miwah ngacarani |
mrênahkên kang ênggon |
Jayèngsari tan ana kèndêlle |
jroning wisma Nikèn Rancangkapti |
sanggyaning tatami |
pinarnahkên sampun ||
11. Santri kaji nangkoda priyayi |
apan datan awor |
Ki Hartati midêr sung pambage |
myang salaman dupi wus waradin |
Radèn Jayèngsari |
mahyakkên ing parlu ||
12. Têmbung cêtha angrêsêpkên ati |
anorrage alon |
miminta sih marang sadayane |
tamu miwah santri kang miyarsi |
rêsêp sukèng ngati |
sugata lumintu ||
13. Nulya tapuk sagung para santri |
sapêrlune ngaos |
kang tan ngaos arame gogotèk |
ing jro panti pan mangkono ugi |
Nikèn Rancangkapti |
tan na kèndèllipun ||
14. Dènnya (m)bujakrami mring tatami |
rahab ing susugoh |
lan kakungan ing jawi tan pae |
wussing katam kèndêl sawatawis |
tapuk sahman dhikir |
swaranya gumuruh ||

Jilid 1 - Kaca : 298

15. Nglêbêt (n)jawi sarampunging dhikir |
ambêngan lumados |
dinongan arêmpêk amine |
pragad donga gya bukti dumugi |
brêkatan rinakit |
piring cangkir kriyuk ||

16. Kètèl mangkok kuwung kêda basi |
grêglèk gêlas bokor |
kêndhi suru lading myang cukite |
dhulang tenong cêthing srêbèt putih |
bakakên si lilin |
glaran batu alus ||

17. Pakinangannya tunggal miranti |
salawat nêng kanthong |
nyangang reyal pitu tumurune |
gangsal niga maratah nyaringgit |
miwah sadayaning |
kang nêng ngarsanipun ||

18. Binêktakkên sanggyaning tatami |
waradin sakèh wong |
suka rêna ing tyassira kabèh |
amaratah brêkate wong siji |
ngalih bêktan sami |
ana (ng)gotong têlu ||

19. Para tamu wus aminta pamit |
Hartati lingnya lon |
babo ingkang rawuh sadayane |
sakalangkung ing panuwun mami |
suka rênèng ngati |
tan kenging winuwus ||

20. Sampun kirang aksamanta sami |
maring raganingong |
barêkatan apan prayogine |
kaantukna rumiyin mring panti |
kaparênga nganti |
sakêdhap turulun ||

21. Samya (n)dhêku sanggyaning pra tami |
brêkatan wus bodhol |
Ki Hartati pamit mring tamune |
yun manggihi para tamu èstri |
dupi praptèng panti |
angsung salam gupuh ||

22. Tatanya ring rara Rancangkapti |
para tamu wadon |
apa uwus mranti brêkatanne |
iya rama wus ginawa mulih |
apa saananing |

Jilid 1 - Kaca : 299

kang lumadyèng ngayun ||

23. Dalah wadhah dak purih (ng)gawani |
lawan (n)jawi jumboh |
Ki Hartati latah sru sukane |
kacondhongan sabarang karsèki |
putra wruh ing wangsit |
wasana lingnya rum ||
24. Pra rubiyah kang rawuh ing ngriki |
sru panuwunngong |
mugi sampun kirang aksamane |
ngantossana saking sawatawis |
wontèn pèrlu kèdhik |
pra rubiyah (n)dhêku ||
25. Ki Hartati ngambil toyastuti |
gya lumèbèng gèdhong |
salat kajat dangu antarane |
nulya ana cahya anèlahi |
sakèh damar lilin |
sirna sorottipun ||
26. Samya kagyat sakèh ingkang janmi |
Rancangkapti gupoh |
manjing gèdhong nèlahi sunarre |
marèpèki kang rama pinanggih |
wus tumèkèng jangji |
puput yuswanipun ||
27. Mujur ngalor munggwèng kanthil sukci |
Rancangkapti (m)bèngok |
ngadhuh-adhuh nrungkèppi layonne |
kawarnaa kang ana ing (n)jawi |
saguning parèstri |
bilulungan gugup ||
28. Jayèngsari kagyat mentar aglis |
prapta jroning gèdhong |
wus tètela kang rama sedane |
gya sinambut Nikèn Rancangkapti |
pangandika ririh |
babo ariningsun ||
29. Dèn narima sukur ing Hyang Widdhi |
takdir kang dhumawoh |
lah èngèta garissing papasthèn |
tanpa pèrlu manggung kok tangissi |
balik dèn-miranti |
tikèllèn lan sibu ||
30. Lêjar ing tyas Rancangkapti mijil |
nèng jarambah lunggoh |
tur uninga marang tatamune |
myang parentah maring para dasih |

sampêtting pakarti |
sadaya kacukup ||

31. Jayèngsari mêtal tur udani |
yèn kang rama layon |
samyà (n)jêtung (m)barêbêl waspane |
para èstri gumrumung anangis |
Radyan Jayèngsari |
aparentah gupuh ||
32. Amiranti pangkat benjing-enjing |
panguburre layon |
tan winarna ingkang nambutgawe |
para tamu guyup angrencangi |
layon binarêsih |
rinukti pinatut ||
33. Ingkang dadya pangagênging nagri |
Pakalongan rawoh |
Jayèngsari nêmbah lon aturre |
pangkattipun layon benjing-enjing |
ulun lawan ari |
tumutur mring kubur ||
34. Nanging lajêng tan wangsul mring nagri |
ulun yun dhêdhepok |
kang tan têbah lawan astanane |
rama ibu wontên dhusun Sranggi |
sakawontênanning |
kang kantun sadarum ||
35. Dalah papan pemahan myang panti |
trussing lair batos |
ulun sumangga ing sakarsane |
ingkang ngasta pangawasa nagri |
sakarsanta dadi |
aywa walangkalbu ||
36. Dhuh sanggyaning kang rawuh ing ngriki |
mênggah aturingong |
sami ngidènnana sadayane |
saur paksi tamu jalu èstri |
mangkana wus wanci |
sêdhêng angkattipun ||
37. Wus rinakit kang samya umiring |
angrênggani layon |
kèhing janma myang uparênggane |
tikêl pitu kalawan duk nyai |
sakalir wus mranti |
ingangkatkên gupuh ||
38. Kèhing janma ramene kang dhikir |
kadya samodra rob |
kataman ing prahara gora rèh |

Jilid 1 - Kaca : 300

gumalêdhêg kang kari anggili |
kaponthal nututi |
lajêng samya mikul ||

39. Tan winarna lampahirèng margi |
ing astana rawoh |
sinarèkkên cakêt lan nyaine |
paragadding panguburrirèki |
kang samya umiring |
sadaya wus mantuk ||
40. Kantun para batih kang umiring |
marang sakarongron |
Jayèngsari alon ngandikane |
èh sakèhe abdine kiyai |
tan na dakaranni |
mantuka rumuhun ||
41. Ngopènnana saananing panti |
dene raganingong |
patang puluh ari anèng kene |
mulyakakên ingkang wus suwargi |
poma dèn nastiti |
sagung para wadu ||
42. Wussing tampi dhawuhnya sang pêkik |
kêbut jalu wadon |
samya mantuk marang ing wismane |
kawarnaa kang kari prihatin |
Radyan Jayèngsari |
nèng ngandhapping pocung ||

22 R. Jayèngsari dalah rayi sarta abdi linggar saking Pakalongan, ngidul ngetan minggah rêdi Prau, lajêng mandhap dumugi Diyèng kapanggih lurahipun wasta Ki Gunawan. Sami mriksani candhi-candhi ing Diyèng. Satunggal-satunggalipun katêrangakên maknanipun dening Ki Gunawan, kadosta: Pambêkanipun para Kurawa, pambêkanipun para Pandhawa gangsal tuwin prabu Krêsna, pambêkanipun garwanipun R. Arjuna; i.p. Wara Sumbadra, Dèwi Ulupi, Dèwi Manuara, Dèwi Gandawati tuwin Wara Srikandhi. Lampahipun kalajêngakên dhatêng Sokayasa ing sukuning rêdi Bisma, talatah Banyumas. Lampahipun kaatêrakên dening Ki Gunawan, laju sowan Sèh Akhadiyat. Sèh Akhadiyat dalah garwanipun Siti Wuryan sawêg nandhang sungkawa, jalaran putranipun ingkang wasta Mas Cèbolang kesah tanpa pamit. Dhatêngipun R. Jayèngsari lan Nikèn Rancangkapti kaatêrakên Ki Gunawan sagêd dados panglipuring sungkawa. Sakalih-kalhipun lajêng kapundhut putra sarta cumondhok ing Sokayasa dalah abdinipun pun santri Buras. ...
kaca 301-322

Jilid 1 - Kaca : 301

83. Pocung

1. Dhuh riningsun payo tumuli lumaku |
ngupaya kang dadya |
wêcane sang maha yogi |

- ngêndi baya prênahe ing Sokayasa ||
2. Yèn talendho ing laku mênèk kajujul |
mring batih kang padha |
trêsna sih ayun umiring |
ing sapurug satêmah ngribêddi lampah ||
  3. Iya kakang aku (n)dhèrèk sakarsamu |
Ki Buras turrira |
upaminipun ngêntosi |
kula badhe tilêm saking saêleran ||
  4. Rancangkapti angandika sakarêpmu |
ananging dak tinggal |
sira kantunnna pribadi |
yèn wus tangi banjur age anusulla ||
  5. Buras matur uwis kojur botên èstu |
rahadyan wus linggar |
saking ing astana Sranggi |
ngidul ngetan sumêngka anggraning arga ||
  6. Tumurun ing jurang pèrèng siluk-siluk |
suruping baskara |
kèndêl dènnira lumaris |
sipêng anèng dhusun tuwin padhêkahan ||
  7. Enjing bangun linajêngkên lampahipun |
lêpasing lumampah |
tan ana sangsayèng margi |
ya ta wau para batih Pakalongan ||
  8. Samya nusul marang ing Saranggi dhusun |
rahadyan tan ana |
atanya mring kanca siti |
winangsullan sadangune nèng astana ||
  9. Mangkya suwung wikana ing puruggipun |
pra dasih sungkawa |
bilulungan ngupadosi |
alêstantun tan ana ingkang pinanggya ||
  10. Sigêg ingkang pra dasih kang wayang-wuyung |
wau lampahira |
Jayèngsari Rancangkapti |
wus angancik sukuning Parau arga ||
  11. Amalipir ngambah têtèping tлага (n)dhut |
warak kang kapapag |
(ng)gêndring marang êmbêl bêlik |
saya (n)dêdêr ing lampah langkung rêkasa ||
  12. Êbun ingkang nèng godhong pating parêntul |
gumêbyar lir sotya |

hawa asrêp anglangkungi |
kang mahawan sadaya nrêthêk wèl-wèllan ||

Jilid 1 - Kaca : 302

13. Buras nyêbut bilah thik adhêm kalangkung |
sabarang kaidak |
rasane lir ngidak api |
kira-kira iki lagi bêdhug awan ||
14. Iba mêngko lamun wanci bangun esuk |
kiraku tikêl pat |
ah kranjingan adhêm iki |
sakirane apa ana wong kang krasan ||
15. Manggon anèng kene raratune (n)jêkut |
suprandene (n)dara |
sakaliyan tan katawis |
ngeca-eca dènnira sami tumindak ||
16. Radyan noli ywa kok praduli bae wus |
adhêm manggon dhawak |
Ki Buras wèl-wèlan angling |
botên niyat pun adhêm kula ajaka ||
17. Tanpa têtung gapyuk ngrangkul malbèng usus |
tinundhung tan kesah |
malah kêkah anggendholi |
têpung pisan si adhêm kok banjur trêсна ||
18. Gya tumurun rahadyan ing lampahipun |
anon padhêkahan |
anèng lambunge kang wukir |
angandika payo yayi pinaranan ||
19. Kang garêmbêl ngarêp iki kaya dhukuh |
ngupaya patanyan |
lampahipun sampun prapti |
patêgalan nuju pangagênging dhêkah ||
20. Ngundhuh-undhuh Kenthol Gunawan jujuluk |
kagyat duk umiyat |
janma tri saking ing ardi |
lampahipun ngênêr maring patêgilan ||
21. Ki Gunawan amapagkên sampun tundhuk |
aris atatanya |
kamipurun nilakrami |
nami sêdya miwah kawijilannira ||
22. Jayèngsari amangsuli ngandika rum |
kula Jayèngsêkar |
sadhèrèkulun pawèstri |
Rancangapti saking nagri Pakalongan ||
23. Sêdyaulun maring Sokayasa dhusun |
Gunawan tatanya |

sintên ta ingkang sisiwi |
kang ayoga ulun Ki Hartati nama ||

24. Kenthol (ng)guguk Ki Hartati mitraningsun |
wus lami tan panggya |
punapi taksih basuki |
nuwun mangke sakaliyan sampun lina ||
25. Kala sugêng wantos-wantos wêlingipun |
ing sapungkuringwang |
sira lan arinirèki |
pruitaa sang pinundhi Sokayasa ||
26. Milanipun sarampungirèng pangubur |
tan wangsul mring wisma |
lajêng mentar praptèng ngriki |
Ki Gunawan angling kula botên nyana ||
27. Lamun sampun praptèng jangji kalhipun |
anak dènnarima |
ngèstokkên tuduh sudarmi |
bokmanawi ing tèmbe manggih kamulyan ||
28. Lamun sarju prayogi kampir wismèngsun |
nêntremkên sarira |
rèh mêngtas lalampah têbih |
tèmbe ulun umiring mring Sokayasa ||
29. Sakaliyan tyassira langkung panuju |
wus kerit mring wisma |
Gunawan nulya ngundangi |
para batih kinèn samêkta sêsêgah ||
30. Wusnya rampung linadossakên mring ngayun |
dhuh anak sumangga |
kinarya jampi kalantih |
sawontênne sugatanipun tyang ngarga ||
31. Tanpa rabi pramilanya langkung kidhung |
èh bocah gèdhèkna |
totormu ywa kongsi mati |
sakaliyan wus wawanting nulya dhahar ||
32. Wus dumugi linorodkên Buras gupuh |
Rancangkapti lingnya |
kakang iki desa ngèndi |
lawan ingkang aran totor iku apa ||
33. Ana jroning wisma suda asrêpipun |
sapa namanira |
ingkang darbe wisma iki |
dene ngaku mitrane kang wus suwarga ||
34. Ki Gunawan gumujêng alon lingipun |
anak nama kula |

Jilid 1 - Kaca : 303

Kenthol Gunawan duk maksih |
rêmên dagang lan rama (n)dika tan pisah ||

35. Baya sampun tinakdir dera Hyang Agung |
ulun tansah tuna |
rama (n)dika manggung bathi |
kaku ing tyas dhêdhêkah Diyèng punika ||
36. Sêpi samun suprandene manahulun |
têntrem sukawirya |
angungkuli kala sugih |
sangandhapping panti punika guwanan ||
37. Rintên dalu totor latu datan lampus |
mila nêng jro wisma |
datan akaraos atis |
Buras matur lêtês-lêtês kang timbalan ||
38. Tanpa (n)jêkut ning mêngko nèk mêtù nguyuh |
awak rasakêna |
mêsthi tis-tis tiba katis |
wedang tuwa anom datan krasa panas ||

Jilid 1 - Kaca : 304

84. Sinom

1. Ki Gunawan aturrira |
ing benjang enjang prayogi |
lêledhang supadi enggar |
ing tyas kataman prihatin |
umiyat candhi-candhi |
Diyèng kathah warninipun |
talaga Pakarêman |
babahan Aswatamèki |
sumur gumling myang kawah Candradimuka ||
2. Rancangkapti duk miyarsa |
kakang sesuk milu mami |
ing dalu datan winarna |
nahan wus wanci byar enjing |
Hyang Surya andhadhari |
sadaya apan wus ngrasuk |
busana gya sarapan |
pinantês dhaharan enjing |
wedang êtèh alalap gêndhis kalapa ||
3. Wus dugi dhahar sarapan |
wawi anak mumpung enjing |
gya linggar saking ing wisma |
Gunawan lumakyèng ngarsi |
sacakêtting kang margi |
miyat candhi cacah têtlu |
nêng èrèng-èrèng arga |
angongkang ing jurang trêbis |
kang satunggal aran candhi Duryudana ||

4. Kalih candhi Dhanyang Druna |
katiga candhi Sangkuni |
ing lampah wus mancat minggah |
praptèng nginggil siti wradin |
umiyat candhi-candhi |
candhi Arjuna jinujug |
ing têngah wontên sela |
kumalasa lus pasagi |
têngah sela krowok isi toya marta ||

5. Langkung asrêpe kang toya |
majêng mangilèn kang candhi |
ing ngarsane candhi Sêmar |
kidulling Arjuna candhi |
Sumbadra langkung adi |
ing ngarsa mawa lèng agung |
Jayèngsari turrira |
puniki êlèng punapi |
Ki gunawan alon wijiling wacana ||

6. (ng)Gèr punika winastanan |
babahan sang Durnasiwi |
inggih Bambang Aswatama |
ngalèr ngilèn trusannèki |
tumindak ngidul myat ing |
candhi Puntadewa Prabu |
kakalih candhi ngarsa |
kêmbar warni alit-alit |
winastanan candhi Nangkula Sadewa ||

7. Kidul candhi Puntadewa |
winastan candhi Srikandhi |
lajêng dènnira tumindak |
ngidul ngilèn sawatawis |
umiyat candhi asri |
aran candhi Bimasunu |
ya candhi Gathutkaca |
samyang ngilèn ajêngnèki |
ngidul malih miyat candhi Wrêkudara ||

8. Inggil tur agêng priyangga |
arêspati langkung wingit |
pribadya majêng mangetan |
salêsih dènnya ningali |
tumindak ngidul malih |
myat Tlagawarna rannipun |
we lir kuwung wangkawa |
pêthak abrit biru kuning |
lirap-lirap kalangkung asri kawuryan ||

9. Mawèh sêngsêming wardaya |
anglilipur ing prihatin |
ri wusnya myat Tlagawarna |
miyat talaga Tus nami |
toya kalangkung wêning |

- katandha dhasaring ranu |
 gya miyat tлага Kidang |
 umobing we mawèh giris |
 nulya wangsul ngalèr ngilèn lampahira ||
10. Umiyat ing candhi Krêsna |
 sêmu wingit anglangkungi |
 rêspati kang wawangunan |
 kêmput tapis dèrubêngi |
 nulya tumindak malih |
 mangilèn myat trusannipun |
 babahan Aswatama |
 kang anjog ngarsaning candhi |
 sang dyah adi Sumbadra kasêbut ngarsa ||
11. Kawuri candhi babahan |
 nulya mangetan lumaris |
 miyat ing tuk Bimalukar |
 toya manthur langkung wêning |
 Buras gupuh marani |
 kapengin raup myang nginum |
 tangan kalihnya nadhah |
 dupi kasêntor ing warih |
 asru (n)jola ngacêcêng tangan kalihnya ||
12. Rancangkapti dahat suka |
 tatanya Buras thik mringis |
 (n)jingklak banjur awèl-wèllan |
 narêthêg umatur ririh |
 nuwun raose sami |
 nyas kadya nadhahi latu |
 we asrêpe kalintang |
 jimpe tanganulun kalih |
 nora majat adhême tuk Bimalukar ||
13. Wangsul mangilèn lampahnya |
 kathah rêca alit-alit |
 pinarik pinantha-pantha |
 wiwitan ingkang kaèksi |
 tan liyan lir wit kopi |
 amung awis uwohipun |
 rahadyan minta wikan |
 Ki Gunawan turrira ris |
 lah punika kang nama purwakucila ||
14. Wohipun kenging kinarya |
 panulaking wisa mandi |
 sarpa lamun kaungkulan |
 tanpa karkat angalêntrih |
 kalabang kalajêngking |
 ulêr ing sasaminipun |
 [...] |
 Buras gupuh angundhuhi |
 kanthong kalih kêbak woh purwakucila ||

15. Maring arga ambêg wasta |
Pakarêman langkung wingit |
têngah sela kumalasa |
kathah babalunging paksi |
radyan tatanya maring |
Ki Gunawan ris umatur |
punika balung kaga |
sadhengah paksi ngungkuli |
Pakarêman tamtu pêjah lajêng dhawah ||

16. Ana ing sela punika |
wus tamat nulya ningali |
ing kawah Candradimuka |
luwêng satêngahing ngardi |
isi we sulak kuning |
umob lirang gandanipun |
tan na kuwasa nyêlak |
mawa kukus sawatawis |
toya mili nanging kawah datan lukak ||

Jilid 1 - Kaca : 306

17. Datan dangu dènnya miyat |
lajêng tumurun wus prapti |
ing ngèrèng-èrèng sitinya |
dèn ambah amêmbêk-mêmbêk |
gathuk lawan têlagi |
akathah maliwissipun |
antingan apêpanthan |
ana gisiking têlagi |
Buras angling apa ta kae antingan ||

18. Ki Gunawan angandika |
iya ika êndhog mliwis |
nanging ewuh panjupuknya |
awit siti tan kuwawi |
kalamun dènênciki |
amblês êmbuh gadhugipun |
Ki Buras miris maras |
tumindak aminggring-minggring |
lampahira wus tan ngambah siti mêngdat ||

19. Miyat sumur Jalatundha |
ubênge pinalangan pring |
ngaluwêng dhapur kukusan |
(n)jawi palang gasik wradin |
kathah patilassanning |
sêkar konyoh miwah kutug |
rahadyan minta wikan |
Ki Gunawan turrirèki |
sabên malêm Anggara Kasih punika ||

20. Kathah janma kang tirakat |
wontên ingkang minta sugih |
wontên minta kadrajatan |
wontên minta dènkasihi |

myang minta darbe siwi |
wontên minta tênguh timbul |
sontên angobong dupa |
manawi wus têngah ratri |
angglundhungkên timba bumbung binandhulan ||

21. Sela bundêr agêng madya |
supadi enggal lampahing |
timba prapta (ng)gyanning toya |
yèn katrimah sêdyanèki |
pangraos sawêk kalih |
dhêpa sampun angsal ranu |
gya inginum saêkal |
[...]|
kenging (m)bêkta lamun kinarya sarana ||

22. Manawi datan katrimah |
dalomokipun pawarti |
tali ngantos sèwu dhêpa |
tinarik tan antuk warih |
Ki Buras anyêlaki |
ninguk lèbête kang sumur |
singunên giris ing tyas |
badannya sakojur mrinding |
undurrira alon-alon ulat biyas ||

23. Cakêt lawan Jalatundha |
wontên toya ingkang mili |
saking sapucaking arga |
nanging lampahé kang warih |
(n)dadak anyimpang têbah |
datan lumêbêt ing sumur |
mangkana dènya miyat |
ing Diyèng saurutnèki |
tan rêkasa ing tyas datan mawi kêmba ||

Jilid 1 - Kaca : 307

24. Ki Gunawan aturrira |
wus têlas kang dèntingali |
prayogi wangsul mring wisma |
bilih kadalon nèng ngriki |
saèstu tan kuwawi |
mindhak-mindhak asrêppipun |
radyan matur sumangga |
tumurun wus praptèng panti |
pasugata tinata tharik samêkta ||

25. Wawi anak lajêng dhahar |
rayi paduka kalantih |
sahari datan anadhah |
sang dyah angandika aris |
kasêngsêm umiyat ing |
candhi miwah sanèssipun |
mawèh rênaning driya |
dumadi tan ngrasa ngêlih |

26. Wus wawanting toya panas |
pakantuk dènnira bukti |
cinarik sinungkên Buras |
tanpa taha dènnya bukti |
kasrêtên minta warih |
sinungan wedang kumêbul |
gya inginum nir rasa |
panas asrêp kadi warih |
mung gugusi lambe lidhah kraos lidhas ||
27. Radyan matur mring Gunawan |
candhi Duryudana tuwin |
candhi Druna candhi Suman |
candhi Puntadewa aji |
candhi Arjuna candhi |
Nangkula Sadewanipun |
kalawan candhi Bima |
tuwin candhi Dwarawati |
ngajêngipun wontên sela kumalasa ||
28. Pasagi sinangga ompak |
kubêngira pinarigi |
bulêt ingukir lung-lungan |
têngahing sela waradin |
sinêrat sastra rêmit |
kadiparan ungêlipun |
mèsêm Kyai Gunawan |
atur wangsulan mrakati |
sastra Buddha ingkang tumrap wontên sela ||
29. Punika apan pèngêtan |
pambêkannya kang cinandhi |
ngungsêd Radyan Jayèngsêkar |
mugi kaparêng ing galih |
amêdhar suraossing |
sadaya ingkang kasêbut |
anèng sela sasanga |
nanging tinêmbungna Jawi |
inggih anak punika langkung prayoga ||
30. Winarna pambêkannira |
sira Prabu Kurupati |
puguh sêbarang kinarsan |
mituhokkên ing panggalih |
adrêng pikir ginêlis |
ayo jangjine tumanduk |
rikat nanging guguppan |
ing atur tan tinaliti |
mungkur marang carita mawa surasa ||
31. Ranning ondhe miwah adat |
lêlabuhan ala bêcik |
tan arsa nguningannana |

nurut karsane pribadi |
rêmên akarya wiwit |
gagrak anyar kang sinarju |
lumintu paring dana |
ambungahakên wong cilik |
nanging ingkang ambyuk angubungi karsa ||

Jilid 1 - Kaca : 308

32. Yèn ta mungguh kang mangkana |
kaugung kapati-pati |
wus datan asubasita |
ilang tataning narpati |
katon tyas nanging jirih |
watak molor nora mulur |
yèn mênêng lir gupala |
ngumpêt karsa tan ngrapêti |
gojag-gajêg uga iya uga ora ||
33. Manawa na turre wanodya |
ingkang dadya suprih pamrih |
anjalari sukawirya |
myang (n)drêbalane mas picis |
iku rêna kapati |
pangarabe nora uwus |
yèn durung tibèng karsa |
sarwa nora pisan ering |
ing sujanma mangun tèki tapabrata ||
34. Malah punika ingaran |
wong papa sudra anisthip |
awit tan ngubungi karsa |
kabungahanning ngaurip |
anggêppe ing panggalih |
marang Hyang Suksma linubung |
sayêkti nora liya |
mungguh Bathara linuwih |
tanpa rupa muhung jatine priyangga ||
35. Krana kawasèng kaanan |
tanpa cêgah tanpa sirik |
milih sakèhing gumêlar |
ingkang purbamisesani |
têtêp karsaning Widdhi |
sida dumadi tan lêbur |
tamat pambêkannira |
sang aprabu Kurupati |
gantya Arya Sangkuni patih Ngastina ||
36. Watêkannipun kinandha |
pradulèn ngaruh-aruhi |
nora kêna wong kumlebat |
thik-ithik dipun waoni |
gawe sêriking ati |
sikon saronne lumintu |
tingkah solahing liyan |

mung tansah dipun owahi |
nora nana sawiji kang kabênêran ||

37. Pasthi tumiba ing lêpat |
yèn nana ngarsa Sangkuni |
sanadyan uwis bènêra |
gumrêmêng maoni ririh |
saradan tudang-tuding |
anyungir ulate rêngu |
yèn lêkas pagunêman |
nora liya-liya malih |
pan wus kêna pinasthèkkên lamun nacad ||

38. Ngrasani alaning janma |
dèn andhar awit jêjênthik |
suku minggah kongsi prapta |
pucuk rambut tanpa uwis |
dadi rênaning galih |
yèn nyatur tindak kang dudu |
kinarya cagak lênggah |
ngira-ira mring sasami |
mung alane bae ingkang pinêthikan ||

39. Nora pisan angetokna |
bêciking liyan pinurih |
sirna kadhang tinutupan |
pamrih arahing panggalih |
dimèn aja ngungkuli |
ya marang sariranipun |
yèn ana wong kakandhan |
nora ngalêm mring Kya Patih |
miwah nora carita alaning janma ||

Jilid 1 - Kaca : 309

40. Pasthi ambanjur pinapas |
aja ambanjur cariwis |
tur yèn tinunjêl ing rêmbag |
anjêlomprongakên amrih |
dudune ing sasami |
lamun lêkas gawe dhawuh |
mlaksana amisesa |
ngawang ngawur tan dumugi |
ing wasana tan tumibèng karaharjan ||

41. Kang pasthi dadya panggrêsah |
pêgêl sayah anglakoni |
praptèng (n)don dadi tutuhan |
prandene bisa ngingêrri |
ing catur anyelaki |
iku mau kurang anu |
lamun ta mangkeneya |
iya tumiba ing dadi |
lah ta ora padha ngati-ati ing tyas ||

42. Pan mangkono Arya Suman |
 yèn tinutuh ing prakawis |
 malah malês nutuh (n)dadra |
 ngêncêngi bènêr pribadi |
 suthik yèn dènaranni |
 luput parentahe ngawur |
 banjur angisis jatha |
 ana kamituwa dadi |
 iku goroh yèn aku nora bènêrra ||
43. Saking luputmu priyangga |
 malengos kang sinung angling |
 wus watake kyana patya |
 ing rêmbag (ng)garèndhèl wuri |
 garêgêding panggalih |
 sadina-dina pan namung |
 amrih ara-uruwa |
 gègèra ingsun angutil |
 gêrahuyang yèn ana arjaning jaman ||
44. Jalukane awèwèhan |
 kumêt tur rada nylêkuthis |
 dene anggèppe ing driya |
 marang Hyang Suksma Linuwih |
 Gustine têtêp Gusti |
 kula ya kawula tuhu |
 marma kudu akarya |
 anyuprih béciking dhiri |
 supayane dadi tumiba ing mulya ||
45. Kudu mangangkah tan kèndhat |
 angèndhak gunaning janmi |
 ngala-ala mring manungsa |
 aja ana kang ngungkuli |
 supadya dadya kèksi |
 badanne dhewe linuhung |
 ngalela anèng jagad |
 pangrasa bécik pribadi |
 dadi sida katarima Hyang Wisesa ||
46. Sangêt condhong Sri Narendra |
 Jakapitana ing patih |
 Sangkuni klakuanira |
 rêsêp ing tyas narapati |
 myang ingkang para ari |
 kurawa sadayanipun |
 tan ana kang sulaya |
 gilig golong kang panggalih |
 abiyantu ing karsa jêng sri pamasa ||
47. Rumojong sêdya swuh brastha |
 gung kinarya sêkar lathi |
 anurut parentahira |
 kang paman Arya Sangkuni |
 sabarang pamrayogi |

tan nana ingkang winangsul |
saatur-aturrira |
tamtu bisa nuju kapti |
marma tansah cakêt nèng ngarsa narendra ||

48. Kinarya mantriwisesa |
kaprêcaya nguwasani |
kabèh bot-repotting praja |
mêncarkên karsèng narpati |
sukêr walêdding nagri |
kasrah bang-bang alum-alum |
kang rawe-rawe rantas |
malang-malang dènputungi |
idu gêni ering kabèh wong sapraja ||

Jilid 1 - Kaca : 310

49. Wus tamat watêkannira |
Kya Patih Arya Sangkuni |
kang myarsa sadaya suka |
radyan aturrira aris |
saèstu anyèplêssi |
lan wujud wayanganipun |
paran pambêkannira |
Dhanghyang Druna maharêsi |
Ki Gunawan anglajêngakên carita ||

50. Pupundhèn nagri Ngastina |
dadya pangumbahan pikir |
kang minangka tuwanggana |
-ning praja tinuwi-tuwi |
sapa sinambatting sih |
risang Baratmadyasunu |
ya Bambang Kumbayana |
satriya ing Ngatasangin |
angajawa apaparab Dhanghyang Druna ||

51. Adhêdhepok Sokalima |
jroning wawêngkon nagari |
Ngastina gung sinunggata |
tuhu pandhita linuwih |
cipta anggêpe maring |
Hyang Widdhi batharanipun |
sinêru mêngku puja |
pinrih wor agal lan rêmit |
ywa kasêlan ing pangragasuksmanira ||

52. Lamun nora mangkonoa |
mungguh kawula puniki |
yêkti nora darbe daya |
(ng)gonne bisa mobahmosik |
malah kaworan saking |
Hyang Purbamisesanipun |
loro-loroning tunggal |
têtêp-tinêtêpan sami |

dadya amung kawula darma lumakya ||

53. Wêwatêkannira marang |
sasaminirèng dumadi |
sisinglon sabarang karya |
nora kêna yèn dinugi |
saking pêncaring angling |
labêt loro-loro têtlu |
tan ngêmungkên sajuga |
kaarah nyampar pakolih |
ing pirêmbag mubêt kêsit nora panggah ||
54. Pakolèhe kang supaya |
aywa katlindhês ingkang ngling |
ingkang tumiba ing ala |
amung kang tumibèng bêcik |
katonna rêmbug saking |
iya ing sariranipun |
marma cinalang-calang |
pakewuhe kang ginati |
salingkuhe wiweka dinèkèk ngarsa ||
55. Palèsèddan ing wicara |
pangarêp ngenaki ati |
nanging sadalêmning cipta |
mandêng caloroding kapti |
yèn wus wruh dènjurungi |
pinèt saprayoganipun |
awiknya kamandaka |
ing sabda tan ngatawisi |
awit saking kinêmbong basa mardawa ||
56. Ngêgungkên pangêla-êla |
ginunturan ing mamanis |
abang lambe marakdriya |
wisa martane ngênani |
kadhang warta wisaning |
anggutuk lor kêna kidul |
marma sang Dhanghyang Druna |
mêngkono watêking ati |
ing uwite saking kasluruning lampah ||
57. Dahat adrênging wardaya |
duk maksih nèng Ngatasangin |
tan arsa gumantyèng rama |
amung sangêt mangun-tèki |
kapati mati-raga |
nora sare dhahar nginum |
mênêng manungku puja |
manuh manawa manonni |
kalêksanan antuk wangsiting jawata ||
58. Yèn sanyata mamrih sira |
mring kamulyaning jagad tri |

Jilid 1 - Kaca : 311

- wudharên tapabratanta |
lumakuwa angajawi |
ing kono ana janmi |
kakasihing jawata gung |
turasing Sang Hyang Brahma |
nanging karsaning Dewa di |
ing samêngko pan maksih kinarya samar ||
59. Durung katon kawistara |
maksih dipun waranani |
dening Hyang Jati wasesa |
srana andhapasor sami |
mamrih raharjèng budi |
tapabratane sinamun |
asorre ngêmu rasa |
Pandhu Dewanatasiwi |
Narapati nagara gung ing Ngastina ||
60. Wus dadi pratiknyanira |
sinung papancène pasthi |
dening Hyang Jagad Pratingkah |
singa-singa wong kang asih |
miluta anyêdhaki |
bisa momong marang iku |
sayêkti katarima |
barang pamudyane dadi |
wus mangkono iya ora kêna cidra ||
61. Marma Bambang Kumbayana |
enggal dènnira lumaris |
ngulati mring tanah Jawa |
mituhu ucapping wangsit |
samana sampun prapti |
nanging kaloloh ing laku |
labuh labêting arda |
tumpang so sabarang kardi |
ngungun ing tyas wau Risang Rêsi Druna ||
62. Awit dudu kang sinêdya |
mungguh Ngastina nagari |
rèhning wus bangsa pandhita |
dadya sêdya tan gumingsir |
mantêp têtêp nglakoni |
laku ingkang wus kabanjur |
kacêmplung nèng Ngastina |
momong Prabu Kurupati |
mung ing batin miluta Nata Pandhawa ||
63. Lan mungguh Sri Duryudana |
dahat dènnira mumundhi |
marang risang Dhanghyang Druna |
angangge guru marsandi |
ing rêmbag gung tinari |
pra samya kèlu kalulun |
wong sapraja Ngastina |

64. Sang Nata sadina-dina |
mèh nora sah lan sang rêsi |
lawan sira Arya Suman |
iya sang Patih Sangkuni |
ingkang minangka tali |
ngêncêngi sagung rinêmbug |
wani toh lara pêjah |
mantêp ora angoncati |
marma nurut nata mring sarkaranira ||

85. Dhandhanggula

1. Sampun titi pambêkannya Rêsi |
Sokalima mangkya ulun mêdhar |
kang sinung sih Jawatane |
sira sang Pandhusunu |
Sri Iswara Cintakapuri |
miwah sakadangira |
kalima winuwus |
kalakuwanira samya |
Prabu Darmakusuma Yudhisthira ji |
iya sang Dwijakangka ||
2. Iya Darmawangsa sri bupati |
Puntadewa Guna Talikrama |
Cintakapura prajane |
Ngamarta ya winuwus |
ing Batanakawarsa dening |
panênggaking Pandhawa |
risang Bayusunu |
iya Arya Bratasena |
Wrêkudara ya Kusumayuda tuwin |
sang Bima gêng birawa ||
3. Paparab satriya Jodhipati |
nunggil munggwèng sajroning nagara |
de kang dadi panêngahe |
satriya surasadu |
Madukara ingkang ngrênggani |
paparab Dananjaya |
ya sang Pandhusunu |
Palguna Arjuna Parta |
Endraputra Janaka Radèn Jahnawi |
Prêmadi ya Pamadya ||
4. Lawan bibisik Prabu Karithi |
nanging muhung ana ing suwarga |
ing Tejamaya siniwèng |
dening pra surawadu |
yèku nama Prabu Karithi |
malih sang Pandhuputra |
dwi warujunipun |

dhêdhepok ing Tanjungtirta |
sakaliyan sapa dasanèng wawangi |
Nangkula lan Sadewa ||

5. Jangkêp gangsal ing mangkya winarni |
pambêkannya Sri Darmakusuma |
rumangsa kawula kiye |
ing tyas marmanya kudu |
karya bêcik marang sasami |
pangangkah aywa kêndhat |
asaranipun |
nêpungakên kabêcikan |
marang liyan kang widadaa basuki |
lan norring jiwa raga ||

Jilid 1 - Kaca : 313

6. Kang supadya sidaning dumadi |
mindêng-mindêng ngudang katarima |
sumuci mring batharane |
jumitaning sumungku |
nungku tama mamati kapti |
sakarsanirèng liyan |
katampèn rahayu |
sanityasa tyas susanta |
sêtyaning ngling sêdya mrih rênaning ati |
tan tilar parikrama ||

7. Sakarsane tan arsa sak sêrik |
-ira marang sakèhing tumitah |
wahyane pamuwus sarèh |
sarèh sarekaning hyun |
sêmu mênêng tan mardulèni |
sasolah bawaning liyan |
pan namung jinurung |
kang katampik nora nana |
mung kalêbut watak angaruh-aruhi |
amot mêngku ing driya ||

8. Yèn ngandika tansah angiribi |
nora pisan yèn nyulayanana |
marang sasama-samane |
sarênganing tumuwuh |
panyiptane ing Suksma jati |
kang murwa ing bawana |
bisaa sawujud |
ilanga jênêng kawula |
panganggêpe wus mati sajroning urip |
kamulyaning kaanan ||

9. Ing (n)jaba jro jinumbuhkên sukci |
kadya palwa kamot ing samodra |
tan sêsak dening sarahe |
mis bacin ganda arum |
rêgêd rêsik agal lan alit |
kalêbu tan tinulak |

sumungku ring ayu |
ing pangrasa sukmanira |
pan linanggêngakên kalawan pamuji |
wus tanpa pilih papan ||

10. Mandêng Maha Sukcining Hyang Widdhi |
kang winanuh jaman têtloka |
sumingkir marang karamèn |
tan karya sukèng kalbu |
ing kaanan sawiji-wiji |
ing jagad Janaloka |
cinipta tan wujud |
wus mulih aranning kuna |
sampun tamat pambêkan Sri Pandhusiwi |
mangkya gantya winarna ||
11. Pambêkannya risang Bayusiwi |
sira Radyan Arya Wrêkudara |
sang Bratasena parabe |
kaku ananging kukuh |
nora tau akarya wiwit |
mucuki ing prakara |
adoh saking iku |
ing samangsa wus katatap |
ing panggali pangguh nora wigah-wigih |
tan ana cinêgahan ||
12. Nora nganggo tèdhèng aling-aling |
apa barang sakarsa balakan |
tan nganggo bêcik-bêcike |
lamban bae ing catur |
lomas-lamis iku tan sudi |
nya dhadha êndi dhadha |
ywa kakèhan rêmbug |
singa bêcik binêcikan |
singa ala iya pasthi dialani |
amuk rêbutên ing prang ||
13. Kêncêng lêm pêng nora minggrang-minggring |
nir wikara nir baya nir pringga |
têtêg sabarang karsane |
tan nganggo singgan-singgun |
ala bêcik bêcik tumuli |
ewuh pakewuh tanpa |
bênêre linajur |
ngukuhi kêcaping kata |
etang wuwus yèn wus wêdhar dènrungekêpi |
tan nana kinèringan ||
14. Wus tan ngetung lara lawan pati |
tan suminggah sêdya linaksanan |
ngantêpi basane bae |
tan kèndhak dening ridu |
nadyan para jawata sami |

Jilid 1 - Kaca : 314

tan kêna malangana |
ing sakarsanipun |
anggêpe mring Hyang Wisesa |
nora sêlak lamun kinarya gagênti |
ilang was-wasing driya ||

15. Sajatine bathara linuwih |
nora arah ênggon warna rupa |
kalimputan ing anane |
purbawisesanipun |
pribadi sang sidaning dadi |
wus wiratamèng cipta |
pupuntoning kawruh |
kawula wus tan rumangsa |
Arya Sena tan bèncèng-cèwèng maligi |
wênang adarbe karsa ||
16. Srana mantêp têtêp tan gumingsir |
bêtah ngangkah yèn durung kalakyan |
apa kang kinarsakake |
nora marêm ing kalbu |
lamun durung prapta sajati |
jati-jatining karsa |
sinêru sinangkit |
wus tamat pambêkannira |
Arya Sena wong agung ing Jodhipati |
mangkya ingkang winarna ||
17. Pambêkannya Rahadyan Pamadi |
Arya Dananjaya sang Arjuna |
anênggih Radyan Pamade |
sang Batharendrasunu |
apaparab Prabu Karithi |
kêkêmbange bawana |
Madukara mêngku |
sang Parta iya Janaka |
amanjaya jayane sang jayèng jurit |
prawira widigdaya ||
18. Amumpuni ing guna kasêktin |
datan kewran gèlarring ngayuda |
têtêg tatag sabarang rèh |
sarèh sasmita putus |
tatas buntas yitnèng wigati |
wiweka surèng laga |
lêga lir tumumbuh |
tapa tapaking warastra |
munggwèng graninng kang arga antikswa lungit |
ing rat tuhu minulya ||
19. Mila dadi kondhang ing sabumi |
sira Rahadyan Andananjaya |
saking budi paradhahe |
sring ngêtog ing sakayun |
ing sujanma jalu lan èstri |

Jilid 1 - Kaca : 315

- sakarsa linanggatan |
tan ana winangsul |
nadyan surendra bawana |
pra jawata tuwin kang para apsari |
inguja sakarsanya ||
20. Karya rêspê mring rowange linggih |
rêspatine ngunguwung kawangwang |
bisa basa basukine |
mardawa ing pangungrum |
kaduk-manis ambajong liring |
kumêclap nuju prana |
kang kêna kumêpyur |
dhasar sêmbada ing warna |
wus kaonang-onang ing jana yèn sigit |
sêdhêng dèdêg pidêksa ||
21. Bang-bang awak ing sarira lêntrih |
rurus raras wingit lir ngongotan |
antêng mintir graitane |
tan pati kaduk (ng)guyu |
mung èsême dèn incrat-incrit |
sumèh ing pasamuwan |
ing sêmu sinamun |
jroning naya mawa cahya |
ing wasana lir wimbaning sitarêsmi |
parigêl paribawa ||
22. Ing kabuddhan tuhu andhèwèki |
babaguse wayuh wong sanambang |
mêksa katon unggul dhewe |
manawa ing panggunggung |
binanjurna kamot ing tulis |
langkung pangêla-êla |
kirang papannipun |
mangkana sang Endraputra |
bisa manjing ajur-ajèr agal rêmit |
tan kewran ing kaanan ||
23. Dhasar bêtah tapabrata lêsning |
Mintaraga tama êning coba |
kalis godha rêncanane |
panganggêpirèng kayun |
kang kawasa amisesani |
sayêkti tan kasêlan |
ing olah kang dudu |
dadalan kang murbèng titah |
kamulane limput-linimputan ing sih |
satunggal nora tunggal ||
24. Nora tunggal ananging ngêmori |
yêkti lamun iya uga iya |
iya iku dudu kiye |
agampang nanging ewuh |
pasthi dunung tan andunungi |

kêncêng têrkadhang mêmbat |
sumendhe sumangguh |
agagah nora agahan |
sagah dèrèng kinantên pasthi ananging |
yèn sêlak botên pisan ||

25. Anut mangsa kalaning dumadi |
nyata lempoh angidêri jagad |
iya kana iya kene |
amung babasanipun |
ya bojomu ya bojo mami |
dene ta garwaningwang |
têtêp garwaningsun |
wus titi ingkang pambêkan |
satriya nung ing Madukara ngrênggani |
mangkya gantya winarna ||

Jilid 1 - Kaca : 316

26. Watêkannya risang Pandhusiwi |
kang sumêndhi myang wuragilira |
ing warna tan na sanèse |
myang solah bawanipun |
sang Nangkula Sadewa sami |
tan pae ing paeka |
sakaliyan jumbuh |
marang Hyang Purbawisesa |
mung sumarah datan andarbèni kapti |
mênêng tan mêngku karsa ||

27. Nora nana kang dèn paran ati |
nora suka lan nora sungkawa |
iya apa satibane |
karsane Maha Luhur |
sakarêntêg nora sak sêrik |
wus ngiwullakên cipta |
rêsik tan sumênut |
sagalugut nora nana |
kang kinarsan apa sêdya paring bêcik |
wus nora pisan-pisan ||

28. Apa dadi ala kang kinapti |
ala manèh kalamun arêppa |
kang bêcik nora rinanggèh |
dadya mung gumalundhung |
angalindhung maring Hyang Widdhi |
tan darbe tatampikan |
tan darbe panuwun |
tan darbe dayaupaya |
amung lila sukur pasrah ing dewa di |
awit Hyang Wicaksana ||

29. Mring sasama samaning ngaurip |
tan mlaku-mlakuwa kinèdhêpan |
sawêruh-wêruhe dhewe |
ala bêcik tan muwus |
iya nora tan angrasani |

kang mangkene mangkana |
tan nacad lan (ng)gunggung |
urippe mung babarêngan |
sande siyos baya pinanggih pribadi |
tan ana paran-paran ||

30. Sakaliyan sungkêmira sami |
saparentahing raka sakarya |
sadaya sakarsa dhèrèk |
ajurra kumur-kumur |
yèn pakonne dipun jurungi |
tan pisan sumingkira |
sumungkêm samya nut |
titi tamat pambêkannya |
satriya di Nangkula Sadewa lêwih |
gantya kang winursita ||
31. Sastra ingkang tumrap sela mungging |
sangerêpe candhi Krêsna apan |
sasambêtan suraose |
ingkang sampun kasêbut |
pambêkannya sang Pandhusiwi |
myang Krêsna cariyosnya |
punika nak bagus |
kalimanirèng Pandhawa |
wus ubaya lan sakadangira sami |
aywa sah sing sasana ||
32. Asor-unggul malarat lan sugih |
mati-urip lan lara-kapenak |
salah siji labuh kabèh |
sabayantu ing kayun |
tan sulaya sabayapati |
yèka kang patêmbaya |
ing upaminipun |
antigan sapatarangan |
pêcah siji kabèh milu ambelani |
swuh brastha suka lila ||
33. Sanadyan wus mangkono kinapti |
sang Pandhawa prandene tan tilar |
arêmbag saprayogine |
kang raka sang inastu |
narendra di ing Dwarawati |
sri nata Danardana |
Padmanaba Prabu |
paparab Bathara Krêsna |
Wisnumurti ya Kesawa Arimurti |
narpati Narayana ||
34. Amung kadang naksanak saking stri |
lan Pandhawa nanging wus ubaya |
gêmah rusak bela bae |
kalima sunu sarju |
dadi nême sang Wisnumurti |

Jilid 1 - Kaca : 317

marma sêdya mangkana |
Sri Krêsna puniku |
kalawan Radèn Janaka |
sakaliyan sami katitisan dening |
kyatingrat Sang Hyang Suman ||

35. Wus pinaro karsaning Hyang Luwih |
panitise Hyang Wisnu Bathara |
angagal kaalusane |
pisah roroning dhapur |
saupama lir sosotya di |
lawan êmbanannira |
samodra lan alun |
kadya surya lan sorotnya |
puspita bra ngambar gandanira sumrik |
lir jiwa anèng raga ||
36. Lumah kurêpping suruh upami |
yèn dinulu beda seje warna |
ginigit padha rasane |
mangkono pisahipun |
nata Krêsna lawan Jahnawi |
lugune nora beda |
sami titis Wisnu |
wus ngalela ngejawantah |
tuhu tunggal pinangka padha sawiji |
sudibyèng jagadraya ||
37. Bisa nuksma kang ganal myang alit |
krêtarta saolah kridhaningrat |
kang minangka prajuritte |
kontanning jawata gung |
kinèn munah laku durniti |
angkara ngangsa arda |
adrèng pakarti dur |
ing rèh rurusuh rinusak |
Sang Hyang Wisnu ingkang andarbèni kardi |
anggêmpur kala murka ||
38. Nora pae sajroning wus nitis |
têtêp tumurun mring ngarcapada |
lêstari ing pakaryane |
marma sang antuk wahyu |
katitisan sang Wisnumurti |
ing watak kalakuwan |
myang pambêkan jumbuh |
aji kaote samantra |
sang Arjuna angumbar karsa ngratani |
yèn Krêsna rada cêgah ||
39. Amung ngudi dadining pambudi |
kawaspadan lêpasing graita |
wicaksana sasanane |
siddhi paningalipun |
ing wêweka pangati-ati |

Jilid 1 - Kaca : 318

limpad ing pasang cipta |
wruh ing iya dudu |
ing nistha madya utama |
tuman tēmên ta sujananing naya di |
mring sêmu nora samar ||

40. Sakarêntêg iya nora pangling |
marang sande siyosing prakara |
kinarang nêng graitane |
bisa manis ing têmbung |
wruh ing têmbung kang kandêl tipis |
miwah kang dawa cêndhak |
mandhêk lawan laju |
anuhoni asthabrata |
nora wangwang ing sabda tatas patitis |
putus ing pasang cipta ||
41. Yèn ngandika karya sukèng ngati |
lawan nora mathênthêng miyagah |
kadya pangangguran bae |
manis winoran cucut |
tumarêcêp sabda tarincing |
angandhar tan nglêmpara |
wossing tan kalimput |
limpating budi kumêpyar |
lamun nyandhak karya kêkênthêl lan pikir |
pan nora amisesa ||
42. Dhêmês ngêtrap lamis nanging dhamis |
tan katara lamun ngumpêt karsa |
rapêt ing pasambunganne |
bisa nigas anyambung |
ambabangun ayêmning ati |
awit carita krama |
karêm olah sêmu |
ênggon wangsulle mikêna |
kêdhap-kêdhap kocaking netra lan alis |
tan kawistarasmara ||

86. Asmaradana

1. Titi sorah pambêkanning |
sang aprabu Danardana |
rahadyan turira alon |
saklangkung panuwun kula |
de kaparêng amêdhar |
sadaya ingkang kasêbut |
sastra Buddha tumrap sela ||
2. Mênggah têtêmbungannèki |
punapinggih sampun jarwa |
Ki Gunawan lon dêlinge |
anak têmbung Sangsêkrita |
tur-ulun jarwanira |
Jèngsari ngandikèng kalbu |

wong iki baya pujangga ||

3. Wusana umatur malih |
suraosse kang pambêkan |
kadiparan kalêjêmme |
Korawa lawan Pandhawa |
dadya cacah sasanga |
Gunawan mèsêm lingnya rum |
inggih makatên anakmas ||
4. Mila pamrih lumastari |
kinarya nanangi driya |
mêndhêt criyose ngaluweh |
tinali-tali minangka |
tutuladhaning gêsang |
talitining pra luluhur |
punika kang kinawruhan ||
5. Pugut pêncaring dumadi |
tindak ingkang ingarannan |
nistha madya utamane |
ginambar pambêkan sanga |
tuladhaning dumadya |
runtut kuna-kunanipun |
kêni tinêdhak samangkya ||
6. Êninging tyas kang winarni |
punang laguning mardawa |
supadi kawistarane |
têpaning kang wit darsana |
saking pamanggihingwang |
kilap lêrês lêpattipun |
kawula sumangga karsa ||
7. Sampuning sorah winarni |
ambêg miwah kalakuan |
sasanga kang jinalènrèh |
sang aprabu Duryudana |
kalih Sangkuni Patya |
Rêsi Druna tiganipun |
golonganing sri Ngastina ||
8. De ta ing Cintakapuri |
dhingin Prabu Darmaputra |
sang Bratasena karone |
tiga Arya Dananjaya |
sakawan Sang Nangkula |
kalima Sadewanipun |
kanêmme Sri Nata Krêsna ||
9. Ing Pandhawa nêm winijil |
Ngastina kapetang tiga |
rong golong kinêmpalake |
dadya jangkêp petang sanga |
ing mangke pan sinuda |

Jilid 1 - Kaca : 319

Nangkula Sadewa wau |
tunggil wus atunggal warna ||

10. Solah myang tanaga sami |
marma pangetangan sanga |
namung wolu sajatose |
lan malih makatên uga |
Jahnawi lan Sri Krêsna |
tinon ing paningal jumbuh |
rahsane kadi sajuga ||
11. Kalamun makatên kadi |
kêpanggih sapta petangnya |
samangke ginandhèng manèh |
anggêpnya Sangkuni ika |
lawan Sang Dwijakangka |
gargêting driya sumênut |
awitte tunggil pinangka ||
12. Ananging upami warih |
Sangkuni toya ing rawa |
buthêk nandhêk tur naiyèng |
kasarahan anggrah-anggrah |
mambêg kewala datan |
wontên ilèn-ilènnipun |
jro êmbêg êndhut bladhêran ||
13. Tangèh lamun dènênggonni |
ulam loh toya karasan |
dêstun niku trunalele |
matil mandi mawa wisa |
malih nadyan wontêna |
sawêr toya ting pancungul |
anak-anak gumarayah ||
14. Ngamarta upama warih |
mudal tuknya marawayan |
jroning maya-marya nyarong |
myang tinon rawi sinungan |
ilèn-ilènning toya |
mili mratani lumintu |
dhatêng têngal pasabinan ||
15. Têlêngnya datan ngêndhatti |
mumbul pamudalling toya |
rêsik sakêdhik rêgêde |
dènênggoni ing wadêr bang |
guramèh sêpat tambra |
samyâ yêm mamangsa lumut |
ganggêng wangunnya karasan ||
16. Darmaputra lan Sangkuni |
mung makatên prabedanya |
netya samya nêtêpake |
kawula inggih kawula |

Jilid 1 - Kaca : 320

- gusti têtêp gustinya |
 witnya samya sami banyu |
 buthêk lawan bêning maya ||
17. Niku dumunung pangèksi |
 lamun totogge paningal |
 toya maya rêna tyase |
 yèn buthêk pêpêt nèng netra |
 nanging ta sami toya |
 Arya Sena tunggil dhapur |
 lan Duryudana mangkana ||
18. Pinèt gambare upami |
 yèn latua latu sanglat |
 datan kantênan sakinge |
 tèplêg dhawahe tan prênah |
 urubnya mulad mubal |
 karya gugupping tyas bingung |
 yèn tan murub murêng bêtah ||
19. Sena upaminya agni |
 niku pami gêni mulad |
 tan mobat mabit urube |
 mènètèr ujwalanya mubyar |
 antêng sorote padhang |
 angêsuk dhatêng alindhuk |
 datan nyamut-nyamut sêmang ||
20. Dumunung wontên pamyarsi |
 mirèng swaranya dahana |
 yèn sanglat yêkti guguppe |
 tumambirang ing driyarda |
 yèn antêng latu mulat |
 tan wontên sangsayanipun |
 ing panampi malah cêtha ||
21. Sanglat mulad sami api |
 sanadyan sami dahana |
 nanging sanès tumanduke |
 Sena lawan Duryudana |
 sumlênêk pangrêngkuh tyas |
 maligi sami sumujud |
 tan wontên nami kawula ||
22. Kumbayana lan Prêmadi |
 tunggil pangincênging cipta |
 ananging sanès dhawahe |
 sang kadi upami kisma |
 sang Druna siti lincat |
 (n)jêmbrung kacukulan rumput |
 lingi garinting wadêran ||
23. Jêblog yèn katiban warih |
 mlênnyèk (n)jawi ing (n)jro padhas |
 yèn kaidak plera-plere |

lunyu mring sukêtan kekah |
ambulak ngêmplak-êmplak |
kitri karang witte taun |
ngarêtêg amung dêlêg pang ||

Jilid 1 - Kaca : 321

24. Samangsa tan ana warih |
têgêsse mangsa kartika |
banjur ngaloloh lêmahe |
pêcah pisah sami nêla |
lêbêt tur wiyar panjang |
singa-singa kang kacêmplung |
gya minangsa sato galak ||
25. Sira Dyan Arya Jahnawi |
yèn ta upamia kisma |
siti ladhu radin ngompol |
kaworan pasir malela |
mawur lir sabên rinya |
dèndhangir pacul lan garu |
manawi katiban jawah ||
26. Dhahas malah rêsik gasik |
yèn lami tan kambah tirta |
dhasarripun sampun ngompol |
upami tinanêmana |
samukawis ngrêmbaka |
lastantun wijinya thukul |
sami lawan babonnira ||
27. Sêmpulur enggal andadi |
kang namung pedah dêlêg pang |
enggal walagang uwitte |
nanêm kang pancèn ron-ronan |
kêtêl lêma ngrêmbayak |
yen wiji sêkar kinayun |
kusuma lajêng angrêbda ||
28. Bilih wiji tuwuh pinrih |
genjah uwohnya andadya |
tulus matêng-matêng wohe |
makatên sanèssing karya |
Arjuna Dhanghyang Druna |
apan sami dhasarripun |
lincat ladhu inggih kisma ||
29. Punika dumunung munggwing |
anèng kedalling wacana |
dènraosi sawontênne |
awon sae kasumbaga |
datan sah winacana |
makatên upaminipun |
Druna lawan Dananjaya ||
30. Ing tyas tan kenging pinasthi |
bilih sitinipun wrata |

utawi sadaya lêgok |
kadhang lêgok kadhang rata |
rata kadhang lêgokan |
nanging inggih sitinipun |
ingkang kisma sami kisma ||

31. Inggang latu sami api |
ingkang toya sami toya |
amung sanès wahanane |
wontên ta makatên uga |
Nangkula myang Sadewa |
pinèt iku paminipun |
kadya (ng)gyanning samirana ||

32. Ngirid ganda bangêr bacin |
miwah ganda arum ngambar |
asêdhêp minging wangine |
sumrik dumunung ing grana |
ananging bacin ngambar |
sanès saking angin iku |
lawan sanès saking grana ||

33. Sakalihe amung darmi |
sayêkti wontên ing ganda |
kilap sintên ingkang gawe |
sangkanne botên uninga |
lan botên kauningan |
nging kêdah uning puniku |
wittipun saking punapa ||

Jilid 1 - Kaca : 322

34. Mangsa tilarra saking wit |
yèn bangêr mantuk bangêran |
yèn arum mantuk arumme |
kang ganda yêkti mangkana |
mung darma angin krana |
ajal lan kamulyanipun |
ingkang dènantuki ika ||

35. Makatên ingkang upami |
Nangkula lawan Sadewa |
ya ta winangsulan manèh |
ing wau wus ngetang sapta |
saking winorring sabda |
uwitnya tunggal sawujud |
dadya kantun etang gangsal ||

36. Gangsalipun Wisnumurti |
sang aprabu Danardana |
nalikanya aprang rame |
Bratayuda mung Sri Krêsna |
kang dadya pandaming ngrat |
uning obah osikkipun |
ing mêngsah kalawan rowang ||

37. Kanthi èngèting panggalih |
sakêdhap netra Sri Krêsna |
botên pisan yèn kasupèn |
ubayanya ing Pandhawa |
miwah ubayanira |
mêngsah tiga warninipun |
Sangkuni myang Dhanghyang Druna ||
38. Panunggul Sri Kurupati |
babala sèwu nagara |
para ratu gêdhe-gêdhe |
nata Krêsna datan kewran |
maring kartisampeka |
wiknya pasang byuha agung |
wadinya adamêl gêlar ||
39. Langkung sagêd mikênani |
ugi botên sinalira |
mung pratikêl pikantuke |
ingkang tumandang ngayuda |
nênggih risang Pandhawa |
majêng mundurnya samya nut |
saparentah nata Krêsna ||
40. Marmanta pinundhi-pundhi |
sakadang nata Pandhawa |
winastu linuhurake |
aywa kongsi kaoncatan |
têtêppa sinuwita |
anuduh ing marga ayu |
dadya pandam pangauban ||
41. Matur Nikèn Rancangkapti |
kula nyuwun sêsêrêpan |
Wara Sumbadra kalihe |
Wara Srikandhi punika |
punapa sampun krama |
paran cariyossing dangu |
cinandhi cakêt Arjuna ||
42. Sang Gunawan wacana ris |
mênok sang Wara Sumbadra |
lan Srikandhi ku garwane |
Wong Agung ing Madukara |
risang Andananjaya |
lilima garwa kasêbut |
ana ing layang Wiwaha ||

23 Prabu Brawijaya ing Majapait botên rêna wontênipun kawaliyan ing Giri, mila utusan Patih Gajahmada sawadyabala nêlukakên Giri. Wadya Majapait kasoran jalaran dipun amuk dening dhuwung kadadosan saking kalampanyêratanipun Sunan Giri. Dhuwung wau lajêng kaparingan nama Kalamunyang. Sunan Giri seda kagantos putranipun (Sn. Giri Kadhaton). Putra seda, kagantos wayah, jêjuluk Sn. Giri Prapèn. Prabu Brawijaya ngambali malih anggènipun badhe nêlukakên kawaliyan Giri, nanging ugi botên kalêksanan jalaran wadyabalanipun kabujung kombang maèwu-èwu ingkang mêdal saking pasareyan Sunan Giri. Wêkasanipun Majapait malah risak dening putranipun piyambak, i.p. R. Patah. Sunan Giri Prapèn nyarati jumênêng ratu (-ning agami) 40 dintên, praja lajêng kapasrahakên R. Patah, jumênêng ratu ing Dêmak. ... kaca 5 – 9

Jilid 1 - Kaca : 323

43. Kabèhe ayu linuwih |
 katri putrining narendra |
 kalih atmaja wikune |
 pantês dumadya tuladha |
 èstri kanggêp ing priya |
 winursita candranipun |
 dyah lima endahing warna ||
44. Sumbadra sêpuh pribadi |
 atmaja Sri Basudewa |
 ing Mandura karatone |
 warna ngrêsêpakên ing tyas |
 sumèh lindri kang netra |
 apasaja driya tangguh |
 sêmune kurang budaya ||
45. Awijang dèdèg rêspati |
 kuning labêt mung kêpama |
 wênês mandhês kulittanne |
 tan pati ngadi busana |
 mangu kadung yèn mlampah |
 dyatmika arang amuwus |
 tan rêgu manis sêmunya ||
46. Ririh tanduke yèn angling |
 lumuh sêndhuning wicara |
 amot mêngku aksamane |
 tuhune pribadya ingkang |
 pinrih susêtyèng priya |
 datan lênggana sakayun |
 mring maru kadi sudara ||
47. Rumêsêp tan swalèng kapti |
 sanadyan kurang budaya |
 lègawa nrus ing batinne |
 winongwong ing widadarya |
 labêt kadang Hyang Suman |
 marma sang Dananjayèku |

sêmu ering pamêngkunya ||

48. Para maru-marunèki |
anggêpe samya nyuwita |
miwah kang raka kalihe |
Prabu Krêsna Baladewa |
kalangkung trêsnanira |
marang dyah Sumbadra iku |
kadang èstri mung sajuga ||
49. Apisah panggonannèki |
milane tansah anduta |
wau sang nata kalihe |
kikintun arta busana |
kalawan tanya warta |
karaharjane sang ayu |
dene garwa kang panênggak ||
50. Dyah Manuara wawangi |
saking pratapan wijilnya |
Tirta awama putrane |
sang Bêgawan Manikara |
sang dyah punjul ing warna |
lirpendah gambar pinatut |
netra (n)jait antêng raras ||
51. Pamulu manis mrakati |
lamun paès wimbuh endah |
sanadyan ngusutta bae |
kaya madu pinasthika |
lurus babau wijang |
maya-maya tinon mancur |
angunguwung mawa teja ||
52. Kuning wênês sêmu wilis |
kadi Hyang Pudhak-sinurat |
mêncorong katon warnane |
tanpa apipindhanira |
Hyang Andakara ingkang |
katawêng ing ima rêmu |
rumamyang amaradipta ||
53. Nyunarri kang sitarêsmi |
kuciwane mung samantra |
dene lugas gêgêlunge |
prandene mungguh sêmbada |
sarwa ramping sadaya |
sranduning sariranipun |
ing pambayun kurang madya ||
54. Lir tawon gung ingkang lagi |
gumana lambung satata |
mikatonni sasolahe |
apindha sêkar kintaka |
lathi dhamis anggula |

Jilid 1 - Kaca : 324

- sathêmlik rêkta sumunu |
kadi kang manggis karêngat ||
55. Kengis ing wiraganèki |
mijitimun punang waja |
arêntêt rampak pucuke |
sêmu abrit tur kumilat |
awor lawan wicara |
awèh kêsarring pandulu |
sarwa lus sasolahira ||
56. Èsêm iriban tan kengis |
kèksi sinamun ngandika |
têmbung rumakêt manisse |
tanduk angangayuh driya |
bisa nuju ing karsa |
-ning priya myang marunipun |
dènya nanggapi pinangkat ||
57. Susila anor ing dhiri |
sêpi dhiri piyangkuhnya |
èngêt trahing pandhitane |
bêtah nglapa wungu lênggah |
karêm mangulah puja |
tamat ing caritanipun |
garwa Parta kang panênggak ||
58. Panêngah Dèwi Ulupi |
atmajanirèng pandhita |
Bagawan Kanwa wastane |
dhepok wukir Yasarata |
endah rêspati warna |
liringe anujung biru |
sumorot kadi kartika ||
59. Dhèmês sèdhêt mêrakati |
kadya pratima rinêngga |
sarêntêg (m)bambang awake |
mawèh brangta kang tumingal |
liringe pindha wulan |
tan pègat maèsmu (ng)guyu |
kengis kang waja gumêbyar ||
60. Antênge wêkasan kèksi |
sumèh ing pamulunira |
pantês yèn amathêt lambe |
ngiras mintonakên waja |
wangun tètèsing toya |
kataman baskara nrawung |
lwir trênggana mrih sasana ||
61. Jaja wêlar wêwêg isi |
gêmuh ingkang payudara |
parigèl patrap solaha |
kèwês kédalling wicara |

tinut liringing netra |
tandang tanduke rumêngkuh |
mring priya myang marunira ||

62. Bisa cawis angladèni |
kang dadi karêmming priya |
myang maru cèthi sêdene |
marma wong sa-Madukara |
ajrih asih sadaya |
suyut tur mawa kayungyun |
lawan garwa kang panêngah ||
63. Gantya garwa kang sumêndhi |
Gandawati musthikèngrat |
atmajanira sang katong |
Arjunayana narendra |
ing Sriwêdari praja |
warnanya tuhu pinunjul |
wênês ngropèk apidêksa ||
64. Sariranira ngalêntrih |
amardapa tiningallan |
jênar wingit pasêmonne |
antêng dyatmika wiweka |
ruruh yèn angandika |
titi kurang gujêngipun |
rema mêmak ngandrawila ||
65. Wilis sêdhêng ngrêspatèni |
ngarompyoh sisinommira |
jangga lumung pranajane |
wêlas wimbuh maya-maya |
lwir wêngkêring nyu dênta |
pinêtri kalangkung-langkung |
(ng)gandhewa gadhing kang asta ||
66. Awijang baunirèki |
wiraga nangi asmara |
kalamun lumampah alon |
lêmês lambung mêmbat madya |
kadya tunjung lumênggang |
ing warih kadilir banyu |
mawèh ganda rum angambar ||
67. Wasis salwir karyèng èstri |
raratus kokonyoh jêbat |
widhadari paguronne |
winulangkên marunira |
mrih dadi kanthi tama |
dènnira suwitèng kakung |
gantya garwanya pamêkas ||
68. Nama sang Wara Srikandhi |
saking nagari Cêmpala |
-rêja puniku putrane |

Jilid 1 - Kaca : 325

Sri Maha Prabu Drupada |
ing warna tuhu pelak |
jênar pasariranipun |
lwir kancana sinêpuhan ||

69. Wadana anuksmèng sasi |
liringe manis agalak |
budiman kang samya anon |
sèdhêt dèdêge rêspatya |
gandhang tanduke sabda |
gandês luwêse mawèh kung |
tulus raharjaning driya ||
70. Kalamun slanggappan angling |
datan mawi tiningallan |
sinandi ngliling drijine |
amung lawan kakungira |
kalamun angandika |
patitis saulonipun |
cumondhong mapankên nitya ||
71. Kênyaming lathi yèn angling |
gumêbyar kengis kang waja |
lwir thathit barung tumêmpoh |
curna prananirèng driya |
kajarak mamanisnya |
marmanira sang-abagus |
kalamun arsa aniwa ||
72. Yèn sang rêtna kang ngladossi |
sang Parta wande sumewa |
lawan sukane sang sinom |
maos sagung srat lukita |
lalagon gêng kang sêkar |
wisatikandhêh swara rum |
nglik ngumandhang gêtas rênyah ||
73. Kenyut sanggya kang miyarsi |
yèn wus nulya winursitan |
rahsèng lukita salwire |
saya karya yam-yamming tyas |
miwah sang lwir kusuma |
lêbda busana mamatut |
tumrape marang sarira ||
74. Nyamlênge tan mindho kardi |
dadya tuladan para dyah |
utawi marang marune |
rinasuk sinalondhohan |
tan keguh rinêngonan |
tan alamis gapyak-gapyuk |
dadya nora bisa duka ||
75. Lêjar lumunturing kang sih |
puwara mong mangla-êla |

Jilid 1 - Kaca : 326

- mring Srikandhi sang lir sinom |
 tuwin risang Dananjaya |
 dènnya sih (n)tuk babahan |
 nanging sang rêtnaning ayu |
 tangèh yèn agênging driya ||
76. Awit wus waskithèng wangsit |
 dènnira malês sihira |
 maratuwa gung bêktine |
 gumanti mring Kunthi sang dyah |
 pinunjung sabên dina |
 tinurut sakarsanipun |
 yèku caritaning kuna ||
77. Èstri kang kanggêp ing krami |
 nalika ing jaman purwa |
 wus kawilang utamane |
 marma yoga piniridda |
 pakolèh pinarsudya |
 pinangkat sakadarripun |
 ywa kongsi tanpa tuladha ||
78. Buwang caraning dumadi |
 (m)bokmanawa tibèng papa |
 ina pribadi luputte |
 jumrunuh kèh samya nêtah |
 kaduwung wusananya |
 rara giluttèn satuhu |
 crita kang wus ingsun wêdhar ||
79. Rancangkapti mangênjali |
 datan langkung pangèstunta |
 mugi angsalla sawabe |
 garwa risang Dananjaya |
 gangsal salah satunggal |
 manthuk-manthuk sang linuhung |
 dakidèni sira nyawa ||
80. Mangkana dyan Jayèngsari |
 dupi miyarsa carita |
 ginilut sasuraose |
 prasêtyèng tyas boya nêdya |
 krama yèn datan angsal |
 wanita kang kadi wau |
 pinilaur tanpa krama ||
81. Buras malongo miyarsi |
 wasana ngling dhuh saiba |
 sang Dananjaya (m)bêdhodhog |
 bojone lima utama |
 sing ngene-ngono ana |
 pangiraku wus-amunthu |
 nora niat lunga-lunga ||

82. Ki Gunawan mèsêm angling |
 Buras risang Dananjaya |
 arang ana ing prajane |
 ngalênjêt mring pagunungan |
 ngrampassi para endhang |
 paminggir tan kêna ngetung |
 miwah garwa widdhadarya ||
83. Saisining sawarga di |
 kabèh garwane Arjuna |
 iku mau bêbasane |
 bojone janma sajadad |
 iku garwa Arjuna |
 garwane Arjuna iku |
 tulus garwane pribadya ||
84. Buras muwus tobil-tobil |
 ngudubilah nora talah |
 apa kabênêran biyèn |
 (ng)gonne ngiris kala sunat |
 gêr ginuyu ngakathah |
 Ki Gunawan (ng)guguk muwus |
 jaman iku tanpa sunat ||
85. Anak bagus Jayèngsari |
 mung samantên gadugingwang |
 ing wanci sampun sêdhênge |
 aso wawi sasareyan |
 rahadyan lon turrira |
 bilih kaparênging kalbu |
 ulun lan putranta rara ||
86. Ayun sumêrêp yêktining |
 dhatêng sumur Jalatundha |
 enjinge lajêng kemawon |
 mangkat saking Jalatundha |
 dhumatêng Sokayasa |
 Ki Gunawan lon lingipun |
 iku labêtte taruna ||
87. Nir marlupa sayah arip |
 pringgabaya tan rinasa |
 mung nêrang tyas katon mêlok |
 pami kula mambêngana |
 ing karsa kirang rêna |
 mila ulun mung jumurung |
 (n)dhèrèk punapi karsanta ||
88. Ki Gunawan wus miranti |
 timba mring myang obor blarak |
 samêkta anulya bodhol |
 (m)bêkta obor sowang-sowang |
 wus praptêng Jalatundha |
 sakaliyan nulya gupuh |

Jilid 1 - Kaca : 327

anyêmplungakên kang timba ||

89. Tali tan mawi nguluri |
sumur katon kimplah-kimplah |
prasasat mung nyidhuk bae |
bumbung kalih kêbak toya |
ingaturrakên marang |
Ki Gunawan dahat ngungun |
anak kalangkung katrimah ||
90. Suwawi dèninum sami |
adat dhatêng asrêp tahan |
lan kadugèn sakajate |
nulya inginum saksana |
sabumbung sowang-sowang |
mèh têlas Ki Buras matur |
kula nun nyuwun lorodan ||
91. Kajêngipun mantun atis |
bumbung dwi sinungkên Buras |
tinampèn lajêng ginogok |
sarwi asru wuwusira |
e biyang nora dora |
têka angêt jasatingsun |
kanthi padhanging wardaya ||

Jilid 1 - Kaca : 328

87. Kinanthi

1. Wanci akir lingsir dalu |
nuringrat katon nêlahi |
sirêp ingkang nur buwana |
mèh rahina sêmu abrit |
mega malang (ng)ganhêng pêthak |
ramya swaraning kang pêksi ||
2. Radyan mangênjali matur |
aywa kirang pangaksami |
ulun lajêng kalilana |
umangkat saking ing ngriki |
datan langkung pangèstunta |
raharjanirèng lumaris ||
3. Dumuginipun ing purug |
ywa kirang juga punapi |
mèsêm Kiyai Gunawan |
saèstune ulun ngirid |
supadi ing lampah gancang |
myang kang matur ing sang yogi ||
4. Têmbe yèn anak wus katur |
kula ngantos sawatawis |
yèn anak wus tênrêm ing tyas |
(ng)gènulun wangsul mariki |
Jayèngsari duk miyarsa |
sukèng tyas umatur aris ||

5. Sukur bage sèwu nuwun |
paduka sih kawlasasih |
adan umangkat saksana |
bagaspati wus (n)dhadhari |
enggar kang samya lumampah |
tan ana sangsayèng margi ||
6. Tan cinatur laminipun |
dènnira samya lumaris |
saking ing Diyèng wus prapta |
tlatah Sokayasa nênggih |
kèndèl têpi patêgalan |
Buras kinèn tanya maring ||
7. Kang lagya andhangir jagung |
wakne kula nilakrami |
kang sinambat myang pilênggah |
tuwin raning dhusun niki |
myang sintên pangagêngira |
ki dhangir kagyat mangsuli ||
8. Pantèn takèn namaulun |
Ragatruna lênggah mami |
kabayan ing Sokayasa |
anênggih kangjêng kiyai |
sinambat Sèh Akhadiyat |
ingadhêp pinundhi-pundhi ||
9. Pantèn punapi ingutus |
utawi damêl pribadi |
wau Ragatruna mulat |
mring Gunawan datan pangling |
gya lumajêng praptèng ngarsa |
manêmbah turrira aris ||
10. Ulun tan nyana saglugut |
yèn paduka ingkang prapti |
kanthi (m)bêkta kalih putra |
punapi yun (m)bêkta maring |
rakanta Sèh Akhadiyat |
Ki Gunawan anganthuki ||
11. Èh Ragatruna dèngupuh |
maturra raka kang Kyai |
tuwin kang (m)bok Siti Wuryan |
ulun arsa caos bêkti |
lan anggawa dwi atmaja |
Ragatruna mèsat aglis ||
12. Nahên ta ingkang winuwus |
Sèh Akhadiyat myang padmi |
lagya lênggah nèng paningrat |
nglilipur garwa kang lagi |
kataman duhkitaning tyas |

Jilid 1 - Kaca : 329

- murcane siwi sang pêkik ||
13. Ki Mas Cêbolang jujuluk |
wus sinêbar sakèh dasih |
angluru tan antuk warta |
mila saya gung prihatin |
Maha Wiku ngandikanya |
mring garwa myang para dasih ||
14. Rèh wus tita tan kêpangguh |
têmbe manawa wus eling |
(m)balèni panggawe yogya |
birai maring utami |
(m)buwang pakarti angkara |
murka rucah ing ngaurip ||
15. Kalamun nyata nakingsun |
sayêkti mulih pribadi |
tur wus tampi kang piwulang |
nging pandhita kang wus sidik |
sampurna trang ngèlmunira |
ingkang tumêkèng kajatin ||
16. Tan luwih padha nyunyuwun |
rahayune kang lunga nis |
èh ta Wuryan di narima |
sira pasraha Hyang Widdhi |
saka palaling Hyang Suksma |
sadurunge jêbèng mulih ||
17. Sira piningan liru |
kang dadya rêm-rêming ati |
wèh suka rênaning driya |
kadi yogamu pribadi |
utawa trah witaradya |
Siti Wuryan duk miyarsi ||
18. Katon lêjar ing wulangun |
kawuryan ujwala wêning |
kasaru Ki Ragatrana |
mangarsa umatur aris |
amba ngaturi uninga |
arinira Diyèng tuwin ||
19. Kakalih atmajanipun |
ayun sumiwèng sang yogi |
èh Truna yayi Gunawan |
iku nora darbe siwi |
wis ta banjur aturana |
ywa kasuwèn anèng jawi ||
20. Ragatrana nêmbah mundur |
tamu katri sampun kerit |
tundhuk nulya rarangkalan |
bagya-binagyakkên sami |

sang wiku aris ngandika |
padha bêcik sira yayi ||

21. Têkamu ing ngarsaningsun |
wawangune awigati |
lawan bocah iku sapa |
kang jalu warnane pêkik |
kang wadon ayu prakatya |
katêmbèn ingsun udani ||
22. Ki Gunawan mèsêm matur |
dhawuh paduka kapundhi |
mênggah pisowan kawula |
rèhing lami tan sumiwi |
dumadya wulangun dahat |
dhatêng paduka sarimbit ||
23. Dene kaping kalhipun |
nyowannakên rare kalih |
anakipun ki nangkoda |
Pakalongan Ki Hartati |
jalu èstri ing samangkya |
wus sami tumêkèng jangji ||
24. Wus katur sadayanipun |
miwiti têkèng m êkassi |
Sèh Akhadiyat ngandika |
yayi ingkang nora (n)dugi |
apa condhong lan kiranta |
Ki Gunawan turnya ririh ||
25. Lêrês kiraka kang dhawuh |
ulun pan makatên ugi |
ananging badhe tatanya |
jatosse yèn (n)juwarèhi |
mila ulun mung sumangga |
kulup ngabêktia aglis ||
26. Kalawan arinirèku |
maring (n)Jêng Kyai sarimbit |
tanggap radyan lan ri sang dyah |
manêmbah lampahnya ririh |
parigêl solah wiraga |
dhêmês luwês m êrakati ||
27. Ri wusnya mangraup suku |
rahadyan tan kenging têbih |
lan sang Luhung Akhadiyat |
sira Nikèn Rancangkapti |
duk ngabêkti Siti Wuryan |
tansah dènnira ngarassi ||
28. Sarwi angandika arum |
nini ywa sandeyèng kapti |
ramanta kang wus suwarga |

Jilid 1 - Kaca : 330

aku mitrane sayêkti |
kalawan yayi Gunawan |
miwah ramanta kiyai ||

29. Katrinya saeka kayun |
tan ana winalangati |
lwir kadang sayayah rena |
nêmbah Nikèn Rancangkapti |
sang wiku gantya ngandika |
èh ta kulup Jayèngsari ||
30. Sakarone lan arimu |
di sukur narimèng ati |
mêsthine ya nora timbang |
ing nagara lan ing ngardi |
muwah-muwuh anèng praja |
anèng wukir gung kalantih ||
31. Kalawan sira baturmu |
radyan nêmbah matur aris |
saèstu ulun têmaha |
mituhu tuduh sudarmi |
rencang ulun mung satunggal |
pun Buras namanirèki ||
32. Maha wiku manthuk-manthuk |
Siti Wuryan matur aris |
sadya dhahar wus samêkta |
prayogi dhahar rumiyin |
mêsakakên kulup rara |
rèh méntas lalampah têbih ||
33. Bilih sampun dhahar kêmbul |
dimènne angaso sami |
wus jêngkar saking paningrat |
lênggah dhahar èmpèr wingking |
nutug dènnira bujana |
wus linoroddakên mring dasih ||
34. Maha wiku ngandika rum |
yayi asoa rumiyin |
mring panti tamu lor langgar |
wus lèngsèr Gunawan Kyai |
Siti Wuryan mundur lawan |
Rancangkapti mring jinêmrik ||
35. Rara asoa wong ayu |
payo turon ingsun dhidhis |
kalihe samya sareyan |
rara caritakna mami |
wit angkatmu saka ngomah |
saprene wus pirang ari ||
36. Rancangkapti lon umatur |
bilih awit kesah mami |

Jilid 1 - Kaca : 331

- ri tanggal wulan kalepyan |
jalaran wus langkung lami |
bilih saking Pakalongan |
sawêg pêndhak ari mangkin ||
37. Lah rara awit lumaku |
mangkana dyah Rancangkapti |
kalimput sintrèning lampah |
piniluta ing mamanis |
apan wus katur sadaya |
Siti Wuryan sukèng galih ||
38. Kèndêl ing cariyosipun |
têkèng candhi Macanputih |
lajêng kapati anendra |
Siti Wuryan marêk aglis |
ing raka maksih alênggah |
lawan Radèn Jayèngsari ||
39. Kagyat ingkang garwa rawuh |
umarêk matur bibisik |
purwa tumêkèng wasana |
cariyosnya Rancangkapti |
maha wiku latah-latah |
nora luput kira mami ||
40. Èh kulup sun tanya tuhu |
kang prasaja aja kumbi |
nitik saking udakara |
dora sakèhing pawarti |
sira ngaku nak sudagar |
rinta Nikèn Rancangkapti ||
41. Mring ibumu wus umatur |
palêthèking kira mami |
Jayèngsari duk miyarsa |
tumungkul waspa drês mijil |
sakawit têkèng wêkassan |
wus katur tan ana cicir ||
42. Sang wiku angrangkul gapyuk |
langkung martrényuhing galih |
mangkana pangandikanya |
aja sumêlang ing ati |
dipracaya ing Pangeran |
ingsun kang akarya rêmit ||
43. Anyamun namar anutup |
sakèh wadi kang piningit |
sira lawan ari para |
padha ingsun akên siwi |
enggar tyassira rahadyan |
dalunya datan winarni ||

44. Wau ta ing enjangipun |
Kyai Gunawan maharsi |
pêpak kang lênggah paningrat |
Sèh Akhadiyat bibisik |
sakèh wadi mring Gunawan |
samyà sukanirèng galih ||
45. Nimbali dasih sawêgung |
agêng alit jalu èstri |
sawusse sowan sadaya |
Sèh Akhadiyat ngundhangi |
èh sakèhe bocahingwang |
piyarsakna tutur mami ||
46. Ing samêngko karsaningsun |
Jayèngsari Rancangkapti |
dak pundhut putra minangka |
gêgêntine kang lunga nis |
padha sira sêksènana |
sadaya asaur pèksi ||
47. Wus ngumum mring liyan dhusun |
nahan Ki Gunawan Kyai |
dènnya anèng Sukayasa |
sukuning Bisêma wukir |
wus tri ari gya pamitan |
linilan umantuk aglis ||
48. Siti Wuryan myang sang wiku |
karênan among ing siwi |
lêstari têkèng diwasa |
tan kurang juga punapi |
wus supe mring kang lèlana |
kalimput ing siwi kalih ||
49. Mintir ing pamulangipun |
saya têrang ing panggalih |
kadyangganing kang kusuma |
Jayèngsari Rancangkapti |
wus kudhup kantun angantya |
babarring kusuma adi ||
50. Tan na wusse yèn kawuwus |
kang sih-sinihan lan siwi |
sigêg gantya kang winarna |
sarêng ing lampahirèki |
carita kinarya gantya |
mêgatruh ingkang winarni ||

